

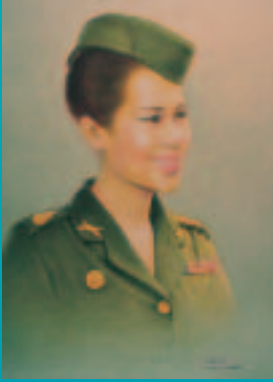

 วารสาร วิชาการ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

กระทรวงศึกษาธิการ

ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๑ มกราคม - มีนาคม ๒๕๔๗ ISSN 1513-0096

พระสวาสลักษณ์ สมเด็จพระนางเจ้าฯ
พระบรมราชินีนาถ
ผลงานของ นายทวีพร ทองคำใบ

วารสารวิชาการ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ
ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๑ มกราคม - มีนาคม ๒๕๕๗ ISSN 1513-0096

เจ้าของ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

ที่ปรึกษา

เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (คุณหญิงกษมา วรวรรณ ณ อยุธยา)

รองเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (นายไพฑูรย์ เสียงก้อง)

รองเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (นายเจริญ ภัคดีวานิช)

รองเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (นายดิเรก พรสีมา)

ที่ปรึกษาด้านนโยบายและแผน (นายมังกร กุลวานิช)

ที่ปรึกษาด้านมาตรฐานการศึกษา (นายนิวัตร นาคะเวช)

ที่ปรึกษาด้านการศึกษาพิเศษและผู้ด้อยโอกาส (นางเบญจา ชลธาร์นนท์)

ที่ปรึกษาด้านเทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอน (นายอุบล เล่นวารี)

ที่ปรึกษาด้านพัฒนาระบบการเรียนรู้ (นายวินัย รอดจ่าย)

ที่ปรึกษาด้านพัฒนาระบบเครือข่ายและการมีส่วนร่วม (นายปัญญา วงศ์กุ่มัด)

ผู้อำนวยการสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (นายสุชาติ วงศ์สุวรรณ)

รองผู้อำนวยการสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (นายอรรถ ชูทรัพย์)

รองผู้อำนวยการสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (นางสุนีย์ เศรษฐวิชัยกิจการ)

วารสารวิชาการ เป็นวารสารที่จัดทำขึ้น เพื่อเป็นแหล่งเผยแพร่ความรู้ด้านวิชาการ เกี่ยวกับหลักสูตร สื่อการเรียนการสอน และการจัดการศึกษา เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ในเชิงสร้างสรรค์ ต่อการปฏิบัติงานด้านการศึกษา เสนอข่าว ความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับงานวิชาการ ประกาศ คำสั่ง และระเบียบต่างๆ ที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษา

ข้อความใดๆ ที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสาร วิชาการฉบับนี้ เป็นความคิดเห็นเฉพาะตัว ของผู้เขียน ไม่มีข้อผูกพันกับสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน แต่ประการใด

บทบรรณาธิการ

ไม่มีใครสร้างกรุงโรมเสร็จในวันเดียว การศึกษาของชาติเช่นเดียวกัน เส้นทางยาวไกล มุ่งตรงไปที่ จุดมุ่งหมายทางการศึกษา ต้องประกอบด้วยสรรพกำลังทุกด้านจึงจะบรรลุผล **วารสารวิชาการ** แม้เป็นเพียง แผ่นอิฐเล็กๆ แต่แข็งแกร่งมั่นคงช่วยสร้างกรุงโรมทางการศึกษาให้ยิ่งใหญ่งดงาม ด้วยเหตุจำเป็น บางประการทำให้วารสารวิชาการรายเดือนเป็นรายสามเดือน ทว่ายังเข้มข้นและหลากหลายด้วยเนื้อหา สารระมากประโยชน์

เนื่องในโอกาสสมหมายมงคลสมัย**สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ** ทรงเจริญพระชนมพรรษา ครบ ๖ รอบ คณะบรรณาธิการได้อัญเชิญพระสวาสลักษณ์ พิมพ์บนหน้าปก และประพันธ์บทอาศิรวาท เทิดพระเกียรติที่ด้านในของปกหลัง ด้วยความซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณของพระองค์

เราได้เพชรน้ำงามของวงวรรณกรรม **อาจารย์มานพ ถนอมศรี** ผู้มากประสบการณ์ในถนนหนังสือ **หนังสือครูทำได้** คือคอลัมน์ประจำ เรามาศึกษาการทำหนังสืออย่างละเอียดชัดเจนจากคอลัมน์นี้ตลอดไป

วงการประวัติศาสตร์ไทยกำลังตื่นตัว **อาจารย์ระวีวรรณ ภาคพรต** นักประวัติศาสตร์ของสำนักวิชาการ และมาตรฐานการศึกษา เปิดคอลัมน์ **ประวัติศาสตร์ไทยที่ครูควรรู้** ประเดิมด้วยเรื่องเกี่ยวกับ **ศิลาจารึก** ซึ่งกำลังได้รับความสนใจในวงกว้าง ท่านสัญญาว่าจะเรียนขอความอนุเคราะห์บทความจากนักประวัติศาสตร์ คนสำคัญของชาติ ทขอยกลงให้เราได้อ่านศึกษาอย่างถูกต้องลึกซึ้ง และกว้างไกล

คณะบรรณาธิการอยากได้จดหมายข้อคำถาม คำแนะนำ หรือคำติชม เราจะเปิดคอลัมน์ **ถามมาตอบไป** ทันทีที่จดหมายของผู้อ่านเยี่ยมกรายเข้ามา

คณะบรรณาธิการ

บรรณาธิการ

นายทวีพร ทองคำใบ

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

นางสาวเจตนา พรหมประดิษฐ์

กองบรรณาธิการ

นางสาวเงินยวง นุตตะเคียน

นายธัญญา เรืองแก้ว

นางสาวประนอม เพ็ญพันธ์

นายประยุทธ์ ไทยธานี

นางเพชรภรณ์ รื่นรมย์

นางฟาฏินา วงศ์เลขา

นางลัดติยา ออมสมานกุล

นางสาววิไลวรรณ ใจแก้ว

นางศกุนตลา สุขสมัย

นางสาวสุขเกษม ปิดตานะ

นางสาวสุวิมล โสทธิพิย์

นางอัมพร แต้มทอง

กองจัดการ

นางสาวจารุวรรณ บุญจันทร์

นางสาวชนัญชิดา นาคปลัด

นางสาวชมภูณัฐ จรวิรัตน์

นายอานนท์ สิงห์ล้ำเลิศ

ฝ่ายศิลป์

นายพินิจ สุขะสันต์

นายไพฑูรย์ บุญภานนท์

ถ่ายภาพ

นายทวีพร ทองคำใบ

สารบัญ

เรื่อง

หน้า

- บทความพิเศษ ๒๓
- หนังสือสำหรับเด็ก สื่อเพื่อบูรณาการเรียนรู้
ที่ครูมองข้าม ๙
- กิจกรรมเสริมประสบการณ์ก่อนนอนพักผ่อน...
เด็กชั้นอนุบาล ๑๔
- การอ่านอย่างไตร่ตรอง ๑๗
- การสร้างคนให้เป็นครูดี มีคุณภาพ ๑๙
- หลักการและทฤษฎีทางจิตวิทยาการศึกษา :
มโนทัศน์ที่ครูผู้สอนควรทบทวนเพื่อนำไป
ประยุกต์ใช้ในการพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้
ของผู้เรียนตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษา ๒๓
- หลากหลายวิธีสอนคณิตศาสตร์ ระดับประถมศึกษา
ที่ช่วยพัฒนาประสิทธิภาพการเรียนรู้
ตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษา ๓๐
- เมื่อโรงเรียนเป็นนิติบุคคล ทุกคนต้องพร้อมที่จะ
เปลี่ยนแปลง ๓๙
- โรงเรียนวิทย์พุทธ โรงเรียนแห่งความหวังของสังคมไทย ๔๖
- มติการประเมินผลตามสภาพจริง :
ประเมินพัฒนาการผู้เรียน ๕๐
- E-Leadership : ผู้นำการศึกษาในยุคดิจิทัล ๕๕
- ประวัติศาสตร์ไทยที่ครูควรรู้ ๖๓
- ปัญหา อุปสรรคในการเรียนการสอนภาษาไทย :
ในมุมมองบริบทของการสื่อสาร ๗๘
- โรงเรียน... : โรงเรียนในฝัน... ๘๒
ความฝันของการศึกษาสู่ความเป็นจริง
- หนังสือครูทำได้ ๘๕
- สนามหนังสือสื่อการเรียนรู้ : รายชื่อสื่อเทคโนโลยี
เพื่อการศึกษาประเภท CAI และวีดิทัศน์ ๘๙
- ดาวเด่นแดนเสมา ๙๐
- ร้อยเรียงเคียงกันฉันกวี ๙๔

ยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติ

ของ

กระทรวงศึกษาธิการ

“ภารกิจที่กระทรวงศึกษาธิการจะต้องดำเนินการก็คือ

การสร้างเสริมโอกาสในการศึกษาให้แก่ประชาชนทุกคน การสร้างระบบการศึกษาที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ และพัฒนามาตรฐานการศึกษา เพื่อเพิ่มศักยภาพการแข่งขันของประเทศ”

เมื่อวันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๗ นายอดิศักดิ์ โพธิ์ธารมิก รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ได้นำคณะผู้บริหารกระทรวงศึกษาธิการและข้าราชการในสังกัด ร่วมประกาศยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติของกระทรวงศึกษาธิการ ณ ศูนย์การประชุมไบเทค บางนา กรุงเทพฯ

การประกาศยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติของกระทรวงศึกษาธิการครั้งนี้ เกิดจากความมุ่งมั่นที่จะผลักดันการปฏิรูปการศึกษาให้เป็นระบบ สร้างความเชื่อมโยงซึ่งกันและกัน และนำไปสู่การปฏิบัติให้ได้ผล โดยอาศัยการรวมพลังกันทำงานอย่างจริงจังในระหว่างองค์กรหลักของกระทรวงศึกษาธิการ การที่ต้องมีการประกาศยุทธศาสตร์ก็เพื่อให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้เข้าใจ มีความชัดเจนในทิศทางการดำเนินงานของกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อนำไปสู่เป้าหมายของยุทธศาสตร์อย่างมีเอกภาพ และประสิทธิภาพ

ภารกิจที่กระทรวงศึกษาธิการจะต้องดำเนินการก็คือ การสร้างเสริมโอกาสในการศึกษาให้แก่ประชาชนทุกคน การสร้างระบบการศึกษาที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ และพัฒนามาตรฐานการศึกษา เพื่อเพิ่มศักยภาพการแข่งขันของประเทศ โดยมีเป้าหมาย

ให้ประชาชนได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง เท่าเทียมและต่อเนื่อง ประชาชนมีคุณภาพ คุณธรรม ร่วมพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมฐานความรู้ และทำให้ประเทศมีศักยภาพ ในการแข่งขันเพิ่มขึ้น

ผู้ที่ได้ฟังการแถลงยุทธศาสตร์ในวันนั้นก็คงจะได้รับทราบถึงทิศทาง และกระบวนการทำงานเพื่อไปสู่จุดมุ่งหมายที่วางไว้ สำหรับผู้ที่ไม่มีโอกาสได้รับฟังวารสารวิชาการขอนำบางส่วนของคำแถลงยุทธศาสตร์ที่นายอดิศักดิ์ โพธิ์ธารมิก รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการได้กล่าวไว้ในวันนั้นมาเผยแพร่ให้ทุกท่านได้รับรู้ร่วมกัน เพื่อที่ทุกฝ่ายจะได้ร่วมแรงร่วมใจกันสร้างกระทรวงศึกษาธิการให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ พัฒนาการจัดการศึกษาของชาติให้มีคุณภาพสามารถแข่งขันกับนานาชาติได้ ดังนี้

“.....วันนี้รัฐบาลนำโดยท่านนายกทักษิณ ท่านต้องการที่จะเห็นกระทรวงศึกษาธิการเป็นกระทรวงชั้นนำ ที่จะกอบกู้ประเทศในเรื่องของเศรษฐกิจ ในเรื่องของสังคม เราพูดถึง ๒ ตัววันนี้ เป็นคำพูดที่ฝรั่งใช้ และเราคิดว่าเราต้องใช้เหมือนกัน ภาษาอังกฤษคำว่า Knowledge-based มี ๒ คำ คือ Knowledge-based economy และ society คือ สังคมฐานความรู้ และ

เศรษฐกิจฐานความรู้ คือ ต่อไปนี้ทั้งโลกมีการแข่งขันกันมากขึ้น เราจะอยู่อย่างโดดเดี่ยวไม่ได้อีกแล้ว ต้องมีการมองข้าเลื่องประเทศเพื่อนบ้านของเรา ต้องมีการพัฒนาแข่งกับเขา สุดท้ายก็คือความรู้ต่างๆ สามารถจะขนขวายหาได้ตลอดเวลา ระบบการสื่อสารดีขึ้นมาก ระบบ Globalization ภาวะการสื่อสารมาได้เร็ว ระบบอินเทอร์เน็ต ซึ่งเป็นการคมนาคมสื่อสารระหว่างคอมพิวเตอร์ต่อคอมพิวเตอร์เกิดขึ้น ทำให้ทั้งโลกมีข่าวสารข้อมูลเต็มไปหมด คนไหนเก่ง คนไหนฉลาดก็สามารถที่จะเลือกหาข่าวสารได้ วันนี้ข่าวสารข้อมูลต่างๆ ไปมาถึงเราเต็มไปหมด จนบางครั้งไม่รู้ว่าจะเลือกอะไรดี เกิดความสับสนเหมือนกัน นี่คือนิโลกปัจจุบันนี้ ฉะนั้นประเทศไทยถ้าเราไม่จัดการ ไม่คิด ไม่มีทิศทางที่ชัดเจน ผมว่าถึงแม้จะมีข่าวสารเต็มทั้งโลก แต่อาจทำให้สับสนว่าเราจะเลือกใช้อะไรบ้าง วันนี้ทั้งโลกจึงมีคำว่า Knowledge-based ทุกคนมุ่งไปที่ประชาชนของประเทศ ไม่ว่าจะเป็นนักเรียน นักศึกษา หรือประชาชนทั่วไป อายุเท่าไรไม่จำกัด จะต้องมีความรู้ มีความคิด มีการหาข่าวสารข้อมูลทุกวัน ผมใช้คำว่าทุกวันนี้ละ ตกไปแค่วันเดียวล้าหลังแล้ว เพราะฉะนั้นต้องทำให้ทุกคนมีความสุขกับการที่จะหาข่าวสารใส่ตัวเอง พอได้ข่าวสารมากๆ ขึ้น มันเป็นทั้งข้อมูลที่จะสร้างความรู้ให้เรา สร้างทั้งความรู้ ทั้งความคิดความอ่าน และก็เสริมสร้างสติปัญญาของเรา ให้เราคิดอะไรต่างๆ ได้มากมาย สิ่งนี้เป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับประเทศไทย ซึ่งเราจะต้องทำเรื่องนี้ให้ประชาชนทั้งประเทศสำนึกในเรื่องนี้ให้ได้

กระบวนการเหล่านี้คือกระบวนการเรียนการสอน การจัดวิธีการต่างๆ ซึ่งเป็นแนวใหม่ เราพูดถึงเรื่องการปฏิรูปการศึกษามาเป็นระยะเวลา ๑๐ ปี บัดนี้เราได้พระราชบัญญัติปี พ.ศ. ๒๕๔๒ วันนี้ พ.ศ. ๒๕๔๗ ห้าปีแล้ว ปรากฏว่าเราขยับไปได้มากพอสมควร เจตนาของผู้ร่างกฎหมายนี้ก็ถือว่าเจตนาดี พยายามที่จะร่างเข้ามาให้ครบกระบวนการทั้งหมด เขาคิดว่า ถ้าร่างกฎหมายเป็นกรอบใหญ่ๆ อาจจะทำให้พวกเรายึดถือปฏิบัติได้ไม่ต่อเนื่อง อาจจะไม่ชัด อาจจะมีการเปลี่ยนทิศทางได้ อาจจะไม่เปลี่ยนเพราะว่าตัวเรา

ไม่เข้าใจ หรือเปลี่ยนเพราะว่าการเมืองทำให้เปลี่ยน เพราะฉะนั้น พ.ร.บ. ฉบับนี้แหละที่เป็นตัวกำหนดทิศทางได้ชัดเจน แต่หลังจากที่เราทำแล้วจะเห็นว่าเรามีความขลุกขลักค่อนข้างจะมากในเรื่องของการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัตินี้ กล่าวคือว่าเราต้องมีกฎหมายออกมามากมาย ซึ่งเป็นข้อกำหนดอยู่ในนั้น แต่ปรากฏว่ากฎหมายบางฉบับก็ทำไม่ทันระเบียบปฏิบัติต่างๆ ที่ออกมาแล้ว บางอย่างที่ยังไว้อาจจะต้องปรับเพราะไม่ค่อยจะทันสมัยสำหรับปัจจุบัน ต้องอย่าลืมว่ามนุษย์เราเวลาเราสร้างอะไรขึ้นมา ใช้เวลานานกว่าจะออกมาได้ บางทีใช้เวลาเป็น ๑๐ ปี เหมือนการค้นคว้า ของทุกอย่างที่เราใช้วันนี้ เขาค้นคว้ามา ๑๐ ปีแล้ว บางทีกฎหมายที่เราใช้กันวันนี้มันต้องใช้เวลาเป็นสิบๆ ปี ก่อนที่จะออกมาเป็นกฎหมายวันนี้ได้ แต่ถึงเวลานี้โลกเปลี่ยนไปเร็ว ต้องยอมรับว่าบางครั้งมันก็ต้องมีการปรับปรุงได้ เพราะฉะนั้นกฎหมายที่เราเห็นในวันนี้ผมเห็นจุดด้อยเยอะ แต่จุดที่ต้องมีการปรับปรุงก็มีมาก แต่ไม่เป็นไร รัฐบาลนี้จะอยู่ครบเทอม เหลือเวลาอีกประมาณปีหนึ่ง เราจะเดินตามแนวนี้นี้ หลังจากนั้นเราจะมานั่งถามกันเองว่าเราควรจะมีการปรับปรุงอะไรบ้าง ซึ่งพระราชบัญญัติทุกฉบับเปิดโอกาสให้ปรับปรุงได้ รัฐธรรมนูญก็ยิ่งเปิดโอกาสให้ทำได้ ผมถึงเกริ่นหัวข้อไว้ตรงนี้ว่าเราพยายามทำตามกฎหมายกำกับไว้ สิ่งที่ผมมานั่งตรวจสอบดูก็คือ เราได้ทำงานกันไปเยอะมาก แต่ถามว่าจุดหมายของเราคืออะไร การปฏิรูปการศึกษาไม่ใช่แปลว่าทำให้กฎหมายเสร็จแล้วจบ มันหมายถึงว่า เราต้องการ output ออกมา

“วันนี้เป็นวันที่กระทรวงศึกษาฯ ต้องมาประกาศว่า เราใช้ชื่อว่ายุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติของกระทรวงศึกษาธิการ ก็คือว่ามันต้องไปสู่การปฏิบัติ มันถึงจะเป็นเรื่องราวที่สมบูรณ์ และจับต้องได้ในอนาคต”

กระทรวงศึกษาธิการหรือระบบการศึกษาของเรา เหมือนกับโรงงานใหญ่ๆ ซึ่งผลิตมนุษย์ออกมา มนุษย์ที่เราต้องการออกมาเอาไปทำอะไร ก็คนไทยด้วยกันที่ออกมาสร้างความเจริญ เพราะฉะนั้นกระทรวงนี้จึงมีความสำคัญมาก เป็นกระทรวงที่ต้องสร้างบุคลากรหรือมนุษย์ หรือพวกเรานี้แหละ เป็นต้นแบบมาเรื่อยๆ และก็ต่อเนื่องกันมาตลอด หยุดไม่ได้ ถ้ามันสร้างแล้วต้องการอะไรอีกบ้าง เราต้องการให้เกิดการแข่งขันกับต่างประเทศได้ เราต้องการให้สังคมที่เราอยู่มีความสุข สังคมของโลกมีความสุข ของคนไทย ของประเทศไทยก็ต้องเป็นสิ่งที่เราสนองให้กับโลกอย่างมีความสุข อย่างมีสันติ เวลาเจอกับเศรษฐกิจก็ตัวใครตัวมัน เริ่มจากตัวใครตัวมันที่ประชาชนแต่ละคน ทุกคนต้องมีสิทธิ์ ต้องมีเงินใช้ ต้องมีอาชีพ มีครอบครัว มีความผาสุก เพราะอย่างน้อยปัจจัย ๔ ต้องได้ ปัจจัย ๕ ปัจจัย ๖ ซึ่งกำลังตามมาเรื่อยๆ ทุกวันนี้ก็ต้องมีเหล่านี้เป็นสิ่งที่สำคัญ นี่คือการเศรษฐกิจจริงๆ ของประชาชน ซึ่งก็มาจากความรู้ทั้งนั้น มาจากการศึกษาทั้งนั้น เพราะฉะนั้น เราต้องมีความรู้ ทุกคนต้องมีความรู้มากบ้างน้อยบ้างตามสัดส่วนของประเทศ ของประชากรของเราทุกคน แต่มันต้องตั้งต้นตรงนี้ ฉะนั้นในหลักของการทำยุทธศาสตร์ ผมขอเรียนอย่างนี้ว่า ยุทธศาสตร์เป็นคำพูดที่ทุกคนพูดกันได้หมด เราก็พูดกันเท่าๆ ได้ แต่ว่าแปลว่าอะไร บางทีแปลไม่ค่อยออก พอเราพูดถึง Vision เราพูดถึงพันธกิจ พูดถึงยุทธศาสตร์ แล้วทำยังไงให้มันเกิด ตรงนี้ซึ่งที่คนไม่ค่อยพูดหรือกระทรวงศึกษาธิการ ก็มียุทธศาสตร์หลายยุทธศาสตร์ที่ออกมาเขียนออกมาชัดเจนมีหลายเรื่อง ยุทธศาสตร์ของการปรับปรุงบุคลากรและครูต้องทำยังไง ต้องทำอะไรบ้าง บอกเป็นข้อๆ มา ยุทธศาสตร์ของการทำหลักสูตร ต้องมีการปรับปรุง หลักสูตร ๘ สารที่จะต้องมีการปรับปรุงตลอดเวลา ต้องมีการปรับปรุงเรื่องของการ

ทำกิจกรรมต่างๆ นี่เป็นยุทธศาสตร์ที่บอกไว้ แต่ไม่ค่อยได้บอกหรือว่า ต้องทำอะไร เพราะฉะนั้นวันนี้เป็นวันที่กระทรวงศึกษาฯ ต้องมาประกาศว่า เราใช้ชื่อว่ายุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติของกระทรวงศึกษาธิการ ก็คือว่ามันต้องไปสู่การปฏิบัติ มันถึงจะเป็นเรื่องราวที่สมบูรณ์ และจับต้องได้ในอนาคต คือไม่ใช่ว่าพูดตรงนี้ไปของงบประมาณมาแล้วสุดท้ายอีก ๔-๕ ปี มาถามดูซิว่า เราได้สิ่งที่เราต้องการไหม ตรงนั้นยากที่จะตอบเขาได้

วันนี้เราได้ทำเป็นยุทธศาสตร์ออกมา ท่านทุกคนคงจะมีอยู่แล้ว ที่ผมอยากจะให้เห็นนี้ ทางบ้านก็มองเห็นบ้างเป็นแผ่นใหญ่ๆ นี่จะเป็นไบเบิลออกมาให้ชัดๆ ว่าทั้งหมดนี้คือแนวคิดที่กระทรวงศึกษาธิการวางไว้ และตรงนี้ไม่ได้แปลว่าถูกต้อง ๑๐๐% วันนี้เสนอให้ทุกท่านทราบ แต่ว่าทุกอย่าง Dynamic... คือ มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงทุกวัน เพราะฉะนั้นยุทธศาสตร์เหล่านี้ การปฏิบัติเหล่านี้จะสามารถปรับตัวได้ตลอดเวลา แต่หลักๆ มันจะอยู่อย่างนี้ทั้งหมด ไม่เห็นตรงนี้ไปที่เราต้องการจะเห็นก็คือ ต้องการให้ประเทศของเราได้มีการพัฒนาการศึกษาให้เท่าเทียมกับอารยประเทศ อารยประเทศก็คือประเทศที่เจริญแล้ว เช่น Developed country ก็คือประเทศที่พัฒนามากแล้ว เราต้องการพัฒนาขึ้นไปให้ใกล้เคียงกับเขาหรือเท่าเขา เพื่ออะไรเพื่อให้คนของเราที่ออกมาจากระบบการศึกษา ออกมาจากมหาวิทยาลัยหรือไปศึกษาเพิ่มเติม เป็นระดับปริญญาโท ปริญญาเอก หรือจากประชาชนชาวบ้านธรรมดา จะต้องสามารถแข่งขันในภาพรวมได้ แข่งขันกับตัวเองได้ ให้พัฒนาตัวเองขึ้นมาได้ ในครอบครัว

ในประเทศไปแข่งขันได้หมด ก็คือประเทศเราสามารถแข่งขันได้ นี่คือหัวใจของเรื่อง ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับทั้งภาคเอกชน ภาครัฐบาล สมัยก่อนนี้เราไม่ค่อยพูดถึงเอกชนเท่าไร วันนี้เอกชนเริ่มกังวลมากแล้วว่า ถ้าผมมาตั้งโรงงานที่เมืองไทย มาจากต่างประเทศ จะมีบุคลากรเข้ามาทำงานกับผมได้ไหม ผมจะมีช่างเทคนิคไหม ถ้าผมมาตั้งโรงงานรถยนต์เพิ่มอีกสัก ๒-๓ โรงหรือขยายโรงงาน มาตั้งโรงงานแอร์คอนดิชัน ถ้ามามีเด็กหรือบุคลากรไทยเข้ามาทำงานกับผมได้ไหม นี่คือแนวคิดที่เราต้องหาทางที่จะให้นักศึกษาของเราสามารถที่จะออกไปแล้วทำงานได้ทันที วันนี้งานรออยู่เยอะ และงานไม่รอก็เยอะ เพราะว่าเราศึกษากันแบบไม่ได้มองเป้าหมายเป็นหลัก นักศึกษาบางส่วนจบออกไปไม่มีงานทำ แต่บางส่วนจบออกไปมีงานทำมากมาย ตรงนี้แหละที่เราต้องมีการปรับกระบวนการเป็นการใหญ่ ไม่ว่าจะเป็นอุดมศึกษา มหาวิทยาลัย เช่น สถาบันราชภัฏ ราชมนคล ต้องปรับแนวความคิดต่างๆ ออกมา ทั้งหมดนี้เป็นสิ่งที่ผมคิดว่าภาคเอกชนต้องการมาก

เมื่อสองวันที่แล้ว ตัวแทนของบริษัทหนึ่งที่ทำธุรกิจใหญ่ในเมืองไทยและในภูมิภาคเอเชียมาหาผม มีความกังวลอยู่ ๒ เรื่อง เรื่องที่หนึ่ง เขาบอกเมืองไทยสถานที่ดี รัฐบาลดีมีเสถียรภาพ ทุกคนอยากมาอยู่ที่นี่ คนไทยเป็นคนอัธยาศัยดีมาก แต่สิ่งที่เขากังวลคือคนทำงานที่เขาได้ไปภาษาอังกฤษไม่ค่อยจะได้ อันตบหนึ่งนะ เขาถามว่า ผมจะมีนโยบายอย่างไรกับภาษาอังกฤษ อันตบสองทางช่างเทคนิค และเรื่อง

ICT เรื่องคอมพิวเตอร์ ถามว่าเราใช้ data base ระบบใด เขาแนะนำมา ๒-๓ ระบบ นี่เป็นความต้องการที่เขาชี้ชัดออกมาให้ผมเลยว่า เขาต้องการอย่างนี้ๆ ผมบอกเขาว่าเหมือนกันกับสิ่งที่ผมต้องการทุกอย่าง และผมตั้งใจที่เขาจะมา มา confirm ว่า วันนี้สิ่งที่ผมคิดไม่ผิด บริษัทต่างๆ ที่อยู่ในต่างประเทศยังไม่ได้เข้ามาในเมืองไทย อยากจะเข้ามาถาม เขาไม่กล้ายืนยัน มาหาผมก่อน ผมยืนยัน เขาบอกถ้าผมยืนยันเขายืนยัน ตรงนี้ก็มีการคุยกัน นี่คือตัวอย่างของสิ่งที่เราผลิตออกมา บุคลากรต้องออกไปทำงานได้ เพราะฉะนั้นจากนี้ไปนักเรียนที่ออกจากโรงเรียนไปทั้งหมด จะเป็นอาชีวศึกษา จะเป็นมหาวิทยาลัยก็ตาม จบไปแล้วทุกคนต้องมีงานทำ ผมใช้คำว่าทุกคน วันนี้จะมากำหนดเป็นเป้าหมายเลยมันอาจจะไม่ถึงตรงนั้นไม่เป็นไร แต่ถ้าเราบอกว่า ๙๐% มีงานทำ ผมไม่ชอบ ผมบอกทุกคนก่อน เราทุกคนก็ไปช่วยออกมาให้ได้ เพราะฉะนั้นมหาวิทยาลัยต่างๆ ท่านอธิการบดีที่ท่านนั่งตรงนี้หรือฟังที่บ้าน ท่านต้องทำยุทธศาสตร์มาให้ผม ยุทธศาสตร์ตรงนี้ไม่มีอะไร เพียงแต่บอกอย่างนี้แหละ ผมไม่ค่อยห่วงเท่าไรหรอก ของเราไปได้ดีแล้ว เพียงแต่เราต้องจัดการข้างในอีกนิดหน่อยเท่านั้นเอง

งบประมาณทั้งหลาย รัฐบาลนี้ต้องบอกว่าไม่ค่อยมีปัญหา เป็นรัฐบาลเดียวที่ผมสังเกตดูมาตลอด พอพูดแล้วรัฐบาลบอกงบประมาณไม่ค่อยมีปัญหา แต่การ justify ต้องทำให้ผมเชื่อว่าที่คุณขอไปแล้วมันได้ประโยชน์อย่างที่คุณบอกมา นี่แหละคือปัญหา ตรงนี้ผมมีความรู้สึกว่าคุณเข้าใจกันและเดินแนวนี้นี้เราจะสามารถทำงานได้ สิ่งที่ผมคิดว่าเป็นเรื่องสำคัญก็คือโอกาสทางการศึกษา โอกาสทางการศึกษาสำคัญที่สุดอยู่ในหัวข้อหลักของเราเป็น ๑ ใน ๓ ของเสาหลักใหญ่ๆ ของยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติในวันนี้ ก็คือเราต้องให้โอกาสการศึกษาแก่ประชาชนทุกคน ไม่ใช่ นักเรียนทุกคน ทำอย่างไรจะให้เขามีโอกาสหาแหล่งการศึกษาได้ รัฐบาลก็ไปวางแหล่งการศึกษาไว้ทั่วไปหมด วันนี้เราวางไว้แล้วพอสมควร เรามีโรงเรียนสามหมื่นกว่าโรงเรียน มหาวิทยาลัยก็มีเยอะแยะนับกันไม่ค่อยไหวเหมือนกัน แล้วก็จะแตกตัวเป็นมหาวิทยาลัยอีก

หลายมหาวิทยาลัยด้วยกัน อาชีวะ ทั้งเอกชนทั้งรัฐบาล มีถึงประมาณเกือบเจ็ดแปดร้อยแห่งด้วยกันทั่วประเทศ มีสาขาครบทุกอย่าง เพราะฉะนั้น Infrastructure ผมใช้คำว่า Infrastructure ของสถานศึกษาเหล่านี้ใช้ได้ พวกเราสร้างกันมา รัฐบาลต่างๆ สร้างกันมา ท่านอาจารย์ทั้งหลายที่ท่านอยู่กันมานาน ท่านสร้างกันมาด้วยดี แต่อย่างที่บอกมันขาดทิศทาง ขาดงบประมาณบ้าง ตัวใครตัวมัน ก็ทำให้เห็นไม่ค่อยชัดเจน แต่สิ่งนี้เป็นสิ่งที่ดีสำหรับจัดการง่ายขึ้น การศึกษาวันนี้ ใครบอกว่าไม่ต้องจัดการ ไม่จริง มันต้องจัดการ หลักใหญ่ๆ คือการจัดการเท่านั้นเอง จัดการให้มันสอดคล้องกัน ให้หมด เพราะฉะนั้นโอกาสทางการศึกษาผมคิดว่าสำคัญมากนะครับ และที่สำคัญกับโอกาส ก็คือมาตรฐานทางการศึกษา วันนี้เราไม่ค่อยมี Benchmark กันเท่าไร ผมมี กศน. ทุกคนรู้จัก การศึกษานอกโรงเรียน มีอยู่ทั่วประเทศ มีบุคลากรเข้าไปดูแลหมื่นกว่าคน รับนักเรียน นักศึกษาได้ประมาณ ล้านหกแสน ล้านเจ็ดแสนคน ถ้าผมจำตัวเลขไม่ผิดประมาณนั้น ก็มีความภูมิใจกับตัวเลขนักศึกษาที่มากขึ้น ผมก็ถามว่า ท่านตามดูผลหรือเปล่า ที่เขาจบของท่านไปเป็นอย่างไร บ้าง ทุกคนก็อึ้ง ไม่ตอบ แสดงว่าไม่ค่อยได้ตามดูหรอก ฉะนั้นวันนี้ก็ให้กลับบ้านไปด้วย การบ้านที่ให้ไป ๓ เดือนแล้วยังไม่ได้ส่งให้ผมเลย ไปดูให้หน่อยซิว่าแต่ละคนที่จบไปแล้วได้ดิบได้ดียังงี้หรือทำอะไรบ้าง เอาเขามาเล่าให้ฟังซิ เอาเขามาสอนพวกเราต่อซิเป็นยังงี้ สอนพวกเราเองที่เป็นครูเขาแน่แหละ เราถึงจะได้รู้ว่าที่เราสอนเขาไปผิดหรือถูก อย่างนี้เป็นสิ่งที่ กศน. ต้องทำต่อ เป็นต้น เราสร้างหอสมุดเต็มไปหมด หอสมุดเคลื่อนที่โดย กศน. ส่งไปให้ใครต่อใคร เรายังมีโครงการอีกมากมาย ผมต้องถามว่ามีคนอ่านหรือเปล่า ไม่ใช่ว่าเอาสวยๆ ไปตั้งเป็น Mobile แล้วบอกว่านี่แหละครับผลสำเร็จแล้ว ไม่ใช่ะ ต้องมีคนอ่าน แล้วถามว่าคนอ่านอ่านอะไร รู้อะไรจากการอ่านบ้าง นี่คือหัวใจสุดท้าย ตรงนี้ยังขาด ยังไม่ค่อยได้ทำกัน แต่ผมเชื่อว่าตรงนี้เติมกันไม่ยาก นี่ก็เป็นนโยบายต่างๆ ที่ออกมาจะเห็นได้ชัด

โอกาสทางการศึกษา ความยากจนของประชาชน ความเท่าเทียม พยายามจะพูดว่าให้เท่าเทียมนะครับ

พูดยังงี้มันก็คงไม่เท่าเทียมง่ายๆ หรือ ผมจะพยายามใช้คำว่าให้โอกาสการศึกษาแก่ประชาชนทุกคน และให้มีความเท่าเทียม แต่ว่ามาตรฐานไม่เท่าเทียม ท่านดูวิดีโอเมื่อกี้ เห็นไหมครับเด็กต่างจังหวัดกับเด็กกรุงเทพฯ ต่างกันยังงี้ สถานที่ศึกษาก็ลำบาก เห็นโต๊ะใหม่ เห็นหน้าเห็นตาใหม่ เสื้อผ้าเป็นยังงี้ หน้าตาความสดใสดังกัน ทั้งที่เป็นคนไทยด้วยกัน เศรษฐกิจของประเทศชาติเกิน ๕๐% เรามีเด็กยากจนอยู่ ๒.๑ ล้านคน สถิติจากสำนักงานสถิติแห่งชาติออกมาเร็วๆ นี้ เด็กยากจนซึ่งอยู่ใต้เส้นความยากจน ๒.๑ ล้านคน เป็นเด็กในอีสานเกิน ๕๐% เห็นไหมครับความยากจนเกิดขึ้นมากมาย แพร่ไปทั่วหมด นี่คือการที่เราต้องการให้เห็นว่าความเท่าเทียมกัน การเท่ากันในโอกาสทุกคนต้องมี แต่ว่ามาตรฐานต้องดีด้วยเพราะฉะนั้นนโยบายของผมจะเห็นชัดว่าผมจะพูดถึงโรงเรียนเล็กๆ ซึ่งบางครั้งท่านอยากจะยุบทิ้งเพราะไม่มีประสิทธิภาพ ผมบอกผมเอาประชาชนเป็นตัวตั้ง เอานักเรียนเป็นตัวตั้ง ผมไม่ค่อยเห็นด้วยกับการที่จะเอานักเรียนเคลื่อนที่ตอนเข้าไปเรียนอีกโรงเรียนหนึ่ง บ่ายอีกโรงเรียนหนึ่ง ตามวิชาไม่ไหว นักเรียนต้องอยู่กับที่ ชุมชนต้องอยู่กับที่ ครูต้องเป็นคนเคลื่อน เพราะฉะนั้นเราต้องหาทางทำอย่างไรก็ตาม จึงมีโครงการเอา Mobile คอมพิวเตอร์เข้ามา เอาครูเคลื่อนที่เข้ามา นี่คือการที่กำลังทำอยู่สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สิ่งเหล่านี้ไม่ต้องใช้เวลาปฏิรูปนานนัก ถ้าเราใส่ Resource ลงไปถูก ผมใส่ Mobile คอมพิวเตอร์เข้าไป ผมใส่ครูเข้าไป ครูผู้ใหญ่มากแรง ก็ไม่เป็นไรช่วยกัน แต่ครูเด็กๆ เข้าไปก็ได้ ปีเดียวเห็น

ผลครับ ผมจะวัดให้ดู จะทำให้ดูว่าถ้าทำอย่างนี้แล้ว และไปวัดเดี๋ยวนี้นั้นเป็นยังไง เด็กเล็กๆ หรือเด็กยากจนทั้งหลายนับไปอีกปีหนึ่ง คือ ปีการศึกษาหน้าดูซิว่าจะดีขึ้นแค่ไหน ผมอยากดูสีหน้าแต่ละคนเป็นอย่างไร เป็นสิ่งที่แนววิธีปฏิบัติเข้าสู่ยุทธศาสตร์ทั้งหมด

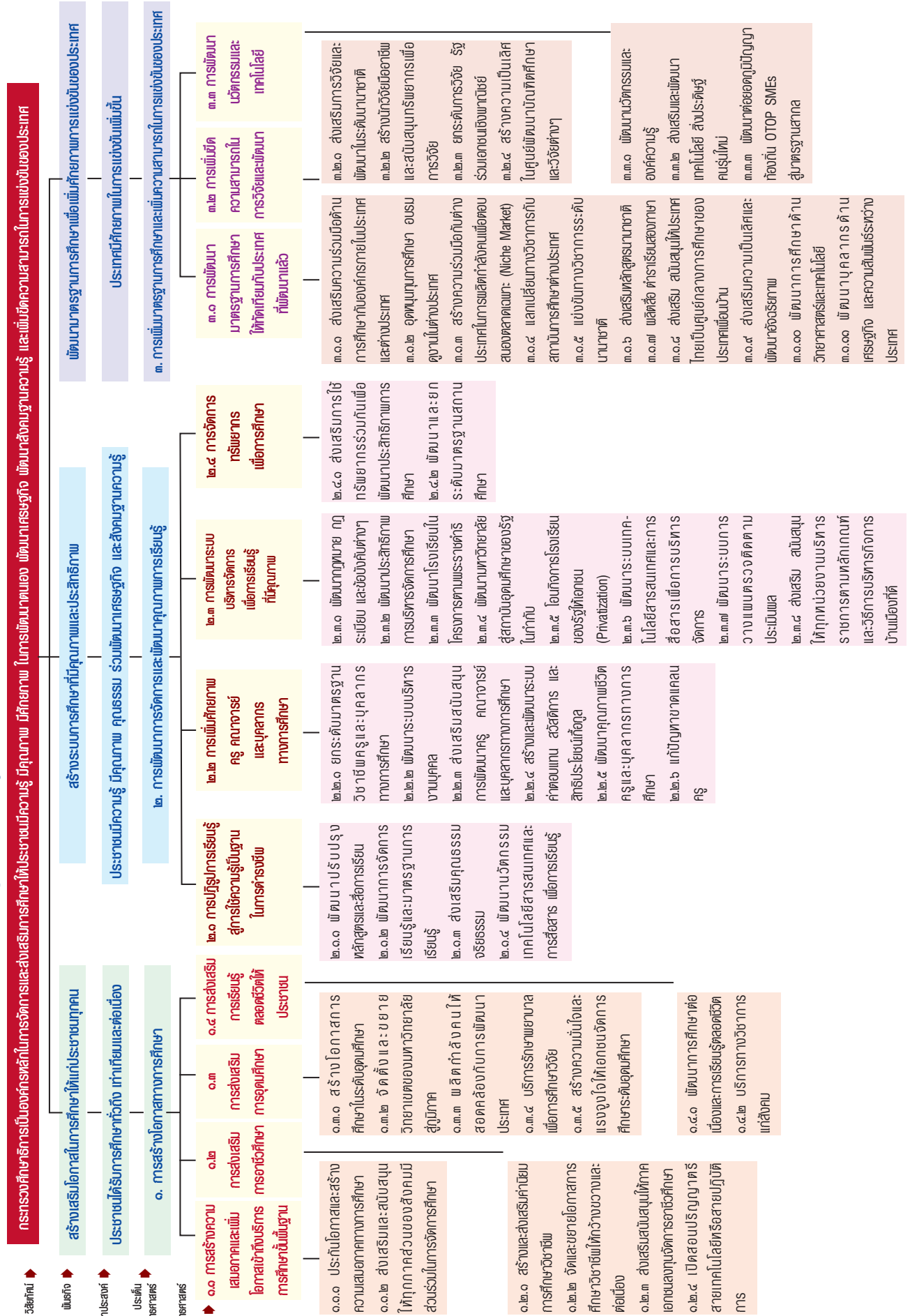
สุดท้ายที่ผมคิดว่าสำคัญมากๆ และเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นทุกวันกับเราก็คือ การพัฒนาการเรียนรู้ การจัดการต่างๆ ซึ่งถ้าจะอยู่ในเล่มยุทธศาสตร์ก็จะเป็นผัง zone สีเหลือง ซึ่งมีกระบวนการมากมาย ใช้เงินเยอะมาก ใช้คำว่าพัฒนาการจัดการ พัฒนาการ สร้างประสิทธิภาพของการเรียนรู้ การเรียนรู้ก็หมายถึงองค์ประกอบครู อาจารย์ สถานศึกษา นักเรียน หลักสูตรต่างๆ ทั้งหมดนี้คือกระบวนการที่ต้องเข้าไปปรับปรุงพัฒนาหมด พูดถึงเรื่องการพัฒนาคู อาจารย์ ก็ต้องทำ ไม่ใช่ว่าครูอาจารย์สอนเก่งอย่างเดียว ครูอาจารย์ต้องมีประสิทธิภาพ ต้องมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีเศรษฐกิจที่ดีขึ้น มีการพัฒนาตัวเองตลอดเวลา รัฐบาลหรือกระทรวงศึกษาธิการต้องให้อาจารย์ตลอดเวลา ต้องให้เขาได้มีโอกาสไปพัฒนาตัวเองตลอดเวลา ต้องมี course ให้เขา อย่างน้อยหนึ่งปีต้องมีการเข้าไปอบรมไม่ต่ำกว่าเจ็ดวัน หรือประมาณสิบกว่าวันโดยเฉลี่ย ใช้วิธีการอะไรก็ได้แต่ให้อบรมในเรื่องของวิชาความรู้ ต้องพัฒนาทุกวัน ต้องแข่งกับโลกอย่างนี้เป็นต้น ผมยกตัวอย่างเรื่องครูอาจารย์ เงินเดือนที่เราพยายามจัดขึ้นมาเรียบร้อยแล้ว จะมีการปรับคุณวุฒิต่างๆ วิทยฐานะ เงินประจำตำแหน่ง ซึ่งทุกคนเรียกร้องกันมาก ตรงนี้สำคัญเท่ากับการลดต้นทุนของค่าใช้จ่ายของท่านด้วย การเป็นหนี้ทั้งหลายพูดแล้วพูดอีก วันนี้คงไม่พูดอะไรมาก ผมก็เข้ามาจัดการช่วยกัน เรื่องเหล่านี้เป็นสิ่งที่เราต้องทำให้ครูมีความรู้สึกว่ามีอนาคต มีความหวังไม่ใช่ทำไปวันๆ นี่ยกตัวอย่างเรื่องเดียวแหละครับ สถานศึกษา ต่อไปนี้ต้องทำให้ดีกว่านี้ โครงสร้างของอาคารเรียนต้องมีการปรับเปลี่ยนวิธีใหม่ อุปกรณ์ต่างๆ หลักสูตรต้องพัฒนาตลอดเวลา โครงสร้างทั้งหมดก็เกี่ยวกับเสาที่สาม แต่ส่วนที่อยู่ตรงกลางตาม zone สีเหลืองของผังยุทธศาสตร์ ตัวนี้เป็นงานใหญ่ ซึ่งกำลังทำอยู่ทุกวันนี้ แต่ทำกันอย่างกระจัดกระจาย

ไม่มีทิศทางชัดเจน

ทั้งหมดนี้ผมขอเรียนท่านว่าผมขอความร่วมมือจากทุกๆ ท่าน พยายามทำความเข้าใจตรงนี้ ต่อจากนี้ไปจะมีผู้ขึ้นมาพูดอีกสัก ๓-๔ ท่านด้วยกัน จะทำให้เราเห็นภาพชัดเจนขึ้น ก่อนที่ผมจะจบตรงนี้ ผมต้องเรียนว่า ผมมีความมั่นใจในกระทรวงศึกษาธิการ ในบุคลากรของเราทุกคน ไม่ว่าจะเป็นระดับผู้ใหญ่ ระดับกลาง ระดับเด็ก ซึ่งผมสัมผัสมาแล้วทั้งหมด อาจจะไม่ครบ แต่ว่าสัมผัสมาแล้ว สุ่มตัวอย่างมาหมดเรียบร้อยแล้ว มีความมั่นใจว่ากระทรวงนี้สามารถทำให้ได้ดี ความสำเร็จ งบประมาณ มีมาก ถ้าช่วยกันจริงๆ ทำให้ได้ดี แต่ถ้าทำกันตรงกันข้ามก็เจ๊งได้เร็วเหมือนกัน แต่วันนี้ผมเชื่อว่าทุกคนคิด ผมจึงมีความมั่นใจว่าวันนี้จะเป็นสิ่งที่เปิดหน้าใหม่ของกระทรวงศึกษาธิการ คำว่าหน้าใหม่ คือวิธีการใหม่ๆ แต่บุคลากรก็ยังเกาอยู่นะครับ แต่เราปรับของเราได้ ก็ต้องฝากทุกๆ ท่านว่าพยายามตั้งใจฟังแล้วก็ช่วยกันคิด ทั้งหมดนี้เป็นของท่าน แต่นี่คือต้นแบบสำคัญ และต้นแบบนี้ผมคิดว่าไปได้เกิน ๙๐% แล้ว แต่ปรับเปลี่ยนได้นะครับ ไม่ใช่ปรับเปลี่ยนไม่ได้ เราก็รอเสียงวิพากษ์วิจารณ์จากท่าน วิจารณ์อย่างที่มีการวิจารณ์แบบสร้างสรรค์ ไม่ใช่วิจารณ์แบบพยายามที่จะทำให้มันยุ่ง ขออนุญาตจบแค่นี้ก่อนนะครับ ผมใช้เวลาค่อนข้างจะมาก แล้วเดี๋ยวผมจะกลับมาพบกับท่านอีกครั้งหนึ่ง ขอขอบคุณครับ”

คำแถลงของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ คงจะทำให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องรวมทั้งประชาชนได้มองเห็นภาพการทำงานของกระทรวงศึกษาธิการได้ชัดเจนขึ้น เห็นว่ากระทรวงศึกษาธิการมีเอกภาพทางความคิด มีการปรับตัวได้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลก และสามารถพัฒนาการจัดการศึกษาของชาติเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ตามเจตนารมณ์ของการปฏิรูปการศึกษา อันจะนำไปสู่การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนต่อไป 🙏

ยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติของกระทรวงศึกษาธิการ

หนังสือสำหรับเด็ก สื่อเพื่อบูรณาการเรียนรู้ ที่ครูมองข้าม

นางสมลักษณ์ กาพันธ์*

นโยบายของรัฐบาลปัจจุบันได้แสดงเจตนารมณ์ที่จะปฏิรูปการศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้อันเป็นเงื่อนไขสู่การพัฒนาเศรษฐกิจให้คนไทยทั้งปวงได้รับโอกาสเท่าเทียมกันที่จะเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตและมีปัญญาเป็นทุนไว้สร้างงานและสร้างรายได้ นำประเทศให้อยู่รอดจากระบบเศรษฐกิจและสังคมที่ผันแปรอยู่ตลอดเวลา โดยยึดหลักว่า การศึกษาสร้างคน สร้างงาน และสร้างชาติ ภารกิจของสถานศึกษาคือการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถ โดยส่งเสริมให้แต่ละบุคคลพัฒนาไปสู่ศักยภาพสูงสุดของตน ตามความเชื่อที่ว่าผู้เรียนทุกคน มีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด การเรียนรู้ที่ประสบความสำเร็จคือการได้ลงมือปฏิบัติ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน จะส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ อย่างมีความสุขและสามารถนำไปปรับประยุกต์ใช้ ได้อย่าง

เหมาะสม ธรรมชาติของเด็ก ไม่ว่าจะเป็นชาติใด ภาษาใด วัฒนธรรมใด ล้วนมีความต้องการความรัก ความสำเร็จ ชอบเรียนรู้ ทดลอง อยากรู้อยากเห็นในสิ่งใหม่ๆ ชอบฟังนิทานแล้วสมมุติตัวเองเหมือนตัวละคร สื่อที่เด็ก

สนใจจึงเป็นหนังสือสำหรับเด็กที่ครูจะต้องเรียนรู้เพื่อจัดทำให้ผู้เรียนเกิดความสุขและได้เรียนรู้อย่างยั่งยืน

ความหมายของหนังสือสำหรับเด็ก

จินตนา ไบกาซูยี (๒๕๔๒ : ๑) ได้ให้ความหมายหนังสืออ่านสำหรับเด็กไว้ว่า หนังสือที่ให้เด็กอ่านในเมืองไทยหนังสือสำหรับเด็กแบ่งออกเป็นประเภทใหญ่ๆ ตามลักษณะการใช้ ได้แก่ หนังสือเรียน หนังสืออ่านทั่วไปสำหรับเด็กหรือหนังสือที่ไม่ใช่หนังสือเรียน เช่น หนังสืออ่านนอกเวลา หนังสืออ่านเพิ่มเติม หนังสืออุทิศ หนังสือส่งเสริมการอ่าน

* อาจารย์ ๒ ระดับ ๖ โรงเรียนบ้านดงยาง ตำบลปากเรือ อำเภอมหาชนะชัย จังหวัดยโสธร ๓๕๑๓๐

จุดมุ่งหมายของหนังสือสำหรับเด็ก

หนังสือสำหรับเด็ก จัดทำขึ้นโดยมุ่งหวังให้เด็กอ่านด้วยตนเอง ในขณะที่อ่านจะได้รับประโยชน์ดังต่อไปนี้

๑. ช่วยให้เด็กได้รับความบันเทิง สนุกสนาน เพลิดเพลิน สนองความต้องการของเด็ก เช่น การดูนิทาน

๒. ช่วยกระตุ้นให้คิดและเกิดความคิดสร้างสรรค์

๓. ช่วยพัฒนาการเรียนรู้ด้านภาษาของเด็ก ให้เจริญงอกงาม ยิ่งอ่านมากยิ่งมีความแตกฉานในด้านภาษา โดยเฉพาะหนังสือประเภทกวี คำประพันธ์ ร้อยกรอง หรือคำคล้องจองง่ายๆ เด็กจะจดจำคำเรื่องราวได้โดยง่าย

๔. ช่วยปลูกฝังคุณธรรม เจตคติ และแบบอย่างที่ดีที่พึงปรารถนา ให้บังเกิดแก่เด็ก

๕. ช่วยให้เด็กรู้จักเลือกหนังสืออ่าน อ่านหนังสือเป็น อ่านหนังสือเก่ง และเกิดนิสัยรักการอ่านอยู่ตลอดชีวิต ใช้การอ่านเป็นเครื่องมือแสวงหาความรู้

๖. ช่วยทดแทนความรู้สึกของเด็กที่ขาดหายไป เช่น ขาดความรัก ความว่าหวั่น มีปมด้อย หนังสือจะช่วยปลดปล่อยจิตใจของเด็กและเป็นเพื่อนกับเด็กได้อย่างดี

๗. ช่วยให้เด็กได้อ่านหนังสือเหมาะสมกับวัย ป้องกันไม่ให้เกิดสนใจเรื่องของผู้ใหญ่อันจะเป็นสิ่งชักนำให้เด็กประพฤติดนในสิ่งที่ไม่สมควร

ลักษณะของหนังสือสำหรับเด็ก

พรจันทร์ จันทรวิมล และคนอื่นๆ (๒๕๓๔ : ๙) กล่าวถึงหนังสือสำหรับเด็กที่ดี ควรมีลักษณะดังนี้

๑. ด้านเทคนิคการพิมพ์และการจัดรูปแบบ การจัดพิมพ์ภาพ ตัวอักษรนั้นต้องชัดเจน ปกติต้องสวยงามดึงดูดความสนใจของเด็ก ขนาดรูปเล่มเหมาะสมกับความต้องการของเด็ก คุณภาพของกระดาษต้องดี ขนาดตัวอักษรเหมาะสมกับวัยของเด็ก การจัดหน้าหนังสือดูโปร่งตา ภาพกับตัวอักษรไม่ทับกันและชื่อเรื่องดึงดูดความสนใจของเด็ก

๒. ด้านเนื้อหา ควรน่าสนใจ มีความสนุกสนาน ความง่ายเหมาะสมกับวัย เนื้อหาถูกต้อง การ

ดำเนินเรื่องควรเข้าใจชวนติดตาม เนื้อหาของเรื่องในแง่ของความสัมพันธ์ยาวจะต้องเหมาะสมกับวัยของเด็ก ไม่ยาวหรือสั้นเกินไป เหมาะกับเด็กแต่ละวัย มีประโยชน์และแง่คิดหลังจากอ่านหนังสือแล้ว เด็กจะได้รับประโยชน์จากการอ่านไปได้อย่างไรบ้าง สำนวนภาษาจะต้องเหมาะสมกับวัยของเด็กเป็นอย่างยิ่ง

๓. ด้านภาพประกอบ ปกติแล้วหนังสือสำหรับเด็กจะมีภาพประกอบเกือบทุกหน้าไม่ว่าจะเป็นบันเทิงคดี สารคดี หรือร้อยกรอง ภาพประกอบนั้นจะต้องมีสีสันสวยงาม วาดอย่างประณีต สอดคล้องกับเนื้อหาของเรื่อง ภาพต้องถูกต้อง ขนาดภาพเหมาะสมกับขนาดของรูปเล่ม และน่าสนใจ

ขั้นตอนการเขียนหนังสือสำหรับเด็ก

การเขียนหนังสือสำหรับเด็ก ผู้เขียนจะต้องสำนึกอยู่เสมอ จะเขียนอย่างไร จึงจะทำให้ผู้อ่านเกิดความอยากอ่านและไม่ทำให้เกิดความรู้สึกว่าถูกสอนโดยตรง เพราะได้รับการสั่งสอนจากพ่อแม่ ครูอาจารย์ในโรงเรียน ในหนังสือและผู้ใหญ่มากอยู่แล้ว ถ้ามาพบในหนังสือที่ตนอ่านจะเกิดความเบื่อหน่ายขึ้นมาทันที ซึ่งจินตนา ไบกาซูยี (๒๕๔๒ : ๓๑) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการเขียนหนังสือสำหรับเด็กดังนี้

๑. สรุปรวบรวมแรงบันดาลใจในการเขียน ผู้เขียนต้องสำรวจตนเองในเบื้องต้นก่อนว่ามีความสามารถในการเขียนหนังสือเพียงใดและต้องการเขียนหนังสือสำหรับเด็กเพื่ออะไร

๒. ศึกษาลักษณะหนังสือสำหรับเด็กในเรื่องต่อไปนี้เป็น วัตถุประสงค์หรือแก่นของเรื่องที่ชัดเจน เนื้อหายากง่ายเหมาะสมวัย สำนวนภาษาเหมาะสม

กับระดับชั้นของผู้อ่าน มีแนวการเขียนเหมาะสม กับเนื้อหาและประเภทหนังสือ มีโครงเรื่องสนุกชวนให้ติดตาม สอดคล้องกับจิตวิทยาการอ่านของเด็กตามระดับวัย

๓. กำหนดองค์ประกอบในการเขียน ซึ่งผู้เขียนต้องกำหนดองค์ประกอบล่วงหน้า สิ่งที่ต้องกำหนดมีดังนี้

๓.๑ กำหนดประเภทหนังสือที่นิยมเขียนให้เด็กอ่าน มีดังนี้

ก) สารคดี : ท่องเที่ยว ชิวประวัติ ความรู้ (เป็นเรื่องๆ)

ข) บันเทิงคดี : นวนิยาย นิยาย เรื่องสั้นร่วมสมัย

ค) นิทาน : ตำนาน ชาดก นิทานพื้นเมือง นิทานสุภาษิต

ง) ร้อยกรอง : นิทานคำกลอน บทละคร กาพย์ นิราศ

จ) การ์ตูน : การ์ตูนเรื่องยาว การ์ตูนขบขัน

ฉ) หนังสือภาพ : หนังสือเตรียมความพร้อมด้านต่างๆ หนังสือสำหรับเด็กนิทาน แผ่นภาพเล่านิทาน

๓.๒ กำหนดผู้อ่าน ผู้เขียน ควรเลือกผู้อ่านว่าเป็นคนกลุ่มใด

ก) วัยอนุบาล (ยัง อ่านไม่ได้ ดูได้แต่ภาพ และฟังเรื่อง)

ข) วัยประถมต้น (อ่านออกแต่ไม่คล่อง)

ค) วัยประถมปลาย (อ่านเป็น อ่านได้คล่อง)

ง) วัยรุ่นตอนต้น-มัธยมต้น (อ่านเก่ง อ่านได้รวดเร็ว)

จ) วัยรุ่นตอนปลาย-มัธยมปลาย (เลือกอ่านตามปรารถนา)

๓.๓ กำหนดหัวข้อเรื่อง/ เนื้อหา การเลือกหัวเรื่องหรือเนื้อหา พิจารณาได้จาก

ก) หลักสูตรทุกระดับในกลุ่มสาระต่างๆ

ข) ชุมชนรอบตัว เช่น ประวัติศาสตร์ บุคคล ตำนาน นิทานพื้นเมือง ภูมิปัญญาท้องถิ่น และอาชีพในท้องถิ่น

ค) ปัญหาใกล้ตัว สังคมบ้านเมือง ชุมชน สิ่งที่อยู่รอบตัวเด็ก

ง) ความสนใจในการอ่านตามวัยหรือความนิยมในท้องถิ่น

๓.๔ ศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับหัวเรื่องจากหนังสือหรือเอกสารที่เกี่ยวข้อง

๓.๕ วางจุดประสงค์หรือแก่นของเรื่องโดยมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน มีเรื่องเพียงเรื่องเดียวหรือมีหลายเรื่องต่อเนื่องเชื่อมโยงต่อกัน

๓.๖ วางโครงสร้างเนื้อหาหรือโครงเรื่อง (Plot) เพื่อจัดลำดับของเรื่อง

๓.๗ เลือกแนวการเขียน ทั้งแนวบันเทิงคดีเพื่อสร้างสรรค์จรรโลงใจหรือสารคดีเพื่อนำเสนอรายละเอียด ซึ่งมีแนวการเขียนดังนี้

ก) แนวสารคดี เน้นความรู้ความคิด ใช้แนวการเขียนแบบบรรยาย พรรณาโวหาร ความเรียง คำสัมภาษณ์ บทสนทนาของตัวละคร

ข) แนวบันเทิงคดี เน้นความสนุกเพลิดเพลินและสอดแทรกคติเตือนใจ ใช้แนวการเขียนตามรูปแบบวรรณศิลป์ ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับประเภทของหนังสือ

๓.๘ เลือกสรรสำหรับหนังสือบันเทิงคดี ผู้เขียนต้องสร้างรสให้เรื่องมีสีสัน น่าติดตาม บางเรื่องอาจมีหลายรสแต่จะต้องมีความผสมกลมกลืน จึงจะทำให้เรื่องดำเนินไปอย่างมีรสชาติ รสที่นิยมใช้ในการเขียนเรื่องสำหรับเด็ก มีดังนี้

ก) อัจฉาริษา รังแก กลั่นแกล้ง ไกรธ坎ัน พยาบาท แก้坎ัน

ข) โศกเศร้า สะเทือนใจ ร้องไห้
หงอยเหงา

ค) ตลกขบขัน หัวเราะ สนุกเพลิดเพลิน
ง) ลึกกลับ ตื่นเต้น หวาดเสียว
หวาดกลัว ตกใจ

จ) รักกระจุ่มกระจิม เสียสละ
กล้าหาญ ให้อภัย

ฉ) บู้ ขกต้อย เหี้ยมโหด ฆ่าฟัน

๓.๙ กำหนดวรรณศิลป์อื่นๆ ในการเขียนแนว
บันเทิงคดี ต้องกำหนดองค์ประกอบของวรรณศิลป์
ได้แก่ ตัวละคร บทสนทนาและฉาก

๓.๑๐ ตั้งชื่อเรื่อง ให้สั้นกระชับรัด สะดุดตา
สะดุดใจ ชวนคิด ชวนสงสัยให้อยากอ่านอาจตั้งตาม
ชื่อตัวละครหรือเหตุการณ์ในเรื่อง

๓.๑๑ กำหนดความยากง่ายของภาษาหรือ
สำนวนที่ใช้เขียนเรื่อง โดยพิจารณาจากกลุ่มผู้อ่าน
เป้าหมาย

๓.๑๒ ออกแบบหนังสือ โดยกำหนดในเรื่อง
ต่อไปนี้อย่างเหมาะสม ขนาดรูปเล่ม ภาพประกอบและจำนวนหน้า

เทคนิคการสร้างเรื่องและภาพที่เด็กชอบ

สิ่งที่ทำให้ผู้อ่านสนใจหนังสือสำหรับเด็กคือ
ภาพที่สวยงามและมีเนื้อเรื่องที่เด็กสนใจซึ่งวิริยะ
สิริสิงห์ (๒๕๒๔ : ๑๗-๒๗) ได้กล่าวถึง**ลักษณะเรื่อง
ที่เด็กชอบ** ดังนี้

๑. เรื่องที่สิ่งเล็กๆสามารถเอาชนะสิ่งใหญ่ได้
๒. เรื่องแสดงความเจ้าเล่ห์ เพทุบาย กลั่นแกล้ง
แล้วแพ้ภัยตัวเอง
๓. เรื่องเกี่ยวกับความน่ารัก ของสิ่งที่เด็กรู้จัก
เช่น สัตว์ต่างๆ
๔. เรื่องตำนาน เช่น ทำไมทะเลจึงเค็ม
๕. เรื่องปริศนาคำทาย
๖. เรื่องจินตนาการที่สนุกสนานเหลือเชื่อ
๗. เรื่องใช้เขววัน ความเฉลียวฉลาดในการ
แก้ปัญหา
๘. เรื่องที่เสริมสร้างคุณธรรม และลักษณะ
นิสัย
๙. เรื่องลึกลับ แต่ต้องไม่ซับซ้อน
๑๐. หนังสือการ์ตูน

ลักษณะภาพที่เด็กชอบ

๑. ภาพที่มีลักษณะง่ายไม่ซับซ้อน
๒. ภาพที่แสดงการกระทำและการผจญภัย
๓. เด็กชอบภาพสีมากกว่าภาพขาวดำ
๔. เด็กอายุ ๘ ปี สนใจการ์ตูนประกอบ
วรรณคดีหรือนิทานมากที่สุด เด็กอายุ ๙ ปี และ ๑๐ ปี
ชอบการ์ตูนตลกขบขันมากที่สุด
๕. ชอบภาพประกอบมาก มากกว่าภาพประกอบ
น้อย ชอบภาพใหญ่มากกว่าภาพเล็ก ชอบภาพตรงกับ
ข้อความมากกว่าภาพไม่ตรงกับข้อความ
๖. ภาพสีน้ำช่วยให้เกิดจินตนาการได้มากกว่า
ภาพลักษณะอื่น
๗. เด็กสนใจภาพที่อยู่ข้างขวามากกว่าภาพที่
อยู่ข้างซ้าย
๘. เด็กชายและเด็กหญิงที่อ่านหนังสือได้เก่ง
หรือไม่เก่ง ชอบภาพลักษณะเดียวกัน

การลงมือเขียนเรื่อง

จินตนา ไบกาซูยี (๒๕๔๒ : ๔๘-๕๓) กล่าวถึง
การลงมือเขียนเรื่อง ๓ ขั้นตอนดังนี้

๑. ขั้นแรก

- ๑) เขียนประเภทของหนังสือให้ชัดเจนว่า
จะเขียนรูปแบบใด
- ๒) เขียนแก่นเรื่อง (theme) อย่างชัดเจน
เพียงเรื่องเดียวและเขียนวัตถุประสงค์หรือแนวคิดหลัก
ของเรื่อง
- ๓) เขียนโครงสร้างเนื้อหาสำหรับหนังสือ
แนวสารคดีหรือหนังสือแนววิชาการ
- ๔) เขียนโครงเรื่อง (Plot) อย่างคร่าวๆ
- ๕) เขียนโครงเรื่องย่อๆ ลงในกระดาษ
แล้วอ่านทบทวนดูโครงเรื่องให้ถูกใจผู้เขียน
- ๖) กำหนดวิธีเขียนบทนำ การดำเนินเรื่อง
และการจบเรื่อง
- ๗) สร้างตัวละครและอุปนิสัยให้ชัดเจน
โดยเฉพาะตัวละครตัวเอง
- ๘) สร้างรายละเอียดของฉาก ซึ่งได้แก่
สถานที่เรื่องเกิดขึ้น ยุคสมัย การแต่งกาย
- ๙) ทบทวนว่าเรื่องสนุก น่าสนใจหรือไม่
โดยเล่าให้เด็ก ๒-๓ คนฟัง เพื่อดูว่าเด็กสนุกในการฟัง

หรือไม่

๑๐) ตรวจสอบแก่นเรื่องที่แทรกหรือพรรณนาคุณธรรมตามที่กำหนดไว้ ซึ่งผู้เขียนต้องแอบแฝงอยู่ในเรื่องอย่างแนบเนียน

๑๑) ตรวจสอบตัวละคร มีการเคลื่อนไหวสอดคล้องกับเหตุการณ์หรือไม่

๑๒) กำหนดความยาวของเรื่อง จะใช้ประมาณกี่หน้า

๒. ขั้นที่สอง

ลงมือเขียนอย่างละเอียด แล้วทบทวนดูว่าชื่อเรื่องเหมาะกับเรื่องหรือไม่ ส่วนวนภาษาปรับปรุงให้เหมาะสมกับผู้อ่าน แล้วเขียนเรื่องด้วยลายมือที่อ่านง่ายแล้วนำไปให้เพื่อนอ่านเพื่อรับฟังความคิดเห็นและปรับปรุงจนเป็นที่พอใจ

๓. ขั้นที่สาม

๑) ลงมือเขียน (หรือพิมพ์ใส่กระดาษ)

๒) ตัดฉบับเรื่องที่เป็นการ์ตูน จะต้องจัดทำสคริปต์ตัวละคร (Script) ทำคำพูดโต้ตอบและคำบรรยายเรื่อง

๓) จัดทำต้นฉบับ ซึ่งเป็นรูปเล่มจำลอง กำหนดรายละเอียดของภาพ เนื้อเรื่องแต่ละหน้า

๔) อ่านทบทวนต้นฉบับ ตรวจสอบความเรียบร้อยทุกอย่างโดยเฉพาะตัวสะกดและวรรคตอน

๕) จัดส่งต้นฉบับไปยังบรรณาธิการ เพื่อจัดพิมพ์

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๔ กำหนดให้โรงเรียนจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เรียนรู้อย่างมีความสุขและ

แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง แหล่งการเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียนจึงมีความจำเป็น สำหรับผู้เรียนหนังสือสำหรับเด็กมีส่วนสร้างเสริมความรู้ใหม่ๆ ที่หลากหลาย มีความเพลิดเพลินและมีความสุขจากการอ่าน เกิดประสบการณ์ที่กว้างไกล รู้จักค้นหาเรื่องราวของชีวิตมากขึ้น มีทางเลือกในการตัดสินใจ การปฏิรูป การเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด ครูยังมีความสำคัญที่สุด เพราะครูจะต้องเตรียมสถานการณ์ที่เด็กสนใจ กระตุ้น จูงใจให้เด็กอยากเรียนรู้ บทบาทของครูจึงต้องเปลี่ยนไปจากผู้บอกความรู้ไปเป็นผู้ประสานให้เกิดความรู้ เป็นสะพานเชื่อมโยงให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จ บางโอกาสก็ร่วมเรียนรู้ไปพร้อมๆ กับผู้เรียน การบูรณาการความรู้ข้ามรายวิชาจึงเป็นภารกิจใหม่ที่ท้าทายความเป็นครูมืออาชีพ หนังสือสำหรับเด็กจะเป็นเครื่องมือสร้างสรรค์ความคิดใหม่ๆ ที่ครูและผู้เรียนมีส่วนร่วมกันพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนให้เกิดการเรียนรู้ที่ยั่งยืนยาวนาน การสอนที่ดีที่สุดก็คือการที่ครูไม่ต้องสอน เพราะธรรมชาติของมนุษย์ไม่ชอบให้ใครสอน แต่พร้อมที่จะเรียนรู้ตลอดชีวิต ขณะที่ผู้เรียนมีความสุขครูกลับต้องทุกข์หนักที่ต้องเตรียมการสอนที่หลากหลาย เพราะเด็กยุคใหม่แวดล้อมด้วยข้อมูลข่าวสาร การจัดทำหนังสือสำหรับเด็กจึงเป็นการทำงานร่วมกัน ระหว่างครูกับผู้เรียน ความเป็นกัลยาณมิตรเกิดขึ้น ความรัก ความผูกพันเป็นสายใย เกิดความภูมิใจทั้งครูและนักเรียน กฎของความสำเร็จ คือ ลงมือทำเดี๋ยวนี้ ครูที่ประสบความสำเร็จจึงลงมือทำหนังสือสำหรับเด็ก เพื่อเป็นใบเบิกทางสู่เครื่องมือทองต่อไป

เอกสารอ้างอิง

จินตนา ใบกาชุย. เทคนิคการเขียนหนังสือสำหรับเด็ก. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๒
พรจันทร์ จันทวิมลและคนอื่น. การจัดทำหนังสือสำหรับเด็กและเยาวชน. กรุงเทพฯ : ตะเกียง, ๒๕๓๔
วิริยะ สิริสิงห. การเขียนเรื่องสำหรับเด็ก. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น, ๒๕๒๔

กิจกรรมเสริมประสบการณ์ก่อนนอนพักผ่อน

เด็กชั้นอนุบาล

ประทีป นวลสุวรรณ *

ช่วงเวลาก่อนนอนหลับเป็นช่วงสำคัญ
ช่วงหนึ่งของชีวิตประจำวันของมนุษย์ทุกวัย
การหาวิธีให้คลายเครียดช่วยให้การนอนหลับเป็นการ
พักผ่อนที่สมบูรณ์ขึ้น โดยเฉพาะเด็กปฐมวัย การเล่านิทานก่อนนอนนับเป็นช่วงที่ดีที่สุดของพ่อแม่ที่ได้มี
เวลาใกล้ชิดกับลูกๆ ถ้าพ่อแม่ฉวยโอกาสตรงนี้สร้าง
สัมพันธภาพให้เกิดความอบอุ่นด้วยการเล่านิทาน
ทำให้เด็กเกิดความเคลิบเคลิ้มคล้อยตาม มีภาวะจิตใจ
ที่สงบ ยินดีที่จะรับฟังทุกสิ่งทุกอย่าง ขณะพ่อแม่
เล่านิทานลูกได้รับความสุขความอบอุ่นรู้สึกว่าเป็น
ที่รักของคุณพ่อคุณแม่ เป็นบรรยากาศแห่งความสุข
ของพ่อแม่ลูก นับเป็นวิธีสร้างความรัก ความผูกพัน
ความเชื่อมั่นต่อกัน การฟังนิทานอย่างใจจดใจจ่อ จึง
เป็นการฝึกสมาธิในการฟัง นับเป็นส่วนสำคัญของการ
สร้างความฉลาดทางปัญญา การผูกเรื่องของนิทาน
ให้มีความสดชื่น ตื่นเต้น งดงาม สงบเยือกเย็นและ

**“หากเปรียบเทียบการเล่นเป็นความสุขและเป็นงาน
ของเด็ก การฟังนิทานก็เป็นการเล่นทางความคิดที่
ทำให้เกิดจินตนาการ มีผลต่อการฝึกพัฒนาการ
สมอง และสติปัญญา”**

สิ่งสำคัญต้องสอดแทรกคติธรรม ข้อคิด ข้อเตือนใจ
ที่ดีงาม ทำให้เด็กได้รับความสนุกสนาน ตื่นเต้น
หากเปรียบเทียบการเล่นเป็นความสุขและเป็นงานของเด็ก
การฟังนิทานก็เป็นการเล่นทางความคิดที่ทำให้เกิด
จินตนาการ มีผลต่อการฝึกพัฒนาการสมอง และสติ-
ปัญญา เมื่อปฏิบัติเป็นประจำทุกวัน เด็กจะนอนหลับ
ไปด้วยความรู้สึกผ่อนคลายและมีความสุข เก็บเรื่องราว
ที่ดงามจากการได้ยินได้ฟัง สะสมไว้ในจิตใจส่วนลึก
ที่หลอมรวมเข้าเป็นบุคลิกภาพทางความคิดและ
จริยธรรมของเด็กที่ปรากฏภาพรวมชัดเจนเมื่อเติบโต
เป็นผู้ใหญ่

* โรงเรียนบ้านหัวช้าง อำเภอดงหลวง จังหวัดพัทลุง

นอกจากนิทานแล้ว การฟังดนตรีเบาๆ มีจังหวะช้าๆ มีเสียงกลาง เสียงต่ำก่อนนอน ก็จะเป็นวิธีหนึ่งที่จะช่วยให้เกิดการผ่อนคลาย เสียงดนตรีจะช่วยกล่อมทำให้จิตใจล่องลอยไปตามเสียงเพลง ผลคือคลื่นสมองจะต่ำลง เมื่อคลื่นสมองต่ำลง ความคิดสร้างสรรค์หรือจินตนาการก็เกิดการรับรู้ที่ดี สิ่งที่ได้บอกได้ชัดเจนว่าคลื่นสมองต่ำคือการพัฒนาการทางอารมณ์ มีอารมณ์ดีขึ้น พุดจาไพเราะขึ้น อยากทำในสิ่งที่ดีงาม มีสติยังคิดสูง และเรียนหนังสือดีขึ้น

เด็กปฐมวัยเป็นระยะสำคัญที่สุดของชีวิต เป็นวัยเริ่มต้นนับตั้งแต่แรกเกิดถึง ๖ ปี เด็กวัยนี้จะมีพัฒนาการทุกด้านเจริญเติบโตมากที่สุด ที่ส่งผลต่อพัฒนาการช่วงอื่นๆ และมีผลต่ออนาคตของเด็กและประชากรของชาติ ลักษณะเด่นของเด็กวัยนี้ คือ ซุกซน ชอบการเคลื่อนไหว อยู่หนึ่งไม่ได้ อยากวิ่งเล่นอย่างร่าเริงแจ่มใสกับเพื่อนวัยเดียวกัน เมื่อถึงเวลานอนต้องการพักผ่อน ไม่ต้องการให้ใครรบกวน ต้องการความปลอดภัยด้านร่างกาย ชอบนิทานทั้งเป็นผู้ฟังและผู้เล่า ชอบภาพสวยงาม ชอบวาดภาพ และมีจินตนาการ

“เด็กปฐมวัยเป็นระยะสำคัญที่สุดของชีวิต เป็นวัยเริ่มต้นนับตั้งแต่แรกเกิดถึง ๖ ปี เด็กวัยนี้จะมีพัฒนาการทุกด้านเจริญเติบโตมากที่สุด ที่ส่งผลต่อพัฒนาการช่วงอื่นๆ”

หลักสูตรการพัฒนาเด็กปฐมวัยจึงมุ่งเน้นที่การอบรมเลี้ยงดูอย่างถูกต้อง เตรียมความพร้อมที่เหมาะสม ให้เด็กมีโอกาสเล่นอย่างสนุกสนาน ตามความคิดฝันของเด็ก ฝึกจินตนาการมากกว่าเร่งรัดให้รู้จำอ่านเขียน และนับเลขที่เป็นการฝืนธรรมชาติของเด็ก แม้ให้ผลในระยะสั้นแต่ระยะยาวจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ของเด็กถูกริดรอนไป

เด็กชั้นอนุบาล หรือปฐมวัยเป็นวัยซุกซนดังกล่าวก่อนแล้วเบื้องต้นซึ่งสร้างปัญหาให้กับครู และเพื่อนร่วมชั้นอยู่เรื่อยๆ ปัญหาหนึ่งที่ครูมักจะแก้ไม่ตกคือ การนอนพักในตอนกลางวัน ที่ได้กำหนดไว้ในตารางกิจกรรมประจำวันหลังพักรับประทานอาหารมื้อกลางวัน เด็กจะต้องได้พักผ่อนเป็นเวลา ประมาณ ๒ ชั่วโมง เมื่อถึงเวลานอนดังกล่าว เด็กไม่ค่อยนอนยังอยากเล่น และบางคนก็มีพฤติกรรมเกเร รุกรานความสุขของ

เพื่อน หรือแก๊งเพื่อนที่นอนซมกัน บางคนมีพฤติกรรมก้าวร้าวขาดระเบียบวินัยในการเล่นและเครื่องใช้ส่วนตัว เพื่อให้เด็กได้นอนพักผ่อนอย่างเต็มที่ ครูผู้สอนได้คิดพัฒนาสื่อ โดยจัดทำเป็นนิทานมีเปลี่ยนเฉพาะภาพไม่มีตัวหนังสือ ท้ายเล่มจะมีเรื่องราวย่อๆ พอเป็นแนวเหมาะสำหรับครูผู้สอนนำไปเล่าและสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมลงไปตามความเหมาะสมกับโอกาสของท้องถิ่น นอกจากนี้ยังได้จัดทำแถบเสียงประกอบดนตรี โดยนำเนื้อความจากนิทานมาบันทึกไว้ในแถบเสียง หลังจากเด็กปูที่นอนเรียบร้อย ครูจะหยิบนิทานวันละ ๑ เล่มมาเปิดให้นักเรียนดูภาพพร้อมเล่าเป็นเรื่องราว สอดแทรกคุณธรรมหลังจากนั้นปล่อยให้เด็กนักเรียนพูดคุยกัน แล้วให้นอน ครูเปิดแถบเสียงให้นักเรียนฟังเพื่อย้ำข้อความที่ครูได้เล่าให้ฟังและนักเรียนหลับไป วันที่ ๒ - วันที่ ๖ ครูหยิบนิทานเล่มที่ ๒ - เล่มที่ ๖ มาเล่าให้นักเรียนฟังและปฏิบัติเช่นเดียวกับวันที่ ๑ จนครบ ๖ เล่ม เป็นเวลา ๑ เดือน จากการสังเกตพฤติกรรมของเด็กเปลี่ยนแปลงไป คือ ลดความเกราะ ความก้าวร้าวต่อเพื่อน เก็บของเล่นเครื่องใช้ของตนเองเป็นระเบียบ รู้จักระเบียบวินัย และกล้าแสดงออกมากขึ้น สื่อสารด้วยการวาดเป็นภาพหรือเล่าเรื่องราวต่างๆ ได้ชัดเจนขึ้น

ความคิดสร้างสรรค์เกิดได้ในขณะพักผ่อนมากกว่าลักษณะอื่น ขณะพักผ่อนสมองทำงานตลอดเวลา การจัดบรรยากาศก่อนนอนพักผ่อนให้ผ่อนคลายจะได้สัมผัสกับความคิดจากจิตใต้สำนึกมากขึ้น การจัดกิจกรรมและจัดบรรยากาศก่อนนอนพักผ่อนจึงสำคัญมากกับคนทุกวัย โดยเฉพาะเด็กชั้นอนุบาล โยสมองของเด็กจะเก็บข้อมูล อันเป็นประสบการณ์จากนิทานดีๆ นอกจากนิทานแล้ว คำพูดที่เป็นบวกของครู และผนวกกับดนตรีที่ทำให้คลื่นสมองผ่อนคลาย ทำให้เด็กได้มีสมาธิและเกิดจินตนาการได้ดียิ่งขึ้น 🌙

เอกสารอ้างอิง

เกียรติวรรณ อมาตยกุล. **ความรักสุดขอบฟ้า**. กรุงเทพมหานคร : บริษัท ที.พี.พี.จำกัด, ๒๕๓๘.

ดวงเดือน แฉ่งสว่าง. **นิทานสำหรับเด็กปฐมวัย**. สงขลา : สถาบันราชภัฏสงขลา, ๒๕๔๒.

ประทีป นวลสุวรรณ. **รายงานผลการจัดกิจกรรมเสริมสร้างจินตนาการเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้**. พัทลุง : มิกเซอร์, ๒๕๔๕.

มนูญ ตระวัฒนา. **จิตวิทยาธุรกิจอุตสาหกรรม**. พิมพ์ครั้งที่ ๓ กรุงเทพมหานคร : อีรพษ์การพิมพ์, ๒๕๓๙.

ศึกษาไรต์. **เคล็ดลับเสริมไอคิว - อีคิวเด็กไทยวันนี้** คุณเล่นนิทานให้ลูก(ศิษย์) ฟังหรือยัง. **มติชนรายวัน**. ๒๔ (สิงหาคม ๒๕๔๕) : ๑๗

สมศักดิ์ สีนุระเวช. **ระบบการเตรียมความพร้อมทางสมอง**. วารสารวิชาการ ๓ (มีนาคม ๒๕๔๑): ๑๑.

การอ่านอย่างไตร่ตรอง*

พงศ์ศักดิ์ สังขกัญญา**

เด็กจะมีความสามารถเป็นนักอ่านที่ดีหรือล้มเหลวในการอ่านเมื่อพวกเขาโตขึ้น ขึ้นอยู่กับประสบการณ์การอ่านในโรงเรียน และส่วนหนึ่งจากบทบาทของผู้ปกครอง ซึ่งบางครั้งผู้ปกครองไม่ต้องการให้เด็กได้ทำกิจกรรมการอ่านเพิ่มเติมที่บ้าน เพราะมีความรู้สึกว่าได้เด็กได้อ่านหนังสือพอแล้ว อย่างไรก็ตามในการพัฒนาทักษะการอ่านของเด็กก็มีความสำคัญที่จะต้องจัดให้นอกเหนือจากหนังสือเรียนที่เป็นพื้นฐาน การอ่านหนังสือที่หลากหลายและกว้างขวางจะเป็นการพัฒนาทักษะการอ่านของเด็กให้สูงขึ้น เด็กจะมีความสามารถในการอ่านระดับการอ่านอย่างไตร่ตรองและแยกแยะ วิจารณ์ สารนิเทศที่พวกเขาอ่านได้ ดังนั้นเด็กจึงควรได้รับการสนับสนุน ที่จะเลือกวัสดุและเนื้อหาการอ่านที่หลากหลาย จากประสบการณ์ต่างๆ จะช่วยให้เด็กได้พัฒนาการอ่านที่ดี

วิธีการที่ดีที่สุดที่จะพัฒนาการอ่านของเด็กให้สูงขึ้น ก็คือ การเริ่มด้วยการจัดกิจกรรมการอ่านพื้นฐานตามบุคลิกภาพและความสนใจของเด็กแต่ละคนด้วยการอ่านหนังสือในห้องเรียน จากนั้นเขียนที่คุ้นเคย ขยายไปสู่กิจกรรมอื่นๆ เช่น สื่อทางการศึกษา กิจกรรมการให้ที่บ้าน ซึ่งเป็นการตอบสนองที่หลากหลายในชั้นเรียน โดยหนังสือแต่ละเล่มอาจมีกิจกรรมดังต่อไปนี้

๑. การเริ่มต้นของเรื่อง

๑.๑ ร่วมอภิปรายกับเด็ก ในด้านแนวความคิดเกี่ยวกับการเริ่มต้นของเรื่องที่ดีควรเป็นอย่างไร

๑.๒ ถ่ายเอกสารจากการเริ่มต้นของเรื่องของหนังสือประมาณ ๕ เล่ม และซักถามเพื่อให้เด็กได้เลือก ๑ เรื่องที่ชื่นชอบ พร้อมกับให้เหตุผลที่เลือกเรื่องนั้น

๑.๓ อภิปรายเหตุผลกับเด็กที่เลือกเรื่องนั้น มองหาคำศัพท์เพื่อที่จะเชื่อมโยงด้วยกัน

๑.๔ ให้เด็กอ่านการเริ่มต้นของเรื่อง อ่านทั้งเล่มในห้องและร่วมอภิปราย

๒. ตอนกลางของเรื่อง เมื่อเด็กอ่านหนังสือได้ระยะหนึ่งครูอาจให้เด็กมองหาคำสำคัญของเหตุการณ์หรือจุดเปลี่ยนแปลงของเรื่องโดย

* ถอดความจาก Merrett, J. (1995, May) Reflective reading. Junior Education. 19(5), 20-21.

** อาจารย์โปรแกรมวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏนครราชสีมา

๒.๑ ถ้ามเด็กเพื่อพัฒนาความคิด จากเหตุการณ์ของเรื่องอาจให้เด็กคิดเหตุการณ์อื่นๆ เข้ามาแทนเหตุการณ์ของเรื่อง

๒.๒ ให้เด็กสมมติเป็นคนขายหนังสือ แล้วคิดคำพูดขึ้นมาเพื่อโน้มน้าวให้ลูกค้าซื้อหนังสือ

๒.๓ ให้เด็กสำรวจ จากเหตุการณ์ที่ ๒ เพื่อดูว่ามีเด็กในห้องซื้อหนังสือจำนวนเท่าไร

๓. ตอนจบของเรื่อง

๓.๑ ถ่ายเอกสารตอนจบของเรื่อง และตั้งคำถามว่าเกิดอะไรขึ้นก่อนหน้านี้

๓.๒ ให้เด็กเขียนเรื่องตอนจบใหม่ ตามที่ตนเองต้องการ

๔. ลักษณะของตัวละคร

๔.๑ ตั้งคำถามให้เด็กเลือกบุคลิกของตัวละครที่ชอบที่สุด

๔.๒ ร่วมอภิปรายในชั้น ว่าผู้เขียนได้บรรยายตัวละครอย่างไร

๔.๓ ตั้งคำถามเด็กจากภาพในนิยายสาร โดยพยายามเลือกภาพให้คล้ายกับตัวละครหลักจากหนังสือที่เด็กในห้องอ่านมากที่สุด ครูแจกกระดาษเพื่อให้เด็กได้ระดมสมองบรรยายใต้ภาพที่ให้

๔.๔ ให้เด็กเลือกตัวละครในหนังสือที่พวกเขาอยากจะเป็นหลังจากนั้นก็ใช้สถานการณ์บทบาทสมมติ

๔.๕ ให้เด็กนั่งจับคู่กันเพื่อถามตัวละครที่แต่ละคนเลือกจากหนังสือ แล้วให้แต่ละคนเขียนตัวละครของเพื่อนที่ได้สัมภาษณ์

๕. กิจกรรมต่อเนื่อง

เมื่อเด็กได้ทำกิจกรรมเหล่านี้จนประสบผลสำเร็จ ครูจะต้องพัฒนาความสนใจการอ่านของเด็กจากนวนิยาย มาสู่หนังสือตำรา เพื่อให้เด็กมีความสามารถในการอ่านสารนิเทศจากตำรา ซึ่งมีความแตกต่างจากการอ่านนวนิยาย โดยเด็กจะได้พัฒนาการอ่านตำราประเภทต่างๆ ที่มีเนื้อหาหรือสารนิเทศและรูปแบบที่ต่างกัน เช่น ประวัติศาสตร์ จะ

อธิบายเหตุการณ์ หรือประเภทแนะนำวิธีการต่างๆ เล่นเกม หรือสิ่งประดิษฐ์ต่างๆ เป็นต้น ซึ่งจะเป็นการให้สารนิเทศมากกว่าเป็นการตอบสนองทางด้านอารมณ์

๖. การใช้หนังสือพิมพ์

๖.๑ ให้เด็กได้ศึกษาวิธีการเขียนบทความข่าว โดยเฉพาะการเขียนพาดหัวข่าว การใช้ตัวอักษร คำศัพท์ การจัดวางหน้ากระดาษ ภาษาในการเขียนข่าว เนื้อหาของข่าว

๖.๒ ให้เด็กสังเกตหนังสือพิมพ์จากที่บ้าน เพื่อศึกษาถึงความแตกต่างในด้านการเขียนข่าวในแต่ละหน้า

๖.๓ ให้ภาพจากหนังสือพิมพ์ เพื่อตั้งคำถามให้เด็กเขียนเรื่องประกอบ

๖.๔ ให้เด็กเขียนข่าวขึ้นใหม่ โดยใช้ความคิดของเด็กเอง

๖.๕ ให้เด็กเขียนเรื่องที่รู้จักดี โดยนำมาเขียนขึ้นใหม่ เช่น เรื่องลูกหมูสามตัว เป็นต้น

๗. การใช้สื่อโฆษณา

๗.๑ นำสื่อโฆษณาหลายประเภท จากหนังสือพิมพ์ วารสาร ป้ายโฆษณา และอื่นๆ ตั้งคำถามเพื่ออภิปรายตัวภาพลักษณะที่ใช้และคำที่นำมาใช้โฆษณาสินค้า และตั้งคำถามทายเด็กว่าเป้าหมายของโฆษณาชิ้นนั้นๆ สำหรับใคร

๗.๒ สำหรับสื่อทางด้านโสตทัศน เช่น โทรทัศน์ ให้เด็กอภิปรายถึงภาพที่นำเสนอ เวลาที่ใช้ดนตรี เสียง รูปแบบการนำเสนอแต่ละตอน และเป้าหมายของผู้ผลิตโฆษณา

จากกิจกรรมต่างๆ ที่ได้นำเสนอเหล่านี้ ครูสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางเพื่อพัฒนาการอ่านอย่างไตร่ตรองให้เด็ก ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การสร้างคน ให้เป็นครูดี มีคุณภาพ

รศ.ดร.สุรศักดิ์ ทราบมาลา *

ในยุคนโยบายการศึกษาเรามีครูต้นแบบ ครูแกนนำ และครูแห่งชาติไว้เป็นตัวอย่าง และช่วยเหลือเพื่อนครูให้เป็นครูดีมีคุณภาพ แต่ครูเหล่านี้มีน้อยมากไม่เพียงพอที่จะเป็นผู้นำครูกว่า ๖ แสนคนได้ ครูเหล่านี้พัฒนาตนเองเป็นครูแบบช้างเผือก การสร้างผลิตภัณธ์ใดๆ นั้น ต้องมีนโยบายดี การบริหารจัดการดี วัสดุที่ใช้ดี ช่างฝีมือเก่ง การตลาดดี การจัดหีบห่อบรรจุดี มีการขนส่งเก็บรักษาอย่างทะนุถนอม และมีการตรวจสอบทุกขั้นตอน ผลิตภัณธ์นั้นคงจะมีชื่อเสียงเป็นที่นิยมและเข้าสู่ตลาดโลกใน ยุคของความร่วมมือและการแข่งขันได้ การหาครูดีมา เป็นผู้นำครูอื่นๆ ในการเรียนการสอนนั้น จะรอให้ครู พัฒนาตนเองขึ้นมาแล้วระบบราชการคอยเก็บเกี่ยว เอา นั้น คงจะได้ไม่เพียงพอ การสร้างคนให้เป็นครูดีมี คุณภาพนั้นต้องการขั้นตอนและความเอาใจใส่มากกว่าสร้างผลิตภัณธ์มากต่อนัก แต่การสร้างครูดี ไม่เคยเป็นวาระแห่งชาติ แม้ว่าอนาคตของเยาวชน และประเทศชาติจะขึ้นอยู่กับครูเหล่านี้ก็ตาม

การสร้างคนให้เป็นครูดีมีคุณภาพนั้น เราควร จะพิจารณางานระดับต่างๆ ต่อไปนี้

ระดับนโยบาย การดำเนินงานทุกอย่างใน ระดับประเทศต้องมียุทธศาสตร์เป็นกรอบ รัฐควรกำหนด นโยบายดังต่อไปนี้

๑. ให้ครูมีค่าตอบแทนเพียงพอต่อการครองชีพ อย่างสมศักดิ์ศรี ครูที่สอนมากชั่วโมง สอนนักเรียน จำนวนมาก สอนในที่ห่างไกลกันดาร หรือเสี่ยงภัย หรือสอนเด็กอัจฉริยะ ควรมีค่าตอบแทนคุ้มกับงานที่ทำ

๒. ให้ครูมีโอกาสก้าวหน้าในด้านวิชาการ ค่าตอบแทน ตำแหน่งงาน การยอมรับนับถือ และโอกาส ในการพัฒนาวิชาชีพครูตลอดอายุของการเป็นครู

๓. ให้มีระบบความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ (Accountability System) เพื่อการพัฒนางานตั้งแต่ ระดับผู้กำหนดนโยบาย ผู้บริหาร จนกระทั่งครูปฏิบัติการ

๔. ให้ครูมีสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอนที่ ทันสมัย ให้เด็กทุกคนมีโอกาสในการเรียนอย่างเท่า เทียมกัน ตลอดทั้งพัฒนาครูในการใช้สื่อเหล่านี้ให้เกิด ประโยชน์สูงสุด

* ๔๒/๓ หมู่ ๕ ซอย ๗ ถนนพุทธมณฑลสาย ๒ แขวงบางแคเหนือ เขตบางแค กทม. ๑๐๑๖๐

ระดับสถาบันการฝึกหัดครู การสร้างครูดีมีได้ เริ่มต้นและสิ้นสุดในสถาบันการฝึกหัดครู แต่สถาบัน มีบทบาทมากในการเตรียมครูและติดตามผู้ที่จะเป็น ครูที่ดี สถาบันควรดำเนินการดังนี้

๑. เตรียมผู้ที่จะเป็นครูให้ดีในด้านหลักสูตร การจัดผลและประเมินผล การเตรียมการสอน เทคโนโลยี การศึกษา เนื้อหาวิชา เทคนิควิธีสอน การจัดการ ห้องเรียน เป็นต้น

๒. สถาบันควรคัดเลือกนักศึกษาครูด้วยความ รอบคอบ โดยมองไปข้างหน้าว่าผู้เป็นครูต้องทำอะไรบ้าง ครูที่สอนระดับประถมศึกษาต้องสอนแทบทุกวิชา ดังนั้น ควรมีความรู้คณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ ทั่วไปในระดับมัธยมปลายขั้นพื้นฐาน เป็นต้น

๓. สถาบันการฝึกหัดครู ควรติดตามผู้สำเร็จ จากสถาบันของตนเพื่อศึกษาผลการปฏิบัติงานและ โยงใยกับการปรับปรุงหลักสูตรการฝึกหัดครูให้ทันกับ การเปลี่ยนแปลงทางสังคม

๔. ให้ความร่วมมือกับหน่วยงานต้นสังกัดเพื่อ พัฒนาครูประจำการ และการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียน การสอนโดยมุ่งที่การพัฒนาของนักเรียนเป็นสำคัญ

ระดับโรงเรียนและเขตการศึกษา โรงเรียน เป็นที่ปฏิบัติงานในสภาพจริงของครู ครูจะเติบโต เป็นครูที่ดี หรือครูที่สอนไปวันๆ หนึ่งก็อยู่ตรงนี้ คุณภาพการเรียนการสอนก็อยู่ที่โรงเรียนอีกเช่นกัน โรงเรียนควรมีบทบาทในการเสริมสร้างครูดีมีคุณภาพ ดังต่อไปนี้

“ให้การยอมรับนับถือครูใหม่และครูทุกคนเป็น ผู้มีความสามารถมีศักยภาพในการเติบโต และช่วย สร้างเสริมคุณค่าของโรงเรียน ไม่ควรมีการมองข้าม หรือเห็นว่าเป็นเด็ก”

๑. โรงเรียนหรือเขตการศึกษาควรจัดให้มีการ ปฐมนิเทศครูใหม่ โดยให้ครูใหม่ได้รู้จักและคุ้นเคยกับ บุคลากรจากสำนักงานการศึกษา ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะวิชา บุคคลสำคัญของชุมชน นอกจากนี้แล้วควรมีการ บรรยายเกี่ยวกับวิชาการใหม่ๆ ในวงการศึกษา เช่น การจัดการห้องเรียน การวัดผลประเมินผล การสอน โดยใช้ความรู้จากการพัฒนาทางสมอง การสอนราย-บุคคล ยุทธวิธีการสอนต่างๆ และการสร้างความ สัมพันธ์กับชุมชน เป็นต้น

๒. จัดให้ครูเก่าหรือครูชำนาญการเป็นที่ปรึกษา (Mentoring) ที่จะทำหน้าที่เป็นที่เลี้ยงและช่วยเหลือ ให้ครูใหม่เป็นครูที่มีประสิทธิภาพในปีแรกๆ ของการ เป็นครู เป็นการนำพาขวัญในภาคปฐมนิเทศมาสู่การ ปฏิบัติ ซึ่งแต่ละโรงเรียนอาจจะแตกต่างกันไป

๓. ผู้บริหารโรงเรียนและเขตการศึกษา ให้การ สนับสนุนครูใหม่และครูทุกคนในเรื่องวัสดุ งบประมาณ สิ่งอำนวยความสะดวก การมีส่วนร่วมในการวางแผน และตัดสินใจ การกำหนดชั่วโมงสอน และงานอื่นๆ ในระดับที่มีเวลาพอในการพัฒนาตนเอง และช่วยเหลือ ครูใหม่ในการแก้ปัญหาทางวินัยของนักเรียนและการ ประสานสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน เป็นต้น

๔. ให้การยอมรับนับถือครูใหม่และครูทุกคน เป็นผู้มีความสามารถมีศักยภาพในการเติบโต และ ช่วยสร้างเสริมคุณค่าของโรงเรียน ไม่ควรมีการมอง ข้ามหรือเห็นว่าเป็นเด็ก แต่ควรส่งเสริมให้ครูใหม่และ ครูทุกคนใช้ศักยภาพของตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม และมีโอกาสเรียนรู้การทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ควรเริ่มต้นด้วยการมอบงานที่ยากหรือครูเก่า ไม่อยากทำให้ครูใหม่ ครูพี่เลี้ยงต้องเป็นผู้นำครูใหม่ ให้เป็นครูที่มีทักษะในการทำงาน

๕. สร้างโรงเรียนให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ ทุกคนมีโอกาสเรียนรู้จากกันและกัน และจากแหล่งความรู้ โดยสร้างให้การใฝ่เรียนเป็นวัฒนธรรมของโรงเรียน

๖. จัดให้มีการพัฒนาวิชาชีพครู โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ซึ่งอาจจะทำโดยลำพัง หรือร่วมมือกับโรงเรียนอื่นๆ กับหน่วยงานบริหารสถาบันอุดมศึกษาและชุมชน ควรเน้นการทำงานเป็นทีม ตลอดทั้งการสร้างบรรยากาศของโรงเรียนให้เอื้อต่อการเรียนการสอนและการพัฒนาตนเองของครูและผู้บริหาร การพัฒนาครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเป็นทั้งการพัฒนาครู พัฒนาครูผู้นำ พัฒนาความร่วมมือของครู และการสร้างองค์ความรู้ไปด้วยกัน

๗. ไม่ควรเพิ่มงานให้ครูใหม่ทำงานกระทั่งรับไม่ไหว จะทำให้เกิดความท้อใจ ไม่มีเวลาเตรียมการสอนและพัฒนาตนเอง

ระดับครู การสร้างครูให้เป็นครูดีมีคุณภาพนั้น จะสำเร็จไม่ได้หากผู้เป็นครูไม่ให้ความร่วมมือ ไม่มีใจรักการสอนเด็ก และไม่มีเจตนารมณ์ที่จะพัฒนาตนเอง ครูมีภาระที่ควรปฏิบัติเพื่อการเป็นครูดีมีคุณภาพดังนี้

๑. ครูต้องปฏิบัติตนเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต โดยการเรียนรู้จากตำรา สิ่งแวดล้อม เพื่อนครู นักเรียน ชุมชน และสื่อมวลชน ตลอดทั้งคิดไตร่ตรองงานที่ทำแล้วเพื่อหาทางปรับปรุงตนเอง

๒. ครูต้องตั้งใจจริงที่จะพัฒนาตนเองให้เป็นครูดี มีคุณภาพ รักการสอน และสนใจในการพัฒนาตนเองตลอดเวลา

“การสร้างครูให้เป็นครูดีมีคุณภาพนั้นจะสำเร็จไม่ได้หากผู้เป็นครูไม่ให้ความร่วมมือ ไม่มีใจรักการสอนเด็ก และไม่มีเจตนารมณ์ที่จะพัฒนาตนเอง”

๓. ครูต้องเป็นนักแก้ปัญหา โดยระลึกเสมอว่า ปัญหาไม่วิให้แก้ ไม่ใช่ปัญหาไม่วิให้แก้ โดยการปรึกษารื้อกับครูพี่เลี้ยง เพื่อนครู ผู้บริหาร และยึดหลักการทางวิทยาศาสตร์และศาสนาเป็นแนวทางแก้

๔. ครูต้องเป็นผู้เฝ้าระวังสุขภาพของตน ดูแลสุขภาพ ดูแลโภชนาการ และออกกำลังกายสม่ำเสมอ ให้ความพร้อมทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม สติปัญญา และสุนทรีย์ และระลึกเสมอว่าจิตใจที่ดีอยู่ในร่างกายที่สมบูรณ์

๕. ครูต้องปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดีของศิษย์ ทั้งเรื่องส่วนตัว การเรียนรู้ คุณธรรม แสดงให้นักเรียนเห็นว่าครูเอาใจใส่ต่อพวกเขาอย่างจริงใจ

ระดับชุมชน ชุมชนในความหมายของผู้เขียน จะรวมถึงผู้ปกครองด้วย การเรียนการสอนเกิดขึ้นภายในบริบทของชุมชน ดังนั้น ชุมชนจึงมีบทบาทไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าระดับอื่นๆ ที่กล่าวมาแล้ว ในการเสริมสร้างและรักษาครูให้เป็นครูดีและมีคุณภาพ ชุมชนพึงควรรับภาระในเรื่องการสร้างครูดีมีคุณภาพดังต่อไปนี้

๑. ชุมชนต้องให้การต้อนรับและยอมรับนับถือครูเข้าเป็นสมาชิกคนสำคัญของชุมชนด้วยความเต็มใจ เพราะครูมีเจตนาดี ตั้งใจมาสร้างเสริมลูกหลานของชุมชนให้เป็นคนดีในอนาคต

๒. ชุมชนรวมทั้งผู้ปกครองให้ความร่วมมือกับครูในการเรียนการสอน เอาใจใส่ต่อการเรียนของลูกหลาน เป็นแหล่งเรียนรู้ และเป็นผู้ช่วยหรือทำหน้าที่ทดแทนครูในการสอนในรายวิชาที่สามารถทำได้

๓. ให้ความช่วยเหลือครูในด้านการเรียนการสอนเรื่องแหล่งเรียนรู้ การสร้างสื่อ การทำศนศึกษา ตลอดทั้งเรื่องส่วนตัวที่พึงกระทำ เช่น ความปลอดภัย สุจริต และอื่นๆ เท่าที่จะทำได้

๔. ชุมชนควรสร้างวัฒนธรรมการยกย่องคนดีขึ้น
ในชุมชน เมื่อครูหรือบุคคลในชุมชนทำดีเพื่อส่วนรวม
เพื่อนักเรียนและโรงเรียนก็ควรมีการยกย่องนับถือ
และให้รางวัลเป็นการเสริมสร้างกำลังใจให้คนดีมี
โอกาสทำความดีต่อไป

ผู้เขียนเชื่อว่าถ้าหากครูทุกคนได้รับโอกาสและ
ความช่วยเหลือดังที่กล่าวมาแล้ว ครูก็คงจะสามารถ
พัฒนาตนเองให้เป็นครูดีมีคุณภาพสามารถผลิตศิษย์ที่
มีความรู้เท่าทันนานาชาติและพัฒนาชาติให้ก้าวไกล
กว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนี้ได้ ครูดีมีคุณภาพผู้เขียน
หมายถึง ครูที่สอนดี มีความรอบรู้ มีความรู้ใน
วิชาการลึก มีอารมณ์ขัน เอาใจใส่นักเรียนดี พัฒนา
ตนเองและมีความสัมพันธ์กับชุมชนดี 📖

เอกสารอ้างอิง

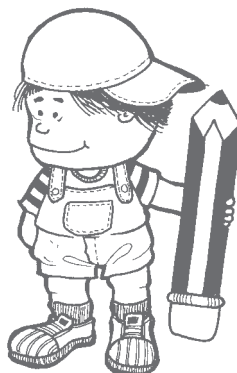
Darling - hammond, Linda “Keeping Good Teachers : Why It Matters, What Leaders can Do”
Educational Leadership May 2003 P.6 - 13.

Davies, John; Davies, Roxanne; and Heacock, sue “A Wellness Program for Faculty” Educational
Leadership, May 2003 P.68 - 70.

Feiman - Nemser, Sharon “What New Teachers Need to Learn” Educational Leadership, May
2003 P.25 - 29.

Moir, Ellen and Bloom, Gary. “Fortering Leadership Through Mentoring” Educational Leadership,
May 2003 P.58 - 61.

Nieto, Sonia M. “What Keeps Teachers Going?” Educational Leadership, May 2003 P.14 - 19.

หลักการและทฤษฎีทางจิตวิทยาการศึกษา : มโนทัศน์ที่ครูผู้สอนควรทบทวน

เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาศักยภาพ การเรียนรู้ของผู้เรียนตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษา

นายยุทธนา ปทุมวรชาติ *

ท่ามกลางการปรับกระบวนทัศน์ใหม่ของการจัดการศึกษาที่ให้ความสำคัญการเรียนรู้ของผู้เรียน ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๒๒ ได้กำหนดหลักการจัดการศึกษาว่า... “ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการเรียนการสอนต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ” ส่งผลให้ครูผู้สอนและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายต้องเร่งพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ เพื่อสร้างผู้เรียนให้มีคุณลักษณะตามที่สังคมต้องการอันเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาประเทศในอนาคต

การจะพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพได้ดีเพียงใด นั้นจึงขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนเป็นสำคัญ ทั้งนี้เพราะผู้เรียนต้องเรียนรู้สิ่งต่างๆ ในสภาพการณ์การเรียนรู้ที่ครูผู้สอนเป็นผู้จัดการเรียนรู้ หรืออำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์จากการเรียนรู้สิ่งต่างๆ ดังนั้นคุณภาพของการจัดการเรียนรู้ของครูจึงเป็นตัวบ่งชี้คุณภาพของผู้เรียนในสังคมหรือประเทศชาติ

การเรียนรู้ คือหัวใจสำคัญของการจัดการศึกษาตามแนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้ในปัจจุบัน ทั้งนี้เพราะวิทยาการและความรู้ใหม่ๆ เกิดขึ้นและมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ครูผู้สอนจึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาผู้เรียนเป็นอย่างยิ่ง หากครูผู้สอนสามารถจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ย่อมส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ดีตามไปด้วย และการที่ครูผู้สอนจะสามารถจัดการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสมนอกจากจะต้องมีความรู้ มีทักษะเกี่ยวกับศาสตร์การสอนแล้วยังต้องมีศิลป์ในการถ่ายทอดความรู้ด้วย ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นความรู้ที่ประยุกต์มาจากหลักการและทฤษฎีทางจิตวิทยาการเรียนการสอนให้สอดคล้องและเหมาะสมกับสถานการณ์ ธรรมชาติของผู้เรียนและความแตกต่างระหว่างบุคคล

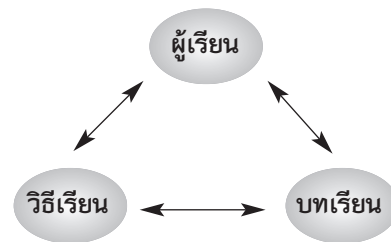
* ผู้อำนวยการสถานศึกษา โรงเรียนบ้านหนองมะม่วง ต.บางหลวง อ.บางเลน จ.นครปฐม ๗๓๑๙๐

การเรียนรู้ คือ ผลที่เกิดขึ้นจากการได้รับประสบการณ์และการปฏิบัติจากสภาพการณ์จัดการเรียนรู้ที่ครูได้วางแผนและจัดเตรียมไว้โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง การอภิปราย การลงมือปฏิบัติ การเรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่ม เป็นต้น อย่างไรก็ตามในการจัดการเรียนรู้ให้บังเกิดประสิทธิผล ครูผู้สอนจำเป็นต้องมีความรู้เกี่ยวกับจิตวิทยาการเรียนรู้และการสอนและสามารถนำไปประยุกต์ใช้โดยนำไปบูรณาการกับวิธีสอนอย่างสมดุล จะช่วยทำให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เพราะตามธรรมชาติของแต่ละวิธีสอนจะมีแนวคิดพื้นฐานทางจิตวิทยาแฝงอยู่ด้วยเสมอ ซึ่งหลักการหรือทฤษฎีทางจิตวิทยา คือ แนวคิดของนักจิตวิทยาที่ผ่านการศึกษาค้นคว้ามาแล้วอย่างเป็นระบบ อันเป็นแนวทางในการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ตามศักยภาพสูงสุด อย่างไรก็ตามในปัจจุบันยังมีครูอีกจำนวนมากที่ยังจัดการเรียนรู้โดยไม่คำนึงถึงการใช้แนวคิดทฤษฎีทางจิตวิทยา ส่งผลให้คุณภาพนักเรียนยังไม่เป็นไปตามที่หลักสูตรกำหนดไว้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันนอกจากจะต้องจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนเป็นคนเก่งแล้วยังต้องพัฒนาให้เป็นทั้งคนดีและมีความสุขไปพร้อมๆ กันด้วย ดังนั้นหากครูผู้สอนยังคงไม่พัฒนาการจัดการเรียนรู้ ท่านอาจจะเป็นผู้หนึ่งที่ทำลายอนาคตของประเทศชาติไปโดยไม่ใช่น้อยและมักประสบปัญหาที่เกี่ยวกับการเรียนรู้ของผู้เรียน อาทิ นักเรียนไม่เอาใจใส่ในบทเรียน นักเรียนอ่านหนังสือไม่ออก นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ฯลฯ ที่สาเหตุสำคัญประการหนึ่งเกิดจากการขาดคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน ดังที่ ดร.รุ่ง แก้วแดง ได้ให้พรศนะเกี่ยวกับการปฏิรูปการเรียนรู้ว่า “สิ่งแรกที่ครูผู้สอนจะต้องทบทวนและให้ความสำคัญ คือ การจัดการเรียนการสอนที่ยังขาดการใช้หลักการและทฤษฎีโดยเฉพาะทฤษฎีที่สำคัญ คือ ทฤษฎีการเรียนรู้เกี่ยวกับความแตกต่าง

“การจัดการเรียนรู้ให้บังเกิดประสิทธิผล ครูผู้สอนจำเป็นต้องมีความรู้เกี่ยวกับจิตวิทยาการเรียนรู้และการสอนและสามารถนำไปประยุกต์ใช้โดยนำไปบูรณาการกับวิธีสอนอย่างสมดุล”

ระหว่างบุคคลของผู้เรียน”

แท้ที่จริงในการจัดการเรียนรู้จะมียุทธศาสตร์ประกอบสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ได้แก่

ผู้เรียน : มีความสามารถและศักยภาพ การเรียนรู้ที่แตกต่างกัน ดังนั้นสิ่งที่ครูควรต้องวิเคราะห์ก่อนที่จะจัดการเรียนรู้ คือ สภาพของผู้เรียนที่สอนเป็นอย่างไร ซึ่งครูควรจัดทำเป็นข้อมูลทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพโดยจัดทำเป็นข้อมูลนักเรียนรายบุคคลและมีการสรุปภาพรวมเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับผู้เรียนแต่ละคน ข้อมูลสำคัญที่ต้องวิเคราะห์ เช่น

- วุฒิภาวะและความพร้อมในการเรียน
- อายุ, เพศของนักเรียน
- ความสามารถและประสบการณ์ของผู้เรียน
- สภาพร่างกายปกติหรือบกพร่องประการใดบ้าง
- ความถนัด ความสนใจ
- สไตล์การเรียนรู้ (Learning Style)

ฯลฯ

บทเรียน (Task) : เรื่องที่จะให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่อมมีความแตกต่างกันตามเนื้อหาและกิจกรรมที่จัดขึ้นซึ่งตามธรรมชาติของการจัดการเรียนรู้ “บทเรียน” อาจจัดได้ใน ๒ ลักษณะ คือ

- บทเรียนที่เกิดจากความสนใจของนักเรียน หรือเรียกว่า บทเรียนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Child - center)

- บทเรียนที่เกิดจากหลักสูตรหรือสาระการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ มีลักษณะเป็นบทเรียนที่ยึดเนื้อหาวิชาเป็นหลัก (Subject matter-center)

ในการพิจารณาบทเรียนที่จะสอน จำเป็นต้องวิเคราะห์ความยากง่ายของบทเรียนที่เหมาะสมกับผู้เรียนด้วย

วิธีเรียน (Method) : วิธีเรียนมีผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนและการจัดการเรียนการสอนของครู จึงจำเป็นต้องมีการวางแผนการเรียนรู้ที่ถูกต้องเหมาะสมกับสภาพผู้เรียนและบทเรียนที่กำหนดไว้ด้วย ในขั้นตอนนี้คือกระบวนการถ่ายทอดความรู้จึงนับเป็นขั้นตอนสำคัญที่สุดของการเรียนรู้ ครูที่เตรียมการสอนดี จึงต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์อย่างสมดุล เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ ขั้นตอนนี้ครูจำเป็นต้องใช้ทฤษฎีการเรียนรู้ต่างๆ หลักการทางจิตวิทยา เช่น การเสริมแรง การฝึกฝน การถ่ายโยงความรู้ที่ผสมผสานกับกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เป็นขั้นตอนเชิงระบบ

จากแนวคิดการจัดการเรียนรู้ข้างต้น กล่าวได้ว่าการเรียนรู้ของผู้เรียนจะมีคุณภาพเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์และประสิทธิภาพขององค์ประกอบทั้ง ๓ ประการ อย่างไรก็ตามโดยสภาพความเป็นจริง

“การนำหลักการและทฤษฎีทางจิตวิทยาไปประยุกต์ใช้เพื่อวางแผนการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ จึงนับว่ามีความสำคัญต่อการปฏิบัติการเรียนรู้ของครู ผู้สอนให้ประสบความสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรมยิ่งขึ้น”

ของการจัดการเรียนรู้ ผู้เรียนแต่ละคนย่อมมีความแตกต่างกัน เช่น ความสามารถในการรับรู้ ความถนัด และความสนใจ ประสบการณ์เดิมและทักษะเดิมที่มีอยู่ก่อน ความแตกต่างดังกล่าวนี้ย่อมส่งผลให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในอัตราที่แตกต่างกัน ดังนั้นเพื่อให้การเรียนรู้มีความสมบูรณ์ที่สุด จึงจำเป็นต้องเชื่อมโยงความรู้และทักษะเดิมที่มีอยู่ก่อนของผู้เรียนบูรณาการผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่ครูจัดเตรียมไว้เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ ประสิทธิภาพ การจัดการเรียนรู้ของครูจึงขึ้นอยู่กับการวางแผนการเรียนรู้ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับองค์ประกอบการเรียนรู้ การนำหลักการและทฤษฎีทางจิตวิทยาไปประยุกต์ใช้เพื่อวางแผนการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ จึงนับว่ามีความสำคัญต่อการปฏิบัติการเรียนรู้ของครู ผู้สอนให้ประสบความสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรมยิ่งขึ้น หลักการและทฤษฎีทางจิตวิทยาที่ควรนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ เช่น

๑. ความแตกต่างของบุคคล (Individual differences) โดยทั่วไปนักจิตวิทยาได้จำแนกความแตกต่างระหว่างบุคคลออกเป็น ๒ ประเภท ได้แก่

- ความแตกต่างระหว่างบุคคล (Inter-individual differences) หมายถึง ความแตกต่างทางลักษณะและคุณสมบัติระหว่างบุคคล เช่น ความแตกต่างทางเขว่นปัญญา ความคิดสร้างสรรค์ เป็นต้น

- ความแตกต่างภายในตัวบุคคล (Intra-individual differences) หมายถึง ความแตกต่างที่อยู่ภายในตัวของแต่ละบุคคล เช่น ผู้เรียนบางคนมีความสามารถทางคณิตศาสตร์สูงแต่มีความสามารถทางศิลปะ หรือกีฬาต่ำ เป็นต้น

โดยธรรมชาติของความแตกต่างของบุคคลนี้เอง ที่มีผลโดยตรงต่อการเรียนรู้ เพราะในการจัดการเรียน การสอนของครูแต่ละครั้ง พบว่า ยังมีครูจำนวนน้อย ที่คำนึงถึงหลักความแตกต่างระหว่างบุคคล แผนการ เรียนรู้ของครูที่จัดทำขึ้นจึงเป็นแผนการเรียนรู้ของ ห้องเรียนเป็นส่วนร่วม และมักกำหนดผลการเรียนรู้ ว่านักเรียนส่วนมากจะเกิดการเรียนรู้ตามแผนที่ครู กำหนดขึ้น ทั้งๆ ที่สภาพของผู้เรียนมีความแตกต่างกัน ผลการสอนตามความเป็นจริงจึงมักไม่ประสบความสำเร็จตามความคาดหวังและมักมีเด็ก ๒ กลุ่มที่ถูก ละเลยในการส่งเสริมให้มีการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ ของพวกเขา คือ กลุ่มเด็กที่มีสติปัญญาสูง และกลุ่ม เด็กที่มีสติปัญญาต่ำ ในสภาพการณ์ของการจัดการ เรียนรู้ครูจึงมักพบกับปัญหาที่เกิดจากการเรียนการสอน

เช่น นักเรียนขาดความสนใจในบทเรียน นักเรียนที่มี พฤติกรรมก่อกวนเพื่อนในการเรียน นักเรียนเบื่อหน่าย การเรียน นักเรียนที่เรียนซ้ำมักขาดความเชื่อมั่นใน ตนเอง เป็นต้น ดังนั้นในการปฏิบัติการสอนของครู จึงจำเป็นที่จะต้องพยายามส่งเสริมการเรียนรู้ของ นักเรียนทุกคนเพื่อให้พวกเขาได้มีโอกาสที่จะเรียนรู้ ตามศักยภาพของตนเอง

การประยุกต์ใช้หลักการนี้ให้บังเกิดประโยชน์ อย่างแท้จริง ครูผู้สอนจะต้องจัดทำข้อมูลนักเรียน เป็นรายบุคคล โดยมีความเชื่อว่า...นักเรียนทุกคนมี คุณค่าและความสามารถแตกต่างกัน การรู้จักนักเรียน ได้มากเท่าไร ก็ยิ่งทำให้การจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพ มากเท่านั้น... ข้อมูลสำคัญที่ครูควรรู้

ข้อมูลนักเรียน
๑. ข้อมูลทั่วไปของผู้เรียน เช่น ชื่อนักเรียน วันเดือนปีเกิด สภาพครอบครัวหรือปัญหาในการดำรงชีวิต โรคประจำตัว ฯลฯ
๒. ข้อมูลความแตกต่างระหว่างบุคคล เช่น พัฒนาการของ นักเรียน ความสามารถพิเศษ ผลการเรียน ความสนใจ พฤติกรรมที่เป็นปัญหาต่อการเรียนรู้

วิธีการได้มาของข้อมูล
๑. ค้นหาจากเอกสาร เช่น ระเบียบสะสม บัตรสุขภาพ
๒. สอบถามจากผู้เกี่ยวข้อง เช่น ผู้ปกครอง เพื่อนนักเรียน ครูที่เคยสอน
๓. รวบรวมข้อมูลใหม่ด้วยตนเอง เช่น การสังเกต สัมภาษณ์ ตรวจผลงาน การทำสังคมมิติ การศึกษา เป็นรายกรณี เป็นต้น

๒. ทฤษฎีแรงจูงใจ (Theories of Motivation)
การเรียนรู้นอกจากจะเกิดจากความสามารถของ บุคคลที่แตกต่างกันแล้ว ยังขึ้นอยู่กับแรงจูงใจของ ผู้เรียนแต่ละบุคคลด้วย โดยหลักการของทฤษฎีนี้ พยายามชี้ให้เห็นแนวทางการสร้างความสำเร็จใน การเรียนรู้เป็นผลมาจากอิทธิพลที่เป็นแรงผลักดันที่ เกิดขึ้นจากแรงจูงใจ จำแนกได้ ๒ ประเภท คือ

● แรงจูงใจภายใน (Intrinsic motivation)
คือ แรงจูงใจที่เกิดขึ้นโดยตรงจากความต้องการ ภายในของบุคคล ได้แก่ ความต้องการ ความสนใจ ความอยากรู้อยากเห็น การมีเจตคติที่ดีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เป็นต้น

● แรงจูงใจภายนอก (Extrinsic motivation)
คือ แรงจูงใจที่เกิดขึ้นจากการได้รับอิทธิพลจาก ภายนอกมากระตุ้น เช่น การได้รับแรงเสริมที่เป็น รางวัลสิ่งของ หรือเกิดจากสิ่งแวดล้อมภายนอกที่เกิด จากบุคคลหรือสภาพการจัดสถานการณ์ต่างๆ เช่น ผู้ปกครองตั้งรางวัลให้นักเรียนว่า หากสอบได้ที่ ๑-๓ จะได้รับรางวัลหรือสิ่งของที่ชอบ เป็นต้น

แรงจูงใจ จึงเปรียบเสมือนพลังที่สร้างให้นักเรียน มีกำลังใจ มีความกระตือรือร้นที่จะเรียนหรือพยายาม ปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ให้ประสบความสำเร็จตาม ความคาดหวังต่างๆ ที่กำหนดขึ้น นักเรียนที่มีแรง จูงใจจึงมักมีเป้าหมายในการปฏิบัติเพื่อความสำเร็จ

**“นักเรียนทุกคนมีคุณค่าและความสามารถ
แตกต่างกัน การรู้จักนักเรียนได้มากเท่าไร ก็ยิ่งทำให้
การจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพ มากเท่านั้น...”**

อย่างไรก็ตาม ในการจัดการเรียนรู้เพื่อให้เกิดความ
ยั่งยืนแก่นักเรียน ครูจึงต้องพยายามจัดกระบวนการ
เรียนรู้เพื่อพัฒนาให้นักเรียนเกิดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์
ให้ได้ (Achievement Motivation) เพราะเป็นแรงขับ
ให้ผู้เรียนพยายามปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ให้สัมฤทธิ์ผล
ตามมาตรฐานที่ตนเองได้ตั้งไว้ โดยไม่ได้คาดหวังถึง
รางวัลแต่อย่างใด แต่เกิดจากความพยายามในการ
พัฒนาตนเองของผู้เรียนที่ได้มุ่งหมายไว้อย่างชัดเจน
เช่น พยายามเรียนรู้และฝึกทักษะการเล่นเทนนิส เพียง
เพื่อหวังว่าตนเองอยากเป็นนักเทนนิสที่มีชื่อเสียง
แบบ... กราตร ศรีชาพันธุ์...

การที่ครูจะสามารถจัดการเรียนรู้ที่คำนึงถึงทฤษฎี
แรงจูงใจ เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในการสอน ครูจะ
ต้องปรับบทบาทการสอนของตนเองมาเป็นผู้ส่งเสริม
และสร้างสรรค์แรงจูงใจของผู้เรียนให้เกิดขึ้นให้มาก
ที่สุด ซึ่งสามารถทำได้หลายวิธี เช่น

๑.) การพัฒนาวิธีการจัดการเรียนรู้ของครู เช่น

- การแจ้งวัตถุประสงค์ของการเรียนให้นักเรียนทราบ
- การสร้างบรรยากาศที่ท้าทาย กระตุ้นความอยากรู้อยากเห็นของนักเรียน
- การมอบหมายงานตามความแตกต่างระหว่างบุคคล เพื่อให้เด็กนักเรียนมีโอกาสประสบความสำเร็จในการเรียน
- การให้ข้อมูลย้อนกลับและเสนอแนะการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน
- การช่วยเหลือให้นักเรียนแต่ละบุคคลได้สามารถวิเคราะห์ความสามารถของตนเองในการเรียนรู้ที่ดีขึ้นได้

๒.) การเรียนรู้ร่วมกับนักเรียน เช่น

- การช่วยให้นักเรียนฝึกตั้งเป้าหมายและรู้จักวางแผนการเรียนรู้
- การช่วยให้นักเรียนได้ประเมินตนเองจากผลงานที่ทำและนำข้อมูลมาช่วยปรับปรุงการเรียนรู้ให้ดียิ่งขึ้น
- การช่วยให้นักเรียนได้ค้นพบความสามารถของตนเองในสาระการเรียนรู้ต่างๆ และส่งเสริมให้ประสบความสำเร็จ

๓. ทฤษฎีการเรียนรู้ (Theories of Learning)

ภารกิจสำคัญของครูผู้สอน คือ การจัดการเรียนรู้ ให้นักเรียนได้รับความรู้และประสบการณ์ตามหลักสูตรการศึกษาที่กำหนดไว้ การจัดการเรียนรู้จึงเป็นรากฐานของการสอนที่มีประสิทธิภาพซึ่งครูจำเป็นต้องประยุกต์ใช้ทฤษฎีการเรียนรู้ต่างๆ ที่เหมาะสม ทฤษฎีการเรียนรู้ได้มีนักจิตวิทยาได้พยายามเสนอผลการวิจัยที่เป็นหลักการเพื่อให้ครูผู้สอนได้เลือกนำไปใช้ให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ต่างๆ และโดยความเป็นจริงแล้วคงไม่มีทฤษฎีใดที่สมบูรณ์ที่สุดหรือครอบคลุมพฤติกรรมการเรียนรู้ได้ทั้งหมด การนำไปใช้ครูผู้สอนจึงควรมีการนำไปผสมผสานกับวิธีการสอนของครู จึงจะช่วยให้ผู้เรียนมีผลการเรียนรู้ที่ดีขึ้น เช่น

นักจิตวิทยา	หลักการหรือทฤษฎีการเรียนรู้	แนวทางการนำไปประยุกต์ใช้
๑. วัตสัน (Watson)	การวางเงื่อนไขแบบคลาสสิก	การปรับพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในการเรียน เช่น เด็กไม่ชอบเรียนคณิตศาสตร์ เรียนคณิตศาสตร์ $\Rightarrow$ เด็กไม่ชอบ เล่นเกม $\Rightarrow$ เด็กชอบ เรียนคณิต + เล่นเกม $\Rightarrow$ เด็กชอบ เรียนคณิตศาสตร์ $\Rightarrow$ เด็กชอบ
๒. สกินเนอร์ (Skinner)	กฎแห่งการเสริมแรง	ครูควรให้การเสริมแรงนักเรียน โดยตอนแรกควรให้การเสริมแรงทุกครั้งที่นักเรียนมีพฤติกรรมพึงประสงค์ และควรลดลงเป็นครั้งคราวในตอนหลัง
๓. เกสตัลท์ (Gestalt)	การเรียนรู้ส่วนรวมมีค่ามากกว่าส่วนย่อย การเรียนรู้ คือ การแก้ปัญหา	ครูควรสอนให้นักเรียนได้ส่วนรวมเพื่อให้สามารถเชื่อมโยงสู่ส่วนย่อยต่างๆ และเกิดการเรียนรู้ได้ง่ายขึ้น ครูควรจัดสถานการณ์ให้นักเรียนได้เรียนรู้โดยการแก้ปัญหา ที่เริ่มจากปัญหาที่คล้ายคลึงกัน ไปสู่ปัญหาที่ซับซ้อนขึ้น
๔. แนวคิด การจัดการเรียนรู้ตามแนว Constructivism	การเรียนรู้ที่ดี นักเรียนต้องเป็นผู้สร้างความรู้ขึ้นในใจเอง	ครูควรฝึกให้นักเรียนได้เรียนรู้จากการแก้ปัญหา โดยให้นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยการสอนแบบค้นพบและสร้างองค์ความรู้

๔. การจำ (Memory) ความจำ นับเป็นสิ่งสำคัญที่สุดของการเรียนรู้และทำให้เกิดการเรียนรู้ในขั้นที่สูงขึ้นๆ ทั้งนี้เพราะ ความจำ คือ ความสามารถที่จะเก็บสิ่งที่เรียนรู้ไว้ได้เป็นเวลานานและสามารถระลึกหรือนำมาใช้ได้ ดังนั้นหากครูผู้สอนช่วยให้นักเรียนมีความจำที่ดีย่อมส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นตามไปด้วย เทคนิคช่วยความจำที่มักนิยมนำมาใช้ส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน เช่น

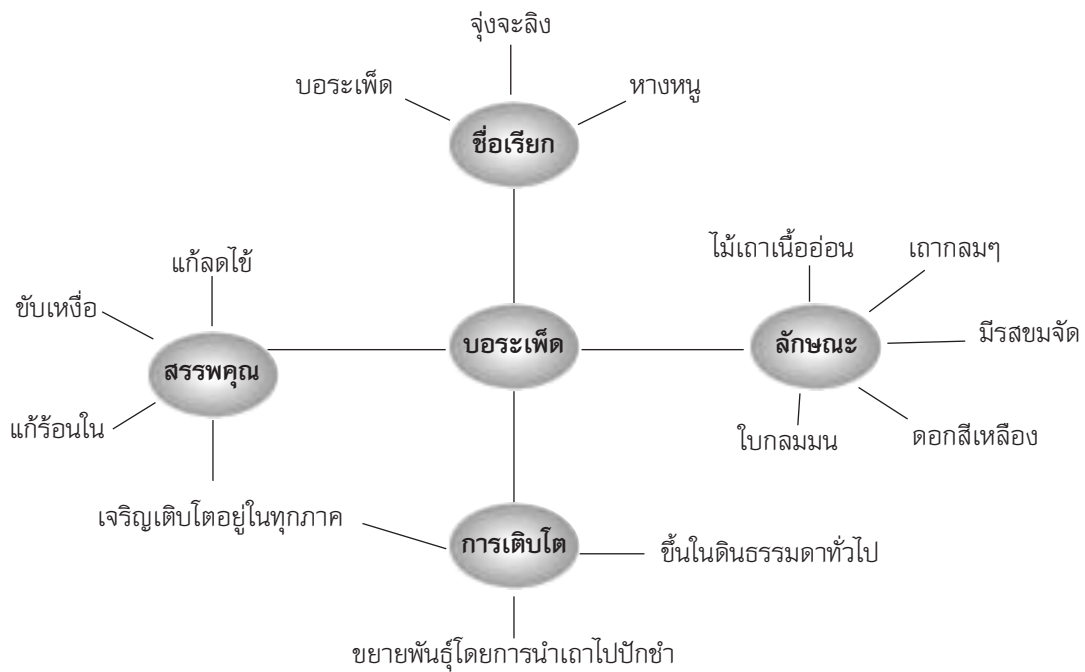
- การสร้างสัมผัสช่วยจำ ในการสอนครูควรช่วยให้นักเรียนฝึกหาคำที่สัมผัสคล้องจองกันเพื่อให้จำได้ง่ายยิ่งขึ้น เช่น

ครูนำเสนอเนื้อหาหรือเรื่องที่เรียนโดยจัดเตรียมเสนอเนื้อหาที่เป็นการสัมผัสไว้ให้นักเรียนเรียนรู้ เช่น การเรียนรู้เรื่อง การใช้ไม้ม้วน จะใช้คำคล้องจอง

... ผู้ใหญ่หาผ้าใหม่ ให้สะใภ้ ใช้คล้องคอ
ไฟใจเอาใส่ห่อ มิหลงไหล ใครขอดู...

- การสร้างคำย่อช่วยจำ เช่น จำ ใจ ใช้ วิ สัง ประ มาจากคำว่า (ความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ การประเมินผล)

- การสร้างแผนที่ความคิดช่วยจำ (Mind mapping) คือ วิธีช่วยจำที่เน้นการสรุปหาคำที่เป็นใจความสำคัญของเรื่องมาเชื่อมโยงสู่สาระสำคัญโดยใช้การสรุปเป็นแผนที่ความคิด เช่น แผนผังความคิด เรื่อง บอระเพ็ด

๕. หลักการสอนและวิธีสอนตามทฤษฎีจิตวิทยา
ครูที่สอนดี คือ ครูที่สามารถจัดการเรียนการสอนได้
เหมาะสมกับสถานการณ์การเรียนรู้ที่สนองความ
ต้องการของนักเรียน หลักการและวิธีสอนตามทฤษฎี
จิตวิทยา มีจำนวนมาก ครูจึงต้องเลือกประยุกต์ใช้ให้
เหมาะสมกับผู้เรียนและหลักสูตร โดยเฉพาะหลักการ
และวิธีสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เช่น

- หลักการสอนโดยวิธีการค้นพบ มีความ
เชื่อว่า การเรียนรู้เกิดขึ้นเพราะนักเรียนมีโอกาส
ปฏิบัติด้วยตนเอง การเรียนรู้จึงจำเป็นต้องให้นักเรียน
เป็นผู้ปฏิบัติมากที่สุดและเป็นผู้สร้างองค์ความรู้ด้วย
ตนเอง

- หลักการสอนความคิดรวบยอด มี
นักจิตวิทยาหลายท่านได้เสนอแนวทางการเรียนรู้
ความคิดรวบยอด เช่น ออซูเบล (Ausubel) กาเย่
(Gagne) เป็นต้น ซึ่งแนวคิดของการจัดสอนความคิด
รวบยอดมีความเชื่อว่า ผู้เรียนจะเกิดความคิดรวบยอด
ได้ต่อเมื่อผู้เรียนมีความสามารถแยกแยะ (Discrimination)
และสามารถสรุปเป็นความคิดรวบยอดได้ (Generalization)
การเรียนรู้เพื่อสร้างความคิดรวบยอดจึงควรมีการพัฒนา
เป็นลำดับขั้นอย่างต่อเนื่องด้วยกิจกรรมต่างๆ เช่น

😊 ฝึกวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของ
เหตุการณ์ต่างๆ

😊 ฝึกวิเคราะห์และพิจารณาสิ่งเร้าเพื่อ
ให้เกิดความเข้าใจในส่วนต่างๆ ที่เรียนรู้

😊 ฝึกเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมจากการ
เรียนรู้สิ่งต่างๆ

😊 ฝึกการตั้งและทดสอบสมมุติฐานเพื่อ
ให้เกิดการเรียนรู้ที่ชัดเจนอันจะนำไปสู่การสร้างความ
คิดรวบยอดได้

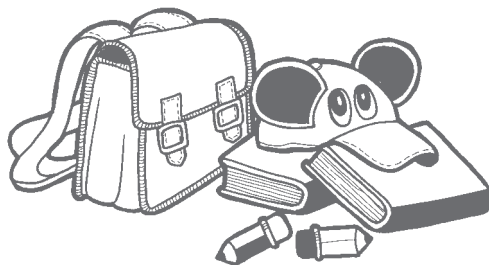
● หลักการสอนตามแนวคิดนักจิตวิทยา มนุษยนิยม (Humanistic Psychology) เป็นแนวคิด การจัดการเรียนรู้ที่ให้ความสำคัญกับผู้เรียนแต่ละ บุคคลที่ควรได้รับการพัฒนาตามศักยภาพของพวกเขา นักจิตวิทยากลุ่มนี้ ได้แก่ มาสโลว์ (Maslow) โรเจอร์ (Rogers) โคมส์ (Combs) ในการจัดการเรียนรู้ครู ควรมีบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ (Facilitate) นั่นคือ การจัดการเรียนรู้ ต้องช่วยให้ ผู้เรียนเห็นคุณค่าและเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง มีความรับผิดชอบ และกล้าเผชิญต่อปัญหา โดยเน้น กระบวนการเรียนรู้มากกว่าเนื้อหา รวมถึงการสร้าง บรรยากาศในการเรียนรู้ที่อบอุ่น เอื้ออาทรต่อกัน และ ให้นักเรียนได้ประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเอง

แนวคิดการนำหลักการและทฤษฎีทางจิตวิทยา การศึกษา ข้างต้น ยังมีอีกหลายเรื่องที่น่าสนใจ ที่ครู

ผู้สอนควรหันกลับไปทบทวนและนำมาประยุกต์ใช้เพื่อ พัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างครีเอทีฟ และ จะทำให้ครูมีความมั่นใจในการจัดการเรียนการสอน ตลอดจนแก้ปัญหาที่เกี่ยวกับการสอนในชั้นเรียนได้ ประสบความสำเร็จดียิ่งขึ้นอีกด้วย เพราะการเป็นครูนั้น มิใช่เพียงแต่จะมีความรู้ทางเนื้อหาที่จะสอนนักเรียน เท่านั้น แต่ครูยังต้องทำหน้าที่รับผิดชอบ ช่วยเหลือให้ นักเรียนมีพัฒนาการด้านต่างๆ เจริญเติบโตไปอย่าง สมดุล ผลผลิตที่ครูสร้างขึ้นในแต่ละปีจะมีความสมบูรณ์ ตามเจตนารมณ์ของการจัดการศึกษามากน้อยเพียง ไດจึงขึ้นอยู่กับคุณภาพของครูผู้สอนที่เป็นผู้สร้างขึ้นว่าจะทำหน้าที่ได้ดีหรือไม่มากน้อยเพียงใด ซึ่งครู สามารถเรียนรู้และนำไปพัฒนางานสอนของตนเองได้ อย่างไร้ขีดจำกัดและเมื่อนั้นความสุขที่แท้จริงจาก การประกอบวิชาชีพครู จะแบ่งปันในใจท่านตลอดกาล...

เสียงหัวเราะ และรอยยิ้ม ที่สดใส
ความหลากหลาย ล้วนแตกต่าง สารพัน
เป็นคนเก่ง คนดี มีปัญญา
คือรากฐาน สังคม ของชาติไทย

คือแรงใจ ปฏิรูป สู่สานฝัน
ครูเท่านั้น ช่วยเสกสรร ให้ก้าวไกล
เป็นทรัพยากร ล้ำค่า ที่ยิ่งใหญ่
ให้ก้าวไป อย่างเข้มแข็งและยั่งยืน

หลากหลายวิธีสอนคณิตศาสตร์ ระดับประถมศึกษา ที่ช่วยพัฒนาประสิทธิภาพการเรียนรู้ตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษา

นางสาวอศิกรณ์ อินทรณ์ *

หลายคนคงยังจำภาพคุณครูทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ที่ได้สอนวิชาคณิตศาสตร์ นักเรียนโรงเรียนสามเสนวิทยาลัย เมื่อวันที่ ๒๕ กันยายน ๒๕๔๖ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงบทบาทการสอนของคุณครูที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ควรจัดการเรียนรู้แบบไหน และอย่างไร...

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา การพัฒนาคุณภาพ การสอนคณิตศาสตร์ได้มีการตื่นตัวและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เพราะการจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ มักเป็นวิชาที่ผู้เรียนประสบปัญหา และผลการประเมิน โดยภาพรวมของนักเรียนยังอยู่ในระดับที่ไม่น่าพอใจ ซึ่งจากการวิเคราะห์สาเหตุ พบว่ากระบวนการจัดการ เรียนรู้ของคุณครูเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลทำให้นักเรียน มีเจตคติที่ไม่ดีต่อการเรียนคณิตศาสตร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ครูที่จัดการเรียนการสอนแบบเก่า เน้นท่องจำทำการบ้าน ขาดการฝึกปฏิบัติ ฝึกกระบวนการคิด และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง นอกจากนี้ กิจกรรมการเรียนรู้ยังขาดความหลากหลายและไม่ได้ บูรณาการเชื่อมโยงสู่การนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน เป็นต้น

จากสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ที่เกิดจาก ครูผู้สอนโดยตรงแล้ว เนื้อหาโดยธรรมชาติของวิชา คณิตศาสตร์เป็นวิชาที่มีลักษณะเชิงนามธรรม จึงยาก ต่อการอธิบาย และมักทำให้ครูผู้สอนประสบปัญหา ในการจัดการเรียนรู้ที่ไม่สามารถช่วยพัฒนาให้ผู้เรียน

“กระบวนการจัดการเรียนรู้ของคุณครูเป็นปัจจัยหนึ่ง ที่ส่งผลทำให้นักเรียนมีเจตคติที่ไม่ดีต่อการเรียน คณิตศาสตร์”

บรรลุจุดมุ่งหมายตามที่กำหนดไว้ได้ อย่างไรก็ตาม การจัดการเรียนรู้ตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษา ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งครูผู้สอนจะต้องพัฒนา กระบวนการจัดการเรียนรู้จากเดิมเน้นการเรียนแบบ ท่องจำ มาเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ โดย การคิดและปฏิบัติจริงเพื่อให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ ด้วยตนเอง ซึ่งคงไม่ใช่เรื่องง่ายนักสำหรับครูผู้สอนที่ ยังขาดความรู้ และทักษะการจัดการเรียนการสอน แนวใหม่ ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาค้นคว้า และทดลองใช้วิธีการจัดการเรียนการสอนแบบใหม่ ที่ เหมาะสมกับสภาพของผู้เรียนและหลักสูตรเพื่อให้เกิด ประสิทธิภาพของการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ

ปัจจุบันมีวิธีสอนคณิตศาสตร์เกิดขึ้นและได้รับการ เผยแพร่อยู่จำนวนมากที่เกิดจากความพยายาม ในการพัฒนาคุณภาพการสอนคณิตศาสตร์ของนักวิจัย และนักการศึกษาของหน่วยงานทางการศึกษาที่ได้ ศึกษา ค้นคว้าและวิจัยเพื่อพัฒนาวิธีสอนคณิตศาสตร์ อย่างต่อเนื่อง ในรูปแบบของรายงานวิจัย โดยเฉพาะ ในส่วนของวิทยานิพนธ์ ระดับปริญญาโท ปริญญาเอก ทางการศึกษาที่เผยแพร่ทั่วไปตามมหาวิทยาลัยต่างๆ ทั่วประเทศ อย่างไรก็ตาม ยังมีครูผู้สอนจำนวนน้อย

* อาจารย์ ๑ โรงเรียนบ้านหนองปรัง ที่อยู่ ๑๑๙/๕ ม.๔ ต.ศรีมหาโพธิ์ อ.นครชัยศรี จ.นครปฐม ๗๓๑๒๐

ที่ได้เลือกใช้ประโยชน์จากการนำผลการวิจัยเหล่านี้ไปประยุกต์ใช้อย่างจริงจัง ทั้งนี้อาจสืบเนื่องมาจากข้อจำกัดบางประการของงานวิจัยที่มักเผยแพร่อยู่ในหอสมุดของมหาวิทยาลัยต่างๆ และหอสมุดสำคัญของชาติ เช่น หอสมุดแห่งชาติ หอสมุดของสภาวิจัยทางการศึกษา เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ ข้าพเจ้าจึงได้สนใจที่จะสังเคราะห์งานวิจัยเพื่อรวบรวม สรุป และบูรณาการให้เกิดประโยชน์และเสนอเป็นแนวทางการนำไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนของครูให้สูงขึ้นในโอกาสต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย : เพื่อสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับ วิธีสอนคณิตศาสตร์ ระดับประถมศึกษา โดยการใช้การสังเคราะห์เชิงปริมาณ ด้วยการวิเคราะห์อภิमान (Meta-Analysis) ตามวิธีการของแกลส (Glass) และการสังเคราะห์เชิงคุณลักษณะ ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content-Analysis) ประกอบด้วย

๑. ด้านประเภทวิธีสอนคณิตศาสตร์ จำแนกตามบทบาทการสอนของครูและนักเรียน ได้แก่

- วิธีสอนที่เน้นครูมีบทบาทสำคัญ
- วิธีสอนที่เน้นครูและนักเรียนมีบทบาทร่วมกัน
- วิธีสอนที่เน้นนักเรียนมีบทบาทสำคัญ

๒. ด้านลักษณะเฉพาะของวิธีสอนคณิตศาสตร์ ได้แก่

- ความหมายของวิธีสอน
- ขั้นตอนสำคัญของ วิธีสอน

๓. ด้านข้อค้นพบของผลการวิจัย ได้แก่

- ข้อสรุปของผลการวิจัย
- ข้อเสนอแนะในการ นำไปใช้

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย : เป็นวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโทฉบับที่ตีพิมพ์ทางด้านการศึกษาศึกษาที่เกี่ยวข้องกับวิธีสอนคณิตศาสตร์ ระดับประถมศึกษา โดยพิมพ์เผยแพร่ระหว่าง ปี พ.ศ. ๒๕๓๕-๒๕๔๕ จำนวน ๑๑๕ เรื่อง

ผลการวิจัย : ได้ข้อค้นพบที่เป็นแนวทางการนำไปใช้ได้ ดังนี้

๑. ผลการสังเคราะห์เชิงปริมาณด้วยการวิเคราะห์อภิमान ตามวิธีการของแกลส ซึ่งมีงานวิจัยที่สามารถนำมาสังเคราะห์ได้จำนวน ๘๔ เรื่อง จำแนกเป็น ๒๒ วิธีสอน พบว่า วิธีสอนที่ทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าวิธีสอนแบบปกติ มีจำนวน ๒๑ วิธีสอน โดยวิธีสอนที่ให้ประสิทธิผลต่อการสอนสูงสุด คือ วิธีสอนซ่อมเสริมโดยใช้ชุดการสอน รองลงมาคือ วิธีสอนแบบสร้างองค์ความรู้ วิธีสอนแบบนุชุม วิธีสอนแบบใช้เทคนิคการคิดทางคณิตศาสตร์ วิธีสอนแบบวรรณคดีเป็นต้น ส่วนวิธีสอนที่ทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่สูงกว่าวิธีสอนแบบปกติ มีเพียง ๑ วิธีสอน คือ วิธีสอนแบบเทคนิคของสตีฟ

๒. ผลการสังเคราะห์เชิงคุณลักษณะด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ซึ่งมีงานวิจัยที่สามารถนำมาสังเคราะห์ได้จำนวน ๑๑๕ เรื่อง จำแนกเป็น ๕๔ วิธีสอน พบว่า วิธีสอนส่วนใหญ่จัดอยู่ในประเภทวิธีสอนที่ครูและนักเรียนมีบทบาทร่วมกันมากที่สุด จำนวน ๒๙ วิธีสอน รองลงมาคือ วิธีสอนที่เน้นนักเรียนมีบทบาทสำคัญ จำนวน ๒๔ วิธีสอน ส่วนวิธีสอนที่เน้นครูมีบทบาทสำคัญมีเพียง ๑ วิธีสอน

เมื่อพิจารณา ข้อสรุปของผลการวิจัย พบว่า วิธีสอนที่ทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าวิธีสอนแบบปกติ มีจำนวน ๕๑ วิธี พอสรุปเป็นแนวทางการนำไปประยุกต์ใช้ได้ ดังนี้

วิธีสอน	ประเภท	จุดเน้น	เนื้อหาที่ควรสอน
แบบวรรณิ	ครูและนักเรียน มีบทบาทร่วมกัน	มุ่งพัฒนาให้นักเรียนเกิดมโนคติและเจตคติ ที่ดีต่อการเรียน โดยใช้การถ่ายทอดความรู้ สรุปเป็นความคิดรวบยอด และสร้างเจตคติ ที่ดีต่อการเรียน	ทศนิยม เศษส่วน การ หา ห.ร.ม./ค.ร.น. รูปทรง เรขาคณิต
แบบสุลัดดาและ คณะ	ครูและนักเรียน มีบทบาทร่วมกัน	มุ่งเน้นการฝึกทักษะแก้โจทย์ปัญหาโดยใช้ การวิเคราะห์และพัฒนาทักษะที่จำเป็นต่อ การแก้โจทย์ปัญหา	การแก้โจทย์ปัญหา
แบบเทคนิคการ สอนของนุซุม (Nuzum)	ครูและนักเรียน มีบทบาทร่วมกัน	มุ่งพัฒนาทักษะการแก้โจทย์ปัญหาโดยใช้ บัตรชี้แนะให้นักเรียนตอบคำถามว่าโจทย์	การแก้โจทย์ปัญหา
แบบดอลเซียณี (Dolciani)	ครูและนักเรียนมี บทบาทร่วมกัน	เป็นวิธีสอนแก้โจทย์ปัญหาโดยใช้ตาราง วิเคราะห์โจทย์ปัญหาสมการ	การแก้โจทย์ปัญหา
แบบโพลยา	ครูและนักเรียนมี บทบาทร่วมกัน	เป็นวิธีสอน ที่เน้นการทำความเข้าใจโจทย์ และลงมือปฏิบัติตามแผนแก้โจทย์ปัญหา	การแก้โจทย์ปัญหา
แบบกาเย่ (Gagne)	ครูและนักเรียนมี บทบาทร่วมกัน	เป็นวิธีสอนตามลำดับเหตุการณ์ ๙ ขั้น ที่มุ่ง เน้นให้เกิดทักษะการแก้โจทย์ปัญหาอย่างมี ระบบและแม่นยำ	การแก้โจทย์ปัญหา
แบบมิสซูรี (Missouri)	ครูและนักเรียนมี บทบาทร่วมกัน	เป็นวิธีสอนมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นสำคัญ โดยใช้การสอนที่มีประสิทธิภาพ ที่มีการฝึกปฏิบัติรายบุคคล การให้การบ้าน การสรุปบทเรียนและการทบทวนบทเรียน	ใช้สอนได้กับเนื้อหา
ตามเทคนิคการ สอนแบบ KWDL	ครูและนักเรียนมี บทบาทร่วมกัน	เป็นวิธีสอนที่มุ่งแก้โจทย์ปัญหา ๔ ขั้นตอน มีการระดมสมอง การอภิปรายและการ ร่วมกันแก้โจทย์ปัญหา	บทประยุกต์การคูณ การหาร
แบบค้นพบ ในกลุ่มย่อย	นักเรียนมีบทบาท สำคัญ	เป็นวิธีสอนที่แบ่งนักเรียนเป็นกลุ่มเล็กๆ ร่วมกันค้นคว้าเรียนรู้ด้วยตนเอง	ใช้สอนได้กับทุกเนื้อหา

วิธีสอน	ประเภท	จุดเน้น	เนื้อหาที่ควรสอน
แบบ ค้นพบโดย กระบวนการกลุ่ม	นักเรียนมีบทบาท สำคัญ	เป็นวิธีสอนที่แต่ละกลุ่มร่วมกันศึกษาชุดการ เรียนประจำกลุ่มเพื่อเรียนรู้และค้นพบด้วย ตนเอง	ใช้สอนได้กับทุกเนื้อหา
แบบ ค้นพบด้วย ตนเอง	นักเรียนมีบทบาท สำคัญ	เป็นวิธีสอนที่นักเรียนจะได้รับคำแนะนำจาก ครูและเรียนรู้ด้วยการค้นพบและสรุป กฎเกณฑ์ด้วยตนเอง	ควรนำไปใช้สอนได้กับ ทุกเนื้อหา
แบบปฏิบัติการ (Laboratory Approach)	นักเรียนมีบทบาท สำคัญ	เป็นวิธีสอนที่เน้นการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง การทดลอง การปฏิบัติ เพื่อสร้างความรู้ ด้วยตนเอง	ใช้สอนในเนื้อหาที่ต้องการ ความเป็นรูปธรรม โดย การเรียนรู้จากการปฏิบัติ
แบบวิเคราะห์	ครูและนักเรียน มีบทบาทร่วมกัน	เป็นวิธีสอนที่ประยุกต์ใช้หลักการสอนที่เน้น การวิเคราะห์โจทย์ปัญหา ประกอบด้วยการ เก็บข้อมูลที่โจทย์ การหาความสัมพันธ์กัน ของข้อมูล การวิเคราะห์คำถามของโจทย์ การพิจารณาองค์ประกอบโดยกำหนดสมมุติ ค่าคำตอบเป็นสัญลักษณ์ และการนำองค์ ประกอบต่างๆ มาแก้ปัญหาเพื่อให้ได้คำตอบ ที่ถูกต้อง	- ควรนำไปใช้สอนใน เนื้อหาที่ต้องการ ความเป็นรูปธรรม โดยการเรียนรู้จาก การปฏิบัติ - การฝึกทักษะวิเคราะห์ องค์ประกอบโจทย์ ต้องสมมุติค่าตอบ เป็นสัญลักษณ์เสมอ
แบบวิทยาศาสตร์	นักเรียนมีบทบาท สำคัญ	เป็นวิธีสอนที่นำวิธีการทางวิทยาศาสตร์มา ประยุกต์ใช้เพื่อให้นักเรียนแสวงหาความรู้ และแก้ปัญหาด้วยตนเอง	ใช้สอนได้กับทุกเนื้อหา
แบบเทคนิค ๔ คำถาม	ครูและนักเรียนมี บทบาทร่วมกัน	เป็นวิธีสอนแก้โจทย์ปัญหาไปใช้ ด้วยคำถาม ๔ ขั้นตอน	แก้โจทย์ปัญหา
แบบ 4 MAT	นักเรียนมีบทบาท สำคัญ	เป็นวิธีสอนที่ผสมผสานกับเทคนิคการ พัฒนาสมองซีกซ้ายและขวาให้เกิดการเรียนรู้ ที่สมดุลกันจำแนกเป็น ๔ ขั้นตอน	ใช้สอนได้กับทุกเนื้อหา
แบบเล่นปนเรียน	นักเรียนมีบทบาท สำคัญ	เป็นวิธีสอนที่เน้นปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง จากการเล่นหรือทำกิจกรรมด้วยสื่อต่างๆ	ใช้สอนได้กับทุกเนื้อหา

วิธีสอน	ประเภท	จุดเน้น	เนื้อหาที่ควรสอน
แบบเล่น เรียน สรุป ฟีกทักษะ	นักเรียนมีบทบาท สำคัญ	เป็นวิธีสอนที่มุ่งใช้การปฏิบัติกิจกรรมด้วย ตนเองตามขั้นตอน การเล่น เรียน สรุป และ ฝึกทักษะ	ใช้สอนได้กับทุกเนื้อหา
แบบรอบรู้	ครูมีบทบาท สำคัญ	เป็นวิธีสอนที่เน้นการเรียนรู้ให้เกิดการรอบรู้ ตามเกณฑ์	ใช้สอนได้กับทุกเนื้อหา
แบบนักเรียนเป็น ศูนย์กลาง	นักเรียนมีบทบาท สำคัญ	เป็นวิธีสอนที่ผสมผสานวิธีสอนแบบร่วมมือ Cooperative learning และวิธีสอนแบบ Constructivism	ใช้สอนได้กับทุกเนื้อหา
แบบผู้เรียนเป็นผู้ สร้างองค์ความรู้	นักเรียนมีบทบาท สำคัญ	เป็นวิธีสอนที่ให้นักเรียนเป็นผู้สร้างองค์- ความรู้ใหม่จากสิ่งที่เรียนด้วยตนเอง	ใช้สอนได้กับทุกเนื้อหา
แบบ Cooperative Mastery Learning	ครูและนักเรียน มีบทบาทร่วมกัน	เป็นวิธีสอนที่ผสมผสานวิธีสอนแบบ Cooper- ative Learning และ Mastery Learning	เศษส่วน ทศนิยม บทประยุกต์
แบบร่วมมือ แบบ (TAI)	นักเรียนมีบทบาท สำคัญ	เป็นวิธีสอนแบบร่วมมือที่เน้นการเรียนรู้เป็น กลุ่มย่อย โดยครูจะสอนนักเรียนที่มีความ สามารถระดับเดียวกันจากกลุ่ม	ใช้สอนได้กับทุกเนื้อหา
แบบร่วมมือ แบบกลุ่มสัมพันธ์ (STAD)	นักเรียนมีบทบาท สำคัญ	เป็นวิธีสอนแบบร่วมมือที่เน้นการเรียนรู้ตาม กลุ่มย่อย ที่ลดความสามารถ โดยให้ทุก กลุ่มช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการเรียนและ มีการทดสอบย่อยเพื่อประเมินการเรียนรู้ และศึกษาความก้าวหน้าของผลสัมฤทธิ์ ทางการทั้งเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม	ใช้สอนได้กับทุกเนื้อหา
แบบร่วมมือที่ใช้ การเรียนรู้แบบกลุ่ม การแข่งขัน (TGT)	นักเรียนมีบทบาท สำคัญ	เป็นวิธีสอนแบบร่วมมือที่เน้นการเรียนรู้เป็น กลุ่มย่อย โดยใช้การแข่งขันตอบคำถามหรือ ตอบปัญหาที่ครูกำหนด	ใช้สอนได้กับทุกเนื้อหา
ของ วิลลิส และ ฟิวสัน	ครูและนักเรียน มีบทบาทร่วมกัน	เป็นวิธีสอนที่เน้นเทคนิคการแก้โจทย์ปัญหา โดยใช้แผนภาพมาช่วยตรวจคำตอบ	แก้โจทย์ปัญหา

วิธีสอน	ประเภท	จุดเน้น	เนื้อหาที่ควรสอน
โดยใช้แบบฝึกทักษะแก้โจทย์ปัญหา	ครูและนักเรียนมีบทบาทร่วมกัน	เป็นวิธีสอนที่เน้นการฝึกทักษะโดยใช้แบบฝึกทักษะประกอบการสอน	แก้โจทย์ปัญหา
แก้โจทย์ปัญหาโดยใช้ภาพ	ครูและนักเรียนมีบทบาทร่วมกัน	เป็นวิธีการสอนแก้โจทย์ปัญหาตามแนวคิดของโพลยาโดยใช้แผนภาพเป็นสื่อ	แก้โจทย์ปัญหา
ใช้เกมประกอบการสอน	ครูและนักเรียนมีบทบาทร่วมกัน	เป็นวิธีสอนโดยนำเกมที่สอดคล้องกับเนื้อหา ระดับชั้นและความสามารถของผู้เรียนเข้าประกอบการสอน	ใช้สอนได้กับทุกเนื้อหา
ใช้เกมการละเล่นพื้นบ้านไทยแบบประยุกต์	นักเรียนมีบทบาทสำคัญ	วิธีสอนที่นำเกมการละเล่นพื้นบ้านมาประยุกต์ใช้เกิดการเรียนรู้เพื่อฝึกทักษะวัด	การวัด
ใช้เครื่องคิดเลขประกอบการเรียน	ครูและนักเรียนมีบทบาทร่วมกัน	วิธีสอนเน้นขั้นตอนการฝึกความเข้าใจโจทย์ โดยสามารถนำเครื่องคิดเลขมาใช้ในการหาคำตอบ	โจทย์ปัญหา
โดยใช้สูตรพื้นที่ของรูปสามเหลี่ยม	ครูและนักเรียนมีบทบาทร่วมกัน	วิธีสอนที่นำสูตรพื้นที่ของรูปสามเหลี่ยมแทนการใช้สูตรพื้นที่ของรูปสี่เหลี่ยมชนิดต่างๆ เพื่อหาคำตอบตามเนื้อหาของในหนังสือแบบเรียน	เรขาคณิต
โดยวิธีคิดแบบการจัดกลุ่มตัวเลข	ครูและนักเรียนมีบทบาทร่วมกัน	เป็นวิธีสอนที่เน้นการเรียนรู้จำนวนด้วยการจัดกลุ่มตัวเลขให้ง่ายต่อการคำนวณ	พื้นฐานทางจำนวน
สร้างความคิดรวบยอด	ครูและนักเรียนมีบทบาทร่วมกัน	วิธีสอนที่เน้นการกระตุ้นผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ความคิดรวบยอดจากสื่อต่างๆ	พื้นฐานทางจำนวน
โดยเน้นเทคนิควิธีคิดคณิตศาสตร์	ครูและนักเรียนมีบทบาทร่วมกัน	วิธีสอนที่ใช้กลวิธีการคิดทางคณิตศาสตร์ช่วยหาคำตอบของผลลัพธ์	พื้นฐานทางจำนวน
โดยใช้พลังกลุ่มเล็ก	นักเรียนมีบทบาทสำคัญ	วิธีสอนเน้นการเรียนรู้เป็นกลุ่มเล็กๆ เพื่อให้เกิดเรียนรู้ได้ตามเป้าหมาย	บทประยุกต์

วิธีสอน	ประเภท	จุดเน้น	เนื้อหาที่ควรสอน
ศูนย์การเรียนรู้ คณิตศาสตร์	นักเรียนมีบทบาท สำคัญ	เป็นวิธีสอนโดยใช้ชุดศูนย์การเรียนรู้ที่สร้างขึ้นเพื่อให้ได้รับความรู้ตามแผนที่กำหนด	ใช้สอนได้กับทุกเนื้อหา
ซ่อมเสริมโดยใช้ ชุดการสอน	ครูและนักเรียน มีบทบาทร่วมกัน	เป็นวิธีสอนซ่อมเสริมที่ใช้ชุดการสอนเป็น แนวทางการสอน	ใช้สอนได้กับทุกเนื้อหา
ชุดการสอนสำหรับ กิจกรรมกลุ่ม	ครูและนักเรียน มีบทบาทร่วมกัน	เป็นวิธีสอนที่ดำเนินการสอนโดยใช้ชุด การสอนที่สร้างขึ้นเป็นแนวทางการจัด กิจกรรมโดยเน้นการเรียนรู้เป็นกลุ่ม	ใช้สอนได้กับทุกเนื้อหา
ใช้ชุดการสอน ประกอบการ บรรยาย	ครูและนักเรียน มีบทบาทร่วมกัน	เป็นวิธีสอนที่ครูใช้ชุดการสอนสำหรับ ประกอบการบรรยาย เพื่อให้ครูใช้เวลาใน การสอนน้อยลง และเปิดโอกาสให้นักเรียน มีส่วนร่วมในกิจกรรมมากยิ่งขึ้น	เวลา การชั่ง ตวง วัด
คอมพิวเตอร์ ช่วยสอน	นักเรียนมีบทบาท สำคัญ	วิธีสอน ที่ครูให้นักเรียนเรียนรู้จากโปรแกรม คอมพิวเตอร์สำเร็จรูป	ใช้สอนได้กับทุกเนื้อหา
ใช้บทเรียนที่มีสื่อ ประสม	นักเรียนมีบทบาท สำคัญ	เป็นวิธีสอนที่ครูออกแบบบทเรียนโดยนำสื่อ หลายๆ ชนิดมาใช้ประกอบการสอน	ใช้สอนได้กับทุกเนื้อหา
ใช้บทเรียน สำเร็จรูป	นักเรียนมีบทบาท สำคัญ	เป็นวิธีสอนที่ให้นักเรียนเรียนด้วยตนเอง จากบทเรียนสำเร็จรูป	ใช้สอนได้กับทุกเนื้อหา
แบบเรียนเล่มเล็ก เชิงวรรณกรรม	ครูและนักเรียน มีบทบาทร่วมกัน	วิธีสอนที่ครูนำหนังสือเล่มเล็กเชิงวรรณกรรม เป็นสื่อการสอนหลักในการนำเสนอบทเรียน	ใช้สอนได้กับทุกเนื้อหา
ใช้หนังสือการ์ตูน	นักเรียนมีบทบาท สำคัญ	เป็นวิธีสอนที่ครูสร้างหนังสือการ์ตูนคณิต- ศาสตร์มาส่งเสริมให้นักเรียนเข้าใจเนื้อหาใน บทเรียนดียิ่งขึ้น	ใช้สอนได้กับทุกเนื้อหา
ใช้เพลงประกอบ การสอน	ครูและนักเรียน มีบทบาทร่วมกัน	เป็นวิธีสอนที่ใช้เพลงเป็นสื่อเพื่อบูรณาการ ประกอบการสอนให้นักเรียนเกิดความสนใจ ในการเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น	ใช้สอนได้กับทุกเนื้อหา
ใช้แบบสอบ เอ็ม อี คิว	ครูและนักเรียน มีบทบาทร่วมกัน	เป็นวิธีสอนที่นำแบบสอบ เอ็ม อี คิว มาใช้ วัดกระบวนการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ เพื่อ ให้นักเรียนตรวจสอบผลการเรียน	ใช้สอนได้กับทุกเนื้อหา

วิธีสอน	ประเภท	จุดเน้น	เนื้อหาที่ควรสอน
ใช้สิ่งช่วยจัด มโนคติล่วงหน้า	ครูและนักเรียน มีบทบาทร่วมกัน	เป็นวิธีสอนที่นำสื่อหรืออุปกรณ์ต่างๆ มา ช่วยจัดให้นักเรียนสังเกต เรียนรู้และเกิด ความคิดรวบยอดก่อนเรียนเนื้อหาใหม่	ใช้สอน ได้กับทุกเนื้อหา
แบบแผนผังต้นไม้ ๕ ลำดับขั้น	ครูและนักเรียน มีบทบาทร่วมกัน	เป็นวิธีสอนมุ่งให้นักเรียนวิเคราะห์และเชื่อมโยง ความสัมพันธ์ระหว่างโจทย์กับคำตอบที่ ต้องการทราบอย่างมีระบบ	แก้โจทย์ปัญหา
โดยการเรียงลำดับ เนื้อหา	ครูและนักเรียน มีบทบาทร่วมกัน	วิธีสอนที่ครูเรียงลำดับเนื้อหาใหม่เพื่อให้ เหมาะสมกับปัญหา สภาพนักเรียน เพื่อช่วย ให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ตามจุดมุ่งหมาย	ใช้สอน ได้กับทุกเนื้อหา
ใช้สถานการณ์ จำลอง	ครูและนักเรียน มีบทบาทร่วมกัน	เป็นวิธีสอนที่ใช้การสมมติสถานการณ์ขึ้น เพื่อให้นักเรียนทดลองปฏิบัติคิดหาแนวทาง การแก้ปัญหา	แก้โจทย์ปัญหา และ เนื้อหาอื่นๆ

จากแนวคิดของวิธีสอนคณิตศาสตร์ที่มี
ประสิทธิผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น
มีอยู่จำนวนมาก ครูผู้สอนจึงควรเลือกใช้ให้เหมาะสม
กับสภาพเนื้อหาและผู้เรียน รวมถึงแนวทางการปฏิรูป
การเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติ
และเต็มตามศักยภาพ โดยจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่
หลากหลายเพื่อช่วยพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ทักษะ
กระบวนการคิดและการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง

“ประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน
วันนี้จึงเป็นตัวชี้วัดอนาคตของคุณภาพผู้เรียนและเป็น
บทพิสูจน์ที่ทำลายการทำงานภายใต้การปฏิรูปการศึกษา
ที่ครูมีบทบาทสำคัญในการพลิกโฉมบทบาทใหม่ในการ
เรียนรู้ ความสำเร็จที่เกิดขึ้นอยู่กับหนึ่งสมองสองมือ
ของทุกท่าน” 🐼

เมื่อโรงเรียนเป็นนิติบุคคล ทุกคนต้องพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลง

พรชัย กาพันธ์ *

การเปลี่ยนแปลงแบบถอนรากถอนโคน ในกระทรวงศึกษาธิการให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ ซึ่งให้มีการจัดระบบโครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษาของไทยให้มีเอกภาพเชิงนโยบาย และมีความหลากหลายในทางปฏิบัติ มีการกระจายอำนาจสู่สถานศึกษา ตามมาตรา ๓๙ ที่ว่า กำหนดให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ทั้งด้านวิชาการ

งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป ไปยังคณะกรรมการและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง การกระจายอำนาจจะทำให้สถานศึกษามีความคล่องตัว มีอิสระในการบริหารจัดการ เป็นไปตามหลักการบริหารจัดการ โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School Based Management : SBM) จะเป็นการสร้างรากฐานและความเข้มแข็งให้กับสถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ ได้มาตรฐานและสามารถพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. ๒๕๔๖ มาตรา ๓๕ ที่กำหนดให้สถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามมาตรา ๓๔ (๒) เฉพาะที่เป็นโรงเรียนมีฐานะเป็นนิติบุคคล ผลจากพระราชบัญญัติ ระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. ๒๕๔๖ ประกาศใช้ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ตามแนวทางการปฏิรูประบบราชการ ที่มุ่งหวังจะเห็นการจัดการศึกษาที่จะเอื้อต่อการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ สร้างความพึงพอใจแก่ประชาชน

* ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านดงยาง ตำบลปากเรือ อำเภอมหาชนะชัย จังหวัดยโสธร ๓๕๑๓๐

ความหมายของนิติบุคคล

นิติบุคคลเป็นบุคคลที่กฎหมายสมมุติขึ้น เพื่อให้มีสิทธิ หน้าที่และสามารถทำกิจการอันเป็นการก่อนิติสัมพันธ์กับบุคคลอื่นได้ภายในขอบวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ นิติบุคคล แบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ

๑. นิติบุคคลในกฎหมายเอกชน จะเกิดขึ้นเมื่อบุคคลธรรมดาารวมกันทำกิจกรรมอันใดอันหนึ่ง และเพื่อให้ดำเนินกิจการนั้นๆ ได้ นิติบุคคลจำเป็นจะต้องมีทรัพย์สินและสามารถทำนิติกรรมต่างๆ ได้ โดยกำหนดให้บุคคลดังกล่าวจดทะเบียนเพื่อจัดตั้งนิติบุคคลขึ้นตามกฎหมายและดำเนินกิจการภายใต้นิติบุคคลเพียงคนเดียว เป็นการดำเนินกิจกรรมเพื่อประโยชน์ของเอกชนและไม่มีการใช้อำนาจมหาชน

๒. นิติบุคคลตามกฎหมายมหาชน หมายถึงนิติบุคคลที่เกิดขึ้นตามกฎหมายมหาชน มีพระราชบัญญัติหรือกฎหมายให้จัดตั้งขึ้นเป็นการเฉพาะดำเนินกิจกรรมที่เป็นบริการสาธารณะและมีการใช้อำนาจมหาชน เช่น กระทรวง ทบวง กรม องค์การมหาชนของรัฐ เทศบาล วัด เป็นต้น

สถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล หมายถึง โรงเรียนในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษา ที่กฎหมายยอมรับให้สามารถทำกิจการต่างๆ ได้ด้วยตนเองภายในขอบวัตถุประสงค์ มีสิทธิและหน้าที่ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และกฎหมายอื่นซึ่งกำหนดสิทธิและหน้าที่ของสถานศึกษาไว้เป็นการเฉพาะ

อำนาจหน้าที่ของสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล

อำนาจหน้าที่ของสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล แบ่งออกเป็น ๒ ลักษณะ ดังนี้

๑. สิทธิและหน้าที่ของสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคลโดยทั่วไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และกฎหมายอาญา สามารถทำนิติกรรมต่างๆ ภายในขอบวัตถุประสงค์ได้เอง เช่น การซื้อขาย แลกเปลี่ยนทรัพย์สิน และจัดหารายได้ของสถานศึกษา

เป็นเจ้าของหรือลูกหนี้ และถือกรรมสิทธิในทรัพย์สินต่างๆ โดยเฉพาะทรัพย์สินที่มีผู้อุทิศ รวมทั้งเป็นโจทก์และจำเลยในอรรถคดีต่างๆ ทั้งคดีแพ่งและอาญานอกจากนี้สถานศึกษายังมีสิทธิ หน้าที่ ข้อจำกัดและต้องผูกพันตามข้อกำหนดในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ดังนี้

๑.๑ มีสิทธิและหน้าที่เช่นบุคคลธรรมดา

๑.๒ การแสดงเจตนาหรือความประสงค์ในการทำกิจการใดๆ แสดงออกผ่านผู้แทนของนิติบุคคล ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ถ้าผู้บริหารได้แสดงเจตนาเกี่ยวกับการดำเนินกิจการของสถานศึกษาไปอย่างไร ย่อมมีผลผูกพันสถานศึกษา ไม่ผูกพันตัวผู้บริหารสถานศึกษาเป็นการส่วนตัวแต่ถ้าทำนอกเหนือขอบวัตถุประสงค์ สถานศึกษาไม่ต้องรับผิดชอบในการกระทำของผู้บริหาร

๑.๓ ถ้าประโยชน์ได้เสียของสถานศึกษาขัดกับประโยชน์ได้เสียของผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งเป็นตัวแทนนิติบุคคล ผู้บริหารสถานศึกษาจะเป็นผู้แทนในกิจการนั้นไม่ได้

๒. อำนาจหน้าที่ของสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคลตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายอื่น

สถานศึกษาซึ่งเป็นหน่วยงานให้บริการสาธารณะของรัฐ ต้องจัดการศึกษาและทำกิจกรรมต่างๆ ของสถานศึกษาตามหลักการให้บริการสาธารณะของรัฐดังนี้

๒.๑ ความเสมอภาค ต้องให้เด็กทุกคนได้เข้าเรียน ประชาชนที่มาใช้บริการจะต้องได้รับประโยชน์จากการบริการสาธารณะอย่างเสมอกัน

๒.๒ ความต่อเนื่องของบริการสาธารณะ สถานศึกษาต้องจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องอย่าให้หยุดชะงักและสร้างความเดือดร้อนให้กับประชาชนผู้มาขอรับบริการ

๒.๓ การปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงให้ทันกับความต้องการของผู้ใช้บริการอยู่เสมอ

แนวทางการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล

เพื่อให้การบริหารสถานศึกษาสนองการปฏิรูป
ระบบราชการ ให้ประชาชนพึงพอใจในบริการของรัฐ
มากขึ้น และเป็นไปตามเจตนารมณ์ของระเบียบสำนัก
นายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการ
บ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. ๒๕๔๒ ซึ่งเรียกกัน
โดยทั่วไปว่าธรรมนูญโดยยึดหลักการ ๖ ประการ
ดังนี้

๑. หลักนิติธรรม
๒. หลักคุณธรรม
๓. หลักความโปร่งใส
๔. หลักการมีส่วนร่วม
๕. หลักความรับผิดชอบ
๖. หลักความคุ้มค่า

โรงเรียนสามารถนำหลักธรรมนูญไปบูรณา
การเข้ากับการดำเนินการด้านต่างๆ เพื่อให้เป้าหมาย
การจัดการศึกษาคือ ให้ผู้เรียนเป็นคนดี เก่ง และม
ีความสุข

ขอบข่ายภารกิจการบริหารและจัดการของสถานศึกษา

ภารกิจของสถานศึกษางานวิชาการเป็นภารกิจ
หลักโดยมีงานอื่นๆ สนับสนุนงานวิชาการ เมื่อสถาน
ศึกษาเป็นนิติบุคคลสถานศึกษาจึงเกิดภารกิจ ๔ ด้าน
ดังนี้

๑. การบริหารวิชาการ เพื่อให้สถานศึกษา
บริหารงานด้านวิชาการได้โดยอิสระ คล่องตัว รวดเร็ว
สอดคล้องความต้องการของผู้เรียน โดยยึดผู้เรียน
เป็นสำคัญ โดยประสานความร่วมมือกับครอบครัว
องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่นๆ จัดการศึกษา
ภารกิจด้านวิชาการ ประกอบด้วย

๑.๑ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

๑.๒ การพัฒนากระบวนการเรียนรู้

๑.๓ การวัดผล ประเมินผลและเทียบโอน

การเรียนรู้

๑.๔ การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

๑.๕ การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี

การศึกษา

๑.๖ การพัฒนาแหล่งเรียนรู้
๑.๗ การนิเทศการศึกษา
๑.๘ การแนะแนวการศึกษา
๑.๙ การพัฒนาระบบประกันคุณภาพ
ภายในสถานศึกษา

๑.๑๐ การประสานความร่วมมือในการพัฒนา
วิชาการกับสถานศึกษาอื่น

๑.๑๑ การส่งเสริมสนับสนุนงานวิชาการแก่
บุคคล ครอบครัว หน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัด
การศึกษา

๒. การบริหารงบประมาณ มุ่งเน้นความ
คล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้ ยึดหลักการบริหาร
มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์และบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้น
ผลงาน ขอบข่ายการบริหารงบประมาณ ประกอบด้วย

๒.๑ การจัดทำและเสนอของบประมาณ
(๑) การวิเคราะห์และพัฒนานโยบาย
ทางการศึกษา

(๒) การจัดทำแผนกลยุทธ์หรือแผน
พัฒนาการศึกษา

(๓) การวิเคราะห์ความเหมาะสม
การเสนอของบประมาณ

๒.๒ การจัดสรรงบประมาณ
(๑) การจัดสรรงบประมาณในสถาน-
ศึกษา

(๒) การเบิกจ่ายและการอนุมัติงบ
ประมาณ

(๓) การโอนเงินงบประมาณ

๒.๓ การตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผล
และรายงานผลการใช้เงินและผลการดำเนินงาน

(๑) การตรวจสอบติดตามการใช้เงิน
และผลการดำเนินงาน

(๒) การประเมินผลการใช้เงินและ
ผลการดำเนินงาน

๒.๔ การระดมทรัพยากรและการลงทุน
เพื่อการศึกษา

(๑) การจัดการทรัพยากร

(๒) การระดมทรัพยากร

(๓) การจัดหารายได้และผลประโยชน์

(๔) กองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา

(๕) กองทุนสวัสดิการเพื่อการศึกษา

๒.๕ การบริหารการเงิน

(๑) การเบิกเงินจากคลัง

(๒) การรับเงิน

(๓) การเก็บรักษาเงิน

(๔) การจ่ายเงิน

(๕) การนำส่งเงิน

(๖) การกักเงินไว้เบิกเหลือปี

๒.๖ การบริหารบัญชี

(๑) การจัดทำบัญชีการเงิน

(๒) การจัดทำรายงานทางการเงิน

และงบการเงิน

(๓) การจัดทำและจัดหาแบบพิมพ์

บัญชี ทะเบียนและรายงาน

๒.๗ การบริหารพัสดุและสินทรัพย์

(๑) การจัดทำระบบฐานข้อมูลสินทรัพย์
ของสถานศึกษา

(๒) การจัดหาพัสดุ

(๓) การกำหนดแบบรูปรายการหรือ
คุณลักษณะเฉพาะและจัดซื้อจัดจ้าง

(๔) การควบคุมดูแล บำรุงรักษา
และจำหน่ายพัสดุ

๓. การบริหารงานบุคคล

การบริหารบุคคลในสถานศึกษาเป็นภารกิจ
สำคัญที่มุ่งส่งเสริมให้สถานศึกษาสามารถปฏิบัติงาน
เพื่อตอบสนองภารกิจของสถานศึกษา บุคลากรทาง
การศึกษาควรได้รับการพัฒนาความรู้ ความสามารถ
มีขวัญกำลังใจ ได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติให้มีความ
ก้าวหน้าในวิชาชีพ ขอบข่ายภารกิจการบริหารบุคคล
ประกอบด้วย

๓.๑ การวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง

๓.๒ การสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง

๓.๓ การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ

๓.๔ วินัยและการรักษาวินัย

๓.๕ การออกจากราชการ

๔. การบริหารทั่วไป

การบริหารทั่วไปเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดระบบบริหารองค์กร ให้การบริหารงานอื่นๆ บรรลุผลตามมาตรฐาน คุณภาพและเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของบุคคล ชุมชน และองค์กรที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ขอบข่ายภารกิจการบริหารทั่วไป ประกอบด้วย

๔.๑ การดำเนินงานธุรการ

๔.๒ งานเลขานุการคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

๔.๓ การพัฒนาระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ

๔.๔ การประสานและพัฒนาเครือข่ายการศึกษา

๔.๕ การจัดระบบการบริหารและพัฒนาองค์กร

๔.๖ งานเทคโนโลยีสารสนเทศ

๔.๗ การส่งเสริมสนับสนุนด้านวิชาการงบประมาณ บุคลากรและบริหารทั่วไป

๔.๘ การดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม

๔.๙ การจัดทำสำมะโนผู้เรียน

๔.๑๐ การรับนักเรียน

๔.๑๑ การส่งเสริมประสานงานการจัดการศึกษาในระบบ นอกระบบและตามอัธยาศัย

๔.๑๒ การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา

๔.๑๓ การส่งเสริมงานกิจการนักเรียน

๔.๑๔ การประชาสัมพันธ์งานการศึกษา

๔.๑๕ การส่งเสริมสนับสนุนและประสานงานการจัดการศึกษาของบุคคล ชุมชน องค์กร หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา

๔.๑๖ งานประสานราชการกับเขตพื้นที่การศึกษาและหน่วยงานอื่น

๔.๑๗ การจัดระบบการควบคุมภายในหน่วยงาน

๔.๑๘ งานบริการสาธารณะ

๔.๑๙ งานที่ไม่ระบุไว้ในงานอื่น

แนวทางหรือเงื่อนไขที่ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญเป็นพิเศษ

๑. รวบรวมจัดระบบข้อมูลสารสนเทศให้เป็นปัจจุบัน การบริหารยุคใหม่ต้องตัดสินใจโดยอาศัยข้อมูลมากกว่าสามัญสำนึก การมีข้อมูลที่มากกว่าจึงได้เปรียบในการกำหนดทางเลือก

๒. วางแผนและดำเนินงานตามแผนที่วางไว้ การวางแผนช่วยให้ผู้บริหารงานมีทิศทางในการบริหาร จัดลำดับความสำคัญเร่งด่วนของปัญหาและนโยบายการบริหาร ผู้บริหารต้องมีความรู้เรื่องการวางแผนและการกำกับ ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามแผน ให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้

๓. การศึกษากฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องในการบริหารสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล ผู้บริหารมีอำนาจบริหารอย่างอิสระ ขณะเดียวกันก็รับผิดชอบต่อผลการตัดสินใจของตนเองอย่างเต็มที่เพื่อป้องกันข้อผิดพลาดเชิงกฎหมาย ผู้บริหารต้องทำความเข้าใจกฎหมายที่เกี่ยวข้องอย่างถ่องแท้ รวมทั้งมีที่ปรึกษาทางกฎหมายให้คำปรึกษาเสนอแนะก่อนตัดสินใจ

๔. การบริหารและตัดสินใจโดยองค์คณะบุคคล การตัดสินใจจะต้องให้องค์คณะบุคคลมีส่วนร่วมในการตัดสินใจให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

๕. จัดทำระบบบัญชีให้ครบถ้วนถูกต้อง เมื่อโรงเรียนมีอิสระในการบริหารงบประมาณจึงต้องพร้อมที่จะได้รับการตรวจสอบจากหน่วยงานภายนอกเพื่อความโปร่งใสและสุจริต

การเป็นนักบริหารการศึกษานั้นจะเป็นมือสมัครเล่นไม่ได้ แต่ต้องเป็นมืออาชีพอย่างแท้จริงจึงจะบริหารงานให้ราบรื่น ทันท่วงทีเหตุการณ์และยุคสมัยซึ่งปรารถนา กล้าหาญ ได้เสนอแนวทางในการก้าวสู่ นักบริหารการศึกษามืออาชีพที่ว่า **มีวิสัยทัศน์ไกล ใฝ่หาชุมชน สนใจวิชาการ**

๑. **วิสัยทัศน์ไกล** หมายถึง สามารถมองเห็นไกล ทำนายเหตุการณ์ที่จะเกิดในอนาคตได้ ไม่มี

เครื่องยนต์ที่ทรงพลังอำนาจเครื่องใดที่สามารถขับเคลื่อนพาองค์กรไปสู่ความเป็นเลิศและประสบความสำเร็จในระยะยาวได้มากกว่าการมีวิสัยทัศน์ที่น่าดึงดูดใจ ผู้บริหารต้องตระหนักในสิ่งต่อไปนี้ คือ

๑.๑ กระตุ้น จูงใจ ส่งเสริม สนับสนุน บุคลากรให้เจริญก้าวหน้า พัฒนางานได้อย่างเต็มที่

๑.๒ สร้างสิ่งได้เปรียบจากสิ่งแวดล้อมภายนอก โดยมีสัมพันธภาพที่ดีกับบุคลากรภายใน (ลูกค้าภายใน) และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้รับบริการ (ลูกค้าภายนอก)

๑.๓ มีทักษะสูงในการคาดการณ์ในอนาคต รู้จักประเมินเตรียมการเพื่อการพัฒนา ต้องคิดอย่างมีเป้าหมาย ตามวงจรควบคุมคุณภาพ Plan (การวางแผน) Do (ปฏิบัติ) Check (ตรวจสอบ) Action (ปรับปรุงงาน)

๒. **ใฝ่หาชุมชน** ผู้บริหารสถานศึกษาต้องบริหารโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ลูกค้าของผู้บริหารสถานศึกษา คือ นักเรียนและผู้ปกครอง การให้บริการที่ดีในด้านการจัดการเรียนการสอน จำเป็นต้องมีการรับประกันคุณภาพได้ว่าผู้เรียนจะเป็นเช่นไรเมื่อสำเร็จการศึกษา ผู้บริหารต้องมีกลยุทธ์ในการแข่งขัน ต้องเริ่มก่อนคนอื่นจึงจะได้เปรียบ มีข้อมูลคู่แข่ง เป็นนักประสานสืบทอด สร้างความเข้าใจกับชุมชนและจัดหาทรัพยากรทางการศึกษา โดยระดมสมองจากผู้ปกครองให้มีส่วนร่วมตัดสินใจและเป็นเจ้าของร่วมกัน เพื่อลดความขัดแย้งเชิงสร้างสรรค์

๓. **สนใจวิชาการ** งานวิชาการเป็นหัวใจหลักของโรงเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องจัดการงานด้านวิชาการให้เกิดประสิทธิภาพและสัมฤทธิ์ผล โรงเรียนเปรียบเสมือนบริษัทเอกชนแห่งหนึ่ง ผลผลิตค้าออกมา คือ นักเรียนต้องเก่ง ดี มีความสุข สิ่งที่จะทำให้งานวิชาการประสบความสำเร็จได้นั้นคือการนิเทศการศึกษา เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนเกิดประสิทธิภาพ โดยอาศัยกระบวนการ ๕ ประการ ได้แก่

๓.๑ การวางแผน โดยกำหนดความคาดหวังไว้ให้สูง ยึดหลัก 5 W 1H(Who Why What Where When How)

๓.๒ ต้องสร้างเกณฑ์ในการทำงาน จัดหาทรัพยากรที่เหมาะสมแก่การทำงาน (4 M + 2 T = Men Money Material machines Time Information Technology)

๓.๓ การนำ (Leading) ผู้บริหารต้องเป็นผู้นำทางวิชาการ เพื่อกระตุ้น จูงใจ ให้ความช่วยเหลือ เพื่อสร้างขวัญกำลังใจแก่บุคลากร

๓.๔ การควบคุม (Controlling) ต้องควบคุมดูแลการปฏิบัติงานและพิจารณาอบหมายงาน อำนาจความสะดวก กำหนดระเบียบในการปฏิบัติงาน ให้ชัดเจน โดยมีคู่มือการปฏิบัติงานประกอบการควบคุม

๓.๕ การประเมินผล (Assessment) ผู้บริหารต้องติดตาม ตรวจสอบผลการปฏิบัติงาน พิจารณาผลงาน ตลอดจนเก็บรวบรวมข้อมูลทุกระยะ เพื่อปรับปรุงแก้ไขให้เกิดผลดียิ่งขึ้น

การเปลี่ยนแปลงย่อมส่งผลกระทบต่อทั้งสองด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านบวกหรือด้านลบ สถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคลตามกฎหมายก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหลายด้าน การคืนอำนาจให้ชุมชน คืนครูให้กับศิษย์

กระจายอำนาจสู่หน่วยงานระดับปฏิบัติ จะลดความซ้ำซ้อน ใช้ทรัพยากรให้เกิดความคุ้มค่า ลดขั้นตอนการปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดความอิสระคล่องตัว เกิดความโปร่งใส ลดรายจ่ายที่สูงเกินจริง มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหาร การนำหลักธรรมาภิบาล (Good Governance) ที่ยึดหลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า ไปบูรณาการกับการบริหารด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านบริหารงานบุคคลและด้านบริหารทั่วไป ซึ่งรูปแบบการบริหารที่ใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School Based Management) น่าจะเป็นการบริหารที่สนองการปฏิรูประบบราชการปัจจุบัน ที่เน้นหลักการกระจายอำนาจ หลักการมีส่วนร่วม หลักการคืนอำนาจการจัดการศึกษาให้ประชาชน หลักการบริหารตนเอง หลักการตรวจสอบและถ่วงดุล เมื่อสถานศึกษาเป็นนิติบุคคล บุคลากรทางการศึกษาจึงต้องปรับตัวให้เข้ากับระบบใหม่โดยพัฒนาตนเอง การเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาต้องไม่อาจหยุดนิ่ง ครูผู้สอนต้องพร้อมที่จะเร่งปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน ถึงเวลาหรือยังที่ทุกฝ่ายต้องออกมาแสดงความรับผิดชอบต่อผลงาน 🏡

เอกสารอ้างอิง

ปราชญา กล้าผจญ. **นักบริหารการศึกษามีอาชีพ**. กรุงเทพฯ : ภาควิชาบริหารการศึกษาและอุดมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, มปป.
ศึกษาธิการ, กระทรวง. **คู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์, ๒๕๔๖

โรงเรียนวิถีพุทธ

โรงเรียนแห่งความหวังของสังคมไทย

เต็มใจ ศรีนวล *

ในอดีตการจัดการศึกษาเกิดจากพื้นฐานของสภาพชุมชนเกิดความร่วมมือของ ๓ สถาบันในสังคม คือ บ้าน วัด โรงเรียน จนหลายคนคุ้นเคยกับคำว่า “บวร” เมื่อกระแสโลกาภิวัตน์ ไหลเข้าสู่ประเทศไทย ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทุกด้าน อันเนื่องมาจากความเจริญก้าวหน้าของสารสนเทศที่เชื่อมต่อกันแค่นี้มือเดียว คนรุ่นใหม่หลงใหลในวัฒนธรรมของต่างชาติ จนมองเรื่องดีงามของไทยว่าล้าหลัง คนไทยที่เคยได้รับการยอมรับจากต่างชาติ ว่าเป็นผู้เปี่ยมด้วยน้ำใจไมตรีจนได้ฉายานามว่า “สยามเมืองยิ้ม” (Land of smile) นับวันจะเลือนหายไปจากสังคม แบ่งปันไปสู่สังคมแห่งการแข่งขัน กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดรูปแบบโรงเรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพเป็นคนดีคนเก่งของสังคม และสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข ๕ รูปแบบได้แก่

๑. โรงเรียนวิถีพุทธ
๒. โรงเรียนในกำกับของรัฐ
๓. โรงเรียนสองภาษา
๔. โรงเรียนสำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษ
๕. โรงเรียนต้นแบบการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

และการสื่อสาร (ICT)

โรงเรียนวิถีพุทธคือความหวังที่จะพลิกฟื้นให้สังคมไทยกลับสู่ยุคแห่งความดีงามเหมือนอดีตได้จริงหรือ

โรงเรียนวิถีพุทธ คืออะไร

โรงเรียนวิถีพุทธ คือ โรงเรียน ระบบปกติทั่วไป ที่นำหลักธรรมพระพุทธศาสนามาใช้หรือประยุกต์ใช้ในการบริหารและการพัฒนาผู้เรียนโดยรวมของสถานศึกษา เน้นการบูรณาการตามหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา เรียนรู้ผ่านการพัฒนา “การกิน อยู่ ดู ฟังเป็น” มีปัญญาารู้เข้าใจในคุณค่าแท้ ใช้กระบวนการทางวัฒนธรรมแสดงปัญญา มีวัฒนธรรมเมตตาเป็นฐานการดำเนินชีวิต

ลักษณะสำคัญของโรงเรียนวิถีพุทธ

โรงเรียนวิถีพุทธเน้นการจัดสภาพต่างๆ ด้านเพื่อสนับสนุนให้ผู้เรียน พัฒนาตามหลักพุทธธรรมอย่างบูรณาการที่ส่งเสริมให้เกิดความเจริญงอกงามตามลักษณะแห่งปัญญาภูมิธรรม ๔ ประการ คือ

* อาจารย์ ๒ ระดับ ๗ โรงเรียนบ้านดงยาง ตำบลปากเรือ อำเภอพานชะชัย จังหวัดยโสธร ๓๕๑๓๐

๑. สัปปริสสังเสวะ หมายถึง การอยู่ใกล้คนดี ใกล้ผู้มีครู อาจารย์ดี มีข้อมูลมีสื่อที่ดี
๒. สัทธัมมัสสวนะ หมายถึง เอาใจใส่ศึกษา โดยมีหลักสูตรการเรียนการสอนที่ดี
๓. โยนิโสมนสิการ หมายถึง มีกระบวนการคิดวิเคราะห์พิจารณา เหตุผลที่ดีและถูกวิธี
๔. อัมมานุสุมมปฏิบัติ หมายถึง ความสามารถ นำความรู้ไปใช้ในชีวิตได้ถูกต้องเหมาะสม

การจัดบรรยากาศให้เอื้อต่อการเรียนรู้ตามแนวทางโรงเรียนวิถีพุทธ

มีแนวคิดเบื้องต้นในการจัดสถานศึกษาในด้านต่างๆ ให้มีลักษณะ ดังต่อไปนี้

๑. ด้านกายภาพ สถานศึกษาจะจัดอาคารสถานที่สภาพแวดล้อม ห้องเรียน และแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมลักษณะการพัฒนา ศิล สมาธิ ปัญญา มีศาลาพระพุทธศาสนา พระพุทธรูปเด่นเหมาะสมที่จะชวนให้ระลึกถึงพระรัตนตรัยอยู่เสมอ มีมุมหรือห้องให้ศึกษาพุทธธรรม บริหารจิตเจริญภาวนา บริเวณโรงเรียนให้เป็นธรรมชาติ ขนมีใจสงบ มีความร่มรื่น มีป้ายนิเทศ ป้ายคุณธรรม ไม่ให้มีเสียงอึกทัก การเปิดเพลงก็พิถีพิถัน เลือกเพลงที่ส่งเสริมสมาธิประเทืองปัญญา

๒. ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีพุทธ สถานศึกษาจัดกิจกรรมวิถีชีวิตประจำวัน ประจำสัปดาห์ หรือในโอกาสต่างๆ เป็นภาพรวมทั้งสถานศึกษา ที่ปฏิบัติบูรณาการทั้ง ศิล สมาธิ ปัญญา โดยเน้นวิถีชีวิตหรือวัฒนธรรมของการกิน อยู่ ดู ฟัง ด้วยสติสัมปชัญญะ เพื่อเป็นไปตามคุณค่าแท้ของการดำเนินชีวิต ซึ่งกิจกรรมที่ดำเนินการควรเป็น เรื่องต่อไปนี้ คือ

๒.๑ กิจกรรมสวดมนต์ไหว้พระก่อนเข้าเรียนและก่อนเลิกเรียนประจำวัน เพื่อใกล้ชิดกับศาสนา

๒.๒ มีกิจกรรมรับศีล หรือทบทวนศีล และแผ่เมตตา เพื่อให้ตระหนักถึงการอยู่ร่วมกันอย่าง

สันติสุข

๒.๓ มีกิจกรรมทำสมาธิ รูปแบบต่างๆ เช่น นั่งสมาธิ เดินสมาธิ เจริญพัฒนาสมาธิ

๒.๔ มีการพัฒนาจิตก่อนรับประทานอาหาร เพื่อให้กินเป็น กินอย่างมีสติ

๒.๕ มีกิจกรรมอาสา ตาวิเศษ ปฏิบัติวินัย หรือศีล เพื่อให้อยู่เป็น อยู่อย่างสงบสุข

๒.๖ มีกิจกรรมประเมินผลการปฏิบัติธรรมประจำวัน เพื่อให้อยู่เป็น

๒.๗ มีการสวดมนต์ ฟังธรรมในวันพระ เพื่อพัฒนา ศิล สมาธิ ปัญญา

๒.๘ มีกิจกรรมบันทึกและยกย่องการปฏิบัติธรรมเน้นย้ำและเสริมแรงการทำงานดีโดยเข้าใจเหตุผลและประโยชน์ที่มีต่อการอยู่ร่วมกัน

๓. ด้านการเรียนการสอน

สถานศึกษามีการจัดหลักสูตรสถานศึกษา จัดการเรียนการสอนที่บูรณาการพุทธธรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนผ่านกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างชัดเจนต่อเนื่อง สม่่าเสมอ จัดการเรียนรู้อบรม การสู่การปฏิบัติ โดยการนำฐานความคิดของพุทธธรรมเป็นฐาน เชื่อมโยงการเรียนรู้สู่หลักธรรมในการพัฒนาตนและผู้อื่น กระบวนการเรียนรู้ควรมีลักษณะ “สอนให้รู้ ทำให้ดู อยู่ให้เห็น” โดยให้ผู้เรียนมีพัฒนาการด้านร่างกาย (กายภาวนา) ด้านความประพฤติ (ศีลภาวนา) ด้านจิตใจ (จิตตภาวนา) และด้านปัญญา (ปัญญาภาวนา) มุ่งให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะ “กิน อยู่ ดู ฟัง เป็น” ไม่เบียดเบียนผู้อื่น มีเมตตา “การกินอยู่เป็น” เพื่อประโยชน์ในการดำรงชีวิตอยู่ได้เหมาะสมเป็นไปตามคุณค่าแท้หรือการ “ดูเป็น” เพื่อประโยชน์ในการเรียนรู้เพิ่มพูนปัญญา

๔. ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์

สถานศึกษาควรส่งเสริมบรรยากาศใฝ่เรียนรู้ มีกัลยาณมิตร เคารพอ่อนน้อม ยิ้มแย้มแจ่มใส การมีความเมตตา กรุณาต่อกัน โดยครูต้องเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียนและบุคคลอื่น

๕. ด้านการบริหารจัดการ

สถานศึกษาควรแสวงหาความร่วมมือจากชุมชนโดยสร้างความเข้าใจวิธีการดำเนินการโรงเรียนวิถีพุทธโดยจัดการศึกษาตามสภาพความพร้อม คำนึงภาพงดงามของโรงเรียนวิถีพุทธที่สะท้อนถึงการนำหลักธรรมพระพุทธศาสนามาใช้พัฒนาผู้เรียน ดังนี้

๕.๑ หลักสูตรสถานศึกษา

- (๑) สอดแทรก เพิ่มเติม พุทธธรรมในวิสัยทัศน์คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน
- (๒) เพิ่มเติมคุณธรรมจริยธรรมในผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง
- (๓) ให้มีการบูรณาการพุทธธรรมในการจัดหน่วยการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระ
- (๔) สอดแทรกความรู้ และการปฏิบัติจริงในการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนนอกห้องเรียน โดยการบูรณาการไตรสิกขาเข้าในชีวิตประจำวัน

๕.๒ ผู้สอน

- (๑) เป็นตัวอย่างที่ดีของลักษณะ “สอนให้รู้ ให้ทำดู อยู่ให้เป็น” อย่างสม่ำเสมอ
- (๒) เป็นกัลยาณมิตรของผู้เรียน มีเมตตาธรรมอ่อนโยน อดทน อดกลั้นและเสริมสร้างขวัญกำลังใจแก่ผู้เรียนอยู่เสมอ

๕.๓ การจัดการเรียนรู้

- (๑) พัฒนาผู้เรียน รอบด้าน สมดุล สมบูรณ์ ทั้งกาย (ภาวนา) ความประพฤติ (ศีลภาวนา) จิตใจ (จิตตภาวนา) ปัญญา (ปัญญาภาวนา)
- (๒) จัดโอกาส ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ และปฏิบัติธรรมต่างๆ สอดคล้องกับวิถีชีวิต (กิน อยู่ ดู ฟัง)
- (๓) สร้างเสริมให้เกิดวัฒนธรรม แสวงปัญญาและวัฒนธรรมเมตตา
- (๔) เน้นให้เกิดการเรียนรู้แบบโยนิโส-มนสิการ เข้าใจและค้นพบคุณค่าแท้ของสรรพสิ่ง

การจัดกิจกรรมของโรงเรียนวิถีพุทธ ๔ อย่าง

๑. กิจกรรมเสริมเนื้อหาตามหลักสูตร เช่น

- (๑) วิธีแสดงตนเป็นพุทธมามกะ
- (๒) ประกวดมารยาทชาวพุทธ
- (๓) กิจกรรมค่ายพุทธบุตร
- (๔) เรียนธรรมศึกษา/สอบธรรมศึกษา
- (๕) การบริหารจัดการ การเจริญปัญญา
- (๖) บรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน

๒. กิจกรรมประจำวัน/ ประจำสัปดาห์

๒.๑ กิจกรรมหน้าเสาธง ได้แก่

- (๑) กิจกรรมที่กระทำเพื่อระลึกถึงชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์
- (๒) กิจกรรมไหว้พระสวดมนต์ แผ่เมตตาและสงบนิ่ง (สมาธิ)
- (๓) กิจกรรมพุทธสุภาษิต
- (๔) กิจกรรมนั่งไหว้พี่
- (๕) กิจกรรมศิษย์ไหว้ครู
- (๖) กิจกรรมเดินสมาธิเข้าสู่ห้องเรียน

๒.๒ กิจกรรมทำความดีระหว่างวัน ได้แก่

- (๑) กิจกรรมกล่าวคำพิจารณาอาหารก่อนรับประทานอาหาร
- (๒) กิจกรรมขอบคุณหลังรับประทานอาหาร

(๓) กิจกรรมนั่งสมาธิก่อนเรียน

๒.๓ กิจกรรมก่อนเลิกเรียน

- (๑) กิจกรรมไหว้พระสวดมนต์
- (๒) กิจกรรมระลึกถึงพระคุณของผู้มีพระคุณ

(๓) กิจกรรมท่องอาขยานสร้างสมาธิ

๒.๔ กิจกรรมประจำสัปดาห์

- (๑) กิจกรรมสวดมนต์สรภัญญะประจำสัปดาห์
- (๒) กิจกรรมทำบุญตักบาตรประจำสัปดาห์หรือวันพระ

๓. กิจกรรมเนื่องในโอกาสวันสำคัญของ
พระพุทธศาสนา ได้แก่ วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา
วันมาฆบูชา วันเข้าพรรษา โรงเรียนควรจัดนิทรรศการ
ทำบุญตักบาตร นำนักเรียนไปฟังเทศน์ เวียนเทียนที่
วัด ภารกิจของโรงเรียนในวันสำคัญทางศาสนา คือ
ร่วมมือกับชุมชนจัดกิจกรรมระดับองค์กร จักร เปิด
เพลงธรรมะ ทางหอกระจายข่าว

๔. กิจกรรมพิเศษอื่นๆ ได้แก่

- (๑) กิจกรรมไขปัญหาธรรม
- (๒) กิจกรรมประเมินผลการทำความดี
- (๓) กิจกรรมอาสาพิเศษ (มีผู้สังเกต
พฤติกรรมของผู้ปฏิบัติธรรม)
- (๔) กิจกรรมบันทึกความดี
- (๕) กิจกรรมต้นไม้คุณธรรม
- (๖) จัดนิทรรศการผลงานทางพุทธศาสนา
- (๗) กิจกรรมปฏิสัมพันธ์ ครูทักทายนักเรียน
ด้วยกิริยา วาจา อ่อนหวาน และสัมผัสด้วยเมตตา
- (๘) กิจกรรมสร้างสรรค์สังคม เช่น การ
ทำความสะอาด

การจัดบรรยากาศให้เอื้อต่อโรงเรียนวิถีพุทธ

๑. บรรยากาศสงบเงียบ เรียบง่าย
๒. ใกล้ชิดกับธรรมชาติ ร่มรื่น
๓. ใกล้ชิดชุมชน
๔. สะอาดมีระเบียบ
๕. ทันสมัย มีการปรับปรุงพัฒนาอยู่เสมอ
๖. เป็นแหล่งเรียนรู้ทั้งด้านวิชาการ วิชาชีพ
และคุณธรรม

โรงเรียนเป็นสถานที่ถ่ายทอดความรู้ และ
วัฒนธรรมที่ดีงาม การเรียนรู้ในอดีตโรงเรียนมักจะ
อยู่กับวัดทำให้เกิดการซึมซับเอาวิถีพุทธศาสนาจาก
การปฏิบัติของชาวบ้าน ซึ่งชาวบ้านเป็นแบบอย่างใน
ลักษณะ “สอนให้รู้ อยู่ให้เห็น” มีสติในการดำรงชีวิต
ในชุมชน มีการสั่งสมทุนทางปัญญาถ่ายทอดสู่คนรุ่นหลัง
รุ่นแล้ว รุ่นเล่า การสอนของชาวบ้านมีความลึกซึ้ง
เป็นการสอนที่ทำให้ไม่รู้สึกรู้สึกถูกสอน เป็นการปฏิบัติ
ทั้งด้านร่างกาย (กายภาวนา) จิตใจ (จิตภาวนา)
ความประพฤติ (ศีลภาวนา) และปัญญา (ปัญญา
ภาวนา) โรงเรียนวิถีพุทธเป็นการจัดการศึกษาที่คาดหวัง
จะเห็นโรงเรียน วัด บ้าน เป็นสามประสานที่จะพัฒนา
ผู้เรียนให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ มีคุณธรรม จริยธรรม
ซึ่งสังคมกำลังรอความหวังที่จะเห็นสังคมไทยเป็นสังคม
แห่งการให้ เห็นคุณค่าของวิถีชีวิตที่สงบ เรียบง่าย
จงให้โอกาสเด็กที่อยู่ใกล้คนดี ใกล้ผู้รู้ อยู่ในสิ่งแวดล้อม
ที่ดี ดังคำกล่าวที่ว่า “ความดีไม่มีขายอยากได้ต้องทำเอง”
เรามาร่วมกันจัดโรงเรียนให้เป็นโรงเรียนวิถีพุทธ เพื่อ
คืนวิถีชีวิตชาวพุทธให้สังคมไทยเพื่อสันติสุขของมวล
มนุษยชาติให้ยั่งยืนสืบไป เมื่อถึงวันนั้นคุณค่าของ
ความเป็นครูจะงามสง่ากว่าอาชีพอื่นๆ ได้อย่างภาค
ภูมิใจ 🙏

เอกสารอ้างอิง

ศึกษาธิการ, กระทรวง. เส้นทางโรงเรียนวิถีพุทธ.
สืบค้นจาก <http://www.moe.go.th>. ๑๑
กรกฎาคม ๒๕๕๖.

นิตการประเมินผลตามสภาพจริง : ประเมินพัฒนาการผู้เรียน

บุญเลี้ยง กุมาทอง *

ทุกคนรับรู้และเรียนรู้ว่า การพัฒนาศักยภาพผู้เรียนนั้น จะต้องอาศัยปัจจัยหลายอย่างที่สำคัญคือ การจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาการเรียนรู้ควบคู่ไปกับการประเมินกำกับติดตามให้ความช่วยเหลือชี้แนะ ให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาความสามารถด้านต่างๆ ตามธรรมชาติและความสามารถที่แตกต่างกัน ได้แก่ ความสามารถด้านการสรุปความรู้ ความเข้าใจในสิ่งที่เรียน ความสามารถในการนำความรู้ไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตจริง ตลอดจนการพัฒนาพฤติกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรม บุคลิกภาพ เจตคติ และค่านิยมที่ดีงาม พัฒนาจิตวิญญาณแห่งความเป็นมนุษย์เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขในสังคม

ความมุ่งหวังในการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนดังกล่าวนี้กำหนดไว้ใน “หลักสูตร” ของทุกระดับการศึกษาทั้งระดับประถม มัธยม และอุดมศึกษา

แต่ในทางปฏิบัติจริง การจัดการเรียนรู้แทบทุกระดับยังคงเน้นความสำคัญเฉพาะด้าน “ความรู้” ที่ถูกตีความให้แคบลงเหลือเพียง “ความรู้จากตำรา” เท่านั้น

การวัดและประเมินผลจึงเน้นเฉพาะการวัดผลด้านความรู้ด้วยข้อทดสอบเป็นส่วนใหญ่ และเป็นการวัดผลด้วยการทดสอบเพียง ๑-๒ ครั้ง กล่าวคือใน

กลางภาคเรียนและปลายภาคเรียน และหรือการวัดผลจากรายงานหรือผลงานเพียงไม่กี่ชิ้นแล้วนำผลนั้นมาประเมินเพื่อตัดสินการเรียน โดยมีได้มีการดำเนินการประเมินเพื่อพัฒนาการเรียนรู้และพัฒนาความสามารถของผู้เรียนให้ถึงศักยภาพสูงสุดของผู้เรียนแต่ละคน

การวัดผลจากรายงานหรือผลงานของผู้เรียนก็มักจะเน้นไปที่ “รูปแบบของผลงาน” มากกว่า “กระบวนการที่ทำให้ได้ผลงาน” อันเป็นการบ่มเพาะนิสัย “การสร้างภาพ การสร้างผลงาน” โดยมีได้แสดงความสามารถให้ประจักษ์ และยังเป็นการตอกย้ำลักษณะนิสัยนี้ให้แก่คนในสังคมให้เห็นว่า เป็นสิ่งปกติที่ทุกคนก็ทำกัน

* อาจารย์โรงเรียนชุมพลวิทยาสรรค์ ต.ชุมพลบุรี อ.ชุมพลบุรี จ.สุรินทร์ ๓๒๑๔๐

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๒ มาตรา ๒๖ ได้กำหนดไว้ชัดเจนว่า “ให้สถานศึกษา จัดการประเมินผู้เรียน โดยพิจารณาจากพัฒนาการ ของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกต พฤติกรรม การเรียน การร่วมกิจกรรมและการทดสอบควบคู่ไป ในพฤติกรรมการเรียนการสอนตามความเหมาะสม ของแต่ละระดับและรูปแบบการศึกษา...”

นั่นหมายความว่า ผู้สอนจะต้องวัดและประเมิน ผลการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยการเก็บรวบรวมข้อมูล เกี่ยวกับผู้เรียนจากหลายส่วน ก่อนที่จะตัดสินใจว่า ผู้เรียนจะมีผลการเรียนอยู่ในระดับใด

หลักการการวัดและประเมินผลที่คำนึงถึงศักยภาพ และพัฒนาการของผู้เรียน

จาก พ.ร.บ.แห่งชาติ มาตรา ๒๖ ที่กล่าวมา ผู้สอนจึงต้องดำเนินการการวัดและประเมินผลให้ชี้ชัด ถึงศักยภาพและพัฒนาการของผู้เรียน โดยคำนึงถึง หลักการต่อไปนี้

๑. เน้นกระบวนการประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียน (Formative Evaluation) และประเมินเพื่อตัดสิน ผลการเรียนรู้ (Summative Evaluation) ครอบคลุม ทั้งด้านความรู้ ทักษะกระบวนการ รวมทั้งคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์

๒. เน้นประเมินด้วยวิธีการที่หลากหลาย สอดคล้องกับสภาพจริง หรือใกล้เคียงกับสถานการณ์ ที่เป็นจริง (Authentic Learning and Assessment) สะท้อนความสามารถและการแสดงออกของผู้เรียน (Student Performance) ที่ชัดเจน

๓. เน้นการบูรณาการการประเมินผลควบคู่ไป กับการจัดการเรียนการสอน และกระบวนการเรียนรู้ ของผู้เรียน โดยประเมินจากคุณภาพของงานและ กระบวนการทำงานของผู้เรียน

๔. เน้นการให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการกำหนด เกณฑ์การประเมิน ส่งเสริมให้มีการประเมินตนเอง ประเมินโดยเพื่อนและกลุ่มเพื่อน และประเมินโดยผู้มี

ส่วนเกี่ยวข้อง เช่น ผู้ปกครอง เป็นต้น

๕. เน้นการประเมินผู้เรียนด้วยการพิจารณา อย่างครอบคลุมจากพัฒนาการของผู้เรียน ความ ประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วม กิจกรรมและการทดสอบ

ระดับของคุณภาพในการประเมินพัฒนาการ

คุณภาพพัฒนาการของผู้เรียนที่เป็นไปตาม ธรรมชาติและศักยภาพของแต่ละคน จึงเป็นจุดเด่น ของการประเมินแนวใหม่ ที่ผู้สอนจะต้องเรียนรู้เพื่อ ทำความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องต่อไปนี้อย่างชัดเจนเพื่อหา ทางช่วยเหลือให้ผู้เรียนพัฒนาการเรียนรู้ของตนเอง นั้นคือ

- เรียนรู้พัฒนาการด้านต่างๆ ของผู้เรียน จาก จิตวิทยาพัฒนาการ

- เรียนรู้ความแตกต่างของผู้เรียนที่มีต่อความ สามารถในการเรียนรู้ อัตราการเรียนรู้ วิธีการเรียนรู้ ตลอดจนความถนัดความสนใจตามธรรมชาติของผู้เรียน แต่ละคน

- เรียนรู้วิธีการกำหนด “คุณภาพที่แท้จริงของ ผู้เรียน” ที่แสดง “ภาพความสามารถ” ซึ่งมีระดับ ความชำนาญ ระดับสูงต่ำของพฤติกรรมนั้นๆ ว่า มี ความสามารถอย่างไร อยู่ในระดับใด แทนการกำหนด เป็น “คะแนน” ที่ไม่สามารถแสดงคุณภาพที่แท้จริง ของผู้เรียน

- เรียนรู้วิธีการประเมินความสามารถที่แท้จริง ของผู้เรียน จากผลงานการเรียนรู้ที่ผ่านการกลั่นกรอง ด้วยกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผล และการแสดงออก จนเป็นปกติวิสัยด้วยความภาคภูมิใจ

ดังนั้น สิ่งสำคัญของการประเมินพัฒนาการ ของผู้เรียนจึงอยู่ที่การกำหนดคุณภาพของผู้เรียนจาก พัฒนาการของมนุษย์ เพื่อเป็นมาตรฐานการแสดงผล พฤติกรรมหรือระดับคุณภาพของผู้เรียนเป็น “แนว ระดับกลาง” ให้เข้าใจตรงกันทุกระดับ ทั้งระดับชาติ ระดับสถานศึกษา และระดับห้องเรียน

กระทรวงศึกษาธิการจึงได้กำหนดรูปแบบโครงสร้างพื้นฐานในการพัฒนาการศึกษาโดยใช้หลักการพัฒนาคุณภาพมนุษย์ ๓ ขั้น เพื่อใช้ในการประเมินคุณภาพบุคลากรทางการศึกษาทั้งระบบเป็น “แนวระดับกลาง” ตั้งแต่วันที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๔๑ กล่าวคือ

๑. ระดับความสำเร็จของบุคคลขั้นพื้นฐานคือ การปฏิบัติตามคำแนะนำ ข้อบังคับ คำสั่ง รูปแบบ ตัวอย่างได้ จนเกิดผลตามที่กำหนดไว้ เรียกว่า บุคคลผู้มีความสำเร็จ**ระดับพึงพา**

๒. ระดับความสำเร็จของบุคคลขั้นคิดได้เอง คือ ตัดสินใจเอง ควบคุมตนเองได้เองจนเกิดความสำเร็จ มีผลงานที่มีคุณภาพสูง เรียกว่า บุคคลผู้มีความสำเร็จ**ระดับอิสระ**

๓. ระดับความสำเร็จของบุคคลขั้นนำคุณ-ประโยชน์สู่สังคมส่วนรวม คือ ทำงานแบบสร้างระบบ ตัดสินใจเพื่อประโยชน์ร่วมกันทั้งสังคม พัฒนาสังคมให้เป็นหนึ่งเดียว กลมกลืน พัฒนาสิ่งแวดล้อมอย่างถาวร เรียกว่า บุคคลผู้มีความสำเร็จ**ระดับร่วมพัฒนา**

นอกจากนี้ กระทรวงศึกษาธิการยังได้กำหนดการดำเนินการและให้มีการเน้นย้ำในการปฏิบัติงานของทุกหน่วยงาน ซึ่งมีสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการประเมินคุณภาพพัฒนาการของผู้เรียน ดังนี้

๑. ให้ใช้ระดับคุณภาพผู้เรียน ซึ่งอธิบายความสามารถแท้เป็นเกณฑ์ในการคัดเลือกพัฒนาและประเมินผู้เรียนในทุกระดับและทุกงาน

๒. ให้โรงเรียนและสถานศึกษาจัดทำระบบประกันคุณภาพและรายงานโดยการนำเสนอคุณภาพผู้เรียน

๓. ให้ใช้ระดับคุณภาพผู้เรียนเป็นเกณฑ์ในการพัฒนาและประเมินงานทุกงาน

ส่วนการนำเสนอ “ระดับคุณภาพ” ด้านต่างๆ ของผู้เรียนที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินพัฒนาการผู้สอนจะต้องจัดทำขึ้นเองโดยเปรียบเทียบอ้างอิงได้กับ “แนวระดับกลาง” ตามโครงสร้างดังนี้

ระดับ ๑. ผลงานระดับทำตามแบบได้ (ความสำเร็จระดับพึงพา)

ระดับ ๒. ผลงานที่ได้จากการดัดแปลงวิธีการดำเนินการบางอย่าง ขยายความได้ แสดงความเข้าใจในเรื่องนั้นๆ มากขึ้น

ระดับ ๓. ผลงานที่เกิดจากการคิดวิเคราะห์สังเคราะห์ ประเมิน ตัดสินใจได้เองของผู้เรียน เป็นผลงานที่มีคุณภาพสูง ประสิทธิภาพสูง (ความสำเร็จระดับอิสระ)

ระดับ ๔. ผลงานที่เกิดจากการร่วมมือร่วมใจของผู้เกี่ยวข้องทั้งปวงทำงานให้เกิดผลต่อการพัฒนาสังคมและผู้ร่วมงานไปพร้อมๆ กัน มีการปรับปรุงเพิ่มพูนคุณภาพเป็นประจำ สามารถนำไปผลิตในระดับอุตสาหกรรมได้ จัดระบบงานสังคมให้พัฒนาอย่างต่อเนื่อง (ความสำเร็จระดับร่วมพัฒนา)

จาก “แนวระดับกลาง” ที่แสดงเป็นโครงสร้างข้างต้น ผู้สอนสามารถนำมากำหนดรายละเอียดพฤติกรรมหรือลักษณะงานที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการกำหนดระดับคุณภาพด้านต่างๆ ของผู้เรียน เพื่อใช้ในการสังเกตวัดและประเมินผลในระดับห้องเรียนต่อไป

การประเมินผลพัฒนาการผู้เรียนรายบุคคลเป็นการประเมินที่มีรายละเอียดการปฏิบัติงานค่อนข้างมาก จนอาจกลายเป็นปัญหาและอุปสรรคที่จุดรั้งไม่ให้มีการดำเนินการ โดยเฉพาะในระดับสถานศึกษาที่ผู้สอนส่วนมากเคยชินกับการวัดผลด้วยแบบทดสอบมาเป็นเวลานาน

ผู้เขียนจึงขอเสนอทางออกเพื่อเชื่อมโยงการประเมินผลแนวเดิมที่ประกอบด้วยการสอบวัดความรู้กลางภาคและปลายภาค และการวัดผลโดยรายงานเป็นคะแนนเข้ากับการประเมินพัฒนาการของผู้เรียนโดยใช้ระดับคุณภาพ และรายงานผลจากระดับพัฒนาการสูงสุด ทั้งนี้ เพื่อประเมินประโยชน์สู่การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๒๖ ดังนี้

๑. ประเด็นการประเมิน

๑.๑ ประเมินพัฒนาการผู้เรียนด้านความรู้ความเข้าใจและกระบวนการคิด

๑.๒ ประเมินพัฒนาการผู้เรียนด้านทักษะความสามารถการทำงาน การจัดการ

๑.๓ ประเมินพัฒนาการผู้เรียนด้านทักษะความสามารถการสื่อสาร

๑.๔ ประเมินพัฒนาการผู้เรียนด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์

๒. รูปแบบการประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียน

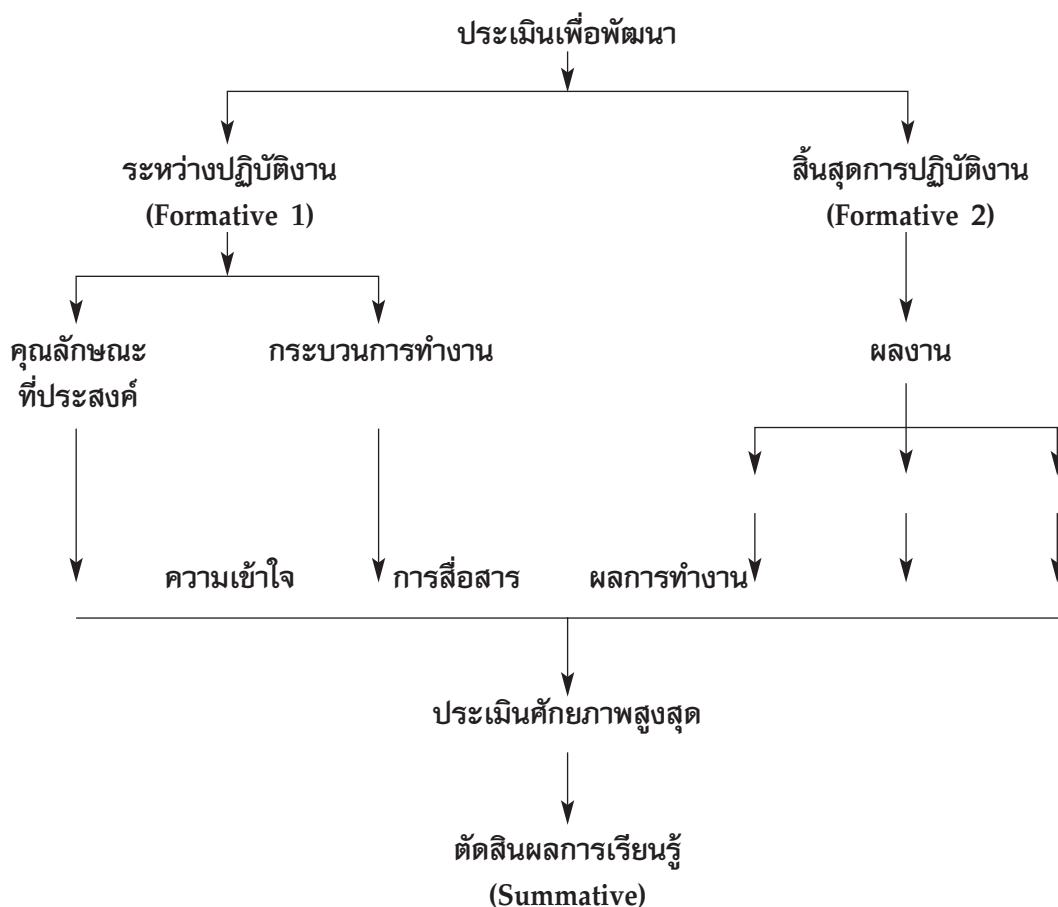
๒.๑ ประเมินระหว่างปฏิบัติงาน (Formative Evaluation 1)

- ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์
- ด้านกระบวนการทำงาน

๒.๒ ประเมินเมื่อสิ้นสุดการปฏิบัติงาน (Formative Evaluation 2) จากคุณภาพผลงานด้านต่างๆ ดังต่อไปนี้

- ด้านความรู้ความเข้าใจ กระบวนการคิด
- ด้านความสามารถการสื่อสาร
- ด้านผลการทำงาน / การจัดการ

แผนภาพรวมของการประเมินด้วยแผนภูมิ ได้ดังนี้

ผลงานการเรียนรู้ที่เกิดจากการปฏิบัติจริงของผู้เรียนจะมี ๒ ประเภทคือ

๑. ผลงานที่แสดงเป็นแผนภูมิ แผนภาพ แผนความคิด ซึ่งแสดงถึงความรู้ความเข้าใจที่ผ่านกระบวนการคิด จนสามารถสรุปเป็นความคิดรวบยอดของสิ่งที่เรียนรู้

๒. ผลงานโครงงาน หรืองานวิจัยด้านการนำความรู้ความเข้าใจที่สรุปได้ไปใช้ในสถานการณ์จริงชีวิตจริง ที่แสดงกระบวนการคิด กระบวนการทำงาน และกระบวนการแก้ปัญหาของผู้เรียน

ผลงานการเรียนรู้ที่แสดงความสามารถจริงของผู้เรียนที่มีการพัฒนาโดยลำดับเหล่านี้ คือ ผลงานที่ผู้เรียนจะเลือกเก็บไว้ใน “แฟ้มพัฒนางาน” เพื่อแสดงพัฒนาการของความสามารถจริงของแต่ละคน และที่สำคัญยังแสดงให้เห็นความถนัดความสนใจที่แท้จริง ที่ผู้สอน ผู้ปกครองและผู้สอนที่รับช่วงพัฒนาผู้เรียนแต่ละระดับการศึกษาจะใช้เป็นแนวทางส่งเสริมให้ผู้เรียนแต่ละคนให้สามารถพัฒนาได้สูงสุด เติบโตตามศักยภาพ ตรงตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๒ มาตรา ๒๖ วรรคสอง คือ

“ให้สถานศึกษาใช้วิธีการหลากหลายในการจัดสรรโอกาสการเข้าศึกษาต่อ และให้นำผลการประเมินผู้เรียนตามวรรคหนึ่งมาใช้ประกอบการพิจารณาด้วย”

กระบวนการประเมินผลดังกล่าวมาแล้วนั้น สอดคล้องกับแนวการจัดการศึกษาของการ์ตูนเนอร์ที่มีความเชื่อว่าการประเมินพัฒนาการเพื่อแสดงศักยภาพสูงสุดของผู้เรียนด้วยกระบวนการประเมินที่ทำอย่างรัดกุม ทำให้เรานั้นเข้าใจลักษณะทางสติปัญญาด้านต่างๆ ของผู้เรียนได้อย่างถูกต้อง และยังช่วยให้ผู้เรียนได้ทางเลือกเกี่ยวกับอาชีพและกิจกรรมอื่นๆ ที่เหมาะสม ช่วยให้เกิดการวินิจฉัยที่กระจ่างชัดสำหรับแก้ปัญหาต่างๆ ของผู้เรียน

การประเมินผลจากกระบวนการเรียนการสอนจึงต้องแยกจากการทดสอบมาตรฐาน เพราะแบบทดสอบข้อเขียนมาตรฐานเป็นการตอบอย่างสั้นๆ และสุ่มคำถามเพื่อวัดความสามารถทางสติปัญญาได้เพียงส่วนเล็กๆ ส่วนเดียว และมักจะไม่สัมพันธ์กับสภาพชีวิตที่แท้จริงที่จะใช้ความสามารถนั้นๆ ในภาวะปกติ วิธีการประเมินผลที่ดีจึงควรมุ่งแสวงหาทักษะแก้ปัญหาหรือการสร้างสรรค์ผลงานที่แท้จริงในตัวบุคคล

“การประเมินผู้เรียนนั้นไม่ใช่เป็นการประเมินเพื่อชี้เป็นชี้ตายให้กับผู้เรียน หากแต่เป็นการประเมินเพื่อดูการพัฒนา ความงอกเงยความรู้ความสามารถ ดังนั้นผู้สอนจำเป็นที่จะต้องมียุทธวิธีการประเมินหลายส่วน ทั้งระหว่างการทำงาน และสิ้นสุดการทำงาน ก่อนที่จะตัดสินผลการเรียนของผู้เรียน ดังนั้นการประเมินดังกล่าวนี้ผู้เรียนมีแฟ้มพัฒนางานที่แสดงความสามารถจริงของแต่ละคน” 🐮

E-Leadership :

ผู้นำการศึกษาในยุคดิจิทัล

สมชาย เทพแสง *

“เทคโนโลยีปฏิวัติโลกให้หมุนไปอย่างรวดเร็ว ช่วยรังสรรค์โลกให้สดสวยงดงาม รวมทั้งมีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและเป็นกุญแจสู่ความสำเร็จ”

ผู้ นำนับว่ามีบทบาทสำคัญ ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาเพื่อไปสู่เป้าหมายแห่งความสำเร็จ ผู้นำจึงต้องอาศัยกลไก ยุทธศาสตร์ เทคนิค หรือกระบวนการบริหารเพื่อพัฒนานักเรียน ซึ่งถือว่าเป็นลูกค้ำคนสำคัญที่ต้องเอาใจใส่ดูแลเป็นพิเศษ โดยเฉพาะในระบบการศึกษาที่เน้นคุณภาพเป็นหลัก ในทำนองเดียวกันเราต่างถือว่าผู้นำเป็นหัวใจสำคัญต่อการปฏิรูปโรงเรียน โดยที่ผู้นำจำเป็นต้องบูรณาการเทคโนโลยีสู่ระบบโรงเรียน ครอบคลุมให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนการวางแผนการใช้เทคโนโลยีอย่างมีความหมาย โดยเฉพาะปัจจุบันนี้จะเห็นว่าโลกเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ความเจริญด้านการสื่อสารและเทคโนโลยีต่างเข้ามามีบทบาทในวิถีชีวิตของคนไทยอย่างแยกไม่ออก รวมทั้งในระบบการศึกษาซึ่งถือว่าเป็นระบบเปิดและเป็นกลไกสำคัญที่พัฒนาเยาวชนของชาติให้เป็นผู้มีความรู้ และความสามารถให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลกตลอดจนการแข่งขันด้านเศรษฐกิจในระดับสากล เพื่อไปสู่คุณภาพและนำมาพัฒนาสังคมไทยให้เกิดเสถียรภาพและความมั่นคงในอนาคต

ผู้นำจึงต้องเตรียมความพร้อมให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคดิจิทัลหรือโลกไร้พรมแดน ดังกล่าว เพื่อสามารถเป็นที่ปรึกษา (Counselor) เป็นพี่เลี้ยง (Mentor) หรือโค้ช (Coach) แก่ครูและนักเรียนได้ เป็นอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น E-Leadership จึงเป็นรูปแบบใหม่ของผู้นำการศึกษาและถือเป็นหัวใจสำคัญที่จะช่วยให้ผู้นำประสบผลสำเร็จ โดยเฉพาะผู้นำประสิทธิผลที่เน้นผลงานเป็นหลัก (Effective Leadership)

E-Leadership จึงเชื่อมโยงสู่ E-World E-Management E-Organization และ E-Customer ซึ่งผู้นำการศึกษาจะต้องใช้เทคโนโลยี ในการบริหาร และการจัดการ โดยปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ใหม่ที่ เคยใช้อารมณ์ความรู้สึกส่วนตัวในการตัดสินใจ โดยหันมาใช้ข้อมูลข่าวสารที่ทันสมัย ใช้สถิติและเทคโนโลยี ในการสำรวจสภาพปัญหา ความคิดเห็นต่างๆ ของลูกค้ำ ซึ่งได้แก่ นักเรียนและผู้ปกครอง โดยนำมาประมวลผลปรับปรุงอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดความพึงพอใจ และประทับใจต่อผลผลิตและการบริการ

* ๒๑ ม.๗ ถ.รามคำแหง เขตมีนบุรี กรุงเทพฯ ๑๐๕๑๐

**“ผู้นำควรมีวิสัยทัศน์ โดยเน้นเทคโนโลยี
ในการส่งเสริมระบบโรงเรียน โดยเฉพาะในยุคปฏิรูป
การศึกษาที่เน้นคุณภาพนักเรียนเป็นสำคัญ”**

มากขึ้น ขณะเดียวกันการเรียนการสอนสู่โลกแห่งการเรียนรู้ในอนาคต จะเป็นการบริหารและการจัดการแบบบูรณาการโดยใช้เทคโนโลยี ในการจัดการเพื่อมุ่งสู่คุณภาพการศึกษา ดังนั้นบทบาทหน้าที่ และคุณลักษณะของ **E-Leadership** หรือผู้นำเทคโนโลยีควรมีดังต่อไปนี้

๑. ผู้นำควรมีวิสัยทัศน์ โดยเน้นเทคโนโลยีในการส่งเสริมระบบโรงเรียน โดยเฉพาะในยุคปฏิรูปการศึกษาที่เน้นคุณภาพนักเรียนเป็นสำคัญ ผู้นำจะต้องสร้างวิสัยทัศน์ ประกาศ และกระจายวิสัยทัศน์ แก่บุคลากรอย่างทั่วถึง โดยมุ่งสู่ “โรงเรียนแห่งการเรียนรู้” เพื่อสร้างบุคลากรทั้งหลายเป็นบุคลากรแห่งการเรียนรู้ โดยใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการศึกษาค้นคว้าต่อเนื่องตลอดชีวิต

๒. ผู้นำสร้างกระบวนทัศน์ใหม่ (**New Paradigms**) ให้เกิดขึ้น โดยเปลี่ยนความรู้สึกรู้สึกความนึกคิด พฤติกรรมการเรียนรู้สู่โลกดิจิทัล รวมทั้งตระหนักถึงความสำคัญของเทคโนโลยี สร้างความแตกต่างในการจัดการคุณภาพ การส่งเสริมคุณภาพแห่งการเรียนรู้โดยเน้นเทคโนโลยีเป็นกุญแจสำคัญ โดยเฉพาะคอมพิวเตอร์ถือว่าเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้การบริหาร และการจัดการดำเนินงานด้วยความสะดวก รวดเร็ว ทันใจ ทันเวลา และทันเหตุการณ์ ซึ่งผู้นำการศึกษาจะต้องมีการวางแผนการใช้อย่างคุ้มค่า และคุ้มค่า

๓. ผู้นำการศึกษามีความเต็มใจที่จะเปลี่ยนแปลง โดยพร้อมใจที่จะนำคอมพิวเตอร์มาใช้ประโยชน์ต่อการศึกษา มิใช่เปลี่ยนแปลงเพราะถูกบังคับ หรือเป็นการทำงาน แบบ “แต่งหน้าเค้กหรือผักชีโรยหน้า” ซึ่งการตั้งคอมพิวเตอร์ไว้แล้วเวลาผู้ประเมินมาตรวจหรือเจ้านายมาติดตามผล หลังจากนั้นเก็บเข้าตู้ โดย

ที่ไม่ได้นำออกใช้จริงจะไม่ช่วยยกระดับการศึกษาของนักเรียนได้อย่างแน่นอน ผู้นำที่เต็มใจและใช้คอมพิวเตอร์เป็นตัวอย่างแก่นักเรียนและบุคลากร จะช่วยให้ทุกคนเกิดความยอมรับและซึมซับความสำคัญและประโยชน์ไปทีละน้อย จนในที่สุดก็มองเห็นความสำคัญของเทคโนโลยี

๔. มีการถ่ายโอน เปลี่ยนแปลงโดยยึดประเพณีวัฒนธรรมแนวใหม่ โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของบุคลากร (**Participation**) โดยเฉพาะผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (**Stake Holder**) ซึ่งได้แก่ นักเรียน ผู้ปกครอง ครู ชุมชน ซึ่งบุคคลดังกล่าวต้องหันมาร่วมมือกันทำงาน โดยมีเป้าหมายร่วมกันเพื่อเสียสละ ทุมเท และพัฒนาคุณภาพนักเรียน ช่วยยกระดับคุณภาพนักเรียนให้สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง

๕. ผู้นำให้ความสำคัญต่อการเรียนรู้ โดยพัฒนาศักยภาพของตนเองและการพัฒนาองค์กรตระหนักถึงความสำคัญของการเรียนรู้ว่าเป็นหัวใจในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อสร้างสังคมมนุษย์ โดยเฉพาะเด็กไทยให้เป็นการกำลังสำคัญของชาติสืบไป

๖. ผู้นำจะต้องมีความมุ่งมั่น ในการพัฒนาตนเอง องค์กรและบุคลากรโรงเรียน โดยตั้งเป้าหมายในการทำงานไว้สูง (**High Expectation**) และพยายามใช้ความรู้ ความสามารถสูงใจแน่วแน่ให้บุคลากรทุกฝ่ายร่วมมือร่วมใจเพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ โดยคำนึงถึงคุณภาพนักเรียนเป็นสำคัญ

๗. ผู้นำควรใช้การฝึกอบรม การให้การศึกษา แก่บุคลากรทุกระดับชั้น พึงระลึกเสมอว่า “มนุษย์ทุกคนมีศักยภาพเท่าเทียมกัน และสามารถดำเนินงานไปสู่จุดหมายปลายทางได้” ซึ่งจะช้าหรือเร็วขึ้นอยู่กับพลังกาย พลังใจในแต่ละคนที่ขับเคลื่อนไป โดยที่ผู้นำเป็นผู้กระตุ้นให้เกิดพลังดังกล่าว โดยเน้นประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ และคุณภาพเป็นสำคัญ

๘. สนับสนุนบรรยากาศในชั้นเรียนและโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง ช่วยให้ครูตระหนักถึงความสำคัญของเทคโนโลยี เข้าใจการบูรณาการเทคโนโลยีในการเรียนการสอนในชั้นเรียน นำมาสร้างบรรยากาศให้เกิดความตื่นตาตื่นใจ ทั้งด้านการตกแต่งภูมิทัศน์ การจัดสถานที่ทำงานให้ดูทันสมัย ทันยุคโลกาภิวัตน์ โดยเฉพาะในชั้นเรียน ครูให้นักเรียนใช้ **Internet** แสวงหาความรู้ด้านต่างๆ หรือใช้ **Web Based learning** เพื่อเป็นการท่องเที่ยวอย่างสนุกสนานในแต่ละวิชา

๙. ผู้นำการศึกษาต้องสนับสนุนงบประมาณในการจัดการเตรียมการอย่างเพียงพอ โดยเฉพาะการใช้เทคโนโลยีเป็นการบริหารงานที่มีราคา จำเป็นต้องใช้งบประมาณในการจัดหาจัดซื้อ โดยที่หน่วยงานระดับสูงต้องสนับสนุนส่วนหนึ่ง อีกส่วนหนึ่งก็เปิดโอกาสให้ภาคธุรกิจเอกชน หรือชุมชนมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือ โดยภาครัฐเป็นผู้จัดหาแหล่งงบประมาณ และมีการวางแผนการให้การสนับสนุนอย่างเป็นระบบ ถ้าปล่อยให้ผู้นำโรงเรียนเป็นผู้จัดหาเพียงฝ่ายเดียว อาจจะได้ไม่เต็มเม็ดเต็มหน่วย เพราะไม่ว่าภาครัฐ ธุรกิจหรือประชาชนทั่วไป มักจะสนับสนุนโรงเรียนที่ตนเห็นว่าเป็นประโยชน์ในการฝากลูกหลานเสียมากกว่า โรงเรียนเล็กที่ไม่มีชื่อเสียงอาจถูกลืมได้นอกจากเสียจากว่าผู้นำโรงเรียนนั้นสามารถปลูกไมตรีกับบุคลากรต่างๆ ได้ก็อาจจะได้รับความร่วมมือบ้าง แต่คงจะไม่ครบถ้วน

๑๐. ผู้นำการศึกษาควรให้ความช่วยเหลือและให้ความร่วมมือ แก่บุคลากรในการพัฒนาผลงาน โดยอาศัยความร่วมมือร่วมใจในการบริหารและการ

“ผู้นำการศึกษาควรให้ความช่วยเหลือและให้ความร่วมมือแก่บุคลากรในการพัฒนาผลงาน โดยอาศัยความร่วมมือร่วมใจในการบริหารและการจัดการ”

จัดการสำหรับการปฏิบัติงาน ผู้นำก็ควรสนับสนุนให้กำลังใจครูในการใช้ **ICT (Information Computer Technology)** ในชั้นเรียนตลอดจนเชื่อมโยงการสื่อสารในชั้นเรียนสู่ผู้ปกครอง หรือชุมชนต่างๆ โดยเก็บข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนานักเรียน โรงเรียน และชุมชน อย่างครบถ้วน พร้อมทั้งจะนำมาใช้ในการวางแผน พัฒนา ปฏิบัติงานได้อย่างรวดเร็วทันใจ

๑๑. ผู้นำการศึกษาเป็นผู้มีอารมณ์ดี มีความคิดจินตนาการสร้างสรรค์ และมุ่งผลสำเร็จของงาน รวมทั้งมีลักษณะเป็นผู้ไว้วางใจ อีกทั้งใช้ศิลปะแรงจูงใจในการส่งเสริมให้บุคลากรทุกฝ่ายปฏิบัติงานเต็มศักยภาพ เพื่อพัฒนาการปฏิบัติงานให้เกิดความก้าวหน้าสม่ำเสมอ โดยเน้นผลสำเร็จเป็นเส้นชัยโดยปราศจากการแข่งขัน

คุณค่าของเทคโนโลยี

คุณค่าหรือประโยชน์ของเทคโนโลยี โดยเฉพาะคอมพิวเตอร์นั้นถือว่ามีความสำคัญต่อการบริหารและการจัดการ และการส่งเสริมการเรียนรู้เป็นอย่างยิ่ง “ช่วยย่อโลกให้เล็กลงและสามารถสื่อสารแบบใจถึงใจ” รวมทั้งใช้ประโยชน์ในการวางแผนนโยบายโรงเรียน ส่งเสริมการปฏิบัติงาน ให้เกิดความรวดเร็วทันใจ การบริการลูกค้าในด้านงานวิชาการ งานทะเบียน การวัดผลและการประเมินผล ที่สำคัญช่วยปรับปรุงระบบการสื่อสารให้ทันสมัย สะดวก รวดเร็ว ส่งเสริมการจัดการความรู้ (**Knowledge Management**) ทำให้การรวบรวมข้อมูล ความรู้ต่างๆ เป็นหมวดหมู่ ส่งเสริมการจัดสภาพการเรียนรู้ในชั้นเรียน ทำให้เกิดการเรียนแบบ **E-Learning** ขณะเดียวกันส่งเสริมให้ครูใช้ **Internet** ในชั้นเรียน หรือ การใช้

Web based learning โดยที่ครูจัดการข้อมูลไว้อย่างพร้อมเพรียงและให้นักเรียนค้นคว้าจากข้อมูลดังกล่าว ซึ่งจะเป็นการเรียนรู้แบบผู้เรียนศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง นักเรียนคิดเอง สามารถสร้างองค์ความรู้ได้ โดยที่ครูเป็นที่ปรึกษาอย่างใกล้ชิด การเตรียม **Web Site** ในด้านการศึกษา นับว่ามีความสำคัญ เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีลักษณะค้นคว้าอย่างต่อเนื่อง เป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิต นับว่าสอดคล้อง “บุคคลแห่งการเรียนรู้” เป็นอย่างดี ในทำนองเดียวกัน เทคโนโลยีจะช่วยให้การพัฒนาหลักสูตร โดยมีการบูรณาการเทคโนโลยีลงไปหลักสูตร โดยจัดการอบรมให้ความรู้แก่บุคลากรเกี่ยวกับ **E-Learning** การใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ในการเรียนการสอน ประเมินผลการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์กับวัตถุประสงค์ขององค์กร อบรมการสอนและการพัฒนาการมีส่วนร่วมในชั้นเรียน โดยระบุดัชนีชี้วัด (**Bench marking**) อย่างชัดเจน เพื่อยกระดับการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะควรกำหนดวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนสูงสุดของการเรียนรู้ อีกทั้งยังใช้วงจรคุณภาพ (**PDCA**) ในการปรับปรุงการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง ที่สำคัญเทคโนโลยีจะช่วยปรับปรุงห้องปฏิบัติการ ห้องโสตทัศนูปกรณ์ให้ทันสมัย อยู่เสมอ เป็นประโยชน์ต่อนักเรียน และครูในการเรียนการสอนอย่างแท้จริง

อุปสรรคและปัญหาที่ใช้เทคโนโลยีไม่ประสบผลสำเร็จในระบบการศึกษา

อุปสรรคและปัญหาสำคัญที่เป็นขวากหนามทำให้การใช้เทคโนโลยีไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร มีดังต่อไปนี้

๑. ขาดผู้นำที่เหมาะสม โดยเฉพาะผู้นำยังไม่เปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ในการบริหารและการจัดการ ยังไม่กระจายอำนาจ ยังมองเห็นว่าเทคโนโลยีเป็นเรื่องไกลตัว ยุ่งยากในการปฏิบัติ ซึ่งผู้นำยุคใหม่ คงต้องถือว่าเทคโนโลยีเป็นปัจจัยที่ห้าที่ส่งเสริมให้ชีวิตมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น รวมทั้งช่วยส่งเสริมการ

“การเตรียม Web Site ในด้านการศึกษา นับว่ามีความสำคัญ เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีลักษณะค้นคว้าอย่างต่อเนื่อง เป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิต”

จัดการคุณภาพให้ประสบผลสำเร็จ

๒. ขาดการสนับสนุนจากภาครัฐ ธุรกิจ เอกชน ชุมชน และประชาชน จึงต้องมีการวางแผนระยะยาว ออกเป็นกฎหมายยกเว้นภาษีแก่ผู้บริจาค ให้การยกย่อง เชิดชูแก่ผู้สนับสนุนการศึกษา หรือหาผู้สนับสนุนให้โรงเรียนแต่ละโรงเรียน โดยเน้นโรงเรียนขนาดเล็กที่ช่วยเหลือตนเองไม่ได้ก่อนเป็นอันดับแรก

๓. ขาดผู้เชี่ยวชาญโดยเฉพาะ ขาดผู้ที่มีความรู้ในการผลิตสื่อการสอนด้านคอมพิวเตอร์ ขาดผู้แนะนำ และนิเทศงานในการใช้เทคโนโลยี ทำให้ไม่สามารถนำมาใช้ได้อย่างเต็มที่ จึงต้องฝึกอบรมครูทุกคนเพื่อสามารถผลิตสื่อการสอน และสามารถใช้อุปกรณ์คอมพิวเตอร์ได้โดยถือเป็นมาตรฐานของครูคุณภาพด้านหนึ่ง

๔. ขาดงบประมาณในการสนับสนุน โรงเรียนส่วนใหญ่มุ่งเน้นการก่อสร้างมากกว่าการพัฒนาสื่อการสอน เพราะอาคารสิ่งก่อสร้างเป็นอนุสาวรีย์ของผู้บริหารที่มองเห็นภาพลักษณ์ชัดเจนที่สุด จนละเลยการพัฒนาสื่อการสอน โดยเฉพาะเทคโนโลยี ซึ่งผู้นำการศึกษาส่วนใหญ่ไม่ได้มีประสบการณ์มาทางด้านนี้ จึงไม่ค่อยสนใจและให้การสนับสนุนเท่าที่ควร

๕. มีการอบรมมากแต่การให้ศึกษาน้อย จะเห็นว่าในการพัฒนาครู หรือบุคลากรแต่ละปีมี

**“ผู้เข้ารับการอบรมจะต้องเรียนรู้อย่างจริงจัง
และนำมาใช้ประโยชน์ได้ โดยเฉพาะการใช้คอมพิวเตอร์
ในการเรียนการสอน”**

มากมาย แต่อบรมแล้วก็ผ่านไป โดยมีได้เจาะลึกถึงประโยชน์ที่ได้รับ จึงควรเน้นการให้การศึกษามากกว่าการอบรม โดยที่ผู้เข้ารับการอบรมจะต้องเรียนรู้อย่างจริงจัง และนำมาใช้ประโยชน์ได้ โดยเฉพาะการใช้คอมพิวเตอร์ในการเรียนการสอน ผู้บริหารจะต้องดูและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง

๖. การทำงานไม่ต่อเนื่อง การทำงานแบบไฟไหม้ฟางคงต้องขจัดทิ้งไป โดยหันมาใช้วงจรคุณภาพ (PDCA) ทุกระดับชั้น โดยเน้นการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เพื่อมุ่งให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น

โดยสรุปแล้วผู้นำเทคโนโลยีหรือ E-Leadership ควรมีลักษณะ ๑๐ E ดังนี้

๑. Envision ผู้นำต้องสร้างวิสัยทัศน์อย่างชัดเจน โดยเฉพาะมีความคิดสร้างสรรค์ จินตนาการที่กว้างไกล โดยเน้นการบูรณาการเทคโนโลยีในการบริหารและการจัดการ รวมทั้งการเรียนการสอน เพื่อให้บุคลากรมีทักษะการใช้เทคโนโลยีอย่างเชี่ยวชาญและที่สำคัญ เพิ่มศักยภาพของผู้เรียนให้รู้จักใช้เครื่องมือในการค้นคว้าหาความรู้อย่างต่อเนื่อง ตลอดชีวิต อันจะเป็นผลให้เยาวชนไทยสามารถแข่งขันกับเยาวชนต่างประเทศในเวทีโลกได้เป็นอย่างดี

๒. Enable ผู้นำการศึกษาต้องมีความสามารถในการบริหารและการจัดการ โดยบูรณาการเทคโนโลยีในหลักสูตรโรงเรียน ระบบการบริหาร การปฏิบัติงานในโรงเรียน สามารถให้ความรู้แก่บุคลากรในโรงเรียนได้ ผู้นำยุคใหม่ต้องใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการจัดการคุณภาพ สามารถเป็นพี่เลี้ยง (Mentors) หรือโค้ชได้ (Coach) มีการชี้แนะ หรือนำทางสว่างให้กับครู คณาจารย์และผู้เรียน ในบางครั้งก็แนะนำผู้ปกครองและชุมชนได้

๓. Empowerment ผู้นำการศึกษาต้องเข้าใจและยังรู้ความสามารถของบุคลากรในโรงเรียนได้เป็นอย่างดี รวมทั้งสามารถกระจายอำนาจให้บุคลากรได้อย่างเหมาะสม ในสุภาวศิตปัญญ์กล่าวว่า “ขนมโมจิต้องไปที่ร้านขนมโมจิ” สะท้อนให้เห็นว่าถ้าเราจะมอบหมายงานอะไรสักอย่าง คงต้องวิเคราะห์ความรู้ความสามารถและความถนัดของบุคลากร ว่าสามารถปฏิบัติได้ดีเพียงใด จึงมอบหมายให้ทำ โดยที่ผู้นำยึดผลงานเป็นหลัก (Result Oriented) ขณะเดียวกันในการทำงานผู้นำต้องเน้นการทำงานแบบร่วมมือร่วมใจ และใช้พลังความสามัคคีในการทำงานมากกว่าการทำงานตามลำพัง หรือแข่งขันกันทำงาน เพราะพลังแห่งความสามัคคีจะผลักดันขับเคลื่อนให้การปฏิบัติงานเป็นไปตามเป้าหมาย

๔. Energize ผู้นำการศึกษา ต้องหมั่นจุดพลังและประกายไฟอยู่ตลอดเวลาอย่าให้หมด เพราะไฟในวิญญาณจะคอยกระตุ้นให้เกิดพลังในการทำงาน เกิดความกระตือรือร้นขวนขวายตลอดเวลา ผู้นำที่มีไฟจะช่วยให้ทำงานอย่างมีความสุข และสนุกต่อการทำงาน บุคลากรรอบข้างก็มีไฟตามไปด้วย โดยเฉพาะกำลังใจนั้นว่ามีความสำคัญต่อการบริหารและการจัดการ ช่วยสร้างโลกให้สวยงาม สร้างสีสันและชีวิตชีวาต่อสุขภาพร่างกายและทำให้จิตใจเข้มแข็งไม่ย่อท้อต่อเสียนนามที่คอยทิ่มแทง

๕. Engage ผู้นำการศึกษาต้องตั้งใจและจดจ่อต่อการทำงาน โดยมีความมุ่งมั่นอย่างแรงกล้าเพื่อให้

งานประสบผลสำเร็จ ขณะเดียวกันตั้งความหวังไว้สูง และค่อยๆ นำองค์การไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ โดยไม่ ยกเลิกกลางคัน อุปสรรคและปัญหามีไว้ให้ฟันฝ่า ชีวิตมิได้โรยด้วยดอกกุหลาบเสมอไป ขงจื๊อกล่าวว่า “ก่อนเมฆที่แลเห็นอยู่เบื้องหน้า มิได้นำพาให้เกิดพายุ เสมอไป” ดังนั้นผู้นำจึงต้องใช้ความรู้ ความสามารถ ปฏิภาณ ไหวพริบ ที่ติดอยู่กับตนเอง วางแผนงานอย่าง รอบคอบในการทำงาน และดำเนินงานไปสู่จุดหมาย ด้วยหลักแห่งความมุ่งมั่น ผักไฟต่อการทำงาน ซึ่ง หลักธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้กล่าวถึงยุทธศาสตร์ในการทำงานให้ประสบผลสำเร็จ ได้เป็นอย่างดี ควรใช้อิทธิบาทสี่ ซึ่งได้แก่ จันทะคือ ความพอใจ วิริยะคือ ความเพียรพยายามในการทำงาน จิตตะ คือ การฝึกฝน สนใจ ตั้งใจและมุ่งมั่นทำงาน ริมังสา ได้แก่ การไตร่ตรองอย่างละเอียดรอบคอบ เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่ง อิทธิบาทสี่เป็นประโยชน์ต่อการบริหารและการจัดการ ในด้านความมุ่งมั่นต่องาน เพื่อให้งานประสบผลสำเร็จ ตามเป้าหมาย รวมถึงเกิดคุณภาพซึ่งได้แก่ความพึงพอใจ ของผู้นำและนักเรียน ตลอดจนผู้ร่วมงานทุกฝ่าย

๖. Enhance ผู้นำการศึกษา จะต้องยกระดับ ผลการปฏิบัติงานให้เกิดความเจริญก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง โดยมีมาตรฐานเปรียบเทียบ (Bench Marking) ไว้อย่างชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นระดับห้องเรียน ระดับ หมวด ฝ่าย หรือระดับโรงเรียน โดยทุกฝ่ายร่วมมือกัน กำหนดมาตรฐานร่วมกัน ถ้าเป็นระดับห้องเรียนก็ทั้ง นักเรียนและครูร่วมกันกำหนดมาตรฐานและประกาศ ให้ทราบโดยทั่วกันในห้องเรียน ถ้าระดับหมวดหรือ ฝ่ายก็คงเป็นหน้าที่ของครูอาจารย์ที่เกี่ยวข้องและ ถ้าเป็นระดับโรงเรียน ก็ต้องร่วมมือกันทุกฝ่ายโดยเฉพาะ คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประจำโรงเรียน มาตรฐานเปรียบเทียบคล้ายกับทรัพย์สินที่วัดรอยเท้า ทรพา (Footprint) เพื่อเปรียบเทียบรอยเท้ากับทรพา ว่าใหญ่เท่าหรือยัง ขณะเดียวกันมาตรฐานเปรียบเทียบเป็นความร่วมมือร่วมใจ ร่วมคิดของบุคลากรที่

“ผู้นำการศึกษา ควรเน้นสถานที่ที่ร่มรื่น สงบ และให้ความปลอดภัยแก่ผู้อยู่อาศัย ผู้นำการศึกษา จึงต้องเป็นร่มไม้ใหญ่ ที่แผ่กิ่งก้านสาขาให้นกกลาภา อาศัย”

เกี่ยวข้อง โดยศึกษาสภาพความพร้อมเพรียงของ ตนเอง รวมทั้งศึกษามาตรฐานของโรงเรียนชั้นนำที่ ประสบผลสำเร็จ แล้วนำมาวิเคราะห์โดยใช้หลักแห่ง ความน่าจะเป็น โดยใช้สถิติ เครื่องมือ แผนภูมิต่างๆ ในการดำเนินงานหาความเป็นได้ จึงจะวางมาตรฐาน ที่สามารถปฏิบัติได้ ซึ่งต่างกับทรัพย์สินที่วัดรอยเท้าทรพา เพื่อมุ่งจะล้มล้าง แข่งขัน ชิงดีชิงเด่น โดยคิดตาม ลำพังและใช้แต่พลังกายที่หนุ่มกว่าเท่านั้น ซึ่งไม่ได้ ตรวจสอบพลังความสามารถของบุคคลอื่น ผลที่สุด ก็พ่ายแพ้ต่อพาลีในที่สุด ซึ่งการใช้มาตรฐานเปรียบ- เทียบจะมีได้มุ่งเน้นถึงการแข่งขันกับโรงเรียนอื่นๆ แต่จะมุ่งเน้นความร่วมมือในการพัฒนาไปสู่มาตรฐาน ที่วางไว้ ซึ่งไม่เหมือนกับ “กบที่เบ่ง หรือพองกายเพื่อ แข่งขันกับวัว” และในที่สุดก็จบชีวิตลง

๗. Encourage ผู้นำในยุคดิจิทัลต้องจำเป็นอย่าง ยิ่งที่จะใช้แรงจูงใจต่อบุคลากรให้ร่วมมือร่วมใจปฏิบัติ หน้าที่อย่างมีความสุข การสร้างสภาพแวดล้อมและ บรรยากาศที่เป็นมิตรจะสนับสนุนงานให้ประสบผล สำเร็จ โดยขจัดความกลัวให้หมดสิ้น ผู้นำการศึกษา ควรเน้นสถานที่ที่ร่มรื่น สงบ และให้ความปลอดภัย แก่ผู้อยู่อาศัย ผู้นำการศึกษาจึงต้องเป็นร่มไม้ใหญ่ ที่แผ่กิ่งก้านสาขาให้นกกลาภาอาศัย อย่างปลอดภัย และสามารถป้องกันอันตรายแก่หมู่มิตรทั้งหลายได้ เป็นอย่างดี ขณะเดียวกันก็ผลิตดอกออกผลให้นกกาได้ ใช้ประทุษชีพอีกด้วย

๘. Emotion ผู้นำต้องมีคุณภาพทางอารมณ์ **Emotion Quality** มีความสามารถยังรู้จิตใจ ของ บุคลากร และอ่านใจคนอื่นได้ รวมทั้งเน้นการทำงาน ที่เกิดจากความพึงพอใจทั้งสองฝ่ายทั้งตนเองและ บุคลากรที่ร่วมงาน สร้างทัศนคติทางบวก มีอารมณ์ขัน

**“ผู้นำควรตระหนักว่า มองความสวยงามของนก
ไม่ได้มองเมฆหรือหมู่ดารา มองป่ามิได้มองต้นไม้
มองไกลมิได้มองใกล้”**

สุขุมรอบคอบ คุณภาพทางอารมณ์จะช่วยให้ผู้นำการศึกษาเป็นคนอารมณ์ดี ยิ้มแย้มแจ่มใส มีความรอบคอบ บุคคลอื่นไม่สามารถหยั่งรู้จิตใจเราได้ ผู้นำจะมีลักษณะ “น้ำนิ่งไหลลึก” หรือเหมือนกับดาบที่มีคมซ่อนอยู่ในฝัก เมื่อชักออกมาทุกคนยอมรับศรัทธา ผู้นำที่มีคุณภาพทางอารมณ์จะช่วยสร้างบรรยากาศแห่งความไว้วางใจหน่วยงาน ทำงานให้การปฏิบัติงานเต็มไปด้วยรอยยิ้มและเกิดโรงเรียนแห่งความสุข (Happiness School)

๙. Embody ผู้นำการศึกษา จะต้องเน้นการทำงานที่เป็นรูปธรรม เน้นเป้าหมายหรือผลงานที่สัมผัสได้ คำหนึ่งถึงคำกล่าวที่ว่า “หนึ่งภาพดีกว่าร้อยคำ” ไม่ว่าจะเป็นด้านการวางแผนการปฏิบัติงาน การสื่อสาร การติดตามและการประเมินผล ก็ควรใช้วิธีการที่

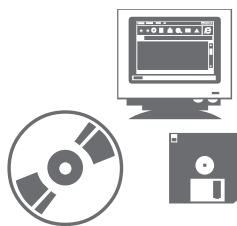
เป็นรูปธรรมชัดเจน มีลายลักษณ์อักษร นอกจากจะช่วยให้การสื่อสารประสบผลสำเร็จเป็นอย่างดีแล้ว ในบางกรณีก็ป้องกันข้อผิดพลาดได้ด้วย และสามารถตรวจสอบหาเจ้าภาพรับผิดชอบงานได้ ขณะเดียวกัน ควรหลีกเลี่ยงการสร้างวิมานในอากาศ ถึงแม้ว่าทุกคนจะมีสิทธิ์จะฝัน แต่ควรนำฝันมาสร้างให้เป็นความจริง โดยยึดโลกแห่งความเป็นจริงมากกว่า

๑๐. Eagle ผู้นำการศึกษาเปรียบประดุจนกอินทรี ที่มองไกลและเน้นในภาพรวมกว่าการมองรายละเอียด ผู้นำควรตระหนักว่า “มองความสวยงามของนก ไม่ได้มองเมฆหรือหมู่ดารา มองป่ามิได้มองต้นไม้ มองไกลมิได้มองใกล้” ผู้นำควรมองเป้าหมายและผลงานเป็นหลัก ส่วนรายละเอียดเป็นหน้าที่ของเจ้าภาพหรือเจ้าของงานที่จะเติมแต่งการปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิภาพ เพราะถ้าผู้นำไปมองทุกส่วนของการทำงานก็จะเห็นแต่รอยด่างดำหรือข้อบกพร่องทุกส่วน ทำให้การทำงานไม่สิ้นโหล เพราะผู้นำทุกคนมีแต่จะต้องนำกลับมาทบทวนตรวจสอบตลอดเวลา การทำงานอาจจะล่าช้ากว่ากำหนด

E-Leadership หรือผู้นำในยุคดิจิทัลจึงเป็นผู้นำยุคใหม่อย่างแท้จริง ผู้นำการศึกษาซึ่งถือว่าเป็นผู้ควบคุมกลไก และขับเคลื่อนการศึกษาไปสู่เป้าหมายแห่งการปฏิรูปการศึกษา ไม่ว่าจะอยู่ในระดับกระทรวง ศึกษาธิการ ระดับสำนักต่างๆ รวมทั้งผู้บริหารโรงเรียน จึงต้องปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ที่สำคัญ โดยเน้นการบูรณาการเทคโนโลยีในระบบการศึกษา คำนึงถึง ๑๐ E ในการบริหารและการจัดการ โดยเฉพาะควร

มุ่งคุณภาพการศึกษาเป็นเป้าหมายสูงสุด โดยหวังว่าคุณภาพของผู้เรียน ทั้งด้านความรู้ความสามารถ คุณธรรม จริยธรรม จะสามารถแข่งขันด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองกับนานาประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงต้องฝากความหวังไว้กับผู้นำยุคดิจิทัลที่ใช้ความสามารถบริหารจัดการให้เกิดคุณภาพ และพัฒนาไปสู่ผลสัมฤทธิ์ตามปณิธานที่มุ่งมั่นสืบไป

เอกสารอ้างอิง

- Bengtssen, Bengt. (2001). **Teacher Empowerment and Technology**. (Online)
Available: www.ite.mh.se/~ame/farts/bbfoedrag.html
- Burke, Robert. (2003). **E-Leadership**. (Online) Available:
www.metatutture.org/articlesbycolleagues/RobertBurke/eleadership.htm
- Clark, Sharon E. & Denton Jon J. (1998). **Integrating Technology in The School**. (CD-ROM). Available;
Acc. No. IR0188752.
- Cohen, Dan.; Pulvermacher, Gerry. & Beyond Hype. (2003). **Perception VS: Reality About E-Leadership**. (Online) Available:
www.diev.com/E-Leraning.asp
- Creighton, Theodore, (2003). **The Principal As Technology Leader**. California: Corwin Press.
- Cristobal, Ruby. (2003). **APEC Workshop on E-Educational Leadership**. (Online)
Available: www.stii.dost.gov.ph/sntpost/frames/jantomar03/pg9.htm
- New Jersey School. (2000). **Cyber-School Of Tomorrow**. (Online).
Available : www.nisba.org/membersonly/publications/schoolleader/jflbweb/htm
- Stacey, Paul. (2002). **E-Learning Leadership**. (Online). Available:
www.leadership.opm.gov/contrust.cfm?cat=E-LTET

ประวัติศาสตร์ไทย ที่ควรรู้

หลักฐานประวัติศาสตร์ชั้นต้นของไทย : ศิลาจารึก หลักที่ ๑ จริงหรือปลอม

ส:วิวรรณ ภาคพรต *

สืบเนื่องจากการที่องค์การศึกษาวิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (ยูเนสโก : UNESCO) ได้ลงมติเป็นเอกฉันท์ให้จดทะเบียน ศิลาจารึก หลักที่ ๑ จารึกพ่อขุนรามคำแหง เป็นมรดกแห่งความทรงจำของโลก (UNESCO-Memory of the World) เมื่อเดือนสิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๖ ทำให้เกิดกระแสวิพากษ์วิจารณ์จากนักวิชาการทางด้านประวัติศาสตร์-โบราณคดีอย่างกว้างขวาง แสดงความขัดแย้งระหว่าง ๒ ขั้วความคิด ในระหว่างกลุ่มที่เป็นนักวิชาการส่วนใหญ่ที่ยังมั่นคงในแนวเชื่อที่ว่าศิลาจารึกหลักที่ ๑ สร้างขึ้นในสมัยสุโขทัย กับอีกกลุ่มหนึ่งที่เห็นว่าศิลาจารึกหลักนี้เป็นของที่ทำขึ้นใหม่ในสมัยรัชกาลที่ ๔ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์นี้เอง

การแสดงความคิดเห็นทางวิชาการของทั้งสองฝ่ายผ่านทางสื่อในรูปแบบต่างๆ ก่อให้เกิดความงุนงง ความสับสน และความรู้สึกเคลือบแคลงใจให้แก่คนไทยทุกคน เนื่องจากศิลาจารึกหลักที่ ๑ นั้น เป็นที่ยอมรับกันมาช้านานว่าเป็นจารึกภาษาไทยที่เก่าที่สุด และมีความสำคัญมากที่สุด นอกจากเนื้อหาสาระที่เป็นประวัติศาสตร์สุโขทัยแล้ว ยังแสดงออกทางด้านอักษรวิธีทางภาษาและวรรณคดี วัฒนธรรม ประเพณี และความคิดความเชื่อ ที่นักวิชาการ สาขาต่างๆ ได้อาศัยศิลาจารึกหลักนี้เป็นบรรทัดฐานในการศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบเชื่อมโยงข้อมูลกับศิลาจารึกหลักอื่น เพื่อศึกษาความเป็นมาของชาติไทย และเรื่องราวทั้งหมดของอาณาจักรสุโขทัย การยอมรับศิลาจารึกหลักนี้อยู่ในความรู้สึกของคนไทยทั้งปวง ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะนักเรียนนักศึกษา และบรรดาครูอาจารย์ที่จำเป็นต้องอ้างอิงหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ในการสืบค้นเรื่องราวความเป็นมาของชาติไทยด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ ตามที่ได้ระบุไว้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน สาระประวัติศาสตร์ ในระดับประถมศึกษาจนถึงมัธยมศึกษาตอนปลายว่า “สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์บนพื้นฐานของความเป็นเหตุเป็นผล มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่างๆ อย่างเป็นระบบ” (ส ๔.๑)

* นักวิชาการศึกษา ๘ ว นักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

บทความที่จะนำเสนอในฉบับนี้ เป็นการรวบรวม บทความ/คำอภิปรายจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง โดยผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการชำระประวัติศาสตร์ไทย ด้วยคาดหวังว่าจะเป็นประโยชน์ต่อการสร้างความเข้าใจให้กับผู้ที่อยากทราบความเป็นมาของแนวคิดทั้งสอง เพื่อจะได้เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณา “ศิลาจารึกหลักที่ ๑ : จริงหรือปลอม” ทั้งนี้จะนำเสนอ สรุปรวมเป็นประเด็นสำคัญเข้าด้วยกัน โดยจะนำเสนอแนวคิดของรองศาสตราจารย์ ดร.พิริยะ ไกรฤกษ์ ผู้เสนอแนวคิดใหม่นี้ขึ้นก่อน แล้วตามด้วยแนวคิดที่ได้แย้งกับ ดร.พิริยะ บนพื้นฐานของหลักฐานทางประวัติศาสตร์พร้อมอ้างอิงที่มาของข้อมูลเพื่อการตรวจสอบต่อไป

ภูมิหลัง

ศิลาจารึกหลักที่ ๑ นี้ กรมศิลปากรได้อธิบายความเป็นมาว่าพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อครั้งยังทรงพระนามเจ้าฟ้ามงกุฎและทรงผนวชเป็นพระชินญาณมหาราเชระ ได้ทรงพบศิลาจารึก ๒ หลัก คือ ศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง (หลักที่ ๑) และศิลาจารึกภาษาเขมรของพระมหาธรรมราชาที่ ๑ (หลักที่ ๔) กับพระแท่นมนังคศิลาบาตรที่บริเวณเนินปราสาท ณ เมืองแกสุโขทัย ซึ่งเชื่อกันว่าคงเป็นเขตพระราชฐานสมัยสุโขทัย เมื่อ พ.ศ. ๒๓๗๖ จึงโปรดฯ ให้นำมายังกรุงเทพฯ และทรงพยายามอ่านศิลาจารึกหลักที่ ๑ ด้วยพระองค์เอง ส่วนจารึกภาษาเขมร โปรดฯ ให้สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาปวเรศวริยาลงกรณ์ พร้อมด้วยล่ามเขมรเป็นผู้อ่าน ครั้นเมื่อพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จขึ้นครองราชย์เมื่อ พ.ศ. ๒๓๙๔ จึงโปรดฯ ให้นำพระแท่นมนังคศิลาบาตรมาก่อพระแท่นประดิษฐานไว้ที่หน้าวิหารพระคันธารราษฎร์ในวัดพระศรีรัตนศาสดาราม ส่วนศิลาจารึกทั้ง ๒ หลัก โปรดฯ ให้ตั้งไว้ที่ศาลารายในวัดพระศรีรัตนศาสดาราม ปัจจุบันศิลาจารึกหลักที่ ๑ ประดิษฐานอยู่ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร

ศิลาจารึกหลักที่ ๑ นี้ ศาสตราจารย์เชเดส เป็นผู้ชำระแปลและตีพิมพ์ครั้งแรกในหนังสือประชุม

จารึกสยาม ภาคที่ ๑ จารึกสุโขทัย ใน พ.ศ. ๒๔๖๓ ต่อมากรมศิลปากรได้ตรวจสอบคำอ่าน และจัดพิมพ์อีกหลายครั้ง ผู้ที่สนใจสามารถศึกษา ได้จากประชุมศิลาจารึก ภาคที่ ๑ ของคณะกรรมการจัดพิมพ์เอกสารทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และโบราณคดี สำนักนายกรัฐมนตรี (พระนคร : โรงพิมพ์สำนักนายกรัฐมนตรี, ๒๕๒๑)

อันที่จริงกระแสความขัดแย้งเรื่องดังกล่าวนี้มีมานาน กว่า ๑๐ ปีมาแล้ว เริ่มด้วยการนำเสนอบทความของศาสตราจารย์ ดร.ไมเคิล วิคเกอร์ นักประวัติศาสตร์ชาวอเมริกัน ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญประวัติศาสตร์ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ที่กรุงแคนเบอร์รา ออสเตรเลีย เมื่อวันที่ ๕ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๓๐ โดยแสดงความเห็นว่าจารึกหลักที่ ๑ อาจจะได้เขียนขึ้นในพุทธศตวรรษที่ ๑๙ โดยอ้างอิงงานของ ดร.พิริยะ ไกรฤกษ์ หลังจากนั้นก็มีบทความของศาสตราจารย์ ดร. วิคเกอร์ และข้อโต้แย้งของศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ นคร ผู้เชี่ยวชาญการอ่านศิลาจารึกสมัยสุโขทัย ลงพิมพ์ในนิตยสารศิลปวัฒนธรรม ฉบับพิเศษ เรื่อง “จารึกพ่อขุนรามคำแหง ใครแต่งกันแน่” จากนั้นรองศาสตราจารย์ ดร.พิริยะ ไกรฤกษ์ ได้แสดงปาฐกถาที่สยามสมาคมเป็นภาษาอังกฤษ บอกว่าศิลาจารึกหลักที่ ๑ เป็นจารึกที่ทำขึ้นในสมัยรัตนโกสินทร์

วันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๓๑ สยามโบราณคดีแห่งประเทศไทย ได้จัดการอภิปรายเรื่อง “ศิลาจารึกสุโขทัยหลักที่ ๑ จริงหรือปลอม” โดยมีศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ นคร และพลตรี ม.ร.ว.ศุภวดี เกษมศรี คณะกรรมการชำระประวัติศาสตร์ไทยเป็นผู้อภิปราย โดยมี ศาสตราจารย์ ม.จ.สุภัทรดิศ ดิศกุล เป็นผู้ดำเนินการอภิปราย การอภิปรายครั้งนี้สยามโบราณคดีแห่งประเทศไทย ได้ถอดความและจัดพิมพ์เป็นหนังสือเรื่อง “ศิลาจารึกหลักที่ ๑ จริงหรือปลอม” เผยแพร่ด้วย

ในเดือนมกราคม ๒๕๓๒ รองศาสตราจารย์ ดร.พิริยะ ไกรฤกษ์ ได้เผยแพร่หนังสือเรื่อง “จารึกพ่อขุนรามคำแหง” : การวิเคราะห์เชิงประวัติศาสตร์ศิลปะ” โดยมีข้อความนำว่า “ผู้เขียนขออนุญาตที่ตีของงานวิจัยขึ้นนี้แก่ผู้แต่งศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง

ปราชญ์ผู้ยิ่งใหญ่ที่สุดในเมืองไทยด้วยความเคารพ”

เมื่อวันที่ ๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๓๒ สยามสมาคมฯ และธนาคารกรุงเทพ จำกัด โดยพระดำริของสมเด็จพระพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา องค์สมณานายิกา กิตติมศักดิ์ ของสยามสมาคมฯ ได้จัดการอภิปรายเรื่อง “ศิลาจารึกสุโขทัยหลักที่ ๑” ขึ้น โดยมีศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ นคร พลตรี ม.ร.ว. ศุภวัตร เกษมศรี และรองศาสตราจารย์ ดร.พิริยะ ไกรฤกษ์ เป็นผู้ร่วมอภิปราย โดยมี ม.ร.ว.พัฒนาไชย ไชยันต์ นายกสยามสมาคมฯ ในขณะนั้นเป็นผู้ดำเนินการอภิปราย การอภิปรายครั้งนี้สยามสมาคมฯ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ได้ถอดความ และจัดพิมพ์เป็นหนังสือเรื่อง “คำอภิปรายเรื่องศิลาจารึก สุโขทัย หลักที่ ๑” เผยแพร่ด้วยเช่นกัน

ความขัดแย้งดังกล่าว มีอย่างต่อเนื่องในบทความต่าง ๆ และทวีความรุนแรงอีกครั้ง เมื่อกระทรวงศึกษาธิการ ได้เสนอศิลาจารึกหลักที่ ๑ ของพ่อขุนรามคำแหงให้ยูเนสโกพิจารณาเป็นมรดกแห่งความทรงจำของโลก นักวิชาการหลายท่านได้แสดงความเห็นผ่านสื่อต่างๆ เช่น อาจารย์ศรีศักร วัลลิโภดม เสนอผ่านวิทยุ ในบทความว่า “ศรีศักร” ฟันธง ศิลาจารึกหลักที่ ๑ สร้างหลังพ่อขุนรามฯ (ทีมงานสภาท่าพระอาทิตย์ คลื่นสามัญประจำบ้าน เอฟเอ็ม ๙๗.๕ เมกะเฮิรตซ์) สุจิตต์ วงษ์เทศ เสนอเรื่อง “ศิลาจารึกรามคำแหง รัฐธรรมนูญปกครองของรัชกาลที่ ๔” ในคอลัมน์อ่านแผ่นดินทองถิ่นของเรา (มติชนสุดสัปดาห์ ก.ย. ๒๕๔๖ : ๖๔) ซึ่งนำการอภิปราย เรื่องศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง บางส่วนมาเสนอ และศาสตราจารย์ นิธิ เอียวศรีวงศ์ นำเสนอเรื่องมรดกโลกทางวัฒนธรรม (เรื่องเดิม : ๓๓-๓๔) รวมทั้งการสัมมนาวิชาการ โบราณคดีและประวัติศาสตร์สุโขทัย เรื่อง “ความรู้เรื่องสุโขทัย ใน ๔ ทศวรรษ” ที่สำนักโบราณคดีที่ ๖ สุโขทัย สำนักงานโบราณคดี จัดขึ้นที่จังหวัดสุโขทัยก็เป็นเวทีหนึ่งที่นักวิชาการร่วมเสวนาเป็นจำนวนมาก

ประเด็นโต้แย้ง

ประเด็นที่ ๑ : การได้มาของศิลาจารึกหลักที่ ๑

ดร.พิริยะ ไกรฤกษ์ มีความคิดว่าเจ้าฟ้างุ้มกุญ

มิได้นำศิลาจารึกหลักที่ ๑ มาจากสุโขทัย โดยอ้างอิงหลักฐานจากงานพระนิพนธ์ของสมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาปวเรศฯ เรื่องราชประวัติในรัชกาลที่ ๔ ตั้งแต่แรกทรงพระผนวชตลอดสวรรคาลัย โดยความย่อ ทั้งนี้ ดร.พิริยะได้นำเสนอว่า

“น่าสังเกตว่า สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาปวเรศวิริยาลงกรณ์มิได้รับสั่งว่า เจ้าฟ้างุ้มกุญฯ ทรงนำเอาศิลาจารึกของพ่อขุนรามคำแหงกลับมากรุงเทพฯ ด้วย ตามที่พระองค์ได้ทรงนิพนธ์ว่า “ครั้นเมื่อจะเสด็จกลับมีรับสั่งให้ชะลอ (แท่นศิลา) ลงแพล่องลงมากรุงเทพฯ ได้ก่อเป็นแท่นแล้วเอาแผ่นศิลานั้นไว้ที่แท่นใต้ต้นมะขามหน้าโบสถ์วัดสมอราย เอาไว้ด้วยกันกับเสาศิลาที่จารึกเป็นอักษรเขมรนั้นเอามาแต่เมืองสุโขทัยคราวเดียวกัน...”

อย่างไรก็ตาม ดร.พิริยะ ก็ทราบว่าการศิลปากรได้เสนอข้อมูลของสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาปวเรศวิริยาลงกรณ์ ยังได้กล่าวถึงเสาศิลาอีกเสานึ่งว่า “เป็นเสาศิลาที่มาจากแต่เมืองสุโขทัย มีข้อความเกี่ยวกับหนังสือไทยแรกมีขึ้นในเมืองนั้น และพรรณนาคือความที่ปรากฏในศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหงด้านที่ ๔” ซึ่งข้อมูลนี้ ดร.พิริยะ เห็นว่า กรมศิลปากรเพียงบอกว่ามีเสาศิลาอีกเสานึ่งที่มาจากเมืองสุโขทัยเท่านั้น

ดร.พิริยะ ไกรฤกษ์ เห็นว่าความคิดที่ว่ารัชกาลที่ ๔ ทรงนำศิลาจารึกมาจากสุโขทัยนั้นมาจากพระนิพนธ์ของสมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมหมื่นวชิรญาณวโรรส ใน “เทศนาพระราชประวัติพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว” (พ.ศ. ๒๔๒๕) และพระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ใน “พระราชนิพนธ์เรื่อง วัดสมอรายอันมีนามว่าราชาธิวาส” (พ.ศ. ๒๔๕๑) มีความว่า....การเสด็จพระราชดำเนินครั้งนั้นเป็นสำคัญก็คือได้หลักศิลาโบราณ อันเป็นพงษาวดารสำคัญของกรุงสุโขทัย ๒ หลัก กับแท่นศิลาจำหลักลายอันอยู่หน้าปราสาท ซึ่งเข้าใจกันว่าเป็นขดานหินที่พ่อขุนรามคำแหงนั่ง” (จารึกพ่อขุนรามคำแหง : การวิเคราะห์เชิงประวัติศาสตร์ ศิลปะ : ๑๕๔-๑๕๕)

พลตรี หม่อมราชวงศ์ศุภวรัญญ์ เกษมศรี ได้โต้แย้ง แนวคิดของ ดร.พิริยะ ไกรฤกษ์ ในประเด็นเรื่อง “จารึกสุโขทัยหลักที่ ๑ นำมากรุงเทพฯ เมื่อใด” ท่านเสนอว่า ความคิดที่ว่ารัชกาลที่ ๔ นำแต่จารึกหลักที่ ๔ และพระแท่นที่นั่นมาจากสุโขทัย เป็นเพราะไปยึดพระนิพนธ์ของสมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาปวเรศวริยาลงกรณ์ ที่ตีพิมพ์ในหนังสือวชิรญาณ พ.ศ. ๒๔๒๘ เป็นพระนิพนธ์พระราชประวัติรัชกาลที่ ๔ โดยย่อ ซึ่งมีได้มีการกล่าวถึงจารึกหลักที่ ๑ ไว้ แต่ในคราวฉลองพระนคร ๑๐๐ ปี มีการแต่งเทศนาพระราชประวัติรัชกาลที่ ๔ (พระนิพนธ์รัชกาลที่ ๕) ขึ้นอีกใน ปี พ.ศ. ๒๔๒๕ จะมีเรื่องรัชกาลที่ ๔ ทรงนำพระแท่นจารึกภาษาไทยหลักที่ ๑ กับจารึกภาษาเขมรหลักที่ ๔ ลงมากรุงเทพฯ ด้วย ม.ร.ว.ศุภวรัญญ์ เห็นว่าปัญหานี้ยืนยันได้ด้วย การสืบค้นพระนิพนธ์ของสมเด็จพระยาปวเรศวฯ เรื่องอื่นๆ

ม.ร.ว.ศุภวรัญญ์ ได้อ้างอิงหลักฐาน ๓ ฉบับ คือ พระราชนิพนธ์ภาษาบาลีของรัชกาลที่ ๔ ที่ทรงไว้เมื่อคราวเสด็จเมืองเหนือ เมื่อ พ.ศ. ๒๓๗๖ ซึ่งไม่มีข้อความบอกว่าทรงเอาอะไรลงมาด้วยสักอย่างเดียว ท่านกล่าวว่า “จะแปลว่าไม่มีอะไรเลย แม้แต่พระแท่นก็ไม่ได้เออลงมาหรือ การแปลความตรงตรงอย่างนี้มันใช้ไม่ได้”

เอกสารอีกฉบับหนึ่ง คือ พระนิพนธ์ของสมเด็จพระยาปวเรศวฯ ที่ยืนยันว่ารัชกาลที่ ๔ ทรงนำจารึกลงมา ๒ หลัก คือ พระนิพนธ์ เรื่อง “อักษรจารึกในเสาศิลา ณ เมืองสุโขทัย ขอมและไทยโบราณ” ตีพิมพ์ในหนังสือวชิรญาณ พ.ศ. ๒๔๓๗ ปีหนึ่งก่อนหน้าเรื่องพระราชประวัติ ร.๔ โดยย่อมีข้อความระบุว่า “...พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ครั้นยังทรงผนวชเสด็จขึ้นไปประพาส ณ หัวเมืองฝ่ายเหนือ ได้รับเสาศิลาทั้ง ๒ แท่งลงมากรุงเทพฯ ...และได้เล่าข้อความในหลักที่ ๔ ภาษาเขมร และหลักที่ ๑ ว่าวางรูปสระไว้ประหลาด และพ้อขุนรามคำแหงได้คิดเปลี่ยนรูปอักษรไทยขึ้นใหม่

ส่วนฉบับสุดท้ายคือ พระนิพนธ์ของสมเด็จพระยาปวเรศวฯ เรื่อง “อภินิหารการประจักษ์”

เป็นเรื่องพระราชประวัติรัชกาลที่ ๔ ซึ่งรัชกาลที่ ๕ ทรงระบุว่าสมเด็จพระยาปวเรศวฯ นิพนธ์เมื่อพระองค์ท่าน (รัชกาลที่ ๕) ทรงผนวชเป็นสามเณรใน พ.ศ. ๒๔๐๙ และแต่งเสร็จราว พ.ศ. ๒๔๑๑ พระนิพนธ์นี้มีสำเนาคำอ่านจารึกหลักที่ ๑ และหลักที่ ๔ ภาษาเขมรแนบติดอยู่ด้วย ซึ่งมีข้อความยืนยันว่า “...แท่นศิลาในที่วามาช้างต้นนั้นมีความระบุนในเสาศิลาที่มาแต่เมืองสุโขทัย...” หมายถึงว่าพระแท่นมณังศิลาบาตร มีความระบุนอยู่ในศิลาจารึกที่มาจากสุโขทัย ซึ่งเป็นการยืนยันซ้ำว่า ศิลาจารึกหลักที่ ๑ นั้นลงมาจากสุโขทัยจริง ดังนั้นถ้าดูหลักฐานจากพระนิพนธ์ของสมเด็จพระยาปวเรศวฯ ทั้ง ๒ เรื่องนี้ ปัญหา “จารึกหลักที่ ๑ นำมาจากกรุงเทพฯ เมื่อใด” ก็จะหมดปัญหาไป เพราะยืนยันได้ว่ารัชกาลที่ ๔ ทรงนำจารึกหลักที่ ๑ ลงมาด้วยอย่างแน่นอน (ศิลาจารึกหลักที่ ๑ จริงหรือปลอม : ๑๕-๑๗)

ประเด็นที่ ๒ : ผู้จัดทำจารึกหลักที่ ๑ และวัตถุประสงค์การจัดทำ

ดร.พิริยะ ไกรฤกษ์ มีแนวคิดที่ว่า ศิลาจารึกหลักที่ ๑ เป็นพระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยนำเสนอว่า “หลักฐานเพิ่มเติมที่จะสนับสนุนข้อสันนิษฐานว่าจารึกหลักที่ ๑ เป็นพระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว หลักฐานที่สำคัญได้แก่ หนังสือเรื่องอภินิหารการประจักษ์ ซึ่งสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาปวเรศวริยาลงกรณ์ เป็นผู้นิพนธ์ขึ้นในปี พุทธศักราช ๒๔๑๑ เพื่อเป็นอนุสรณ์แด่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อเสด็จสวรรคต ประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับศิลาจารึกหลักที่ ๑ ที่ ดร.พิริยะ นำเสนอในคำอภิปราย เรื่อง ศิลาจารึกสุโขทัย หลักที่ ๑ (เรื่องเดิม : ๔๖-๕๒) ความว่า

“เป็นที่น่าสังเกตว่า เนื้อหาของจารึกหลักที่ ๑ ที่สมเด็จพระยาปวเรศวฯ ทรงแปลนั้น จะยกเอาเฉพาะเหตุการณ์ที่มีศักราช โดยเริ่มขึ้นที่ “มหาศักราช ๑๒๑๔ ศกปีมะโรง พ้อขุนรามคำแหงให้ปลูกไม้ตาลนี้ได้ ๑๔ ปีเข้า จึงให้ช่างถากขดานหินกลาง

ไม้ตาลนี้ และในวันอุโบสถก็โปรดให้พระเถระผู้ใหญ่ สวดธรรมแก่เหล่าอุบาสก หากมิใช่วันอุโบสถ พระองค์ ก็เสด็จขึ้นประทับออกวาระขการ ข้อความที่ว่า “พ่อขุน- รามคำแหง โปรดให้พระเถระผู้ใหญ่สวดธรรมบน แท่นหินนี้” รับกับพระราชดำริของเจ้าฟ้ามงกุฎฯ เมื่อ เสด็จสุโขทัยที่ตรงกับแท่นศิลาว่า “ไปบางกอกด้วยกัน จะได้ฟังเทศน์จำศีล” และอาจจะสันนิษฐานได้อีกว่า พระองค์ทรงมีพระราชดำริว่า “หากเมื่อพระองค์ เสด็จขึ้นเสวยราชสมบัติเมื่อไรก็คงใช้แท่นศิลานี้เป็น บัลลังก์ ซึ่งไม่ได้แสดงให้เห็นที่ประจักษ์ชัดแจ้งเท่านั้น” และได้สรุปว่าศิลาจารึกหลักที่ ๑ น่าจะจารึกขึ้นในช่วง พ.ศ. ๒๓๗๖ - ๒๓๙๘ เพราะว่า พ.ศ. ๒๓๗๖ เป็นปีที่ เจ้าฟ้ามงกุฎฯ ทรงนำกระดานหินและศิลาจารึกหลักที่ ๔ ลงมากรุงเทพฯ และ พ.ศ. ๒๓๙๘ เป็นปีที่พระบาท สมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชสาส์นไปยัง เซอร์จอห์น เบาว์ริง (จารึกพ่อขุนรามคำแหง) : ๒๓๐)

ศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ นคร
ผู้เชี่ยวชาญการอ่านศิลาจารึก สมัยสุโขทัย

ศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ นคร ได้ได้แย้ง แนวคิดของรองศาสตราจารย์ ดร.พิริยะ ไกรฤกษ์ ในการอภิปรายครั้งนั้นว่า “เรื่องที่ดอกเตอร์พิริยะ ได้ กล่าวถึงความบังเอิญต่างๆ ที่รัชกาลที่ ๔ ปีเสวยราชย์ ปิยะไรไปตรงกับจารึกหลักที่ ๑ ทั้งหมด ผมก็เลยนึก ไม่ถึงว่า มนุษย์ใดในโลกจะทำได้นอกจากดอกเตอร์ พิริยะคนเดียวที่สามารถจะครับ ทำให้เกิดความบังเอิญ

ต่างๆ ตัวเลขไปคล้องจองกันหมด”* (เรื่องเดิม : ๕๓)

ดร.วินัย พงศ์ศรีเพียร อาจารย์ประจำภาควิชา ประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้นำเสนอ แนวคิดเกี่ยวกับเรื่องนี้ในการอภิปรายว่า “สิ่งแรกที่ เราจะต้องดูก็คือว่าจะมีหลักฐานอะไรที่แน่ชัดหรือ เปล่าที่จะบอกในทางใดทางหนึ่งว่า พระบาทสมเด็จพระ จอมเกล้าเจ้าอยู่หัวนี้ทรงปลอมจารึกนี้ขึ้น กระผม คิดว่าสิ่งที่เป็นหลักฐานสำคัญที่สุดสำหรับในเรื่องนี้ ก็คือ ในตัวอย่าง COPY ของศิลาจารึกหลักที่ ๑ ที่พระราชทานให้กับเซอร์จอห์น เบาว์ริง และเซอร์ จอห์น เบาว์ริง ได้พิมพ์ในหนังสือของท่าน ชื่อ “THE KINGDOM AND PEOPLE OF SIAM VOLUME 1” ในนั้นมีลายพระราชหัตถเลขาเขียนไว้เป็นภาษาอังกฤษ ตรงชื่อ “คำของพระบิดาของพ่อขุนรามคำแหง” ในที่นั้นจะเขียนเป็นภาษาอังกฤษโดยใช้ GRAPHIC TRANSLITERATION อ่านได้ความว่า “สุรินทราทิตย์” ถ้าหากว่าพระองค์เป็นผู้ปลอมหลักฐานชิ้นนี้ ก็น่าจะ เขียนให้มันถูกๆ”**

อันที่ ๒ ที่น่าสังเกตก็คือว่า ในพระราชหัตถเลขา ที่มีไปถึงนั้น เซอร์จอห์น เบาว์ริง อ้างถึงปีการ ประดิษฐ์อักษรไทย แต่ในนั้นบอกว่าเป็นปีที่เรียกว่า เป็น ASTRONOMICAL CALENDAR หรือว่าเป็น ศักราชไหระ ๑๒๐๖ ตรงกับคริสต์ศักราช ๑๒๘๔ อันนี้ ก็เข้าใจว่าผิดเหมือนกัน เพราะว่า ในตัวจารึกเองเขียน ไว้ว่า ๑๒๐๕ ศักราช ก็คลาดเคลื่อนไป ๑ ปี ก็แสดงว่า อ่านผิด ถ้าหากว่าพระองค์ท่านปลอมเสียแล้วก็ไม่ น่าจะอ่านผิด แต่ในขณะเดียวกันในตัวพระราชหัตถเลขา เองที่ตีพิมพ์ไว้ในท้ายหนังสือภาคผนวกนั้น กลับทรง เขียนไปเองว่าเป็นปี ๑๒๘๓ แสดงว่าการอ่านครั้งนั้น ยังไม่สู้จะแน่นอนนัก แล้วก็ทรงตรัสไว้ว่า “ตอนนี้ยังแปล เป็นภาษาอังกฤษไม่เสร็จ ถ้าเสร็จเมื่อไหร่จะส่งมาให้” เข้าใจว่าคงจะแปลลำบากและคงจะอ่านเข้าใจได้ไม่ ย่างนัก แต่ถ้าหากเข้าใจเอง ทำปลอมเอง มันก็ไม่ควร ที่จะเข้าใจผิด เขียนผิด

* ตัวอย่างเช่น ปีสว่างพระแท่น ม.ศ. ๑๒๑๔ ดร.พิริยะ อ่านความหมายผิดเป็น ม.ศ. ๑๒๒๔ แล้วบวกด้วย ๒ เป็น ม.ศ. ๑๒๓๐ เพราะจารึกแก่งลงนักษัตร ผิดไว้ ๒ ปี ม.ศ. ๑๒๓๐ ตรงกับ พ.ศ. ๑๘๕๑ แล้วแก้ พ.ศ. เป็น ค.ศ. ๑๘๕๑ จะเท่ากับ พ.ศ. ๒๓๙๔ คือ ปีที่รัชกาลที่ ๔ เสวยราชย์

** พระนามที่ถูกต้องในศิลาจารึก คือ ศรีอินทราทิตย์

นางจิราภรณ์ อรัญยะนาถ นักวิทยาศาสตร์ฯ ผู้เชี่ยวชาญทางด้านวิทยาศาสตร์การอนุรักษ์ สำนักพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กรมศิลปากร ได้นำเสนอบทความเรื่อง “การตรวจพิสูจน์ศิลปอาจารย์หลักที่ ๑ ด้วยวิธีวิทยาศาสตร์” โดยการศึกษาด้วยกล้องจุลทรรศน์อิเล็กตรอน สรุปได้ว่า หินที่ใช้ในการทำศิลปอาจารย์หลักที่ ๑ เป็นหินทรายแบ่งเนื้อละเอียดที่นำจะมาจากแหล่งหินในบริเวณจังหวัดสุโขทัยหรือจังหวัดใกล้เคียง และอาจเป็นหินจากแหล่งหินเดียวกันกับหินที่ใช้ในการทำศิลปอาจารย์หลักที่ ๔๕ หลักที่ ๓ และพระแท่นมนังศิลาบาตร เมื่อตรวจสอบผิวของศิลปอาจารย์หลักที่ ๑ ด้วยกล้องจุลทรรศน์อิเล็กตรอน พบร่องรอยของการสึกกร่อน เป็นรอยลึก มีช่องว่างหรือหลุมบ่อที่เกิดจากการที่แร่ธาตุบางชนิดละลายออกไป เนื้อประสานหรือแคลเซียมมีปริมาณน้อย ทำให้เนื้อหินมีลักษณะพรุน เช่นเดียวกับผิวของศิลปอาจารย์หลักที่ ๓ หลักที่ ๔๕ และแสดงความเห็นว่าการเปลี่ยนแปลงบนผิวของศิลปจารย์ หลักที่ ๑ มีปริมาณแตกต่างจากเนื้อหินด้านใน การเปลี่ยนแปลงนี้เกิดขึ้นอย่างช้าๆ เป็นกระบวนการผุพังทางเคมีที่ต้องอาศัยเวลา ไม่สามารถเร่งให้เกิดขึ้นได้ภายในระยะเวลาสั้นๆ หรือทำเทียมเลียนแบบ ได้เหมือน ฉะนั้น หากศิลปจารย์ หลักที่ ๑ ถูกทำขึ้นในสมัยรัชกาลที่ ๔ ร่องรอยและองค์ประกอบที่ผิวคงจะแตกต่างจากศิลปจารย์หลักอื่นๆ ที่ทำขึ้นในสมัยสุโขทัยอย่างแน่นอน

นางจิราภรณ์ได้สรุปข้อมูลที่ได้จากการศึกษาวิจัยว่า “ดูจะเป็นไปไม่ได้ที่ศิลปจารย์หลักที่ ๑ ถูกทำขึ้นในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น หรือในสมัยรัชกาลที่ ๔ แต่ทั้งนี้มิได้หมายความว่า จะเป็นการยืนยันว่าศิลปจารย์หลักที่ ๑ ทำขึ้นในสมัยพ่อขุนรามคำแหง อาจจะเป็นช่วงระยะเวลาใดเวลาหนึ่งในสมัยสุโขทัยก็ได้” (วารสารศิลปากร, ๒๕๓๔ : ๘๗-๑๐๓)

ประเด็นที่ ๓ : คำศัพท์ เนื้อหาและความหมาย

รองศาสตราจารย์ ดร.พิริยะ ไกรฤกษ์ ได้นำเสนอการวิเคราะห์คำศัพท์ เนื้อหาและความหมายอย่างละเอียด ถึง ๒๕๘ หน้า ในหนังสือเรื่อง จารึก

พ่อขุนรามคำแหง : การวิเคราะห์เชิงประวัติศาสตร์ศิลปะ ซึ่ง ดร.พิริยะ ได้สรุปนำเสนอในการอภิปราย เมื่อวันที่ ๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๓๒ (เรื่องเดิม : ๒๔-๓๔) ว่า

“...มีหลายประเด็นที่การค้นคว้าทางด้านประวัติศาสตร์ศิลปะ ที่มาของคำศัพท์ เนื้อหาและความหมายของข้อความในจารึกหลักนี้ ขัดแย้งกับความรู้เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมและประเพณีของสุโขทัยที่ได้รับทราบจากศิลปจารย์หลักอื่นๆ แต่กลับมีลักษณะใกล้เคียงกับโลกทัศน์ของไทยในสมัยต้นรัตนโกสินทร์ ดังจะขอยกขึ้นพูด โดยสังเขปตามหัวข้อดังต่อไปนี้

๑. การใช้คำศัพท์ที่ไม่ปรากฏในจารึกสุโขทัยหลักอื่นๆ และการปรากฏเนื้อหาที่ไม่สอดคล้องกับค่านิยมของสุโขทัย เช่น ชื่อช้าง “มาสเมือง” ซึ่งต่างกับการใช้คำชาวบ้านเป็นชื่อช้างว่า “อีแดงพะเลิง” ในจารึกหลักที่ ๒

พระนาม “รามคำแหง” ซึ่งน่าจะมาจากตำแหน่ง “พระรามคำแหง” เจ้ากรมอาสาขวา ศักดินา ๕๐๐๐ ดังปรากฏในพระอัยการตำแหน่งนาทหารหัวเมืองจากกฎหมายตราสามดวง ซึ่งตำแหน่งนี้มีอยู่ในสมัยต้นรัตนโกสินทร์ แต่ไม่มีชื่อในจารึกสุโขทัย อย่างไรก็ตามในจารึกหลักที่ ๒ ได้ปรากฏชื่อ “พญาคำแหงพระราม” ซึ่งเป็นพระชนกของพระมหาเถรศรีศรัทธา ผู้แต่งจารึกหลักที่ ๒

คำว่า “พระพุทธศาสนา” ไม่ปรากฏในจารึกสุโขทัยหลักอื่น แต่จะมีเพียงคำว่า “พุทธศาสนา” หากจะเพิ่มคำนี้เป็น “พระพุทธศาสนา” ก็จะเป็นคำที่ใช้ในสมัยต้นรัตนโกสินทร์ ในสมัยสุโขทัยจะใช้คำว่า “ศาสนาพระเป็นเจ้า” “ศาสนาพระเจ้า”

๑๒๐๗ ศกปีกุน เป็นปีที่ผู้แต่งศิลปจารย์หลักนี้คงจะจงใจให้ผิดพลาดไป ๒ ปี เพราะ ๑๒๐๗ เป็นปีระกา หากจะเป็นปีกุนต้องเป็นปี ๑๒๐๙ ทั้งนี้เพราะผู้แต่งอาจจะจงใจที่จะชี้ให้เห็นว่า จารึกหลักนี้ได้สร้างขึ้นในสมัยนั้น

คำว่า “เมืองไทย” เป็นคำที่ใช้เมื่อหมายถึงพระราชอาณาจักรสยาม ซึ่งในช่วงระยะเวลาพุทธศตวรรษที่ ๑๙ มิได้รวมอาณาจักรสุโขทัยไว้ด้วย

นอกจากนั้นแล้วจารึกสุโขทัยหลักอื่นๆ ต่างก็ใช้คำว่า “เมืองศรีสัชนาลัยสุโขทัย” หรือ “สุโขทัย” แต่มิใช่ “เมืองไทย”

๒. การกล่าวถึงโบราณวัตถุสถานในศิลาจารึกหลักที่ ๑ ขัดแย้งกับข้อมูลทางโบราณคดีและประวัติศาสตร์ศิลปะ เช่น “ตรีบูร” อันน่าจะหมายถึงที่ป้องกันศัตรู ๓ ชั้น ดังที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบันนี้ จากการขุดค้นทางโบราณคดีของกรมศิลปากรแสดงให้เห็นว่า ก่อนหน้ารัชสมัยของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช นั้น เมืองสุโขทัยมีกำแพงเมืองเพียงชั้นเดียว

“พระอัฐารศ” จากรูปถ่ายโบราณ พระอัฐารศที่วัดมหาธาตุ มีรูปแบบใกล้เคียงกับพระพุทธรูปที่สร้างขึ้นในพุทธศตวรรษที่ ๒๑ มากกว่าพุทธศตวรรษที่ ๑๙ และพระอัฐารศที่วัดสะพานหินก็เช่นเดียวกัน

“พระอนนะ” ก็มีลักษณะใกล้เคียงกับพระพุทธรูปในช่วงพุทธศตวรรษที่ ๒๑ เช่นกัน

ขदानหินที่มีชื่อว่า “มนังศิลาบาตร” ที่พ่อขุนรามคำแหงโปรดเกล้าฯ ให้ช่างสลักขึ้นตั้งไว้ที่กลางสวนตาลนั้น มีรูปแบบใกล้เคียงกันกับพระแท่นซึ่งเป็นที่นิยมในยุคต้นรัตนโกสินทร์ ดังเช่นจากภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดหน่อพุทธางกูร จังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งเขียนขึ้นประมาณปลายพุทธศตวรรษที่ ๒๔

การตกแต่งข้างทรงด้วยลายหรือพู่ห้อยหน้าหัวข้างนั้นเป็นธรรมเนียมในสมัยต้นรัตนโกสินทร์ ซึ่งไม่ปรากฏว่าข้างในสมัยพุทธศตวรรษที่ ๑๙ จะมีการตกแต่งเช่นนี้เลย

๓. คำศัพท์และข้อความในจารึกหลักที่ ๑ บางครั้งก็ขอยืมมาจากศิลาจารึกของพระมหาธรรมราชาลิไท เช่น ข้อความที่ว่า “เมื่อชั่วพ่อขุนรามคำแหง” ซึ่งขอยืมมาจากศิลาจารึกหลักที่ ๓ “เมื่อชั่วพระยารามราช” และ “จารึกอันถึง” ซึ่งใช้ซ้ำกัน ๓ ครั้ง ก็ขอยืมมาจากศิลาจารึกหลักที่ ๓ เช่นกัน

นอกจากนั้นแล้ว ก็ยังขอยืมข้อความที่ว่า “เห็นข้าท่านบไคร่พิน เห็นสินท่านบไคร่เดือด” และ “ได้ข้าเสือก ข้าเสื่อ หัวฟุงหัวรบก็ดี ปะมา บติ” นั้นมาจากศิลาจารึกหลักที่ ๕ เป็นไปไม่ได้ว่าพระมหาธรรมราชาลิไทจะทรงใช้จารึกหลักที่ ๑ เป็นแม่บท ทั้งนี้เพราะว่าจารึกหลักที่ ๑ ยังมีคำศัพท์ที่ไม่ปรากฏในจารึกของพระมหาธรรมราชาลิไทอีกมาก แต่จะปรากฏอยู่ในวรรณกรรมสมัยต้นรัตนโกสินทร์ ดังเช่น ตำรับท้าวศรีจุฬาลักษณ์หรือเรื่องนางนพมาศ

๔. การใช้ศัพท์เฉพาะที่ร่วมสมัยต้นรัตนโกสินทร์ เป็นต้นว่า “หมากม่วง” ซึ่งปรากฏในนิทานอิหฺรณราชธรรม “พนมดอกไม้” ซึ่งปรากฏในตำรับท้าวศรีจุฬาลักษณ์หรือนางนพมาศ อันนี้เป็นศัพท์เฉพาะซึ่งกล่าวถึงพานดอกไม้ที่พระร่วงโปรดเกล้าฯ ให้ทำสำหรับเข้าพระราช

นอกจากนั้นแล้ว คำว่า “กาบ ลาว” ยังปรากฏอยู่ในพระราชสาสน์ของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวถึงประมุขต่างชาติ เช่น พระราชสาสน์ถึงประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกาใช้หมายถึงคนในภาคตะวันออกและภาคตะวันออกเฉียงเหนือของกรุงสยาม โปรดสังเกตุว่าคำว่า “พระพุทธศาสนา” ก็ปรากฏอยู่ในพระราชสาสน์ด้วย...

“ลายสือไทย” รูปแบบของตัวอักษรที่ปรากฏอยู่ในจารึกหลักที่ ๑ นี้ ส่วนใหญ่จะปรากฏอยู่ในศิลาจารึกของพระมหาธรรมราชาลิไท จะแตกต่างกันก็ตรงที่ว่า “สระ” ในจารึกหลักที่ ๑ นั้น อยู่บนบรรทัดเดียวกันกับตัวอักษร มิได้อยู่ตอนบนและตอนล่างของตัวอักษร

เช่นในจารึกของพระมหาธรรมราชาลิไทและในการเขียนภาษาไทยปัจจุบัน การเขียนภาษาไทยในลักษณะเช่นนี้มีแต่ในจารึกหลักที่ ๑ เท่านั้นเอง แต่อย่างไรก็ตามการเขียนในระบบเดียวกันนี้ได้นำไปใช้กับการเขียนภาษาบาลีที่เจ้าฟ้ามงกุฎฯ ทรงประดิษฐ์ขึ้น ที่เรียกว่า “อักษรอริยกะ” ดังนั้นจึงมีเพียง ๒ ครั้งเท่านั้น ที่ระบบนี้นำมาใช้ในประเทศไทย

หากท่านผู้มีเกียรติยังเห็นว่า จารึกหลักที่ ๑ นั้นทำขึ้นในพุทธศตวรรษที่ ๑๙ ก็คงจะต้องหาเหตุผลมาขัดแย้งกับคำอธิบายทั้ง ๔ ประเด็นดังกล่าว และยังต้องหาข้อมูลที่จะสนับสนุนประเด็นที่ ๕ อันได้แก่ความรู้ที่ว่าพ่อขุนรามคำแหงประดิษฐ์อักษรไทยขึ้นในปีพุทธศักราช ๑๘๒๖ ทั้งนี้เพราะความรู้ที่ว่ากษัตริย์สุโขทัยเป็นผู้ประดิษฐ์อักษรไทยนั้นไม่มีอยู่ในจารึกสุโขทัย หรือในวรรณกรรมอยุธยา ยกเว้นแต่ในหนังสือ “จินตามณี” ฉบับพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศที่เก็บรักษาไว้ในรอกแยลเอเซียติก โซไซตี้ ที่กรุงลอนดอน ซึ่งกล่าวว่า ศักราช ๖๔๕ มะแมศก เทียบเท่าพุทธศักราช ๑๘๒๖ พญาร่วงเจ้าได้เมืองศรีสัชนาลัยแล้ว แต่งหนังสือไทยหนังสือฉบับนี้นายควอริช เวลส์ เป็นผู้มอบให้ รอกแยลเอเซียติก โซไซตี้ หลังปีพุทธศักราช ๒๔๓๕ เท่านั้นเอง และรอกแยล เอเซียติก โซไซตี้ก็ยังจำแนกไว้ว่าเป็นหนังสือที่เขียนขึ้นในช่วงปลายพุทธศตวรรษที่ ๒๔ อีกด้วย

นอกจากนั้น ความรู้เรื่องพระร่วงประดิษฐ์อักษรไทยยังปรากฏอยู่ใน “จินตามณีฉบับความแปลก” และยังกล่าวถึงพร้อมกันกับเรื่องพระร่วงเปลี่ยนศักราช เช่น ในพระราชพงศาวดารเหนือ และพระราชพงศาวดารกรุงสยาม ซึ่งรวบรวมขึ้นในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าความรู้เกี่ยวกับพระร่วงประดิษฐ์อักษรไทยและพระร่วงเปลี่ยนศักราชนั้น ไม่ปรากฏอยู่ในหนังสือ “จุลยุทธการวงศ์ความเรียง” ของสมเด็จพระพนรัตน์ วัดพระเชตุพลฯ ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชเช่นกัน และหนังสือ “คำให้การชาวกรุงเก่า” ซึ่งหนังสือทั้ง ๒ เล่มนี้กล่าวถึงพระร่วงโดยพิสดาร แต่ไม่มีข้อความดังกล่าวเลย

กระผมสันนิษฐานว่า ความรู้เกี่ยวกับพระร่วงลบศักราชและพระร่วงได้เมืองศรีสัชนาลัย ได้มาจากการที่เจ้าฟ้ามงกุฎฯ ได้ทรงนำศิลาจารึกหลักที่ ๔ ภาษาเขมร ของพระมหาธรรมราชาลิไทมา ที่กรุงเทพฯ พร้อมกับแท่นมั่งศิลาบาตร ในปีพุทธศักราช ๒๓๗๖ เท่านั้นเอง ทั้งนี้เพราะว่าในศิลาจารึกหลักนั้นกล่าวถึงพระมหาธรรมราชาลิไทเสด็จจากเมืองศรีสัชนาลัยและพระปรีชาสามารถของพระองค์ที่เปลี่ยนศักราชได้ ข้อความดังกล่าวนี้ยังเป็นเครื่องบันดาลใจให้ผู้แต่งหนังสือเรื่องตำรับท้าวศรีจุฬาลักษณ์หรือนางนพมาศ อันเป็นอัตชีวประวัตินางสนมในพระร่วงเจ้า และหนังสือไตรภูมิภิกษาที่เข้าใจกันว่าเป็นพระราชนิพนธ์ของพระมหาธรรมราชาอีกด้วย

แต่เป็นที่น่าสังเกตว่า ศักราชที่ใช้ในหนังสือทั้ง ๒ เล่มนี้ ได้แก่ จุลศักราชใหม่ที่พระร่วงได้เปลี่ยนศักราชไปแล้ว ซึ่งสมเด็จฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพได้ทรงสันนิษฐานว่าคือ พระมหาธรรมราชาลิไทยกตัวอย่างง่าย ๆ ว่าปีนี้เป็นพุทธศักราช ๒๕๓๒ แต่เมื่อเปลี่ยนไปแล้วจึงเป็นจุลศักราช ๑ ใหม่ ดังนั้นนางนพมาศเกิดเมื่อพระร่วงเจ้าได้เปลี่ยนศักราชไปแล้ว ๑๘ ปี และพระมหาธรรมราชาลิไทได้ทรงพระราชนิพนธ์ไตรภูมิภิกษา เมื่อเปลี่ยนศักราชไปแล้วได้ ๒๓ ปี แต่ในความเป็นจริงนั้นศิลาจารึกหลักที่ ๔ ภาษาเขมรของพระมหาธรรมราชาลิไทได้ระบุว่าพระองค์ท่านได้เปลี่ยนศักราช เพียงแต่กล่าวว่าพระองค์ทรงมีความสามารถที่จะทำได้ ข้อนี้แสดงให้เห็นว่าผู้แต่งตำรับท้าวศรีจุฬาลักษณ์หรือนางนพมาศและไตรภูมิภิกษานั้นน่าจะเป็นคนเดียวกัน และแต่งขึ้นหลังจากได้รับความบันดาลใจในการไปเยือนกรุงสุโขทัย โดยได้รับทราบข้อความเกี่ยวกับพระมหาธรรมราชาลิไทที่ทรงมีพระปรีชาสามารถที่จะเปลี่ยนศักราชได้ จากข้อความในหลักศิลาจารึกหลักที่ ๔ กระผมจึงสรุปได้ว่าความรู้เกี่ยวกับเรื่องพระร่วงประดิษฐ์อักษรไทยและพระร่วงทรงเปลี่ยนศักราชเพ็งจะมีมาหลังจากปีพุทธศักราช ๒๓๙๘ อันเป็นปีที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงส่งพระราชสาสน์ไปถึง เซอร์ จอห์น เบาว์ริงราชทูตอังกฤษ เกี่ยวกับหลักศิลาจารึกหลักที่ ๑

ด้วยหลักฐานที่กล่าวมาแล้วข้างต้นทั้งหมด รวมทั้งระบบอักษรวิธีที่เรียงพยัญชนะและสระอยู่บนบรรทัดเดียวกัน ซึ่งเป็นระบบเดียวกับที่เจ้าฟ้ามงกุฎทรงใช้กับอักษรอริยกะ ทำให้กระผมรู้สึกว่าการแต่งศิลาจารึกหลักนี้อาศัยความสามารถอย่างล้ำเลิศ และกระผมใคร่ขอเสนอว่าผู้ที่มีความสามารถเช่นนี้ ก็คงจะมีแต่ผู้เดียวคือ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว นั่นเอง”

ม.ร.ว. ศุภวัตร เกษมศรี ได้แสดงเหตุผลขัดแย้งกับ ดร.พิริยะ โดยได้ชี้แจงเรื่องหลักศิลาจารึกที่ค้นพบในสมัยรัชกาลที่ ๓ และรัชกาลที่ ๔ นั้นพบเพียง ๒ หลักเท่านั้น คือ ศิลาจารึกหลักที่ ๑ และหลักที่ ๔ ภาษาเขมร ดังนั้นจึงเป็นไปได้ที่รัชกาลที่ ๔ จะยืมคำศัพท์และข้อความจากศิลาจารึกหลักอื่นๆ มาใช้แต่งข้อความในศิลาจารึกหลักที่ ๑

ม.ร.ว. ศุภวัตร ได้เสนอความคิดเห็นว่า “...ถ้าท่านไปดูในจดหมายเหตุบันทึกการเดินทางที่รัชกาลที่ ๔ ทรงบันทึกไว้เอง (ภาษาบาลี) กับของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ประกอบกันจะเห็นว่ารัชกาลที่ ๔ เสด็จไปเมืองเก่าตอนเย็นแล้ว และเย็นแล้วท่านจะไปทรงทำอะไรได้ วันรุ่งขึ้นวันเดียวเท่านั้นที่ได้เสด็จชมเมือง คือเข้าเย็น และวันรุ่งขึ้นแต่เช้ารีบเสด็จกลับมาประทับที่เมืองใหม่เดี๋ยวนี้นี้ คือที่ตัวจังหวัดโอกาสเสด็จอยู่จริงๆ มีเพียง ๑๒ ชั่วโมงเข้าเย็นเย็น เวลานั้นพระองค์ท่านเองประจวบ เวียนพระเศียรตั้งแต่อยู่สวรรคโลกแล้ว ท่านจะทรงเอาเวลาที่ไหนไปหาจารึก ๖-๗ หลักอย่างที่คุณพิริยะ ว่าไว้ มันเป็นเรื่องเป็นไปไม่ได้ สมเด็จพระนเรศวรมหาราช ท่านบอกว่าระหว่างที่อยู่ฝนตกน้ำท่วมเมืองหมดอย่างนี้จะเสด็จไปไหน เสด็จไปเป็นพระและไม่ใช่อุทยานประวัติศาสตร์อย่างเดี๋ยวนี้นี้ครับ จะได้โล่งเตียน ไม่ใช่เลย รกรากจะตายไปท่านจะเอาพระคณะธรรมยุตจำนวนมากไปเที่ยวฟันต้นหมากรากไม้ถากถางแล้วไปมุดดินเป็นขอมดำดินเที่ยวหาตุ๊กตาคันดินนี้ตั้ง ๗ หลัก อย่างที่เอามาพูดนั้นผมไม่เห็นด้วย

ผมพูดถึงจารึกต่อไป จารึกหลักที่ ๒ ประวัติเขาบอกว่าพระยาสุโขทัย เอามาใน รัชกาลที่ ๕ จารึก

หลักที่ ๓ คุณพิริยะ ก็โยกเยกจะย้ายเอาไปใส่สุโขทัยโน่น จะได้โอกาสว่ารัชกาลที่ ๔ จะได้ทรงเห็น ที่จริงมันใช่ที่ไหน ไปพลิกดูจดหมายเหตุราชกิจรายวัน รัชกาลที่ ๕ ปี พ.ศ. ๒๔๒๗ เขาก็บอกแล้วว่าให้ปลัดเมืองกำแพงเพชรส่งลงมา ปลัดเขาก็ส่งรายงานมาอยู่ในจดหมายเหตุราชกิจฯ ต้องไปอ่าน ไม่ใช่ไม่เชื่ออะไร เรื่องส่งศิลาจารึกหลักที่ ๓ พร้อมกับจารึกหลักที่ ๑๓ คือรูปพระอิศวร ตกลงหลักศิลาจารึกหลักที่ ๓ ที่อ้างมาเกือบทั้งเล่ม บอกว่าได้เห็นได้ลอกมาจากนี้จากโน้น ลอกยังงั้นครับ เพิ่งได้มาในรัชกาลที่ ๕ ใน พ.ศ. ๒๔๒๗ จึงเป็นไปไม่ได้เลย จารึกหลักที่ ๔ ก็บอกว่าไปลอกตรงโน้นตรงนี้ ลองไปดูว่ารัชกาลที่ ๕ ทรงมีพระราชหัตถเลขาถึงสมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยา-วชิรญาณวชิโรดมว่ายังงั้น “เมื่อเวลาหม่อมฉันบวชเณรกำลังให้พนักงานศิวิไลซ์ที่บวชเป็นพระ มีฉายาว่า ปุณฺณวิโส แปลเสนาที่เป็นอักษรเขมร” รัชกาลที่ ๕ ทรงผนวชเป็นสามเณรใน พ.ศ. ๒๔๐๔ มันเลยขอกล่าวหาที่ว่าไว้ในช่วง พ.ศ. ๒๓๗๖ ถึง พ.ศ. ๒๓๙๘ อันเป็นปีที่พระราชทานสำเนาจารึกที่ ๑ ไปให้เบญจรัง จารึกหลักที่ ๔ นี้เอง ยังเพิ่งแปล ไม่มีใครรู้เรื่องเลยครับ ต้องไปตามเจ้าเขมรมาอ่าน และเจ้าศิวิไลซ์เข้ามาเมืองไทยเมื่อ พ.ศ. ๒๔๐๔ ว่างๆ ท่านคงไปช่วยสมเด็จพระนเรศวรมหาราช อ่านจารึก ที่จริงเจ้าเขมรองค์นี้ อ่าน คนไทยยังไม่ได้มีความรู้มากมาก่อนหรอกครับ นี่คือการจารึกหลักที่ ๔

สำหรับจารึกหลักที่ ๕ ได้มาตอนปลายแผ่นดินรัชกาลที่ ๕ แล้วจะไปลอกได้อย่างไร ในจารึกหลักที่ ๕ มีพิเศษอยู่หนึ่งคือในหลักบอกว่าพ่อขุนรามเป็นคนปลูกไม้ม่วง จารึกสุโขทัยทั้งหมดมีเรื่องนี้ในจารึกหลักนี้หลักเดียว ถ้ากล่าวหาว่าผู้ทำจารึกหลักที่ ๑ ได้แอบเห็นจารึกหลักที่ ๕ ทำไมเขาไม่เอาเรื่องพ่อขุนรามปลูกป่าม่วงไปใส่ไว้ในจารึกหลักที่ ๑ เล่าครับ มันไม่มีเหตุผล กิจกรรมของพ่อขุนรามถ้าเห็นก็ต้องเอาไปใส่ไว้ เขาไม่ได้เห็นหรอกครับ แล้วมาพูดได้ยังไงว่ามาเห็นศิลาจารึกหลักที่ ๕ ลอกประโยคคำนั้นคำนี้ เรื่องเหลวไหลทั้งนั้นผมไม่มีทางจะรับฟังครับ

จารึกหลักที่ ๘ รัชกาลที่ ๖ เพิ่งไปได้มาตอนปลาย

รัชกาลที่ ๕ นี่เอง หากันแทบตายเป็นชิ้นเล็กชิ้นน้อย จารึกหลักที่ ๙ หลักนี้วางอยู่แถววัดบวรนิเวศฯ ในแผ่นดินรัชกาลที่ ๕ ต้องถือจารึกหลักที่ ๓ เป็นหลักแรก เพราะว่าพอได้มารัชกาลที่ ๕ ทรงตื่นเต้นถึงเสด็จไปดู จารึกหลักที่ ๓ เองในพ.ศ. ๒๔๒๗ หลังจากนั้นมา ท่านก็ทรงเฉยๆ จนกระทั่งปลายแผ่นดินท่านยังขอไปดูที่ตั้งเดิมของจารึกหลักที่ ๓ ส่วนจารึกอื่นๆ ที่ได้มา และที่พระยาสมุหราชไปหาได้อะไรต่ออะไรนั้นเป็นยุคหลัง แต่ที่ไปอยู่วัดบวรนิเวศฯ นั้น เป็นไปได้ว่า นักปราชญ์ราชบัณฑิตท่านแสวงหาบัณฑิต ผมเชื่อ ใครๆ ก็รู้ว่าสมเด็จฯ กรมพระยาปวเรศฯ ทรงเป็นบัณฑิตใหญ่ บางอันเอาไปให้ท่านทรงอ่าน เรื่องมีอยู่เท่านั้นเอง แต่ไปพูดมีเลศนัยว่าวัดบวรนิเวศฯ เป็นแหล่งปลอมจารึกหลักที่ ๑ ผมไม่เชื่อครับ ท่านผู้ฟังไปอ่านดูเอาเอง

สรุปแล้วเรื่องจารึกในสมัยรัชกาลที่ ๓ และ ๔ นั้น ได้แบ่งศิลาจารึกสุโขทัยมาเพียง ๒ หลัก คือ จารึกหลักที่ ๑ และจารึกหลักที่ ๔ ภาษาเขมร ดังที่ผมได้เรียนให้ทราบไปแล้ว นอกนั้นเป็นเรื่องที่ได้มาในรัชกาลที่ ๕ ลงมาทั้งหมด ฉะนั้น คุณพิริยะท่านจะว่าอะไรของท่านผมก็ฟัง แต่ไม่เชื่อ (คำอภิปรายศิลาจารึกสุโขทัย หลักที่ ๑ : ๔๑ - ๔๓)

ต่อไปผมจะขออนุญาตพูดเป็นคำๆ ไปดีกว่า ดังนี้ **“สังฆราช”** คุณพิริยะอ้างว่าคำนี้ในสมัยพ่อขุนรามคำแหงยังไม่มีใช้กัน ลังกาเขาใช้มหาสาหมหรือมหาสวามีแทนคำ **“สังฆราช”** ในลังกาเองเพิ่งจะเอาคำมหาสวามีใช้ควบกับคำสังฆราช เมื่อกลางคริสต์ศตวรรษที่ ๑๔ หรือปลายพุทธศตวรรษที่ ๑๙ ดังนั้น คุณพิริยะจึงได้โยงขึ้นไปหาจารึกหลักที่ ๒ ซึ่งคุณพิริยะเชื่อว่าจารึกก่อนสมัยพระเจ้าลิไท จารึกหลักนี้ยังเรียกท่านศรีศรธิดาว่า **“มหาสาหม”** ไม่ได้ใช้คำว่าสังฆราช อันนี้เป็นความเข้าใจของคุณพิริยะเองว่าท่านมหาสาหมเป็นสังฆราช แต่ผมไม่ได้เห็นว่ามหาสาหมกับสังฆราชเป็นตำแหน่งเดียวกัน ครั้นในรัชกาลพระเจ้าลิไทจึงใช้คำคู่กันว่า **“มหาสาหมสังฆราช”** แบบในลังกา โดยจริงแล้วถ้าดูในจารึกหลักที่ ๕ ที่คุณพิริยะชอบอ้างนั้น สังฆราชที่พระเจ้าลิไทอัญเชิญ

ขึ้นมาจากเมืองพัน ยังมีคณะสงฆ์ติดตามมาอีกด้วย ซึ่งศิลาจารึกหลักที่ ๕ ใช้คำว่า **“ผุ่ฆมหาสาหม”** เหมือนกัน อย่างนี้ใครจะเอาสังฆราชที่ไหนตามมาเป็นผุ่ฆได้ นอกจากนี้ในเหตุการณ์เดียวกันกับจารึกหลักที่ ๕ คณะสงฆ์ที่ตามมานั้นจารึกหลักที่ ๗ ใช้ **“ผุ่ฆมหาสมณ”** ซึ่งแสดงว่า คำ **“มหาสาหม”** กับ **“มหาสมณ”** ไม่ได้ต่างกัน เพียงแต่พระที่ตามมานั้นต้องมีความรู้ เทียบไปเดี๋ยวนี้อาจได้เปรียญ ๙ อะไรวางนั้น ไม่ได้หมายความว่า **“มหาสาหม”** จะต้องเป็น **“สังฆราช”**

เรื่องนี้ผมกับท่านอาจารย์ประเสริฐ ขอขอบคุณไว้ ณ ที่นี้ด้วย ที่คุณไมเคิล ไรท์ และดร.นิยะดา เหล่าสุนทร อุตสาห์ไปค้นคำ **“สังฆราช”** มาให้ จากรายงานการค้นคว้าของศาสตราจารย์ลูซ พบว่า พม่า ใน พ.ศ. ๑๗๙๑ ก่อนรัชกาลพ่อขุนรามคำแหง มีการใช้ตำแหน่ง พระสงฆ์ **“ธรรมสิริสังฆราช”** อยู่ก่อนแล้ว ฉะนั้นที่กล่าวว่าคำ **“สังฆราช”** ในจารึกหลักที่ ๑ เป็นเรื่องปลอมแปลงเพราะใช้คำสังฆราชก่อนยุคก่อนสมัยนั้น จากข้อมูลนี้คำ **“สังฆราช”** มีใช้อยู่ในแถบนี้ ก่อนแล้วอย่างแน่นอน ดีไม่ดีจะก่อนลังกาด้วยซ้ำไป

ต่อไปคุณพิริยะพูดถึงสังฆราชที่นิมนต์จากเมืองนครศรีธรรมราชว่า **“นครศรีธรรมราช”** ไม่ปรากฏในจารึกสุโขทัยอื่นอีกเลย ผมเห็นว่าในเมื่อไม่มีเรื่องอะไรจะเกี่ยวข้องกันแล้วก็ไม่จำเป็นต้องพูดถึง ยุคใดเกี่ยวข้องกันเขาอาจจะบอกไว้ แม้ในเอกสารล้านนาที่กล่าวถึงรัชสมัยพ่อขุนรามคำแหง ว่าสุโขทัยเกี่ยวข้องกับนครศรีธรรมราช เช่น เป็นญาติกันหรือเกี่ยวข้องกัน เอกสารเมืองเหนือเขายังลงบันทึกไว้ให้ ดังนั้นเมื่อพันรัชกาลพ่อขุนรามคำแหง ไม่มีอะไรต่อกันแล้วเราจะไปหาอะไรในจารึกได้อีก มิใช่แต่จารึกสุโขทัยเท่านั้น แม้จารึกอยุธยาเอง ผมก็ยังไม่เคยพบคำ **“นครศรีธรรมราช”** ผมไม่พูดถึงด้านเอกสาร เอาแต่จารึกกัน ผมยังไม่เห็นสักหลักเดียวในแถบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา ส่วนที่อ้างว่า เมือง **“นครศรีธรรมราช”** คงไปลอกมาจากตำนานพระพุทธสิหิงค์ หรือชินกาลมาลีปกรณ์ ผมคิดว่าถ้าคนกรุงเทพฯ จะลอกคำ **“ศรีธรรมราช”** เขาใช้เป็นบาลี **“สิริธมมรฎฐ”** ไม่ได้ใช้ศรีธรรมราช ถ้าลอกคงใช้ให้เหมือนกัน นี่เป็น

ประเด็นหนึ่งที่ผมอยากจะติงๆ เอาไว้

นอกจากนี้ยังบอกว่าสังฆราชที่นิมนต์ขึ้นมาจาก นครศรีธรรมราชนั้น ผู้ทำปลอมหรือทำจารึกเทียมขึ้น นี้คงไปได้ความคิดเรื่องเชิญพระพุทธรูปขึ้นมาแล้ว ก็เอาสังฆราชมาเสียด้วย คิดอย่างนั้นมันไม่มีแบบแผนอะไร พระเจ้าพรหมจากเชียงรายมานิมนต์เอาพระพุทธรูปหิ้งค์และพระแก้วมรกตไปจากกำแพงเพชร ผมก็ไม่ได้เห็นได้เชิญเอาสังฆราชกำแพงเพชรไปด้วยเลย พระเจ้าติโลกราชมีอำนาจใหญ่โต นิมนต์เอาพระพุทธรูปสำคัญของเมืองต่างๆ เช่น พระแก้วมรกตจากลำปาง พระแก้วจันทน์จากพะเยา ไม่เห็นจะเอาสังฆราชมาด้วยสักองค์ จนถึงธนบุรีและรัตนโกสินทร์ ไปได้ พระแก้วมรกต พระบาง พระใส พระเสริม และพระอะไรต่อมิอะไรอีกมาก ไม่เห็นมีเหตุการณ์อะไรต้องไปเอาสังฆราชเมืองลาวลงมาด้วยเลย การตีความอย่างนั้นมันไม่สมเหตุผล

“ปิฎกไตร” (ปิฎกไตร) ก็บอกไปลอกมาจากจารึกของพระเจ้าลิไท ซึ่งใช้ **“ปิฎกไตร”** (ปิฎกไตร, ปิฎกไตรย, ปิฎกตรัย) ผมเห็นว่า อาจารย์พิริยะท่านอาจไม่ได้ดูในตัวจารึกก็ได้ ในจารึกหลักที่ ๑ ใช้ตัว “บ” และ “ด” เป็น **“บิตก”** ส่วนจารึกพระเจ้าลิไทใช้ “ฏ” ทั้งหมด ถ้าจะลอกกันก็ควรลอกให้เหมือนผมจึงเห็นว่ายังไม่สมเหตุผล ยิ่งถ้าดูในส่วนรายละเอียดจะเห็นชัดว่าต่างกัน

“พระรามคำแหง” คุณพิริยะว่ามีใช้แต่ในจารึกหลักที่ ๑ เท่านั้น จึงเป็นเหตุให้สงสัย ผมเห็นว่ามีใช้แต่พระนามพ่อขุนรามคำแหงเท่านั้น พระนามพ่อขุนศรีนาวนำถุม พ่อขุนผาเมือง ขุนจั่ง ท้าวอิจาน หรือนางสุชมหาเทวีกิติ ที่มีในจารึกหลักที่ ๒ นั้น ใครพบในหลักอื่นอีกบ้างจนถึงเดี๋ยวนี้ เราก็ไม่พบเพราะมันไม่มีเรื่องจะเขียนจึงไม่มีปรากฏอีก เราจะไปเคี้ยวเชิญหรือจูงใจให้คนมองไปว่า การไม่มีในหลักอื่นแสดงว่าปลอมขึ้นผมไม่เห็นด้วย ผมไม่คิดอย่างนั้น ส่วนคำว่า **“ราม”** ที่แปลว่ากล้าหาญอะไรนั้น ก็บอกวามาจากไชนรามเกียรติ์ในรัชกาลที่ ๑ คริสต์ศตวรรษที่ ๑๙ อย่างนี้จะฟังได้หรือครับ ข้อเท็จจริงในจารึกหลักที่ ๒ ซึ่งคุณพิริยะฯ ขอบอ้างนั้นท่านศรีศรัทธาฯ บอกว่า

ท่านขอเป็นพระราม พระนารายณ์ ในจารึกหลักที่ ๔๕ ก็มีคำว่า **“รามลักษ”** ย่อมแสดงว่าวรรณกรรมรามยณะ กิติหรือมหาภารตกิติ มีอยู่ในแถบนี้มานานแล้ว ไม่จำเป็นต้องรอจนแต่งไชนรามเกียรติ์ในรัชกาลที่ ๑ ถึงจะมีชื่อได้ ดูไม่มีเหตุผลอะไรเลยยิ่งถ้าจะคิดปลอมแล้ว เขาใช้ **“พ่อขุนรามราช”** เสียไม่ดีกว่าหรือ เพราะจารึกสุโขทัยหลักที่ ๒, ๓, ๔, ๕, ๓๘ และ ๔๕ เมื่อเอ่ยพระนามพ่อขุนรามคำแหง เขาก็ใช้ **“รามราช”** ทั้งนั้นแล้วเรื่องอะไรจะต้องปลอมพระนามพ่อขุนรามคำแหงให้มันผิดแผกออกไปอยู่หลักเดียว ฉะนั้นที่กล่าวหาว่าทำปลอมนั้น ยังขาดน้ำหนักและฟังไม่ถนัดนัก

เมื่อพูดถึงนาม **“รามคำแหง”** ผมอยากกล่าวความเห็นส่วนตัวไว้สักนิดหนึ่งว่า ถึงแม้จะไม่มีพระนามนี้อยู่ในจารึกอื่นนอกจากจารึกหลักที่ ๑ ก็ตามที แต่อยุธยาก็เป็นนครที่ไปผนวกเอาสุโขทัยไว้ และการผนวกมาไว้ในกำมืออยุธยาไม่ได้ผนวกไปเปล่าๆ ที่จริงเขาผนวกอะไรต่อมิอะไรไว้ด้วยหลายอย่าง สิ่งหนึ่งที่ผมเห็นคือได้ผนวกนามขุนนาง กับพระนามเจ้านายสุโขทัยเข้ามาไว้ในทำเนียบอยุธยาด้วย ตัวอย่างเช่น

ขุนอินทริทิตย์ ออกพระอินทราทิตย์ ตำแหน่งสมุหพระสนม แม้อยุธาขณะก็ยังคงรักษานามเดิมไว้

ขุนรามกำแหง พระรามกำแหง มิได้ลบล้าง
อะไรยังคงเก็บนามรักษาไว้

หมื่นแสนสอยดาว นามเจ้าเมืองกำแพงเพชร
เก่าเอามาอยู่ในทำเนียบอยุธยาเช่นกัน

เจ้าราชศรียศ นามพวกเมืองเซียงสัชนาลัย
ก็มีในทำเนียบ

แม้แต่ท้าวศรีจุฬาลักษณ์ ตำแหน่งราชเทวี
ในจารึกที่ ๙๓ (อโศก) ท่านก็เก็บเข้าในทำเนียบด้วย
ฉะนั้นเมื่อนามขุนรามคำแหง หรือพระรามกำแหงตรง
กันกับในจารึกหลักที่ ๑ และเราเชื่อว่าพอผนวกแล้วก็
ยังสืบทอดต่อลงมาได้ ถ้าคิดอย่างนี้ปัญหามันก็ง่าย
สำหรับผมเห็นเช่นนี้ ยิ่งดูต่อมาถึงต้นรัตนโกสินทร์
ตำแหน่งพระรามกำแหง เจ้ากรมอาสาชาวในลิลิต
พยุหยาตราเพชรพวงของเจ้าพระยา พระคลัง (หน)
ท่านกล่าวถึง **“พระรามราชคำแหง”** ซึ่งเหมือนกับว่า
นามตำแหน่งเดิมเป็นของมีจริงและเป็นของพ่อขุน-
รามคำแหง จะมองแค่ **“พระรามราช”** ก็ได้ หรือ
“พระรามคำแหง” อย่างเดิมก็ยอมได้

“นางเลื่อง” คุณพิริยะกล่าวถึง **“นาง”** เป็นคำ
ใช้สำหรับนำหน้าคนธรรมดา และยังพบว่า **“นาง”**
มักใช้ในวรรณกรรมรัตนโกสินทร์ตอนต้นในคริสต์
ศตวรรษที่ ๑๙ รวมทั้งในพงศาวดารเหมือนกับพงศาวดาร
ล้านช้างซึ่งคุณพิริยะเน้นว่า แต่งขึ้นสมัยรัชกาลที่ ๔
คือพยายามสาวให้ลงมาอยู่ในสมัยรัชกาลที่ ๔ ให้จงได้
ผมก็ไม่ว่าอะไรหรอก แต่ควรดูกันในทางหลักฐานเสียก่อน
อย่างในจารึกหลักที่ ๒ เขาใช้ **“นางสุขุมมหาเทวี”** เรา
เห็นอยู่แล้วพูดกันแค่นี้ก็พอเป็น นางสุขุม ส่วนมหาเทวี
เป็นตำแหน่งต้องแยกออกอย่าเอาไปปนกัน หรือจารึก
หลักที่ ๘ ตอนไปทำพระพุทธรูปบาทครั้งพระเจ้าลิไท
เราก็ยังเห็นท่านเขียนในจารึกหลักที่ ๘ ด้าน ๓ บรรทัด
๕-๖ ว่า **“...พระญาและนาง...”** เขาใช้อยู่ชัดๆ และ
ในจารึกหลักที่ ๑๐๒ (สวนซ้าย) ใช้ **“...ป้านางคำ...”** ซึ่ง
ไม่ใช่คนธรรมดาแน่นอน เพราะตอนท้ายของจารึกนี้
บอกว่า **“...นางได้เสวยราชสมบัติไชรั...”** หรือจะดูใน
พระราชพงศาวดารฉบับปลีกใช้ **“แม่นางสาขา”**
ซึ่งเป็นมเหสีเทวีของพระมหาธรรมราชาที่ ๒ หรือ
ยายของสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ เขาก็ยังเรียก

“แม่นางสาขา” จึงไม่มีเหตุผลอะไรที่จะต้องเดาหรือ
ครับ แม้เอกสารทางเหนือ พระราชนิพนธ์ของเจ้า-
มั่งราชก็เรียก **“นางเทพคำข้าย”** มเหสีพระยาจำเมือง
เรียก **“นางอ้วเชียงแสน”** ดูทางวรรณกรรมมหาชาติ
คำหลวง พระราชนิพนธ์ของสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ
ท่านก็ยังใช้ **“นางศิริมหายา”** **“ออกนางศิริมหายา”**
“นางวิสาขา” **“นางโคตมิ”** เจ้ามัทรีท่านก็ใช้ **“นาง-
นารถศรีโสธร”** อะไรอย่างที่เราก็แลเห็นกันอยู่

สรุปแล้วคำว่า **“นาง”** ในสมัยโบราณราชศัพท์
ตำแหน่ง และอิสริยยศเจ้ายังไม่ได้กำหนดแบบแผน
แพร่หลายมากนัก ต่อมาภายหลังจึงใช้คำ **“สมเด็จพระ”**
เข้ามาประกอบทั้งเจ้าและพระ

ส่วนพระนามนาง **“เลื่อง”** ผมไม่อยากแปล
เพราะมีบันทึกท่านแปลไว้มากอยู่แล้ว คุณพิริยะว่า
ไม่มีความหมายอะไร ต่อมาแปลว่ารุ่งอรุณ โดยมี
ทัศนะว่าเพื่อให้เข้ากับพ่อขุนศรีอินทราทิตย์ ที่แปลว่า
เจ้าแห่งแสงสว่างอะไรอย่างนั้น คือท่านชี้ให้เห็น
ท่านเองมันไม่เข้าท่าเข้าที่อะไรเสียเลย แต่ผมไม่ค่อย
จะเห็นด้วย ผมเองพยายามหาว่า **“เลื่อง”** คืออะไรก็
ไม่ได้จนบัดนี้ ผมเห็นในเพลงยาวของพระยาไชยวิชิต
(เพือก) แต่งในรัชกาลที่ ๓ ว่า **“...เหล็กเลื่องเครื่องชั้น
ขยันดี...”** ผมยังไม่ทราบเป็นเหล็กอะไร หากพวกเรา
พยายามแปลให้ออกจะได้ความหมายคำ **“เลื่อง”** อีก
ทางหนึ่งที่ตกทอดกันลงมา

“ขตานหิน” คุณพิริยะบอกไม่มีอะไรหรอกเมื่อ
รัชกาลที่ ๔ เสด็จขึ้นไปประทับบนแท่นขตานหินที่เมือง
สุโขทัย แล้วก็ตรัสว่าจะมาอยู่ที่นั่นทำไม ลงไปกรุงเทพฯ
เสียดีกว่า จะได้ฟังเทศน์ ฟังธรรม เมืองหลวงก็
เจริญกว่า คุณพิริยะท่านตีความที่สมเด็จพระ
พระยาปวเรศฯ ทรงบันทึกไว้อย่างนี้ หมายความว่า
รัชกาลที่ ๔ ทรงคาดการณ์รู้ใจพ่อขุนรามคำแหงเสีย
แล้ว จะต้องเอามาใช้เป็นแท่นสำหรับนั่งเทศน์ ผมเห็น
ไม่มีเหตุผลอะไร เรื่องนี้ท่านอาจหมายถึงตามความเชื่อ
ของคนสมัยนั้น สิ่งของเหล่านี้ย่อมมีเทพดาอารักษ์
อยู่รักษา พระองค์ท่านตรัสเพียงว่าเทพดาอารักษ์
พวกนี้มาอยู่กันทำไมกันกลางป่าไปฟังเทศน์ฟังธรรม
เสียที่กรุงเทพฯ จะมองกันอย่างนี้ก็ได้ หรือท่านอาจ

ทรงเห็นคุณค่าสิ่งของเหล่านี้ คือพระแท่นกิติ จาริกกิติ ขึ้นทิ้งไว้กลางปากกลางตง คนก็มาลั้บมิดกันหมดอ่าน กันไม่ออกมาหลายหลักแล้ว นี่ก็เป็นพระราชปรารภนา ดิของพระองค์ท่าน ทำไมไม่มองกันอย่างนี้ ไปมอง อะไรกันก็ไม่รู้ผมไม่เข้าใจเลย

“มนังคิลาบาตร” คุณพิริยะมีความเห็นว่ มาจากคำ **“มโนศิลาอาสน์”** ในไตรภูมิโลกวิจฉัยที่ เพิ่งแต่งขึ้นในรัชกาลที่ ๑ ผมว่าคงจะไม่จริง เพราะ คำ **“มโนศิลาอาสน์”** มีมาก่อนอยู่ในมหาวงศ์ลังกา พระภิกษุสงฆ์ทุกยุคสมัย ท่านอ่านภาษาบาลีออกกัน ทั้งนั้น พระมหาวงศ์เข้ามาในประเทศไทยนานแล้ว ไม่เชื่อก็ไปดูชินกาลมาลีปกรณ์ยังอ้างถึงมหาวงศ์ นอกจากนี้ คำ **“มโนศิลา”** มีในอปพันกชาดกเอกนิบาต ซึ่งแต่งก่อนสมัยสุโขทัยนานนัก ทำไมเราถึงคิดว่า คนสุโขทัยอ่านภาษาบาลีไม่ออก ทำไมคนกรุงเทพฯ ผู้ ทำปลอมต้องรอนรัชกาลที่ ๑ โปรดฯ ให้แต่งไตรภูมิ โลกวิจฉัย ขึ้นก่อนถึงจะได้ชื่อ **“มนังคิลาบาตร”** ผม เห็นเป็นเหตุเป็นผลที่ฟังไม่ได้ถนัดนัก

ในเรื่องราชบัลลังก์ ตามทัศนะคุณพิริยะเห็นว่า กษัตริย์ในพระราชวงศ์จักรีให้ความสำคัญแก่ราช- บัลลังก์เพราะถือพระองค์เป็นพระโพธิสัตว์ ส่วน กษัตริย์อยุธยาไม่ได้ให้ความสำคัญต่อราชบัลลังก์ เวลารับราชทูต เช่น ไข่มองต์หรือลาลูแบร์ เสด็จออก ที่สีหบัญชรทรงเฝ้าลงมารับพระราชสาสน์ ไม่ได้ เสด็จประทับบนพระแท่นมหาเศวตฉัตรหรือราชบัลลังก์ ใหญ่ เมื่อผู้แต่งจาริกหลักที่ ๑ ไปพูดเน้นถึงพระแท่นเข้า คุณพิริยะจึงถือเป็นโลกทัศน์ของคนกรุงเทพฯ เรื่องนี้ ผมว่าคนอยุธยาไม่ได้คิดอย่างนั้นเลย เขาเห็นความ สำคัญราชบัลลังก์ด้วยกันทั้งนั้น ก่อนอื่นผมขอทำ ความเข้าใจสักนิด ราชบัลลังก์อยุธยาที่พระมหาปราสาท นั้นอยู่ตรงมุขเด็จ เรียก (พระที่นั่ง) ราชบัลลังก์บุษบก มาลา ซึ่งราชทูตลังกาเคยเฝ้าพระเจ้าบรมโกษตรง ราชบัลลังก์ที่มุขเด็จนั้น ดูคล้ายพระที่นั่งดุสิตมหา ปราสาทในพระบรมราชวัง มีมุขเด็จและบุษบกเป็นที่ เสด็จออกสำหรับพระราชบัลลังก์ใหญ่ของอยุธยาอยู่ ข้างในพระมหาปราสาท เรียกว่า รัตนสิงหาสน์ ใช้ใน พระราชพิธีสำคัญเช่น ราชาภิเษก เสด็จออกมาหา

สมาคม หรือให้เจ้าประเทศราชเฝ้า คล้ายพระแท่น มหาเศวตฉัตร ที่ซ้อนกับพระที่นั่งพุทธานกาญจน- สิงหาสน์ให้สูงขึ้น อย่างที่แลเห็นในพระบรมมหาราชวัง ส่วนสีหบัญชรอยุธยา คุณพิริยะ คงเข้าใจคลาดเคลื่อน สีหบัญชรของอยุธยาใช้เป็นราชบัลลังก์อีกแห่งหนึ่ง อยู่ตรงมุขกระสัน ทำนองสีหบัญชร (พระที่นั่งไพศาล ทักษิณ) ในบรมมหาราชวังอยู่ที่มุขกระสันเช่นกัน อยุธยา ใช้รับแขกเมืองสำคัญ ราชบัลลังก์ที่สีหบัญชร ตามรูปเขียนของลาลูแบร์หรืออะไรนั้น ถ้าสังเกตให้ดี จะเห็นเศวตฉัตรอยู่ข้างหลัง จะเถียงว่าไม่ใช่ราช บัลลังก์คงไม่ได้ อย่างนี้ยอมยืนยันความจริง ว่าเป็น ราชบัลลังก์ด้วยกันทั้งนั้น จะบอกไม่สำคัญได้อย่างไร เพียงแต่ใช้ในโอกาสแตกต่างกันไปเท่านั้น...

...**“สนักระดิง”** เรื่องนี้คุณพิริยะบอกไปเอา ความคิดมาจากนิทานอิหร่านราชธรรมที่เพิ่งแต่ง ถวายในรัชกาลที่ ๑ แต่คุณพิริยะปิดข้อเท็จจริงเอาไว้ นิทานอิหร่านราชธรรมมีมาแล้ว แต่ครั้งพระเจ้าบรม โกศควรบอกให้คนฟังรู้ เขาจะได้เข้าใจและตัดสินใจ เองได้ ไปปิดฉบับพระเจ้าบรมโกศ ไม่พูดถึงเสียเลย ผมจึงเห็นว่าไม่ยุติธรรมนัก ส่วนอาการที่ใช้กระดิง ล่ามเข้ามาในวังให้ได้ยินเรียกคล้ายเรื่องพระเจ้า เอยารทมิพในมหาวงศ์ลังกา ถึงแม้จะเป็นอย่างนี้ มหาวงศ์ลังกาก็ก่อนพ่อขุนรามหลายร้อยปี เมืองเรามี พระกับมหาวงศ์ลังกาเข้ามา ดังที่ผมพูดไปแล้ว ฉะนั้น ถ้าพ่อขุนรามจะเลียนแบบอาจได้จากมหาวงศ์ ไม่จำเป็นต้องรอนแต่งนิทานอิหร่านราชธรรมในรัชกาลที่ ๑ ซึ่งผมไม่เห็นด้วย อย่างไรก็ตาม ผมว่าการสนักระดิง ใครก็คิดเอาเองได้ เหมือนอย่างเราทุกวันนี้เมืองฝรั่ง มั่งคั่งที่ไหน ก็ไปกดกระดิง เคาะกระดิงเรียกกัน แบบทันสมัยหน่อยใช้ไฟฟ้า จึงไม่ใช่เรื่องลึกลับซึ่งอะไร ไม่จำเป็นต้องลอกเลียนแบบใคร ตัวอย่างที่ดีคือ **จักรพรรดิจาห์นกีร์โมกุล** ของอินเดียร่วมสมัยตอนปลาย พระนเรศวรกับพระเอกาทศรถ จักรพรรดิจาห์นกีร์ ทำคล้ายพ่อขุนรามเหมือนกัน คือสายโซ่ทองคำยาว ๓๐ หลา แขนวกระดิง ๖๐ ใบ ไว้ให้เป็นระบับร้อง ทุกข์ใครทุกข์ร้อนก็ดึงสายกระดิง จะได้ยินเข้าไปใน พระราชวังผมไม่เห็นจักรพรรดิจาห์นกีร์ ซึ่งมีอาณาจักร

แม่ไพศาลของโมกุลพระองค์นี้ จะต้องไปลอกใครอะไร ที่ไหนเลย ของมันคิดกันได้ ดูถูกสติปัญญาเขาเปล่าๆ

เมื่อพูดถึงเรื่องนี้แล้ว ผมอยากกล่าวไว้สักนิด หนึ่งพวกเราที่อ่านจารึกหลักที่ ๑ แล้วมองภาพพจน์ การปกครองของพ่อขุนรามคำแหงว่า ถ้าเป็นเมือง ขนาดต้องไปสั่นกระดิ่งกัน จะมีอาณาจักรใหญ่โต ได้อย่างไร หากท่านดูเรื่องจักรพรรดิจาหังกีร์ของ โมกุลนี้แล้ว ท่านอาจเปลี่ยนความคิดไปได้ จาหังกีร์ หลังพ่อขุนรามราว ๓๐๐ ปีเศษ แม้จะครองแผ่นดิน ใหญ่โตมโหฬารเพียงใดก็ยังดิ่งกระดิ่งเหมือนกับ พ่อขุนราม ดังนั้นที่เที่ยวไปสงสัยอำนาจของกรุง สุโขทัยว่าไม่น่าจะใหญ่โตขึ้นนั้น ผมว่ายังไม่เข้าเหตุผล อะไรนัก...”*

ศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ นคร ได้เสนอ ข้อโต้แย้งกับ ดร.พิริยะในการอภิปรายว่า

“ผมได้เคยวิจารณ์ระเบียบวิธีวิจัยของ ดร. พิริยะ ไว้ ก็อยากจะทำให้ดอกเตอร์พิริยะฟังเดี่ยวจะว่าพูด ลับหลังนะครับ ว่าข้อความในจารึกหลักที่ ๑ นั้น ถ้าไป เหมือนกับจารึกหลักอื่นๆ ดอกเตอร์พิริยะก็สรุปไป ลอกมาจากหลักอื่นๆ มา ถ้าเหมือนลิลิตยวนพ่ายและ วรณคดีเรื่องอื่นก็ว่าไปลอกมาจากภาษากรีกินพณ์ ไม่ใช่ภาษาพูด หรือก็ไม่ก็ไปยืมคำภาษาถิ่นมาใช้ ครั้น ผมอ้างว่าพระนาม พ่อขุนศรีอินทราทิตย์ ไม่มีใครเคย ทราบในจารึกรัชกาลที่ ๔ เพราะยังไม่มีใครพบจารึก หลักที่ ๔, ๕ อีกทั้งจารึกหลักที่ ๒ ก็ยังอยู่ในอุโมงค์ วัดศรีชุม ดอกเตอร์ พิริยะก็ว่าพระยาสมโสระ บอกว่า นำมาจากวัดศรีชุม เมื่ออายุ ๗๕ แล้ว ท่านคงจะ หลงไป จารึกหลักที่ ๒ เดิมไม่อยู่ที่วัดศรีชุมพล คือรู้ดี กว่าผู้นำจารึกมาเองเสียอีก

“จินตามณีฉบับพระเจ้าบรมโกศ” ที่ลอนดอน กับอีก ๓ ฉบับที่หอสมุดว่าพระร่วงแต่งอักษรไทย เมื่อ พ.ศ. ๑๘๒๖ ตรงกับจารึกหลักที่ ๔ ดอกเตอร์พิริยะก็ว่า แต่งเติมขึ้นในรัชกาลที่ ๔ และยังบอกว่าจุลศักราชที่ เขียนไว้เป็น ๖๕๕ ที่จริงของเขาเป็น ๖๔๕ ตรงกับใน ศิลาจารึก ก็หาว่าเขียนเป็น ๖๕๕ แต่ผมได้ตรวจดูแล้ว

ในฉบับพระเจ้าบรมโกศเป็น ๖๔๕ จริงๆ ครับ ถ้ายอม ให้ใช้วิธีของดอกเตอร์พิริยะดังนี้ จารึกสุโขทัยทุกหลัก ก็ต้องปลอมหมด เพราะถ้านำหลัก ๒ มา บางตอนจะ เหมือนกับหลัก ๓ หลัก ๔ หลัก ๕ ก็กล่าวหาว่าลอกมา พอไปเหมือนในกรีกินพณ์ก็ว่าลอกจาก กรีกินพณ์มา ถ้า ไม่ได้ลอกก็เป็นเรื่องที่แต่งขึ้นในรัชกาล ที่ ๔ เพราะ ฉะนั้นหลัก ๒ ก็ต้องทิ้งไป หลัก ๓ ก็ปลอมอีกอย่าง เดียวกันนะครับ

ดอกเตอร์พิริยะบอกว่า พระแท่นมนังคศิลาบาตร ที่จริงเป็นทับหลัง ถ้าเป็นอย่างนี้ นักประวัติศาสตร์ ศิลป์ นักโบราณคดีของไทยตั้งแต่รัชกาลที่ ๔ ถึงที่ ๙ จะเอาหน้าไปไว้ในปีที่ไหนล่ะ เพราะไม่รู้ว่่าอันไหน เป็นทับหลังอันไหนเป็นพระแท่น และนักประวัติศาสตร์ ที่ไหนจะยอมเชื่อดอกเตอร์พิริยะว่า ศรีสัชนาลัยอยู่ที่ พิษณุโลก เพราะฉะนั้นจะดูว่าพ่อขุนรามคำแหงสร้าง พระเจดีย์ขึ้นที่ศรีสัชนาลัยให้ไปดูที่พิษณุโลกแล้วจะ ไปเจอที่ไหน เพราะศรีสัชนาลัยไม่ได้อยู่ที่พิษณุโลก และบอกว่า “สองแคว” อยู่ที่นครสวรรค์นะครับ

รัชกาลที่ ๔ ทรงนำอักษรอริยมาใช้อัตว์หนังสือ ไม่เหมือนกับหลัก ๑ เลย และสระเอาไปไว้ข้างหลัง หมด ไม่ได้เอาไว้ข้างหน้าเลยครับ **ไมเคิล วิคเกอร์** ได้ เสนอบทความที่ออสเตรเลีย เมื่อวันที่ ๕ กรกฎาคม ปีกลายนี้ว่า “น่าสงสัยว่าจารึกหลักที่ ๑ อาจจะได้เขียน ขึ้นในพุทธศตวรรษที่ ๑๙” บทความของนายวิกเกอร์ และข้อโต้เถียงของข้าพเจ้าได้ลงพิมพ์ในนิตยสารศิลป วัฒนธรรมฉบับพิเศษ เรื่อง **จารึกพ่อขุนรามคำแหง ใครแต่งกันแน่** ยกตัวอย่างเช่น นายวิกเกอร์เห็น ว่าการใช้ ค.ควาย และ ค.คน ของจารึกหลักที่ ๑ นี้ สอดคล้องกับคำไทยเดิม แต่ใช้ ข ไช้ ข ขวด ไม่ตรง ตามที่หลัฟัก้วยสร้างขึ้นไว้ แสดงว่า หลักที่ ๑ นี้ เขียนขึ้นเมื่อเสียง ข.ไช้ และ ข.ขวด ได้ออกเสียงปน เสียงเป็นเสียงเดียวกันไปเสียแล้ว

เรื่องนี้ ดร.แอนโทนี ดิลเลอร์ ซึ่งเป็นนัก ภาษาศาสตร์ได้แสดงให้เห็นว่า ไทยขาว ยังออกเสียง ข.ไช้ และ ข ขวด แยกกันอยู่ เมื่อเทียบจารึกหลักที่ ๑

* โปรดอ่านรายละเอียดใน “ศิลปจารึกหลักที่ ๑ จริงหรือปลอม

กับไทยขาวดูแล้วจะเห็นว่า มีคำที่ตรงกันอยู่ ๑๕ คำที่ใช้ ข.ไข่ ข.ขวด ถูกต้อง ที่ไม่ถูกต้องมีเพียงคำเดียว คือ คำว่า **หมากขาม** ซึ่งนายดิลเลอร์เสนอว่า คงเป็นเพราะต้นไม้นี้นำมาจากอาฟริกาชั้นหลัง เพราะฉะนั้นจึงออกเสียงไม่ตรงกัน

ทีนี้ต่อมาก็ได้ศึกษาจารึกสุโขทัย ประมาณ พ.ศ. ๑๙๐๐ จะเห็นได้ว่า เสียง ข.ไข่ กับ ข.ขวด นั้นเริ่มจะใช้ปนๆ กันไป พอมาถึงประมาณ พ.ศ. ๑๙๕๐ ข.ไข่ ข.ขวด ไม่ถูกต้องเหมือนอย่างที่ไทยขาวใช้ในปัจจุบันนี้ ก็แสดงว่าจารึกหลักที่ ๑ จะต้องเขียนขึ้นก่อน พ.ศ. ๑๙๕๐ อย่างแน่นอน เพราะว่าถ้ามาเขียนขึ้นในเมื่อ ข.ไข่ ข.ขวด เป็นเสียงเดียวกันแล้ว จะไม่สามารถบอกได้เลยว่าคำไหนควรจะเขียน ข.ไข่ คำไหนควรจะเขียน ข.ขวด

วิกเกอร์ ได้อ้างคำของ ดร.พิริยะว่า จารึกหลักที่ ๑ นี้ไม่ถูกต้อง เพราะไม่มีหลักฐานเป็นวัตถุซึ่งแสดงว่า ศาสนาพุทธนิกายสิงหล จากนครศรีธรรมราชเข้ามาในเมืองสุโขทัยเมื่อครั้งพ่อขุนรามคำแหงฯ ข้าพเจ้าได้อ้างชินกาลมาลีปกรณ์ว่า เมื่อ พ.ศ. ๒๐๖๑ พระเถระเชียงใหม่ได้สวดอนุโมทนา เพื่อจะยังพระพุทธศาสนา

ซึ่งกษัตริย์ทรงพระนามว่า **“รามราช”** ก็คือพ่อขุนรามคำแหงนั่นเองนำมาแต่ลังกาให้รู้เรื่อง แสดงว่าทางเชียงใหม่เองก็ยอมรับนับถือว่าพ่อขุนรามคำแหงเป็นผู้นำศาสนาแต่ลังกามา หนังสือเล่มนี้แต่งเมื่อ พ.ศ. ๒๐๗๐

เนื่องจากหน้ากระดาษสำหรับการนำเสนอมีจำกัด จึงนำเสนอเฉพาะความคิดเห็นของท่านผู้ทรงคุณวุฒิเพียงบางท่านเท่านั้น หวังว่าข้อมูลที่นำเสนอเป็นบางส่วนจะเป็นประโยชน์ต่อการวิเคราะห์ **“ศิลาจารึกหลักที่ ๑ จริงหรือปลอม”**

เอกสารอ้างอิง

จิราภรณ์ อรัณยนาถ. (๒๕๓๔). การตรวจพิสูจน์ศิลาจารึกหลักที่ ๑ ด้วยวิธีวิทยาศาสตร์ . วารสารศิลปากร, ๒ (๓๔), หน้า ๘๗-๑๐๓.

นิธิ เอียวศรีวงศ์. (๒๕๔๖). มรดกโลกทางวัฒนธรรม. มติชนสุดสัปดาห์, ๒๓(๑๒๐๔), หน้า ๓๓-๓๔.

พิริยะ ไกรฤกษ์. (๒๕๓๒). **จารึกพ่อขุนรามคำแหง การวิเคราะห์เชิงประวัติศาสตร์ศิลปะ**. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้ง กรุ๊ป จำกัด.

สมาคมโบราณคดีแห่งประเทศไทย คณะโบราณคดี กรมศิลปากร. (๒๕๓๒). **คำอภิปรายศิลาจารึก หลักที่ ๑ จริงหรือปลอม?**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พิมพ์เนศ.

สยามสมาคมในพระบรมราชูปถัมภ์. (๒๕๓๓). **คำอภิปรายเรื่อง ศิลาจารึกสุโขทัย หลักที่ ๑**. กรุงเทพฯ : อัมรินทร์พริ้นติ้ง กรุ๊ป จำกัด.

สุจิตต์ วงษ์เทศ. (๒๕๔๖). อ่านแผ่นดิน ท้องถิ่นของเรา:ศิลาจารึก รามคำแหง รัฐธรรมนูญปกครองของรัชกาลที่ ๔. มติชนสุดสัปดาห์, ๒๓(๑๒๐๔), หน้า ๖๘.

ปัญหาอุปสรรคในการเรียนการสอนภาษาไทย : ในมุมมองบริบทของการสื่อสาร

นฤมล พิตประยูร*

อดหวนใจไปไม่ได้กับเสียงวิพากษ์วิจารณ์ ด้วยความเป็นห่วงจากผู้ใหญ่ในบ้านเมือง ครูบาอาจารย์รวมถึงนักวิชาการทั้งหลายว่าเด็กไทย สมัยนี้ส่วนใหญ่ยังเขียนหนังสือไม่ถูก อ่านไม่ออก สรุปความไม่ได้ ย่อความไม่เป็น ออกเสียงไม่ชัดเจน พูดไทยคำฝรั่งคำ แถมถามอย่างตอบอีกอย่าง ฯลฯ พฤติกรรมการใช้ภาษาดังกล่าวสะท้อนภาพความล้มเหลวในการสื่อสารใช่หรือไม่? ถ้าใช่ อะไรคือสาเหตุ คำตอบของคำถามนี้ ผู้เขียนได้ลองไตร่ตรอง ดูก็พบว่าส่วนหนึ่งของความบกพร่องของการ “สื่อสารภาษา” น่าจะเกิดขึ้นในกระบวนการเรียนการสอนนั่นเอง การที่จะอธิบายปรากฏการณ์การใช้ภาษาที่เกิดขึ้นว่าทำไม อุปสรรคหรือปัญหาขึ้นในจุดใดของการสื่อสาร เพื่อที่จะหาวิธีการปรับแก้ “การสื่อสาร” ให้ถูกต้องและมีประสิทธิภาพนั้น เราควรที่จะต้องเข้าใจองค์ประกอบและกระบวนการสื่อสาร ในการนี้ ผู้เขียนจะขอเสนอ “แบบจำลองการสื่อสาร” ของฮาโรลด์ ลาสเวลล์ (Harold D. Raswell) มาอธิบาย พฤติกรรมการใช้ภาษาดังกล่าว

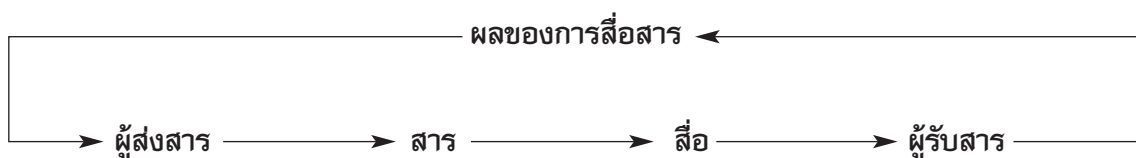
อุปสรรคในกระบวนการสื่อสาร

๑) ครูในฐานะผู้ส่งสาร

● ข้อบกพร่องจากตัวครู

- ครูขาดทักษะในการสื่อสาร ครูเป็นต้นแบบ (model) ของเด็ก และเด็กก็มักจะเลียนแบบ (modeling) พฤติกรรมของครูจะโดยตั้งใจหรือไม่ก็ตาม ดังนั้น หากครูในฐานะผู้ส่งสาร ไม่ได้ตระหนักถึงข้อเท็จจริงนี้ ยังขาดความระมัดระวังในการออกเสียง

แบบจำลององค์ประกอบของการสื่อสาร

* อาจารย์ประจำ สอนภาษาไทย ในสถาบันการศึกษาอุดมศึกษาเอกชน
ที่อยู่ ๑๖๙ หมู่บ้านสระแก้ววิลล์ ต.พระประโทน อ.เมือง จ.นครปฐม ๗๓๐๐๐

ยังออกเสียง ร.ล ตัวควบกล้ำไม่ได้ ออกเสียงไม่ชัดเจน เขียนตัวสะกด การันต์ผิดๆ พุดไทยคำอังกฤษคำ ปนกับศัพท์วิชาการอันสูงส่ง อิกยังพุดเร็วเกินไปจนเด็กฟังไม่ทัน สรุปได้ว่าพฤติกรรมเหล่านี้ย่อมตกทอดมายังเด็กอย่างไม่ต้องสงสัย

- ครูขาดความเข้าใจเรื่องจิตวิทยาการสื่อสาร ผู้ส่งสารที่ดีควรต้องวิเคราะห์ผู้รับสารก่อนทำการส่งสารทุกครั้ง ดังนั้นครูในฐานะผู้ส่งสารก็จำเป็นต้อง “รู้จัก” เด็กในฐานะผู้รับสารอย่างแท้จริง ครูต้องคำนึงถึงระดับสติปัญญา ระดับการศึกษา เพศ เชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรม ความเชื่อ ประสบการณ์ส่วนบุคคล รวมถึงภูมิหลังที่แตกต่างกันของเด็กแต่ละคน เพราะปัจจัยเหล่านี้มีผลต่อความเข้าใจและความสนใจในการเรียนรู้ของเด็กโดยตรง

- ครูใช้วิธีสอนแบบเดิมๆ ทำให้เด็กรู้สึกเบื่อหน่าย ครูต้องปรับเปลี่ยนกลวิธีการสอนเพื่อให้เด็กสนุกกับการเรียน โดยส่งเสริมและกระตุ้นให้เด็กมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน โดยวิธียึดเด็กเป็นศูนย์กลางการเรียน (Child Center) มีการฝึกให้เด็กได้ปฏิบัติเองแทนที่ครูจะเป็นฝ่าย “ป้อนความรู้ ข้อมูลข่าวสาร” แต่เพียงข้างเดียว ให้มีการฝึกค้นคว้าเรียนรู้ปัญหาและแก้ปัญหาด้วยตนเอง โดยเฉพาะกิจกรรมเสริมต่างๆ ที่เป็นกิจกรรมกลุ่มต้องจัดให้เหมาะสมกับความสนใจในแต่ละระดับการศึกษา ลักษณะเฉพาะตัว รวมถึงบริบททางสังคมของเด็กแต่ละคน

“ครูต้องคำนึงถึงระดับสติปัญญา ระดับการศึกษา เพศ เชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรม ความเชื่อ ประสบการณ์ส่วนบุคคล รวมถึงภูมิหลังที่แตกต่างกันของเด็กแต่ละคน”

● ความบกพร่องจากระบบการจัดการศึกษา

- ครูสอนไม่ตรงตามคุณวุฒิ ปัญหานี้เกิดจากการไม่เห็นความสำคัญของวิชาภาษาไทยและความคิดที่ว่าวิชาภาษาไทยเป็นวิชาที่ง่าย ใครๆ ก็สอนได้ โดยเฉพาะในการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาที่จะพบว่าครูจบเอกคณิตศาสตร์สอนภาษาไทย ครูจบพลศึกษาที่สอนภาษาไทย โดยมีได้คำนึงถึงความ เป็นจริงว่าการพัฒนาทักษะและปลูกฝังความรู้ ความเข้าใจในวิชาภาษาไทยระดับนี้นั้นมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะหากเด็กได้รับการถ่ายทอดความรู้ไปอย่างผิดๆ หรือไม่เต็มเม็ดเต็มหน่วยเท่าที่ควร ก็จะส่งผลกระทบต่อพัฒนาการทางการเรียนรู้และการใช้ภาษาของเด็กที่ไม่อาจพัฒนาไปได้อย่างเต็มศักยภาพและข้อบกพร่องทางการสื่อสารภาษานี้ก็จะติดตามไปเป็นปัญหาในการเรียนในระดับที่สูงขึ้นได้แก่ ระดับมัธยมและอุดมศึกษา นอกจากนี้ความสามารถในการเรียนและการใช้ภาษาในระดับต้นนี้ยังให้คุณประโยชน์ต่อผู้เรียนอย่างอเนกอนันต์ เพราะจะเป็นพื้นฐานนำไปสู่การก้าวไปเรียนรู้แขนงวิชาอื่นๆ ได้อีกมากมาย และครูที่ศึกษาอบรมในสาขาวิชาภาษาไทยมาโดยตรงย่อมมีเทคนิค วิธีการที่เหมาะสม รวมทั้งวัตถุดิบที่จะถ่ายทอดและเพิ่มเติมความรู้ให้เด็กได้อย่างเพียงพอ

- ปัญหาเรื่องภาษาถิ่น ปัญหานี้มักจะเกิดในกรณีครูได้รับการบรรจุให้สอนในโรงเรียนต่างถิ่นต่างภูมิภาคจากภูมิลำเนาและถิ่นที่อยู่ของตนเอง โดยเฉพาะโรงเรียนในชนบทห่างไกลที่มีการสื่อสารกันด้วยภาษาถิ่นมากกว่าภาษาราชการหรือครูที่ได้บรรจุตามโรงเรียนบริเวณชายแดนหรือบริเวณที่มีชนกลุ่มน้อยย่อมมีอุปสรรคเรื่องการสื่อสารและการเรียนการสอนเรื่องของภาษาระหว่างผู้ส่งสารกับผู้รับสาร

“การที่ผู้รับสารจะรับสารได้ดีจำเป็นที่จะต้อง มีทัศนคติที่ดีต่อสารนั้นด้วย”

๒) สาร หรือเนื้อหาในบทเรียน สารที่ดีควรมีความเหมาะสมกับผู้รับสารและสถานการณ์ของการสื่อสาร ความเบื่อหน่ายในบทเรียนบางกรณีเกิดจากเนื้อหาในส่วนหลักไวยากรณ์ หรือวรรณคดีซึ่งเป็นของเก่า ต่างยุคต่างสมัย ห่างจากการรับรู้และการทำความเข้าใจของเด็กยุคนี้ แต่เด็กยังจำเป็นต้องเรียน ดังนั้นครูอาจต้องปรับเปลี่ยนกลยุทธ์โดยนำเนื้อหาที่ทันสมัยทันเหตุการณ์มาประยุกต์ให้เข้ากับของเก่า เช่น ครูอาจแนะนำวรรณกรรมร่วมสมัยที่ควรค่าต่อการอ่าน หรือวรรณกรรมที่ดีเด่นได้รับรางวัลต่างๆ อาทิ วรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมอาเซียน (รางวัลซีไรต์) รางวัล ส.ป.อ. มาสอนควบคู่ไปกับวรรณคดีที่เป็นของเก่าเพื่อให้เด็กตระหนักและซาบซึ้งในคุณค่าความงามทางวรรณศิลป์ของวรรณคดีไทย นอกจากนี้ความยากง่ายของเนื้อหา แนวเรื่อง รวมทั้งความซับซ้อนของโครงเรื่อง (Plot) ต้องเหมาะสมกับระดับการศึกษาของผู้เรียนด้วย

๓) ผู้รับสาร ได้แก่ นักเรียน นิสิต นักศึกษาทุกระดับที่ยังต้องเรียนวิชาภาษาไทย การที่ผู้รับสารจะรับสารได้ดีจำเป็นที่จะต้องมีความทัศนคติที่ดีต่อสารนั้นด้วย ดังนั้นผู้เรียนในฐานะผู้รับสารก็ต้องศรัทธาและมีทัศนคติที่ดีต่อสาร อันได้แก่ วิชาภาษาไทยเสียก่อน จึงจะสามารถเปิดใจรับความรู้ ความเข้าใจในการเรียนได้อย่างเต็มที่ การปลูกฝังและปรับเปลี่ยนทัศนคติควรเกิดขึ้นตั้งแต่ในการเรียนระดับประถมศึกษา ในขั้นนี้ครูต้องมีบทบาทกระตุ้นให้เกิดความรักและภาคภูมิใจในภาษาไทยซึ่งเป็นภาษาประจำชาติ และให้ตระหนักถึงว่าการเรียนภาษานั้นมิได้ยากและน่าเบื่ออย่างที่คิด รวมถึงให้เห็นความสำคัญและความจำเป็นของวิชาภาษาไทยว่าเป็นเครื่องมือที่จะนำไปสู่การเรียนรู้ศาสตร์อื่นๆ ได้ ส่วนผู้เรียนในระดับที่สูงขึ้น ได้แก่ ระดับมัธยมและอุดมศึกษา ก็ควรเน้นให้เห็นความสำคัญของการเรียนภาษาไทยในแง่การนำไปใช้

ว่าสามารถนำไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวันและในการประกอบอาชีพ

๔) สื่อ สื่อ คือ สิ่งใดก็ตามที่เป็นตัวกลางนำข้อมูล ข่าวสาร ประสบการณ์ ความรู้ ความคิดของครูไปยังผู้เรียน สื่อที่มีประสิทธิภาพจะช่วยให้การสื่อสารสัมฤทธิ์ผลได้ง่าย ปัญหาที่พบบ่อยก็คือครูมักจะยึดแต่ตำรา เป็นสื่อหลักในการสอน จึงทำให้ผู้เรียนขาดความสนใจได้ง่าย ดังนั้นสื่อที่นำมาประกอบการสอนควรมีความหลากหลาย ครอบคลุมการฝึกทักษะทุกด้าน (ฟัง พูด อ่าน เขียน) นอกจากตำรา เอกสารประกอบการสอน หนังสืออ่านเพิ่มเติมและแบบฝึกหัดแล้ว **สื่อโสตทัศนูปกรณ์** ประเภทต่างๆ ก็ควรเลือกใช้ เช่น แถบบันทึกเสียง (Tape) เพื่อฝึกทักษะการฟังแบบต่างๆ เช่น ฟังจับใจความสำคัญ ฟังบทกวีนิพนธ์ ฟังเพื่อความบันเทิง แถบบันทึกภาพ (video) เพื่อฝึกทักษะการดูภาพประกอบเสียง **แผ่นภาพ** **บัตรคำ** **เกม** **สื่อที่เป็นบุคคล** ได้แก่ วิทยากรที่เชิญมาถ่ายทอดความรู้ให้ผู้เรียน เช่น การสาธิตการร้องเพลงพื้นบ้าน การขับเสภา การอ่านทำนองเสนาะ รวมถึง**สภาพแวดล้อมในการเรียนการสอน** อันเป็นสื่อที่ส่งเสริมให้เกิด “บรรยากาศของการเรียนรู้” โดยการจัดให้มีกิจกรรมเสริมหลักสูตรต่างๆ ทั้งใน-นอกห้องเรียน เช่น จัดบรรยายทางวิชาการ ใ้ตัวที่การอภิปราย การแข่งขันเล่านิทาน ตอบปัญหาภาษาไทยชิงรางวัล ฯลฯ เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความตื่นตัวในการเรียนรู้อยู่เสมอ

๕) ผล ผล คือปฏิกริยาที่เกิดขึ้นหลังกระบวนการรับสาร-ส่งสาร ผลจะเป็นเครื่องชี้วัดสัมฤทธิ์ของกิจกรรมการสื่อสารในการเรียน การสอน และการสื่อสารในการเรียน การสอนนี้จัดเป็นกระบวนการที่เป็น “พลวัต” (Dynamic) ที่ต้องมีการตอบสนองไป - มา ระหว่างผู้ทำการสื่อสาร โดยมากครุฑมักจะยึดติดกับบทบาทของการเป็นผู้ให้และถ่ายทอดแต่เพียงฝ่ายเดียว ครูจึงละเลยหน้าที่ที่จะเป็นผู้รับรู้ปฏิกริยาตอบสนองของเด็กว่าได้รับความรู้ มีความเข้าใจเพียงใด การที่จะรับรู้ปฏิกริยาดังกล่าวนั้นครูสามารถทำได้โดย

๑. **จากการสังเกต** ครูควรหมั่นสังเกตกิริยา ท่าทางของผู้เรียนว่าเป็นไปในทิศทางใด **ปฏิกริยาเชิงบวก** ได้แก่ การพยักหน้า สบตา ประมอ ยิ้มแย้ม หัวเราะ และซักถาม **ปฏิกริยาเชิงลบ** เช่น ขมวดคิ้ว ไม่สบตา เฉยเมย หลับ ไม่รวมกิจกรรมหรือทำอย่างขาดความ

“โดยมากครุฑมักจะยึดติดกับบทบาทของการเป็นผู้ให้และถ่ายทอดแต่เพียงฝ่ายเดียว ครูจึงละเลยหน้าที่ที่จะเป็นผู้รับรู้ปฏิกริยาตอบสนองของเด็กว่าได้รับความรู้ มีความเข้าใจเพียงใด”

กระตือรือร้น ทิศทางของการแสดงออกจะบ่งชี้ระดับความสนใจและความเข้าใจในการเรียนของเด็กแต่ละคน

๒. **วัดผลจากการซักถามคำถามจากบทเรียน** ดังนั้นครูต้องคอยกระตุ้นให้เด็กแสดงผล (ปฏิกริยา) ออกมาให้ได้ ประกอบกับครูควรจัดให้มีการประเมินผล การเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ ด้วยเครื่องมือการวัดผลที่เที่ยงตรงและมีประสิทธิภาพ

การนำเสนอถึงปัญหาการ “การสื่อสาร” ในบริบทของการสื่อสารนั้น เป็นเพียงความตั้งใจที่จะช่วยจัดอุปสรรคของการเรียนรู้เรื่องการใช้ภาษาของเยาวชนไทย โดยเฉพาะภาษาไทยซึ่งเป็นภาษาประจำชาติที่ใช้เป็นภาษาหลักในการสื่อสาร เพื่อนำไปสู่การติดต่อสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ บุคคลที่ยังต้องดำรงชีวิตอยู่ในสังคมคงไม่อาจปฏิเสธว่าการใช้ภาษาได้ถูกต้อง เหมาะสมเป็นศักดิ์และศรีแก่ตัวของผู้ใช้ภาษาและเป็นพื้นฐานที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในชีวิต หน้าที่การงาน เพราะภาษาไม่เพียงแต่เป็นเครื่องมือในการสื่อสารแต่ยังแทรกอยู่ในการดำเนินชีวิตตลอดเวลา

เอกสารอ้างอิง

- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (๒๕๓๙) **จิตวิทยาการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ส่งเสริมกรุงเทพฯ.
- สุโขทัยธรรมมาธิราช, มหาวิทยาลัย.(๒๕๓๘) **เอกสารการสอนชุดวิชาการใช้ภาษาไทย หน่วยที่ ๑-๘**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. นนทบุรี : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- อารี พันธมณี.(๒๕๕๐) **จิตวิทยาการเรียนการสอน**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ตันอ้อ แกรมี จำกัด.

Harold D. Laswell. (1948) **The Structure and Function of communication in Society : The communicate of ideas**. Haper and Row Publisher : New york

โรงเรียน... ในฝัน

ความฝันของการศึกษา สู่ความเป็นจริง

สกลีรา ปัญจมาลา *

“การสร้างโรงเรียนในฝันให้กระจายอยู่ทุกอำเภอในระยะแรก เป็นจุดเริ่มต้นของการปฏิบัติจริง ส่วนหนึ่งของการปฏิรูปการศึกษา เป็นเครื่องมือที่จะส่งเสริมให้เด็กไทยที่ขาดโอกาส ได้รับการพัฒนาในระดับมาตรฐานจากโรงเรียนที่ใกล้บ้าน...”

ฯพณฯ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี

นี้ คือสุนทรพจน์บางตอน ของ ฯพณฯ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ที่ได้กล่าวถึงจุดหมายสำคัญของโรงเรียนในฝัน ที่เกิดขึ้นเพื่อการพัฒนาเยาวชนซึ่งเป็นทรัพยากรสำคัญของชาติให้มีคุณภาพโดยเริ่มจากการจัดการศึกษาที่จะต้องสามารถกระจายความเจริญทางด้านการศึกษาทุกระดับไปสู่โรงเรียนทุกแห่ง ไม่ว่าจะเป็นโรงเรียนที่อยู่ห่างไกลหรืออยู่ท่ามกลางสภาพความขาดแคลนเพียงใดก็ตาม

๒๒ เมษายน ๒๕๔๖ นับเป็นอีกวันหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาของชาติ เนื่องจากเป็นวันที่คณะรัฐมนตรีได้มีมติให้ความเห็นชอบในหลักการของ “โครงการ ๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” ซึ่งเป็นโครงการที่มีเจตนารมณ์ที่จะพัฒนาเยาวชนให้มีคุณภาพ โดยมอบหมายให้กระทรวงศึกษาธิการพัฒนาแนวคิดและหลักการ และได้มอบหมายให้สำนักงาน

คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) เป็นผู้ดำเนินการโดย **คุณหญิงกษมา วรวรรณ ณ อยุธยา** เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้จัดตั้ง “ศูนย์บริหารโครงการ ๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” ขึ้น และมอบหมายให้ **นายนิวัตร นาคะเวช** ที่ปรึกษา ด้านมาตรฐานการศึกษา ทำหน้าที่ผู้อำนวยการศูนย์บริหารโครงการฯ เพื่อทำหน้าที่ขับเคลื่อนการดำเนินงานทั้งระบบให้เกิดความคล่องตัวและมีประสิทธิภาพ

* นักประชาสัมพันธ์ ๗ ว กลุ่มประชาสัมพันธ์ สำนักอำนวยการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

“โรงเรียนในฝัน” คือ โรงเรียนที่มุ่งจัดการศึกษาให้มีคุณภาพได้มาตรฐานทางการศึกษาของชาติ และสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น เป็นที่ยอมรับของนักเรียน ผู้ปกครองและชุมชน เป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตให้กับชุมชนและสังคม มีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ โดยผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์และมีความเชี่ยวชาญ เป็นโรงเรียนต้นแบบในด้านการพัฒนาให้กับโรงเรียนอื่นได้ โดยการใช้การบริหารจัดการแนวใหม่ที่มุ่งพัฒนาโรงเรียนทุกๆ ด้าน ทั้งด้านวิชาการ กระบวนการเรียนรู้ สภาพแวดล้อมของโรงเรียน และการนำเครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาใช้ในการเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ และการบริหารจัดการ โดยมุ่งหวังให้เด็กไทยเป็นคนดี มีคุณภาพ และมีอนาคตที่สดใส สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

เมื่อได้มีการวางแผนแนวคิดและเจตนารมณ์ของ **“โรงเรียนในฝัน”** แล้ว จึงได้มีการคัดเลือกโรงเรียนขึ้นจากการแสดงความคิดเห็นของชุมชนและประชาชนในพื้นที่เขตปกครอง ที่อยากเห็นโรงเรียนในชุมชนของตนเองเป็นโรงเรียนในฝัน โดยในระยะแรก ได้มีการประกาศรายชื่อโรงเรียนในฝันทั่วประเทศ จำนวน ๙๒๑ โรงเรียน คือ จากอำเภอ ๗๙๕ อำเภอ ๘๑ กิ่งอำเภอ และ ๔๕ เขตในกรุงเทพมหานคร ซึ่งแต่ละโรงเรียนจะได้รับงบประมาณจำนวนหนึ่ง เพื่อนำไปใช้พัฒนาด้านใดด้านหนึ่งหรือหลายๆ ด้านของโรงเรียน

ที่คิดว่ายังไม่พร้อมไม่ว่าจะเป็นด้านพัฒนาการเรียนรู้ การเพิ่มศักยภาพในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา การบริหารจัดการด้านงบประมาณและทรัพยากร การสร้างระบบเครือข่าย ผู้อุปถัมภ์ที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และการจัดทรัพยากรที่เหมาะสม โดยให้มีการใช้อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้โรงเรียนมีความพร้อมจนเป็นโรงเรียนในฝันที่สมบูรณ์แบบ

นายปิยะบุตร ชลวิจารณ์ ผู้ช่วยรัฐมนตรีประจำกระทรวงศึกษาธิการ ได้กล่าวถึงการดำเนินงานของโรงเรียนในฝันว่า **“...โรงเรียนในฝัน น่าจะเป็นโรงเรียนต้นแบบให้กับโรงเรียนใกล้เคียง ซึ่งไม่ใช่การเลียนแบบ แต่ขอให้คิดเองโดยการได้เห็นแนวทาง เห็นของจริง คือถ้าเห็นวิธีการ เห็นแผน เห็นรูปแบบ เห็นผลลัพธ์จากนักเรียนที่ออกมาตรงนั้น จะทำให้โรงเรียนที่อยู่ในโครงการโรงเรียนในฝันเดินเร็ว ผมเชื่อสมรรถภาพและศักยภาพของผู้บริหาร และการปรับตัวของครูผู้สอน เพียงแต่ยังไม่เห็นว่าในที่สุดโรงเรียนจะเป็นอย่างไร ปรับเปลี่ยนไปอย่างไร นักเรียนจะได้อะไร แต่พอเห็นของจริงจะเกิดความมุ่งมั่น เกิดความฝัน ซึ่งความฝันนั้นจะถ่ายทอดเป็นพลังมหาศาลในการขับเคลื่อนตัวโรงเรียนของเขาเองให้เป็นโรงเรียนในฝัน...”**

และสิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งที่ถือได้ว่าเป็นหัวใจหลักของการดำเนินงานโรงเรียนในฝันนั้น คือการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชน องค์กรต่างๆ ที่นอกจากจะให้การสนับสนุนในทุกๆ ด้านแล้ว ยังต้องช่วยกันสอดส่องดูแล ปรับปรุงและแก้ไขข้อผิดพลาดต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นในโรงเรียน ด้วยเหตุผลที่ว่า โรงเรียนในฝันนั้น เป็นโรงเรียนของชุมชนโดยชุมชนเป็นผู้เลือกร่วมรับผิดชอบ ร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมบริหารจัดการและนั่นคือการแสดงถึงบทบาทของคนที่อยู่ในชุมชน ที่จะต้องช่วยกันสานฝันให้เป็นจริงตามที่หวังไว้ ดังปาฐกถาของ ฯพณฯ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ที่กล่าวไว้ว่า

“ท่านผู้มีอุปการคุณที่ตั้งใจสนับสนุน ๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน ผมขอขอบคุณในอนุโมทนาจิต ในกุศลจิตของท่าน เด็กเหล่านี้ถ้าได้รับการพัฒนาที่ดีเติบโตขึ้นมีศักยภาพสูง สร้างเขา แล้วเขาเหล่านี้จะมารับช่วง ช่วยสร้างประเทศไทยเราให้มีความเข้มแข็งอย่างต่อเนื่อง เราต้องสร้างเด็กไทยวันนี้เพื่อให้เขาใช้ศักยภาพ ให้สมองของเขาได้เรียนรู้อย่างเต็มที่ เราต้องสร้างโรงเรียนที่มีระบบการเรียนการสอนที่ดี มีอุปกรณ์การเรียนการสอนครบครัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง อินเทอร์เน็ต เพราะเขาจะได้เข้าสู่ห้องสมุดโลก เข้าสู่ฐานความรู้หลายๆ อย่างได้คล่องตัว และเราต้องมีห้องสมุดให้โรงเรียนในฝันของทุกอำเภอให้ได้ อย่างน้อยที่เราต้องการ คือโรงเรียนจะต้องมีสื่อ ICT มีห้องสมุด มีสภาพแวดล้อมเหมาะสมที่จะมีการเรียนการสอนที่เหมาะสมที่สำคัญคือมีการพัฒนาครู เพื่อให้ครูมีโอกาสพบสิ่งใหม่ๆ เพื่อเข้าใจและเปลี่ยนทัศนคติจากการเรียนการสอนแบบเดิมไปสู่แบบใหม่ เราจะ Channel Resource จากสถาบันการศึกษาระดับสูง เช่น มหาวิทยาลัยราชภัฏ ราชชมงคลทั้งหลาย เพื่อเข้าสู่โรงเรียนเหล่านี้ ท่านผู้อำนวยการโรงเรียนทั้งหลาย ท่านจะไม่ถูกทิ้งให้อยู่คนเดียวอีกแล้ว กำลังมีคนเข้าไปร่วมกับท่านเพื่อช่วยทำให้เป็นโรงเรียนขั้นดี เพื่อสอนลูกหลานของเรา...”

และเวทีนี้ ได้เปิดโอกาสให้ทุกคน ทุกหน่วยงานที่ต้องการเป็นผู้ร่วมสร้าง “โรงเรียนในฝัน” เป็นส่วนหนึ่งในการสานฝันทางการศึกษาให้เป็นจริง เพื่ออนาคตที่ดีของเด็กและเยาวชนของชาติ สามารถติดต่อได้ที่ “ศูนย์บริหารโครงการ ๑ อำเภอ ๑ โรงเรียนในฝัน” อาคารสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ชั้น ๑๐ กระทรวงศึกษาธิการ กทม. ๑๐๓๐๐ หมายเลขโทรศัพท์ ๐-๒๒๘๐-๕๕๖๔, ๐-๒๒๘๒-๐๘๖๑ หรือ www.labschools.net 📞

หนังสือ ครุฑได

มานพ กนอมศรี *

มารู้จักหนังสือกันก่อน

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช ๒๕๔๒ ให้ความหมายของหนังสือไว้ว่า

หนังสือ น. เครื่องหมายใช้ขีดเขียนแทนเสียง หรือคำพูด เช่น อ่านหนังสือ, เขียนหนังสือ

ลายลักษณ์อักษร เช่น ขอให้เขียนเป็นหนังสือไว้ด้วย

จดหมายที่มีไปมา เช่น หนังสือราชการ, เอกสาร, บทประพันธ์

หนังสือเป็นสื่อชนิดหนึ่งที่ใช้ในการถ่ายทอดความคิดของคนหนึ่งไปสู่อีกคนหนึ่งหรือหลายๆ คน ในทางการศึกษาหนังสือเป็นสื่อการเรียนการสอนที่มีประโยชน์ต่อการเรียนรู้ สามารถจัดให้เหมาะสมกับวัยและความต้องการของเด็ก ทั้งยังสามารถตอบสนองและสร้างเสริมวิชาความรู้ให้กว้างขวางลึกซึ้ง หรือเพิ่มเติมวิชาความรู้ในส่วนที่ขาดไป

การได้มาซึ่งหนังสือ มี ๒ ทาง ทางแรกได้มาจากการซื้อหาในท้องตลาด ซึ่งมีผู้ผลิตขึ้น ทางที่ ๒ จัดทำขึ้นเอง

หนังสือที่จำหน่ายตามท้องตลาดเป็นหนังสือที่สำนักพิมพ์ผลิตขึ้นตามกระบวนการอุตสาหกรรม จัดทำเป็นจำนวนมาก รูปแบบจึงสวยงาม คงทน เหมาะสมที่จะเก็บรักษาไว้ได้เป็นเวลานาน ในด้านเนื้อหา กล่าวอย่างกว้างๆ ไม่เฉพาะเจาะจงที่จะนำเสนอให้แก่ผู้อ่านระดับใด หรือเพิ่มเติมส่วนที่หายไปของผู้อ่านกลุ่มใดคนใด จึงเหมาะสมสำหรับใช้เป็นหนังสือค้นคว้าอ้างอิง

ที่ควรเก็บรักษาไว้ในห้องสมุด สำหรับตอบสนองความต้องการเฉพาะด้านตามความต้องการของผู้อ่าน

ส่วนหนังสือที่จัดทำขึ้นเองนั้น มีข้อเสียทางด้านรูปแบบ เพราะไม่ได้ผ่านกระบวนการผลิตตามระบบอุตสาหกรรม แต่เป็นการทำขึ้นด้วยมือ จากวัสดุจัดหาได้ง่าย และสามารถผลิตได้ในจำนวนไม่มากนัก แต่ทางด้านเนื้อหาสามารถกำหนดได้ตามต้องการ จึงเป็นการตอบสนองและเพิ่มเติมในส่วนที่ขาดของผู้อ่านได้โดยตรง สามารถแยกย่อยเนื้อหาให้ละเอียด ลึกซึ้งตามที่ผู้จัดทำเห็นว่าเหมาะสมต่อการใช้งาน จึงเป็นหนังสือที่เหมาะสมที่จะใช้สำหรับนักเรียน โดยเฉพาะซึ่งเท่ากับเป็นการสร้างเพิ่มเติมทางด้านวิชาการโดยตรง หนังสือประเภทนี้จึงเหมาะสมอย่างยิ่งที่ครูจะเป็นผู้ทำขึ้นเพื่อเด็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่งโรงเรียนที่อยู่ห่างไกลและขาดสื่อบรรณาสำหรับซื้อหนังสือจากสำนักพิมพ์

* ศิลปิน - นักเขียนอิสระ

ที่จะกล่าวต่อไปในบทความนี้เป็นเรื่องราวของการจัดทำหนังสือของครูเพื่อใช้กับเด็กของตน
โดยเฉพาะ เพื่อเป็นการเสนอแนะกระบวนการจัดทำให้ง่ายและสะดวกที่ครูจะทำขึ้นสำหรับใช้เป็นสื่อการเรียน
การสอนให้แก่ักเรียนในความรับผิดชอบของตน หนังสือนี้อาจทำขึ้นเพื่อใช้กับเด็กเพียงคนเดียว
ห้องเดียว หรือทั้งโรงเรียนก็ได้

เริ่มต้นด้วยการทำความเข้าใจกับองค์ประกอบของ หนังสือเสียก่อน

หนังสือมีองค์ประกอบสำคัญ ๒ ประการ คือ

๑. เนื้อหา

๒. รูปแบบ

เนื้อหา หมายถึง เรื่องราวที่ต้องการนำเสนอในหนังสือแต่ละเล่ม โดยถ่ายทอดด้วยตัวอักษร ภาพประกอบ และเครื่องช่วยอ่านต่างๆ เป้าหมายสูงสุดของเนื้อหาอยู่ที่ความสำเร็จในการเรียนรู้ของนักเรียนในเรื่องราวที่ต้องการ ดังนั้น การจัดเนื้อหาของหนังสือที่จัดทำขึ้นจึงต้องคำนึงถึงสิ่งต่างๆ ดังนี้

๑. ความเหมาะสมกับวัยและความต้องการของเด็ก ในข้อนี้ครูจำเป็นต้องศึกษาเสียก่อนว่านักเรียนที่เป็นผู้อ่านอายุเท่าไร เรียนอยู่ชั้นไหน ต้องการเสริมและเพิ่มเติมเนื้อหาของวิชาใด การรู้รายละเอียดของผู้อ่านมาก จะสามารถช่วยให้ครูสร้างสื่อหนังสือได้ตรงกับความต้องการที่สุด

การรู้จักเด็กซึ่งเป็นผู้อ่านหนังสือที่จัดทำขึ้นเป็นประโยชน์แก่การนำเสนอเนื้อหามาก เช่น ถ้าเป็นเด็กเล็ก เนื้อหาที่จัดทำขึ้นก็ควรเป็นเรื่องเดียวๆ ไม่สลับซับซ้อน และยาวจนเกินไป นอกจากนั้นยังเกี่ยวข้องไปถึงเรื่องของถ้อยคำ สำนวนภาพประกอบและเครื่องช่วยอ่านที่ต้องเลือกให้เหมาะสมกับพัฒนาการในการอ่านของเด็กด้วย

๒. ความเหมาะสมของเนื้อหา โดยปกติแล้วการทำหนังสือสำหรับเด็กมักเป็นการจัดทำขึ้น เมื่อครูมองเห็นถึงจุดบกพร่องขาดหายไปจากบทเรียน หรือต้องการเติมรายละเอียดบางอย่างจากบทเรียนที่มีอยู่ให้แน่นขึ้น โดยอาจจะพิจารณาเด็กเพียง ๑ คนหรือเด็กทั้งโรงเรียนก็ได้

๓. การลำดับความสำคัญของเนื้อหา ต้องเป็นไปอย่างสัมพันธ์กัน เพื่อนำผู้อ่านไปสู่การเรียนรู้ตามต้องการ การลำดับความสำคัญของเนื้อหา มักเริ่มต้นด้วยการทำสารบัญเรื่อง โดยกำหนดหัวข้อของเนื้อหาเป็นหัวข้อใหญ่แล้วแตกย่อยหัวข้อลงไปจนถึงรายละเอียดทางเนื้อหาของหัวข้อเหล่านั้น

๔. ความถูกต้องของเนื้อหา เป็นสิ่งสำคัญและต้องระมัดระวังอย่างยิ่งของการจัดทำหนังสือให้เด็กอ่าน เนื้อหาที่ผิดพลาดไม่เพียงแต่ไม่สามารถตอบสนองความต้องการในอันจะเพิ่มเติมความรู้ให้แก่เด็กเท่านั้น ยังเป็นการให้ความรู้ที่ไม่ถูกต้องแก่เด็กด้วย ซึ่งสิ่งนี้ถือเป็นความผิดอย่างร้ายแรงของการเรียนการสอน ก่อนเขียนเนื้อหาจึงควรศึกษาในเรื่องที่ต้องการนำเสนออย่างละเอียดถี่ถ้วนจนแม่นยำ สามารถสอบทานได้ว่ามาจากแหล่งที่มาที่เชื่อถือได้ การได้มาซึ่งเนื้อหานั้น สามารถทำได้ ๒ ทางคือ จากเอกสาร ค้นคว้าอ้างอิงซึ่งมีผู้เขียนไว้และการออกเก็บข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่ต้องการ

๕. รูปแบบของการนำเสนอเนื้อหาซึ่งต้องสอดคล้องกับพัฒนาการในการอ่านของเด็ก เช่น ในเด็กเล็กอาจเลือกนำเสนอเนื้อหาด้วยบทกลอน หรือคำสัมผัสคล้องจอง แต่สำหรับเด็กที่โตขึ้น อาจเลือกนำเสนอเนื้อหาด้วยวิธีความเรียง

รูปแบบ หมายถึง รูปร่างหน้าตาของหนังสือที่จัดทำขึ้น เพื่อเหมาะสมและจูงใจในการอ่านซึ่งจะต้องพิจารณาจากส่วนประกอบหลายอย่าง คือ

๑. ขนาดของรูปเล่มที่เหมาะสมกับวัยและพัฒนาการในการอ่านของเด็ก โดยปกติขนาดรูปเล่มหนังสือที่เหมาะสมกับเด็กมักทำกันใน ๒ ขนาด คือ ขนาด ๘ หน้า / ยก (พิเศษ) หรือที่เรียกว่า ขนาด A๔ และขนาด ๑๖ หน้า / ยก (พิเศษ) ซึ่งมีขนาดครึ่งหนึ่งของขนาด A๔

๒. จำนวนหน้าหนังสือที่เหมาะสมกับวัยและพัฒนาการในการอ่านของเด็ก เริ่มตั้งแต่ ๑๒ หน้า ๑๖ หน้า ๒๔ หน้า ๓๒ หน้า

๓. การจัดรูปเล่มให้ดึงดูดงามเพื่อส่งเสริมการนำเสนอเนื้อหาให้น่าสนใจและถูกต้อง เริ่มต้นตั้งแต่ปก ซึ่งควรงดงามและครอบคลุมเนื้อหาที่ต้องการนำเสนอ มีชื่อเรื่อง ชื่อผู้เขียน และภาพประกอบ รวมไปถึงการจัดวางภายในเล่ม ซึ่งมีสิ่งที่ต้องคำนึงถึงคือเสริม

เนื้อหา ภาพประกอบและเครื่องช่วยอ่านต่างๆ ให้สอดคล้องและสวยงาม

๔. ขนาดตัวอักษรที่เหมาะสม ตัวอักษรที่ใช้ในหนังสือมีส่วนที่จะทำให้หนังสือสมบูรณ์และเป็นไปตามความต้องการ สอดคล้องกับวัยและพัฒนาการในการอ่านของเด็ก เช่น เด็กเล็กควรใช้ตัวอักษรที่มีขนาดใหญ่ระหว่าง ๒๐ หรือ ๒๒ พอยท์ ส่วนเด็กที่โตขึ้นมาอาจใช้ตัวอักษรขนาด ๑๖ หรือ ๑๘ พอยท์

๕. ขนาดภาพประกอบที่เหมาะสมตามธรรมชาติของเด็กจะให้ความสนใจภาพประกอบมากกว่าตัวอักษร ภาพประกอบจึงมีบทบาทต่อการจัดทำหนังสือสำหรับเด็กมาก มีหลักการในการพิจารณาภาพประกอบที่เหมาะสม คือต้องเป็นภาพที่สอดคล้อง หรือขยายความชัดเจนของเรื่อง มีขนาดที่สามารถให้รายละเอียดภายในภาพได้ โดยเฉพาะเด็กเล็ก ภาพประกอบมีความสำคัญมาก หนังสือบางเล่มอาจจัดทำขึ้นโดยใช้ภาพเป็นตัวดำเนินเรื่อง และรายละเอียดของภาพเป็นตัวบอกเล่าเนื้อหา ซึ่งหนังสือลักษณะนี้ให้เสริมภาพในการคิดกับเด็กมาก เป็นการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ จึงเหมาะที่จะใช้กับเด็กเล็กมากกว่าเด็กโต โดยทั่วไปเรียกหนังสือประเภทนี้ว่า หนังสือภาพ

สำหรับเด็กโต ภาพประกอบอาจลดขนาดลงไปได้ แต่ก็ควรให้รายละเอียดอย่างชัดเจนและสอดคล้องกับเนื้อหาที่กล่าวถึง และเพื่อสร้างความเข้าใจในการอ่าน ควรมีคำบรรยายใต้ภาพทุกภาพ เพื่อบอกเล่าเนื้อหาของภาพให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

๖. การเข้าเล่มที่เหมาะสมกับหนังสือ เป็นการรวบรวมหนังสือแต่ละหน้าซึ่งผ่านการจัดหน้าเรียบร้อยแล้วเป็นรูปเล่ม การเข้าเล่มมี ๒ อย่าง คือ อย่างแรกเรียกว่าเข้าเล่มแบบเย็บอกหรือมุงหลังคา เป็นการเข้าเล่มด้วยการใช้ลวดเย็บตรึงรอยพับของหนังสือ การเข้าเล่มลักษณะนี้ใช้สำหรับหนังสือที่มีจำนวนหน้าน้อย คือประมาณตั้งแต่ ๑๖-๒๔ หน้า หากมีจำนวนหน้ามากกว่านี้แต่ต้องการเข้าเล่มด้วยการ

โสภณ ต้องจัดหน้าเป็นพิเศษ จึงไม่เป็นที่นิยมทำ การเข้าเล่มด้วยการเย็บนอกนอกจากจะใช้กับหนังสือ ที่มีขนาดบางแล้วยังใช้กับหนังสือซึ่งไม่มีเนื้อหาทาง วิชาการซึ่งทั่วไปเรียกกันว่า **หนังสือบันเทิงคดีมากกว่า**

การเข้าเล่มอีกชนิดหนึ่งเรียกว่าเข้าเล่ม โสภณ เป็นการเข้าเล่มที่ใช้กับหนังสือที่มีจำนวนหน้า มากๆ และไม่สามารถเข้าเล่มแบบเย็บนอกได้ การเข้า เล่มแบบนี้มักใช้กับการผลิตหนังสือของสำนักพิมพ์ที่ พิมพ์จำนวนมาก เพราะต้องใช้เครื่องจักรในการทำงาน

อย่างไรก็ตาม เราสามารถนำกระบวนการเข้าเล่ม แบบนี้มาประยุกต์ใช้ในการเข้าเล่มหนังสือทำมือได้ โดยใช้แม่แรงอัดแผ่นกระดาษหนังสือทางด้านสันให้ แน่น ใช้กาวทาที่สัน จากนั้นก็ตัดแผ่นกระดาษเท่ากับ สันหนังสือปิดลงไป ร่องจนกาวแห้งสนิท โดยไม่คลาย แม่แรงออก จึงนำมาเข้าปก การเข้าเล่มแบบนี้นิยมใช้ กับหนังสือที่มีเนื้อหาวิชาการ ซึ่งเรียกว่า **หนังสือ สารคดี** 📖

สิ่งที่กล่าวเหล่านี้คือสิ่งที่ควรรู้เป็นอันดับต้นๆ ของการทำหนังสือ ซึ่งเมื่อต้องการทำจริง ยังมี รายละเอียดในการปฏิบัติอีกหลายอย่าง และเพื่อให้ครูสามารถทำหนังสือได้เอง เราจะมาทบทวนวิธีการปฏิบัติ แต่ละอย่างแต่ละขั้นในโอกาสต่อไป

นโยบายสื่อ สื่อกาการศึกษา

พิกุล วงศ์เสนา*

รายชื่อสื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ประเภท CAI และวีดิทัศน์

ปัจจุบันเป็นที่ยอมรับโดยทั่วกันแล้วว่า การเรียนรู้ไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะในห้องสี่เหลี่ยมแคบๆ ที่จัดไว้เป็นห้องเรียนหรือภายในโรงเรียนเท่านั้น แต่การจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ ได้กำหนดไว้อย่างชัดเจนว่า สถานศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนรู้ได้ทุกเวลา ทุกสถานที่อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต อีกทั้งสามารถเรียนรู้ได้จากสื่อการเรียนรู้และแหล่งการเรียนรู้ทุกประเภทด้วย

ดังนั้น สื่อการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงไม่จำกัดอยู่เพียงเฉพาะหนังสือเรียนเท่านั้น ผู้เรียนและผู้สอนสามารถเรียนรู้ได้จากสื่อทุกประเภท แต่ที่สำคัญจะต้องสอดคล้องกับวิธีการเรียนรู้ตามธรรมชาติของสาระการเรียนรู้และศักยภาพของผู้เรียน

สื่อการเรียนการสอนเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่จะช่วยให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ แต่ในช่วงที่ผ่านมาสื่อการเรียนการสอนที่ใช้อยู่ในสถานศึกษาทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาส่วนใหญ่รัฐเป็นผู้ผลิต ซึ่งตามสาระสำคัญของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ทำให้กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศ “นโยบายสื่อเสรี” ขึ้น มีสาระสำคัญดังนี้

“กระทรวงศึกษาธิการส่งเสริมสนับสนุนให้มีการผลิตและพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาทุกประเภท ทุกสาระการเรียนรู้และทุกช่วงชั้น โดยเปิดโอกาสให้มีการแข่งขันกันผลิตอย่างเสรีและเป็นธรรม และส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษามีและใช้สื่อ และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาที่มีคุณภาพในกระบวนการเรียนการสอน”

* นักประชาสัมพันธ์ ๖๖ สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

จากนโยบายดังกล่าว กระทรวงศึกษาธิการ มิได้สนับสนุนเฉพาะสื่อที่เป็นหนังสือเรียนของภาค เอกชนเท่านั้น ยังได้ส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษามี และใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาที่มีคุณภาพ และหลากหลาย จึงได้จัดให้มีการตรวจประเมินคุณภาพ สื่อมัลติมีเดียเพื่อการศึกษาประเภทสื่อคอมพิวเตอร์ ช่วยสอนและสื่อวีดิทัศน์สำหรับรายวิชาต่างๆ ทั้งใน ระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาของภาคเอกชนขึ้น

ในการตรวจประเมินคุณภาพนั้น ได้ทำในรูป ของการแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นเพื่อร่วมกันพิจารณา ทั้งนี้เพื่อช่วยสถานศึกษากลับกรองคุณภาพสื่อก่อน การเลือกใช้ประกอบการเรียนการสอนแล้วจึงนำรายชื่อสื่อคอมพิวเตอร์ช่วยสอนและสื่อวีดิทัศน์ที่ผ่านการ ตรวจประเมินคุณภาพแล้วมารวบรวมและจัดพิมพ์ไว้ เป็นหนังสือ “รายชื่อสื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

ประเภทคอมพิวเตอร์ช่วยสอนและวีดิทัศน์ ตาม หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔” อย่างที่เห็นอยู่

หนังสือดังกล่าวนอกจากเป็นการรวบรวมรายชื่อ สื่อฯ แล้ว ยังได้แนะนำสื่อฯ แต่ละรายการโดยละเอียด ซึ่งประกอบด้วย เนื้อหาโดยย่อ คุณค่าและประโยชน์ที่ ผู้เรียนจะได้รับ แนวทางในการนำไปใช้ และข้อสังเกต เพื่อเป็นข้อมูลในการพิจารณาเลือกใช้ให้เหมาะสมกับ ความต้องการของครูและนักเรียนด้วย

การเลือกใช้สื่อการเรียนรู้ตามหลักสูตรใหม่นั้นขึ้นอยู่กับดุลพินิจของครูผู้สอน และสถานศึกษา ที่สามารถจะพิจารณาเลือกใช้ให้เหมาะสมเพื่อเสริม สร้างศักยภาพของผู้เรียนให้ได้มากที่สุด และนั่นก็ จะเป็นเสี้ยวหนึ่งของการช่วยกันพัฒนาคุณภาพ การศึกษาของชาติ 🙏

ดาวเด่น แดนเจม

กฤษฎา ศิริกุลชอุดมพร *

๔ เยาวชนคนเก่ง จากการแข่งขันคณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์โอลิมปิก
ระดับประถมศึกษา ประจำปี ๒๕๔๖ ยอมรับ..... การอ่านสำคัญที่สุด

ฉบับนี้มีความรู้สึกดีใจและภูมิใจที่ได้สัมภาษณ์
เยาวชน ที่นำชื่อเสียงมาสู่ประเทศไทย
จากการแข่งขันคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์โอลิมปิก
ประจำปี ๒๕๔๖ (ASEAN Primary School
Mathematics and Science Olympiad 2003) ซึ่ง
จัดโดยกระทรวงศึกษาธิการของประเทศอินโดนีเซีย

มีกลุ่มสมาชิกอาเซียน ส่งนักเรียนระดับประถมศึกษา
เข้าร่วมแข่งขันในสองสาขาวิชาคือ คณิตศาสตร์ และ
วิทยาศาสตร์ ประเทศไทยได้ส่งนักเรียนเข้าร่วมแข่งขัน

๒ ทีมๆ ละ ๒ คน ได้แก่ **ทีมคณิตศาสตร์** ซึ่งคัดเลือก
จากนักเรียนทั่วประเทศที่มีความรู้ความสามารถด้าน
คณิตศาสตร์ คือ **เด็กชายขจรวงศ์ ฤกษ์ขจรนามกุล**
นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนวัดพลับพลาชัย
กรุงเทพมหานคร และ**เด็กชายศรัทธาปัญญา สถิตย-
รัตน์ชีวิน** นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียน
ราชวินิต กรุงเทพมหานคร และ **ทีมวิทยาศาสตร์**
ซึ่งคัดเลือกมาจากนักเรียนที่มีอัจฉริยภาพทาง
วิทยาศาสตร์ทั่วประเทศ คือ **เด็กชายณัฐวัฒน์
ลิหะระ** นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียน
ราชวินิต กรุงเทพมหานคร และ**เด็กหญิงณัชชา
นิตวิวัฒนา** นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕ โรงเรียน
อนุบาลนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งทั้ง ๒ ทีม
ต้องมีความรู้ความสามารถด้านภาษาอังกฤษด้วย
และน้องๆ ทั้ง ๔ คน ก็นำชื่อเสียงมาให้ประเทศไทย
ของเราด้วยการกวาดรางวัลมาหลายรางวัลด้วยกัน
เบื้องหลังความสำเร็จของน้องๆ ก็คือ **การรักการอ่าน**

* นักประชาสัมพันธ์ ๖๖ สำนักอำนวยการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

“อยากให้เพื่อนๆ ตั้งใจเรียน อ่านหนังสือให้เยอะๆ นะครับ เพราะการอ่านทำให้เราได้เรียนรู้สิ่งต่างๆ ในโลกที่เราอยากจะมี ซึ่งแตกต่างจากที่เราเรียนในห้องเรียน”

เด็กชายขจรวงศ์ ฤกษ์ขจรนามกุล นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนวัดพลับพลาชัย กรุงเทพมหานคร ได้รับรางวัลเหรียญทองแดง สาขาคณิตศาสตร์ “ผมชอบอ่านหนังสือการ์ตูนเรื่องโคนัน เป็นเรื่องเกี่ยวกับการสืบสวนคดีต่างๆ ที่สนุกและน่าติดตามมากครับ และการ์ตูนเรื่องโดเรมอนอ่านแล้วให้ความเพลิดเพลิน ทำให้เรามีจินตนาการนึกภาพได้ ส่วนเรื่องการเรียนรู้จะมีคุณครู และคุณพ่อคุณแม่คอยดูแล หาแบบฝึกหัดมาให้ทำ ส่วนใหญ่จะเป็นแบบฝึกหัดที่สูงกว่าที่เรียน ทำหลายๆ ครั้ง และต้องฝึกเรื่องภาษาอังกฤษด้วยครับเพราะไม่ใช่ภาษาของเราเลยต้องสนใจอ่านหนังสือเยอะๆ อยากให้เพื่อนๆ ตั้งใจเรียน อ่านหนังสือให้เยอะๆ นะครับเพราะการอ่านทำให้เราได้เรียนรู้สิ่งต่างๆ ในโลกที่เราอยากจะมี ซึ่งแตกต่างจากที่เราเรียนในห้องเรียน อ่านในสิ่งที่เราชอบก่อนนะครับแล้วค่อยไปอ่านอย่างอื่นที่กว้างออกไปจะทำให้เรารักการอ่านไปในตัว ลองดูนะครับ”

“ถ้าเพื่อนๆ อยากเก่งคณิตศาสตร์ ควรฝึกทำแบบฝึกหัดคณิตศาสตร์เยอะๆ พยายามคิด และหาเหตุผลอย่างรอบคอบ ไม่ต้องเครียดนะครับ”

เด็กชายศรัทธาปัญญา สติยรัตนชีวิน นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนราชวินิต กรุงเทพมหานคร ได้รับรางวัลเหรียญทองแดง สาขาคณิตศาสตร์ “ผมชอบอ่านหนังสือประเภทนักสืบ ชอบหาเหตุผลครับ อย่างเรื่อง เซอร์ลોકโฮล์มส์ และพล นิกร กิมหงวน ครับ สนุก ตื่นเต้นและน่าสนใจมากครับ ทุกวันเวลาว่างจากโรงเรียนก็จะอ่านหนังสือประมาณ ๒ ชั่วโมง แล้วค่อยไปเล่นครับ อ่านทุกวิชาและหมั่นทำแบบฝึกหัดทุกวันจนชำนาญ ไม่เคยเบื่อเลยครับ เพราะการอ่านสามารถทำให้เราจำสิ่งต่างๆ ที่เรายังไม่รู้ อยากให้คุณครูสอนให้เยอะกว่าเดิม และควรให้เด็กมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน มีการอธิบายความคิดทุกๆ ครั้งที่แสดงออกมา ถ้าเพื่อนๆ อยากเก่งคณิตศาสตร์ ควรฝึกทำแบบฝึกหัดคณิตศาสตร์เยอะๆ พยายามคิด และหาเหตุผลอย่างรอบคอบ ไม่ต้องเครียดนะครับ ทำให้เก่ง แล้วจะได้ไปโอลิมปิกเหมือนผมไงครับ”

**“การแบ่งเวลาของผมคือ คุณพ่อจะหาหนังสือ
ที่เป็นภาษาอังกฤษมาให้อ่าน และทบทวนวันละหนึ่ง
ชั่วโมง”**

เด็กชายณัฐวัฒน์ ลิพหะกร นักเรียนชั้น
ประถมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนราชวินิต กรุงเทพมหานคร ได้รับรางวัลเหรียญเงิน และได้รับรางวัล
ถ้วยชนะเลิศ คะแนนยอดเยี่ยมในการแข่งขันปฏิบัติการทดลองทางวิทยาศาสตร์ สาขาวิทยาศาสตร์
“ผมชอบอ่านการ์ตูนเรื่องโดเรมอนและหนังสือเกี่ยวกับ
วิทยาศาสตร์มากที่สุดเลยครับ สนุกดีครับ ที่ผมได้รับ
รางวัลเป็นเพราะว่าผมชอบอ่านหนังสือวิทยาศาสตร์มาก
มันน่าสนใจ ตั้งแต่เล็กๆ ผมชอบอ่านหนังสือมากครับ
ทุกวันผมจะเข้าห้องสมุดไปอ่านหนังสือ การแบ่งเวลา
ของผมคือ คุณพ่อจะหาหนังสือที่เป็นภาษาอังกฤษมา
ให้อ่าน และทบทวนวันละหนึ่งชั่วโมง ผมอยากให้ครู
วิทยาศาสตร์สอนและทำการทดลองให้เยอะกว่าเดิม
เขียนให้น้อยลง และควรมีอะไรแปลกๆ ใหม่ๆ มา
สอนเด็ก ถ้าเพื่อนๆ อยากเก่งวิทยาศาสตร์ก็พยายาม
เข้าห้องสมุดอ่านหนังสือทุกวันนะครับ

**“เคล็ดลับก็คืออ่านหนังสือให้มากๆ ค่ะ
ด้วยการแปลความหมายจากหนังสือภาษาอังกฤษ
จะทำให้เรามีความรู้ทั้งด้านภาษาอังกฤษและภาษาไทย
ซึ่งจำเป็นและมีประโยชน์ต่อเรามาก”**

เด็กหญิงณัชชา นิติวัดนา นักเรียนชั้นประถม-
ศึกษาปีที่ ๕ โรงเรียนอนุบาลนครราชสีมา จังหวัด
นครราชสีมา ได้รับเกียรติบัตรด้านวิทยาศาสตร์
“หนังสือที่ผมชอบอ่านคือ ประเพณีไทยโดยเฉพาะเรื่อง
๕ สหายผจญภัย และโคนัน ค่ะ หนูคิดว่าการอ่าน
หนังสือสำคัญที่สุดค่ะ คุณครูและคุณพ่อ สนับสนุนให้
รักการอ่าน เคล็ดลับก็คืออ่านหนังสือให้มากๆ ค่ะ
ด้วยการแปลความหมายจากหนังสือภาษาอังกฤษ
จะทำให้เรามีความรู้ทั้งด้านภาษาอังกฤษและภาษาไทย
ซึ่งจำเป็นและมีประโยชน์ต่อเรามาก และในช่วงปิดเทอม
ก็จะทำเป็นตารางสอน แบ่งเวลาว่าเราจะอ่านอะไรบ้าง
อย่างน้อยอ่านให้ได้วันละ ๑๕ นาที และเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ
จะทำให้เรารักการอ่าน หรือจะฝึกอ่านหนังสือการ์ตูน
ก่อนแล้วค่อยอ่านหนังสือที่ให้ความรู้ทีหลังก็ได้ค่ะ
อยากให้เพื่อนๆ อ่านหนังสือให้มากๆ นะคะ จะได้ประสบ
ความสำเร็จและนำชื่อเสียงมาให้ประเทศไทยค่ะ” 🐼

ร้อยเรียงเคียงกันฉันท์

๑ เบิกฤกษ์เบิกชัยเบิกใจมัน
เบิกชุมเบิกขานลานกวี

เบิกฉันทภาพย์กลอนอักษรศรี
เบิกพีเบิกน้องครรลองกานท์

ทวีพร ทองคำใบ

ถนนกวีเส้นเล็กๆ สายนี้เปิดแล้วสำหรับผู้หลงใหลกลิ่นรสของบทกวีนิพนธ์ เป็นสนามอักษรศิลป์ให้ได้ร่วมร้อยเรียงเคียงกันไป หรือจะให้ข้อแนะนำคำท้วงติงเรากียินดีนำมาคุยกันฉันพี่น้อง ส่วนบทกวีที่ได้รับเราจะทยอยลงพิมพ์ให้ครบทั้งหมด

เรามาเริ่มที่บทกวี **คนเป็นครู** ผลงานของอาจารย์ **สันติสุข สันติศาสนสุข** สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

๑ ชีวิตคนเป็นครูอยู่เพื่อศิษย์
อยู่เพื่อขี้ถูกผิดคิดสร้างสรรค์
อยู่เพื่อให้อยู่เพื่องานการแบ่งปัน
อยู่เพื่อวันเปี่ยมสุขของทุกคน

เอาภูมิรู้อบรมบ่มนิสัย
เจียรไนคนดีชี้เหตุผล
ช่วยชีวิตน้อยใหญ่ไม่อับจน
เพื่อศิษย์พ้นทุกข์ภัยได้เรื่อยมา

สร้างทรายดินให้เป็นดาวสกาเวเด่น
สร้างศิษย์เป็นดวงมณีอันมีค่า
สร้างศักดิ์ศรีดั่งงามความศรัทธา
สร้างปรัชญาค่านิยมอุดมการณ์

เกียรติภูมิจากงานที่สานปั้น
คือรางวัลความรักเป็นหลักฐาน
ที่ก่อเกิดภูมิธรรมนำวิญญาน
ให้เบิกบานสองสว่างอยู่กลางใจ

คนเป็นครุณั้นเป็นครุไม่รู้จบ
แม้จะพบวันเกษียณเปลี่ยนทางฝัน
ชีวิตครุมีเลือดครุอยู่ทุกวัน
รักผูกพันลูกศิษย์เป็นจิตใจ

ความมุ่งหวังเต็มหัวใจไม่เคยหมด
แบบฝึกหัดแต่ละบทยังสดใส
งานของครุพัฒนามายาวไกล
และจะยังยิ่งใหญ่ไปนิรันดร์ฯ

สันติสุข สันติศาสนสุข

ไพเราะและเปี่ยมเต็มความหมายในบทกลอนสุภาพบทนี้ผมชอบบทสุดท้ายมากที่สุด **คนเป็นครุณั้นเป็นครุไม่รู้จบ** งดงามในฉันทลักษณ์ และสะท้อนความเป็นครุได้ชัดเจนเป็นอย่างยิ่ง หากผมเป็นครุ ขอมิเพียงเลือดครุอยู่ทุกวัน ผมคงภาคภูมิใจไปจนชั่วชีวิต ยามใดอารมณ์รักของ อาจารย์สันติสุขปรี่ล้นขออาจารย์ร้ายอักขระส่งมาอีก

ผมได้รับจดหมายจากอาจารย์ **อุทัย ก้อนสมบัติ** สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาน่านเขต ๑ จังหวัดน่าน เขียนว่า อ่านวารสารวิชาการ ฉบับเดือนพฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๖ บทกลอนท้ายเล่มของคุณสมชาย นทีประสิทธิ์พร **ครูดอย** อยากช่วยปลอมขวัญครูดอยด้วยบทกวี **ครุหนาวไหม**

๑ เมื่อฝนฉ่ำอำลาจากฟ้าขาว
บอกเรื่องราวอำลาคราวสันต์
รอยหล่มโคลนเคยทนไปใจจวบล์
จากวันนั้นถึงวันนี้ที่ล้ำเคญ

เมื่อฝนฉ่ำอำลาจากฟ้าขาว
ฟ้าเลื่อนดาวพรราวตาพาให้เห็น
เมื่อฝนไปหมอกมาช้าเยียบเย็น
หรือยากเชญประจำอยู่กับครูดอย

เหมยหมอกมาช้าหนาวบอกดาวรู้
ขาดยอดขู้ใจให้เศร้าสร้อย
ขาดน้ำคำพร่ำพรอดอดออันคอย
น้ำคำน้อยที่ห้วงหาคราหมอกพรหม

ไอ้ครูดอยหงอยใจในครานี้
ทั้งตาปีร้าวรานใจให้ชื่นชม
มีเพียงเด็กมั่งน่อยน่อยคอยชื่นชม
คำนิยมอ่อนอดออยู่ครูหนาวโหม

เพียงคำน้อยถามไถ่คอยใจชื่น
ที่สะท้อนระทวยระไทยให้
คอยปลุกปลอบอุดมการณ์ประสานใจ
ตอนนี้ไปหยัดยืนอยู่คู่เด็กมั่งฯ

อุทัย ก้อนสมบัติ

ผมเขียนต้นฉบับตอนปลายหนาว ร่องมรสุมขึ้นไปพาดตอนบนของภาคเหนือ แต่บทกลอนสุภาพ **ครูหนาวโหม** ทำให้รู้สึกสะท้านเย็นเยียบลึกๆ เข้าในใจ เห็นสายหมอกเหมยไพรยปรายฉ่ำขึ้นเพียงอ่านสองบทแรกจบ

ลองย้อนกลับไปอ่าน **ครูดอย** ของอาจารย์สมชาย นทีประสิทธิ์พร ขึ้นต้นบทกวีไว้ว่า

๑ อยู่โรงเรียนกันดารสุดบ้านป่า
ภาษาแปร่งแปลกหูมิรู้นัย

บนดอยสูงเสียดฟ้าคว้าวาดได้
กว่าครูจะเข้าใจก็นานวัน

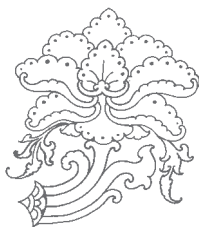
บอกบรรยายถึงความกันดารและขาดแคลน แต่ด้วยความรักเรียนเขียนอ่านของศิษย์ สร้างแรงบันดาลใจให้
สู้เป็นครูต่อไปอย่างมั่นคง

กลับมาที่ **ครูหนาวโหม** ของอาจารย์อุทัย ก้อนสมบัติ มีคำซึ่งสะกดผิดสามคำคือ คำว่าจาบัญญัติจากวรรคที่
สามบทที่หนึ่งผมแก้ไขเป็น**จาบัลย์** คำที่สองคือ **จำเค็ญ**จากวรรคที่สี่บทที่หนึ่งผมแก้ไขเป็น**ลำเค็ญ** และคำว่า**พรำ**
จากวรรคที่สามบทที่สามผมแก้ไขเป็น**พรำ** ซึ่งใช้กับความหมายของคำพูด

ปิดท้ายด้วยวรรคทองของ **สุนทรภู่** ครูกวีศรีสยามจาก **เพลงยาวถวายโอวาท** บทที่สามสิบสี่

๑ อันความคิดวิทยาเหมือนอาวุธ
สงวนคมสมนึกใครอีกชัก

ประเสริฐสุดซ่อนใส่เสียในฝัก
จึงค่อยชักเชือดฟันให้บรลลัฯ

ส่ง

กองบรรณาธิการวารสารวิชาการ
สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
กระทรวงศึกษาธิการ ถนนราชดำเนินนอก
เขตดุสิต กรุงเทพฯ 10300

แบบสอบถาม

คำชี้แจง เพื่อเป็นการประหยัดค่าใช้จ่าย กองบรรณาธิการจะส่งวารสารวิชาการ โดยไม่มีหนังสือนำส่ง เมื่อท่านได้รับวารสารวิชาการแล้ว กรุณาตอบแบบสอบถามแล้วส่งกลับมายังสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา ตามที่อยู่ที่คุณพิมพ์ไว้ด้านหลังแบบสอบถามนี้แล้ว

ชื่อหน่วยงาน.....ที่อยู่.....
อำเภอ.....จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....โทรศัพท์.....
ผู้ตอบแบบสอบถาม คือ ☐ ผู้บริหาร ☐ บรรณารักษ์ ☐ ผู้อ่าน ☐ อื่นๆ (ระบุ).....
ได้รับวารสารวิชาการ ปีที่.....ฉบับที่.....จำนวน.....เล่ม ไว้เรียบร้อยแล้ว

๑. เนื้อหาที่ได้รับจากวารสารวิชาการเป็นประโยชน์ต่อท่านมากน้อยเพียงใด (กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ในช่อง ☐)

	มาก	ปานกลาง	น้อย
● เพิ่มพูนความรู้ด้านวิชาการ	☐	☐	☐
● สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน	☐	☐	☐
● ใช้เป็นเอกสารอ้างอิง	☐	☐	☐
● อื่นๆ (ระบุ).....	☐	☐	☐

๒. โปรดใส่หมายเลขเรียงลำดับเนื้อหาที่ท่านต้องการให้เพิ่มเติมในวารสารวิชาการ หน้าข้อความต่อไปนี้

- _____ ภารกิจงาน/ความเคลื่อนไหวของผู้บริหาร ศธ.
_____ สรุปการประชุม/สัมมนาทางวิชาการของ สพฐ.
_____ เนื้อหา/บทความ เกี่ยวกับหลักสูตร
_____ เนื้อหา/บทความ เกี่ยวกับการวิจัยทางการศึกษา
_____ เนื้อหา/บทความ เกี่ยวกับการแนะแนว
_____ เนื้อหา/บทความ เกี่ยวกับการประกันคุณภาพ/วัด/ประเมินผล
_____ เนื้อหา/บทความ เกี่ยวกับสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี
_____ เนื้อหา/บทความ เกี่ยวกับการศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษ
_____ เนื้อหา/บทความ เกี่ยวกับการเรียนการสอนภาษาไทย
_____ อื่นๆ (ระบุ).....

๓. ถ้าท่านต้องเสียค่าใช้จ่ายในการจัดส่งวารสารวิชาการเอง ท่านยังยินดีที่จะรับวารสารนี้ต่อไปหรือไม่

- ☐ ไม่ยินดี
☐ ยินดี โดยวิธี
☐ ไปรษณีย์เรียกเก็บเงินปลายทาง
☐ ส่งแสตมป์มาให้กองบรรณาธิการ

๔. สิ่งที่คุณควรปรับปรุงและขอเสนอแนะเพิ่มเติม.....
.....
.....

ขอขอบคุณที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

อาศิรวาทบรมราชินีนาถสกุติ

ศุภศกหกรบข้อ

เฉลิมพระยศทั่วคาม

ทวยราษฎร์ร่วมรุกรานาม

ชนนิตริโลกหล้า

สายพระเนตรทอดกว้าง

รักษ์ปาพนาไพร

ชลขุ่มขุมไชย

ปิดเปาขจัดขัดแย้ง

ศิลปาชีพขุบพื้น

เสริมส่งศิลปวิจารณ์

ทรงสอนสั่งประสิทธิ์

เชิงช่างชาญอะเคื้อ

ทรงเป็นครูยิ่งแล้ว

นฤมิตสถิตศรี

ดุจแสงส่องวิถี

กระจำกลางฟากฟ้า

ตริภพจบกีก้อง

รวมหนึ่งรวมใจไทย

อัญเชิญพระรัตนตรัย

อัญชูลีนบนอบน้อม

ครองสยาม

คู่ฟ้า

พระแม่ แผ่นดิน

ห่มแคว้นไอศวรรย์

การณ์ไกล

ไม่แล้ง

ชนช่วย

ผ่อนร้ายคลายลง

คืนชีวิต แห่งราษฎร์

ก่อเกิด

สรรค์สู่ วิชาการ

ผ่องแผ้วประโลมไทย

บารมี พรหมวิหาร

แก้หล้า

ปวงเหล่า ข้าพระบาท

มิ่งแก้วขวัญสยาม

ถวายชัย ทรงธรรม

พรังพร้อม

ปกปัก ผาพระบาท

แซ่ซ้องถวายพระพรฯ

ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อม ขอเดชะ

ข้าพระพุทธเจ้า คณะบรรณาธิการจัดทำวารสารวิชาการ

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สพฐ. ศธ.

(นายทวีพร ทองคำใบ ผู้ประพันธ์)

...การที่คนเรารอบรู้วิทยาการจนได้รับคำยกย่องว่าเป็นผู้เชี่ยวชาญนั้น ย่อมทำให้ไถ่ความหมายของคำว่า “เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์” ที่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าประทานแนวคิดเมื่อ ๒,๐๐๐ ปีมาแล้ว และซึ่งชาวตะวันตกมาคิดขึ้นตรงกันว่า มนุษย์เป็นแต่เพียงสัตว์ที่สอนได้ ต่อเมื่อได้รับการศึกษาอบรม ประกอบกับชวนชวาทหาความรู้รอบตัวอยู่เนืองนิจและใช้ความฉลาดของตนนำความรู้นั้นมาวินิจฉัยพิจารณาอยู่เสมอ ไม่ว่าจะทำอะไร จึงจะเข้าหลักเกณฑ์ว่าเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีสติ มีปัญญา ปัญญาเปรียบเสมือนแก้วอันมีค่าประจำตัวมนุษย์ที่สมบูรณ์ ปัญญาเกิดขึ้นได้จากการฟังครูสอน ได้อ่านประกอบ แล้วนำมาคิดพิจารณาให้ถ่องแท้ตามคำที่พระท่านว่า “ปัญญาย่อมเกิดเพราะการฝึกฝน” ผู้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์แล้วจะทำคุณประโยชน์ให้แก่สังคมได้ก็โดยใช้ปัญญาแห่งวินิจฉัยพิจารณาว่าอะไรเป็นประโยชน์ และอะไรเป็นภัยแก่ตนเอง และแก่สังคม ผู้รู้จักใช้ปัญญาย่อมจะต้องรู้ตัวเสมอว่า ตัวกำลังทำอะไรลงไป และอะไรจะเป็นผลจากการกระทำอันนี้

ถ้าแต่ละครอบครัว โรงเรียน วิทยาลัย มหาวิทยาลัย สามารถอบรมสั่งสอนฝึกฝนคน ให้เป็นผู้รู้จักใช้ความคิด ใช้สติปัญญาของตนประกอบวิชาการให้สมกับคำยกย่องว่าเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เมื่อรวมกันเข้าแล้วก็จะกำลังสำคัญให้ชาติเจริญ เพราะชาติประกอบด้วยสังคมต่างๆ นั้นเอง เมื่อแต่ละชาติประกอบด้วยบุคคลซึ่งรู้จักใช้ปัญญา เมื่อวินิจฉัยเคราะห์แล้ว ก็ย่อมจะช่วยให้โลกบรรลุลสันติสุขได้...

พระราชดำรัสในพิธีพระราชทานประกาศนียบัตรมณฑลนครรักษ์
และอนุปริยธยาบัตรพยาบาลและอนามัย ณ หอประชุมราชแพทยาลัย
เมื่อวันที่ ๑๔ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๑๓